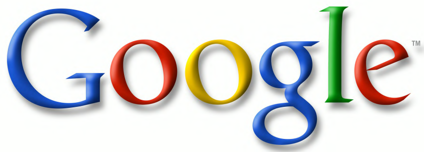

Tilskueren

Tilskueren.

Et Ugeskrift

udgivet

af

K. L. Rahbek.

Vort Valgsprog er: det Ædle og det Skiønne!
Rein.

Anden Aargangs første Bind.

Kiøbenhavn 1816.
Trykt og forlagt af B. J. Bendixen,
Løngangstræde No. 157.

Bladets og Udgiverens
ældste Velynder
Smagens, og Sandhedens
varme og veltalende Ven
ægte Dannesheds
Talsmand og Mønster
Kongens og Fædrelandets
udmærkede Hædersmand
Hr. Geheimeconferentsraad
Ove Malling
ærbødigst, erkiendtligst, venskabeligst,
helliget.

Bakkehuus den 11 Juli 1816.

K. L. Rahbek.

Indhold.

Tilskueren.

No. 1.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 2 Januar 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Hendixen.

Tum Janus incumbens baculo, quem dextra gerebat
Omina principiis, inquit, inesse solent.
Ov. Fast. lib. I. v. 177-8.

Det Solen vender om, det nye Aar frembryder.
(Holbergs) Nytaarsprologus 1723.

Hvorledes Tilskueren kom til sin nedenstaaende Nytaarsdrøm; om han havde præpareret den om Aftenen efter Tiecks Recept i hans poetiske Journal, eller den var foranlediget ved den Interesse, hvormed han forleden Aften betragtede nogle til dette Nytaar udkomne nydelige Smaakobbere med nette Nytaarsindskrifter, eller hvad ellers dertil kan have været Anledningen, vilde formodentlig interessere Læserne saare lidet at erfare; han vil altsaa strax gaae over til at fortælle, at han drømte,

han var — hvor man udentvivl ikke lettelig vilde søge ham — paa en Masquerade, og at han der mellem mange andre curieuse Skikkelser og Vanskabninger, blev en Maske vaer, der havde meget travelt med at dele Nytaarsønsker ud, og som han — naar han skal sige Sandhed — er meget bange for, var den velbekiændte Sieur Momus. Nysgiærrig efter, hvad disse Nytaarsønsker kunde indeholde, holdt han sig da saa tæt i Hælene paa ham, at han kunde, som man siger, kige ham i Kortet, og da Momus gik med Versene aabenlyst i Hænderne, og de vare trykte med temmelig stor Stiil, kunde han ved Hielp af sit gamle Speiglas meget magelig læse det ene efter det andet, medens Momus gik og søgte den, han havde bestemt det til. Det første, han saaledes fik læst, lød, som følger:

Til Lykke med Critikens gyldne Spiir,
Før det til Kunstens Tarv og Scenens Nytte,
Ræk det med Hyldest til enhver, dens Ziir,
Det være Vansmags Skræk som Smagens faste Stytte!

Løft hver til Skyerne, som er guddommelig
Det er, enhver, som har det Held at tækkes dig,
Dit Scepter knuse hver, der ikke er i Velten;

Hvis Kunst er fra i Fior, Bajazzen eller Helten.

Som jeg med Utaalmodighed ventede paa at opdage den bagvendte Kunstdommer, som dette vakre Nytaarsønske kunde være bestemt, overraskedes jeg jeg ikke lidet, ved at see ham med et ironisk ærbødigt Buk række det til et opløbet 14 Aars Pigebarn, som jeg et Øieblik før havde hørt tale med en Dito om, hvor kedsommeligt det var at rende til Præsten; men endnu mere forundret blev jeg, da jeg saae hende ikke blot modtage det, men stave sig giennem de første Linier med kiændeligt Velbehag, som midlertid ved de sidste Linier gik over til en spodsk — Gadetøsegriin — vilde jeg sagt, hvis det ikke vilde være grovt om en Dame efter Moden.

Fuld af Forundring over denne Overraskelse vendte jeg nu mine Øine igien til ham, og læste ham følgende af Haanden:

Et Dosin-Tossehaar, et dito Narrenæser,

Tilbørligt graat og brunt og guult og hvidt
og sort,
At male dig et Fiæs, der kyser Fanden bort,
Og du af Londemænd og Clementiner blæser;
Om af din Rolle du ei veed eet Ord,
Det sætter Krandsen paa din Kunstnerære;
Det viser, du kan Digteren undvære,
Og uden ham blot ved dig selv er stor.

Naturligviis var jeg nu ikke mindre nysgjærrig efter at see, hvem denne betænkelige Lovtale kunde være bestemt, og saae til min ikke liden Forundring, at Momus aldrig saasnart langt henne i en Krog blev en tyk mædsket Urtekræmmer vaer, før han ikke uden synlig Umage arbeidede sig hen igiennem Trængslen til ham, for at overlevere ham dette Vers, som han strax gik hen med, til et af Skiænkebordene, for at faae forelæst af en god Ven for et Glas Punch, og mærkede jeg nok paa hans hele Adfærd og Mine, medens det læstes, at Verset var denne Vinkelgarrik ligesaa uforstaaeligt, som hvilken af hans Roller det skulde være.

Mon da Momus ikke skulde have Nytaarsønsker uden til critiske og artistiske Bønhaser? tænkte jeg ved mig selv, og blev derfor hierteglad, da jeg paa det Vers, han nu gik med i Haanden, læste følgende:

Hver Aften dig ved Spillebordet finde
Midnattens Maane dig ved Aftensmaaltid see,
Dig Morgensolen i din Seng oprinde,
Middagens hilse dig ved Morgenthee,
Sank saa ved Middagsbord ny Kraft mod Dagens Byrde,
Snart kalder Kortet dig igien til sig!
Bliv saa, bliv stedse ved, den onde Tid at myrde,
At den skal ikke myrde dig.

Momus syntes en Tidlang ligesom ubestemt, hvem han egenlig skulde tildele dette Ønske; endelig fæstede hans Valg sig paa en anseelig og meget selvtilfreds Mand, der var i en meget høirøstet Samtale med en Kreds, som havde samlet sig om ham, og som han med megen Iver udviklede, hvorlidet

der skiønnedes paa hans Duelighed, og hvor ilde man belønnede hans Fortienester; i hvilken Materie han var saa ivrig, at han uden egentlig at vide selv, hvad han giorde, modtog Verset af Momus, og uden at kaste et Øie derpaa, stak det ulæst i Tanker — eller Tankeløshed — i Vestelommen. Hvo han var, fik jeg ikke at vide, da jeg undsaae mig ved, at lade mig mærke med, jeg ikke kiændte en saa høifortient og betydelig Mand.

Blæk, der ei er tyndt som Vand,
Men dog, saa det flyde kan,
Der er sort, men ikke smitter,
Ei af Malurt alt for bitter,
Samt en ny velskaaren Pen,
Som, ei spids nok til at stikke,
Giver Blæk, men sprutter ikke,
Og kan slette ud igien,
Ønskes dig i Aar, min Ven!

læste jeg paa det næste Vers, og brød mig næsten ikke om at see, hvem Momus vilde give det, da jeg formodede, det vel maatte blive en eller anden

Skriverkarl, eller Skriverdreng, men blev ikke li-
det forundret, da jeg saae ham levere det til en
bekiændt Forfatter; som — jeg ikke kan nævne,
da jeg kiændte ham — alt for vel, siger Svensken.

Om Momus var bleven stødt over det, jeg
saaledes blev ved at gaae efter ham, og kige ham
i Kortet, eller hvoraf det kom, veed jeg ikke, men
t, at han med eet blandede de Blade,
...ode i Haanden, eller rettere slog et Slags
...olte med dem, og kastede med det samme et Par
Dine hen paa mig, som just ikke spaaede mig me-
get godt, og da han derpaa med en Mine, der
ligesom sagde: taille faite! holdt stille, læste
jeg paa det Blad, der nu var kommen ovenpaa,
følgende Ord

Har du saa megen Lyst at see paa Feil,
Til Nytaar jeg vil ønske dig et Speil;
Og hvis du flittig vil deri dig see,
Og ingensinde fader de Nykker
At slaae det i din Arrighed i Stykker,

Du frit for mig, jad hvem du vil, maa lee.

Jeg blev nu saa bange, troer jeg, for, at Sieur Momus skulde offerere mig dette Nytaarsønske, at jeg, for at forekomme ham, ikke vidste noget sikrere Raad, end at vaagne paa Øieblikket, og vil det da ligesaavel staae derhen, om jeg nogensinde kommer i den Fristelse at drømme en Continue af den Drøm igien, som hvorvidt mine Læsere skulde være fristede at ønske Fortsættelse deraf.

De, som i indeværende Qvartal ville subskribere paa dette Blad, ombedes at henvende sig til Undertegnede. Prisen er 3 Rbmk. paa Trykp. og 2 Rbdlr. paa Skrivp. qvartaliter, der erlægges imod Qvittering ved første Nummers Modtagelse, og tilbringes Abonnenterne 2 Gange om Ugen.

B. J. Bendixen,
Læderstræde No. 38 i Gaarden.

Tilskueren.

No. 2.

Kiøbenhavn. Fredagen den 5 Januar 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.

Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Vixit Musis, et cecidit patriae.

Held hver en Musers Yndling, der som han
Kan synge, stride, falde for sit Land!

Digterens Gravminde.

Som Prøve af en, for Skuepladsen bestemt, Oversættelse af Theodor Körners Tragødier ved Undertegnede, meddeles her de første Scener af femte Act i Sørgespillet Zriny. (Handlingen foregaaer Aar 1566 i Fæstningen Sigeth, der beleires af Tyrkerne, og forsvares af Grev Nikolaus Zriny, som, da al Modstand er forgiæves, har besluttet at stikke

Fæstningen i Brand, og døe, som Helt, med Sine.)

Femte Act.

(I Fæstningshvælvingen.)

Første Scene.

Grev Zriny (i en riig Dragt.) Franz Scherenk (hans Kammertjener, hielper ham ved Paaklædningen.)

Zriny.

Skynd dig dog! jeg troer endog du græder!
Fy Gamle! smerter dig din Herres Seier?
Franz, hvortil disse Taarer!

Scherenk.

Ak, tilgiv mig!
Jeg Eder bar som Barn paa disse Arme,
Jeg fulgte Eder i den første Kamp,
Har Spørerne spændt Eder paa ved Wien;
Paa Eders Bryllupsdag med Frangypani,
Vor ædle, salige Grevinde, smykked
Jeg Eder jo som nu; da raabte Folket,
Vi drog igiennem hen til Herrens Tempel,
"O see den unge Helt! o see hans Brud!

Saa skjønt et Par gik aldrig denne Vei"!
Og alle Munde jubled' Eders Navn.

Zriny.

Den gode Katharina!

Scherenk.

Jeg blev vant til
At smykke Eder til hver Glædesdag,
Til hver en Fest, som Eders Tapperhed,
Som Eders Seiervindinger fremkaldte.
Det var min Stolthed, at jeg kunde pryde
Den første Mand, der leved blandt mit Folk,
Den største Helt, min mørke Tid frembragte,
Med disse Tegn paa Ridderværdighed,
Med disse Vaaben, som hans Fædreland,
Og disse Smykker, som hans Keiser gav ham.
Naar I da stolt fløi gjennem Rækkerne
Paa Eders vilde Ganger rask afsted,
Saa Gnister funkled' fra den haarde Steen,
Og alle studsed', og med Jubel raabte:
"Held dig, de Kristnes Skjold, og Tyrkens Rædsel!"
Og trefoldt Hurrah tordnende gjenlød,
Da tyktes mig, jeg havde gjort ei lidt,
Og havde Andeel ret i Heltens Seier,

Fordi jeg spændte Pandserpladen om ham;
Saa glad var da den gamle troe Tjener,
Saa lykkelig! Men nu!

Zriny.

Men nu da Franz?

Scherenk.

Med denne Klædning smykkede jeg Eder
Paa Eders anden Bryllupsdag engang,
Med Rosenberg, vor naadige Grevinde;
Det var saa skjøn, saa skjøn en Dag, jeg meente,
Det skulde længe, stedse blive saa!
Men nu, nu væbner Eder jeg jo alt til
Den sidste Striid, og maa, som I har villet,
Til Liigdragt vie denne Glædens Klædning.
Gud, det er haardt, haardt for min lange Troskab!
O, hvorfor maatte jeg opleve det! —

Zriny.

Min Franz, du gamle vakre Svend, græd ei!
Til saadan Seier er jeg aldrig draget;
Til bedre Fest du ei har smykket mig;
I Dag er det min tredje Æresdag,
Og derfor jeg som Brudgom mig har pyntet.
Med Brudgomsarme vil jeg Døden favne,

Og trykke modig til mit stærke Bryst.
Hvor er min Sabel?

Scherenk.

Hvilken vil I have?

Zriny.

Bring mig dem alle, jeg vil vælge selv.

(Scherenk gaaer.)

Anden Scene.

Zriny (allene.)

Saa skal jeg ende da! jeg staaer ved Maalet,
Stolt af de Blomster, som mig Lykken bød,
Af Livets sidste Aftenglands omstraalet;
Den næste Time bringer Nat og Død.
Jeg føler det, jeg har ei stridt forgjæves,
Bag Gravens Nat en evig Dag gaaer frem;
Og hvis mit Blod nu her paa Jorden kræves,
Gjengjelder Gud mig hist i Lysets Hjem.
Forstumme, veed jeg, skal mit Sekels Stemme,
Og synke skal den Slægt, som mig har kjendt,
Men ei vil Efterverdenen mig glemme.
Den bygger sig et evigt Monument
I Landsmænds Hjerter, som, naar Faren kalder,
I Kampen kæk for Fødelandet falder.

Den dunkle Trang jeg fulgte uforfærdet,
Som driver frem den kjække Ynglings Bryst;
Nu griber jeg for sidste Gang til Sværdet,
Nu skal jeg gaae udi en herlig Dyst.
Af hellig Ild jeg føler Hjertet gløde,
Indviet er jeg til mit store Kald;
Den bedste Krone stræber jeg imøde,
Thi for min Tro, mit Folk jeg falde skal.
Hvad gjorde de, som Tidens Sagn forgude,
Som prises høit ved tusend Harpers Lyd?
De stode kjækt i Kamp og Storm derude,
Og værnede om Ret og Pligt og Dyd.
Har Skjæbnens Haand end Heltebrystet knuset,
Den slukked aldrig Heltevilljens Glød;
Den dovne Orm maae krybe lavt i Gruset,
Men Helten kjæmper, seirig i sin Død. —

Tredie Scene.

Zriny. Scherenk (bringer nogle Sabler.)

Scherenk.

Her, ædle Herre, ere Eders Sabler.

Zriny.

Ja, denne kjender jeg. Den har ved Pesth
Jeg hæderlig indviet. Men den er

For tung til denne Kamp; en lettere
Jeg nu maae føre. — Den jeg kjender og,
Den har ved Essegg trofast hjulpet mig,
Og skaffet mig min Keisers Kjærlighed. —
Den er for simpel for den sidste Festdag. —
Holdt, denne vælger jeg mig! — Denne Sabel
Jeg faaet har ved Wien af min Fader,
Den har tilkjæmpet mig min første Hæder,
Nu skal den og tilkjæmpe mig den sidste.
Med dig, mit Sværd, jeg stride vil til Ende,
Hvad saa end Himlen har besluttet med mig;
Jeg lægger Haanden paa dit Staal og sværger,
At levende skal ingen fange mig,
Og slæbe mig til Spot til Fiendens Lejer;
Og denne Eed som Riddersmand jeg holder,
Saasandt mig hjelpe Gud og Kristi Ord!

Scherenk.

Her er Pandsret Herre!

Zriny.

Intet Pandser!
Det frie Bryst vil jeg mod Fienden stille.
Hvad Pandser til, naar jeg opfordrer Døden
At hugge dybt sit Glavind i min Barm?
Det tynger kun; — som til en Sejersfest

Gaaer jeg i Kampen: Frit vil jeg mig røre,
Og frit den mørke Død see under Øine.
Let, uden Pandsertvang, vil jeg fuldende
Et blodigt Haandsværks sidste Arbeid;
Mit Liv ei sælges for en ringe Priis!

Scherenk.

Her er' de hundred' Gylden; her er Borgens
Nøgler, I forlangte.

Zriny.

Ei de Hunde
Skal sige, det var ei Umagen værd,
At drage frem den døde Niklas Zriny!
Jeg gjemmer dem og Nøglerne i Bæltet, —
Saa sømmer det en ærlig Hovedsmand;
Dem skal ved Himlen ingen tage fra mig,
Før Dødens Staal dybt sidder i mit Bryst,
Og Livets Port dens Haand har sønderspliltret! —

C. J. Boye.

Trykfeil i forrige Nummer.

S. n. L. 2. principus læs: principiis
— L. 3. hac læs: Nas.
S. 3. L. 8. jeg læs: jeg.

Tilskueren.

No. 3 og 4.

Kiøbenhavn. Fredagen den 12 Januar 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Seidelin.

Ingen Daneskiald
Har klarere beskrevet Skialdens Kald:
"Fremstille klart for Verden Sandheds Speil,
Og den i det med sine Bræk og Feil."

Grundtvig til Baggesen.

Wollt ihr ersteigen falsch und wahr;
So bringt uns andre Bebes dar.
Wollt ihr dichten, so bringt gut Lehr,
Das Jederman werde besser,
Die Wahrheit leuchte fester
Der Laster männiglich sich wehr.

Valentin Andreä nach Campanella.

Critik og Satyre,
en Dialog.

Critik og Satyre mødte hinanden; Satyren hilste Critiken, og kaldte hende Søster. Med sit Scep-

ter i Haanden saae Critikken fornem paa hende, og
sagde: Hvor komme vi til dette Slægtskab? Terne
med Svøben! jeg det Sande, Godes, og Skiøn-
nes Dommerinde, og du!

Satyre. Det er jeg ogsaa, og maaskee paa
en virksommere Maade. Mit Embede er at for-
bedre Daarskab, straffe Last, fremstille saavel
enhver forvendt Tænkemaade, som Skrivemaade,
og Levemaade for den offentlige Spot, at berigtige,
og just derved at bedre den.

Critik. Hold inde formastelige! Dadler-
ske er du altsaa, Spotterinde, Haanerin-
de, ikke Dommer. Og hvo satte dig til dette Em-
bede? hvo gav dig Svøben?

Satire. De samme, der gave dig Staven
og Sværdet, Forstand og Sandhed.

Critik. At du skulde bruge den offentlig?
hvo staaer dig Publikum inde for, at, hvad du kal-
der forvendt Tænkemaade, Daarskab,
Usømmelighed, ogsaa er det? hvor hører
Lasten op at være Daarskab? og hvor bliver Daar-
skaben Last? overalt — offentlig at paaanke
Privatfeil, stille dem til Skue, og haane dem
— troer du, at det gavner, og bedrer? Det æg-
ger, og opbringer. Hævn virker det, ikke
Bedring.

Satire. Dømmer du ikke ogsaa offenlig?

Critik. Med Grunde, der overtyde; med Prøver, der godtgiøre; altid upartisk, passende til min Doms Gienstand, og den Virkning, det skal frembringe. Mine Pile træffe og læge; din Hug saare, men læge aldrig. Du beleer, jeg underviser og holder den gode Smag oppe.

Satire. Sæt dig paa din Throne, du Høie, og lad mig ved dens Fod fortælle dig mit Levnetshistorie; maaskee bliver din Dom over mig mildere.

Critik. Selv paa dens nederste Trin bortkast din Svøbe.

Satire. Den har længe været mig til Byrde.

Critik. Nu fortæl, men værdig det Sted, du beklæder; det er Sandhedens Throne.

Satire. I min Barndom var jeg en letsindig lystig Pige. Hvad mig var paafaldende, alt Usædvanligt og Nyt, beloe jeg; ikke fordi det var urimeligt; men fordi det var usædvanligt og mig paafaldende. Saa giøre endnu Abekatter, Børn, gemene, og undertiden fornemme — Folk. Uden at prøve lee de det uvante i Øinene, blot fordi det falder dem paa.

Critik. En Sædvane, der i det høieste giør

flane Klangtninge, medens den landlyser den prøvende Forstand, og den stille Jagttagelse, i hvad Stand det end er.

Satire. Derfor kaldte man mig og i de Aar blot den leende Gaberinde. Til den Tilbøielighed at gabe føiede jeg et Talent, som Naturen gav mig i riig Maade, den Gave at efterabe. Mennesket, Aben og Spottefuglen*) have, veed du, dette synderlige Talent, som din Aristoteles endog har giort til Princip for al Kunst og Digtkunst.

Critik. Lad min Aristoteles blive udenfor, Satire!

Satire. Nogle Mennesker besidde det i en saadan Grad, at ved deres Efterabelse, den efterabede i Gang, Ansigt, Geberde, Sæder, og Ord staaer der livslevende; latterlig for andre; men derfor ikke fornøielig for ham selv.

Critik. Da han fremstilles i Carricatur, med Overdrivelse af hans Caracteertræk. Saa høit sætter jeg ikke den overdrivende Mimik.

Satire. Jeg ikke heller; midlertid er den hverken den Ondskabsfulde, man ofte holder

---

*) The Mocking bird, en amerikansk Fugl.

Forf. Anm.

den for, eller den Forstandige, hvis Maske den antager. Talent er den; et Slags fiin Elasticitet af Siæl og Legeme, der i Forstandens og Sædelighedens Skole først maa lære sin Anvendelse. De Skabninger, hvorefter jeg desværre bærer Navn*) havde disse elastiske Organer, og vare efter Abernes Maade meget lystige.

Critik. Hos dem dannede du altsaa dit Talent?

Satire. Desværre — eller skal jeg sige, til Lykke? – findes disse Satyrer blandt alle Nationer, og giøre Samfundet nyttige Tienester. Der gives visse saa besværlige Caracterer i Samfundet, som endog den langmodigste ikke kan udholde; fordringsfulde, som ingen kan modstaae; frække, der blive den Uskyldigste til Byrde; Narre, der bryste dem af deres Naragtighed; paa den anden Side formummede Hyklere, som Hætten maa aftages o. s. fr. Da bragte jeg nu i Samfundets Midje under dets Beskyttelse til dets høieste Tilfredshed, det offentlige Spot- eller Skiempt-spil frem; du veed, det er elsket hos alle Jordens lystige Folk. Den, der vederfares

*) Satyrer og Satyrisker.

Forf. Anm.

den Ære, at lægges Mærke til, sidder midt i Kreds med Ansigtet tildækket, eller behørigen maskeret, et Maal for den samtlige Kredses Kivgtvile. Tit maa een efter den anden i Rækken; ingen Spot maa han tage ilde; dette er Festens Frihed. Et Dadlespil under et Samfunds Firma var altsaa min første Skueplads, hvorpaa enhver, der blev beleet, fandt Lee med over andre, og over sig selv med, naar han vilde; enhver, der censureredes, var Medcensor.

Critik. Et farligt Spil! det efterlader Nag og Fiendskab i Hiertet. Uden for uskyldige Menneskers og faste Venners Kreds beholde den Vildedet!

Satyre. Og dog elskte dine Græker Skaarretten (Astracismen) mod overmægtige eller overmodige Personer særdeles —

Critik. Paa en Tid, da de endnu, i det mindste heri, var lidt vilde.

Satyre. Den gamle Comedie decomponerede Helten; det satyriske Stykke, som fulgte paa Heltespillet, gav den diærveste Spot Rum.

Critik. Bliv ved i din Historie.

Satyre. Sikkerlig var jeg med min Caricaturmimik og Dadlespillet gaaet tilgrunde, havde ikke en Mand optaget mig, der

kaldte sig min Fætter; Udlændinge hilste ham med Navnet El Gusto.

Critik. Smagen, din Farbroder!

Satyre. Han afvante mig saavel fra tomt Begaberi af det latterlige, som fra Efterabelses Grimacer, ligesom fra grov Dadbel. Man maatte, meente han, hverken kildre Livet af nogen med Løftetræer, eller slaae ham til Jorden i Spot; altsaa lærte jeg først af ham den Konst, at opdage finere Feil, sønderlemme Daarskaberne finere, adsprede falsk Glands o. s. v. Nu kalder man det Persiflage.

Critik. De Gamle kaldte det Ironie, og gav det et langt større Rum, end dette Navn, der selv var til at persiflere, nogensinde kunde give det. Den misforstaaes, og misbruges, selv af dem der bruge den tiest.

Satyre. Intet var lettere — sagde min Fætter — end at udhysse, udpibe; men dette uhøflige Tegn bebudede ikke andet end lydeligt Mishag. Den accompagnerende liden Fløite derimod anmærkede og betegnede sagte de feilende Steder. Han anpriste mig altsaa fremfor Alt min Ven Horats, Horats, Sermon- og Epistelskriveren, den angenemme Samlivsmand. "Et Spotteri, der — uhvortes Hensyn-fraregnede — ikke

lader sig sige dem, det gjælder, i en munter Samtale i Dinene, er sielden et godt Indfald," sagde min Farbroder haanende Drillerier. Kniben under Bordet med et venligt Ansigt, var han overmaade fiendsk; saadanne Drengestreger vare ham foragtelige. Confabulation, meente han, Sermon, Samtale, maatte den Spøg være, der vil behage og bedre; selv den strængeste Sandhed kunde man smilende sige kraftigere, end Alvorligheden i Prækestoelssermoner."

Critiken. Deri havde din Frænde meget ret. Selv din Swifts sønderrivende Vid har, saameget hans Forstand morer mig, stedse oprørt mig.

Satire. Hør af mit Exempel, hvorledes den Stakkel kom dertil: Jeg gik med min Ironie til dine elskede Konster; til Comedien, der kunde og vilde kun bruge mig meget i forbigaaende og subaltern. "Det satyriske Dramas, den gamle Comedies Tid overhovedet er forbi, sagde den, vor Kunst fordrede comiske Forestillinger, og ikke blot satyrisk Vid, satyriske Grimacer og Hug." Det samme sagde den comiske Epopee; selv det lidet Epigram foragtede mig." Personlig Satire, havde Epigrammet Hierte at sige mig, foragter jeg; det Maal, jeg vender min Piil imod,

man staae for sig, endog uden at der nævnes Navn. Et digtet Navn er den nok, eller — en Tværstreg, som ingen udtyder paa en Person."
Saaledes tilbagesat, ikke uden lønligt Nag, lærte jeg den onde Kunst at — parodiere.

Critik. Nu da — saa ganske ond er denne Kunststikke. Der gives Parodier, hvor paa den fineste vittige Maade beklæde mit — Critikens — Sted.

Satyre. Dem er der faa af; og selv disse — som er en Prik og en Jammer — forgaae med det parodierede Stykke. Bestaaer dette, glemme vi gierne Parodien, at den ikke skal forstyrre vor Nydelse. Heller vil vi elske, eller i det mindste taale det lille Mærke, om det end ikke bidrog til Skiønheden, end vi ville erindre os det Huulspeil, der viiste det i overdrevet Hæslighed; thi for det meste — det kan du ikke nægte — er Parodierne slige Huulspeile, ligesom min Swifts Værker. Hans nærsomme Engelsmænd til Behag trak han Linierne i sine Carricaturer saa langs og tværs, han giorde sine Omrids saa udførlige, og udmalte dem saaledes i Daarernes egneste Sprog, at Tosser tog nogle af hans Ironier, hans polerede Samtaler f. Ex. for ægte Sandhed. Hans Eventyr om Tønden skilte ham derfor ved

Bispopshatten; hans satyriske Forslag at afskaffe Christendommen, saa massivt det endog er udført, bragte ham, den høie Kirkens strængeste Forfægter, og den religiøseste Mand, i Ry for Irreligiøsitet. Saaledes lønne fremstillende Parodier, hvori han maaskee var alle Tiders største Mønster; thi overalt er Ironie et Kryberi for saa Ganer.

Critik. Desværre! blandt alle Nationer gives der latterlige Exempler paa Misforstaaelser heraf.

Satyre. Jeg blev altsaa og keed af den Kunst at parodiere; thi — sagde jeg til mig selv "hvorfor Daarens Skygge, der forsvinder tilligemed hans Person? skab selvbestaaende Værker! Men hvilke? og hvorledes? Jeg spurgte min Lærer derom, der havde bragt mig fra mangen Daarskab; men han kunde ingen Rede give mig deri. Tillykke fandt jeg min Fader. See! der kommer han.

Critik. Ih! din Fader! det er min ældre Broder.

Satyre. Jeg altsaa din Broderdatter; Sophron*) er hans ædle Navn. Han forandrede ogsaa mit. Jeg hedder ikke mere Satyre.

Critik. Hvad da!

Satyre. Spørg ham selv derom.

Sophron. Hun er min Datter, et Barn fra min glade Ungdom. Hendes Moder, Nymphen Euphrosyne forsømte hendes Opdragelse; men hun har siden — det Vidnesbyrd kan jeg ikke nægte hende — tappert vant sig af med mangen Vanart. Erkiend hende som din Broderdatter, Søster! hun kan tiene dig.

Satyre. Ironie kaldte du mig, Fader, i Grækernes ædle Betydning. "Jeg maatte ikke ville udgiøre noget Slags, sagde du, men kun en Art eller Figur. Siden jeg er bragt til denne bestedne Selverkiendelse, har jeg ordnet alle mine Bestræbelser did. Du viiste mig Daarskaben i mine forrige Fordringer. Fader! og endnu mere: Persiflage f. Ex., som et Slags fornem eller overfiin Jargon (Snikſnak) der hører til overdaadige, skientcultiverede Tider; den saakaldte Humor, der lader sig gaae, som Vinden driver

*) Sund Forstand.

Forts. kom.

den, som en god eller ond Lune, der dog ogsaa maatte have Regel og Omrids; hvis ikke blev den selv hos de interessanteste Caracterer snart utaalelig. Parodiens Flitterspil havde jeg lært at kiende af Skade; det vanskabte og falske i overdrevne Caracterer viiste du mig. Paa Skuepladsen saavelsom i Tegning er mig disse Carricaturer uforddragelige, den Olla Podrida af saakaldt satyriske Caracterer er mig høist imod. Jeg vilde flygte til Læredigt, Declamation, ivrende Prædikener, og indflette mig i dem. I Exempler viiste du mig Uformen ogsaa af denne Blanding, i meget berømte Exempler. Satyriske Læredigtere og Lærepprædikanter fra ældre og nyere Tid staaes ikke i deres Feil. Af Alt saae jeg, hvortil jeg ene er bestemt! tør jeg sige det?

Critik. Hvorfor ikke?

Ironie. At være en Udførerinde af dit Embede (?) høie, faste Critik! jeg er af dit Kiøn. Var jeg ikke dette, laae din Dom, veiet paa prøvende Vægt mig ikke til Grund, hvorfra fik jeg Fuldmagt end til den lindeste Dadbel? hvad Grund havde den, hvad Virkning kunde den have? men nu, udsprungen af Eders Blod, og tillige besielet af min Moders Aand; staae alle

Skikkelser til min Raadighed, hvori jeg aldrig tiener mig selv, men beslettere ethvert Slags Foredrag. Epopeen, som Dramet, Fortællingen og Fablen; selv det lidet Sindigt tilbringer jeg usynlig Vendinger eller Materie, viser mig kun Oieblikke, og forsvinder. Ethvert Slags lader jeg beholde sine Regler som sit Navn; saaledes overbringer jeg ogsaa dine Kiendelser, dine Befalinger, Datter af Themis. Jeg overbringer enhver dem, som han det fortiener, efter Person og Sag; hiin letsindig, denne alvorlig; hiin smilende denne leende, hiin spottende, Caliban knibende.

Critik. Du er altsaa min Ariel *), Frøken Ironie. Den vil jeg stedse være, villig til din Tieneste; altid paa den letteste Maade. Især vil jeg i Conversation, Samtale, Sermon, Fortælling, helst i Romanen, der forbinder dem alle, spille min Rolle. Mine største Yndlinge, Sokrates og Lucian, Horats og Galiani, Cervantes, Addison, Swift, Holberg, Voltaire, Sterne, viiste sig i denne Maneer; hvormange maatte jeg endnu ikke nævne, naar jeg vilde nævne Alles Navne! min

*) See Shakspears Storm.

Kilst. Ann.

Jean Paul glemmer jeg imidlertid ikke, i hvem ene, ved Siden af hans egen, Swifts, Fieldings, og Sternes Aand, holde Huus tilsammen. Herefter være min første Sysel, at udrydde Mis-bruget af mit forrige Navn, og af Kunstens egne Grundsætninger rehabilitere de mangehaande Værdige, som mit Navn har beskiæmmet. Dette Navn, det minde nu om Satyr eller om Ku-skomsnusk (lanx satura) det være skrevet med y eller i, er mig imod.

Critik. Og hvorfor viiste Du dig da for mig med den forhadte Svøbe.

Ironie. Paa det jeg her for din Throne for stedse kan bortkaste den forhadte, i det jeg venter et andet Symbol af din Haand.

Critik. Det skal du faae. Men siig mig først: fra hvem fik du den Gave at forvandle dig.

Ironie. Af min Moder, en Nymphe af udødelig Slægt; Euphrosyne var hendes Navn. I min Barndom forlod hun mig snart. "Jeg skal svæve omkring dig, sagde hun, og i Farer lede dine Skridt; men opdrage maa du dig selv, og kan det i Kraft af din Fader. Til sin Tid viser jeg mig for dig igien." Hun viiste sig for mig i Gaar, kyste mig, og gav mig — denne Ring, og denne Hielm. Begge giøre mig usynlig, og forvandle

mig, som jeg vil, dog under haarde Love, som ingen Misbrug taale. Herskerinde! hun viiste mig til dig; men mit Slægtskab sagde hun mig ikke; derfor, tilgiv mig, kaldte jeg dig Søster.

Critik. Modtag da dette Redskab af min Haand, det bedste, jeg kan give dig, dette Kogger fuldt af Pile, og denne Bue. Engang fældede Diana dermed Vildtet, som streifede paa Biergene; Amor stial hendes Bue og Kogger, da hendes Blik hang paa Endymion, og dyppede hver Piil i den castaliske Kilde. Nu træffer den, uden at saare dybt; dens Smerte er altid gavnlig. Tro mod din Pligt, brug menneskevenlig din Bue, der giør sig liden og stor. Koggrets Pile ere mangehaande.

Sophron. Jeg skiænker dig Intet; thi med din Forvandlingsgave har du Alt. Som Critikens Tienerinde giver jeg dig blot een Lære: Anmærk i det Særdeles stedse det Almene; før det Almene stedse tilbage til det Særdeles. En Digter, der i sine

Fremstillinger ikke formaaet at giøre dette, er ingen Digter, hvo i Dommt ikke veed at giøre det, ingen Kunstdommer. Af at knytte kommer dit nye Navn; jeg vilde forære dig et Garn at fange Daarer i, og forvandle dem til Viise, hvis du havde det behov. Knyt dine Spørgsmaal viselig sammen; hent Gemyttets Inderste frem!

Ironie. Da jeg har den Magt at lade mig see i Skikkelser af begge Kiøn, som Eiron, og Ironia, vil jeg taknemmelig glædes ved [illegible] Gaver og Raad.

Sophron. Lev vel Datter!

Critik. Levvel, Franke! Verden har dig behov; bring mig snart Efterretning om dine Forretninger.

Tilskueren.

No. 5.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 16 Januar 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker H. J. Bendixen.

Sic honos et nomen divinis vatibus atque Carminibus.

Hor. ep. ad. Pis. v. 400.

Herfra blev Sang fra Himlens Throne,
Nedsendt og Smag og Vittighed;
Til dette Brug fik Harpen Tone
Og Mandens Hierte Følsomhed.

Edv. Storm.

Epilog,

fremsagt af Hr. Heger ved tredie Forestilling af Sørgespillet Blanca.

Som Blancas og som hendes Sangers Ven
jeg blev udkaaret til hans Tolk at være;

Dog Ordet farer jo saa flygtigt hen,
hvor kan det Hjertets Takkesang frembære?
Ei som den toner nu i Vennens Bryst
ei som den lønligt giennem Siælen klinger;
Dog inderlig og med en venlig Røst
jeg den betroede Hilsen Eder bringer.

Kun sjælden elskes Barden, mens han lever,
saa sjælden Brødre han omkring sig seer;
saamangen Taage om hans Harpe svæver,
som da først svinder, naar han ei er meer;
Dog gaaer han tryg, og ei sin Himmel glemmer,
mens han sin Kiærlighed udsynger her;
men glædes inderlig, naar han fornemmer,
at ømme Hjerter dog hans Sang har kjær.

Hav Tak da Hver, som ham paa Veien møder
med huld Deeltagelse, med venligt Sind!
som blusser med ham, naar han svimmel gløder,
Naar Taaren ruller over hede Kind!
Tak Hver, som har ham kjær, imens han lever,
før som en Skygge han i Hallen svæver
paa de henfarne Vanders Viis!
Hav Tak Enhver, som i sit aabne Hjerte
fandt Gjenlyd her af Blancas Elskovsmerte
og Tonerne fra hendes Paradiis!

Gierne greb Tilskueren den Anledning, ovenstaaende Epilog synes at tilbyde ham, til at sige noget af sit fulde Hierte om den omtalte Aftens Forestilling, særdeles om Blanca Hegers Uraniafremstilling af den meest himmelskelskende og himmelskelskelige Elskerinde, vor, og maaskee nogen Skueplads har at fremvise; men allerede i det allerførste af disse Blade erkiændte han Vægten af de Indsigelser, der, paa Grund af hans personlige Stilling, torde blive giorte mod hans Stemmeret i, hvad der angik den offentlige Skueplads. I det Sted vil han da af det, der i selve Epilogen siges, tage Anledning til at sige Noget om den nuværende Tone i vor — titulairskiønne — Litteratur; thi mere uskiønt kan dog vel neppe noget være, end personlige Pøbelskiænderier? Ikke er det imidlertid den nyeste Medtaler, hvis Haand er imod alle, og alles mod ham, han her i Særdeleshed vil omtale; ikke af det, man behager at kalde, hans Fredelighed, og hvorved man egentlig meener Frygtsomhed; thi saalidet han billiger Pennefeider, hvor det er kun Smaating, eller Personligheder, der strides om, saa fuldelig erkiender han Forpligtelsen af, at gribe til Værge, hvor der er noget vigtigt og værdigt — og det er dog vel vor Litteraturs Hæder og Gavnlighed? — at stride for;

men deels fordi han ikke veed, hvad denne Mand i al Fald havde giort stort andet og værre, end andre og h... re, eller i det mindste mere bekiendte, for ham? og er det giort ilde, da tykkes det mig at være værst giort af dem, hvis Navn, hvis Anseelse, hvis Fortienester giorde det dem til Pligt fremfor Andre ikke saaledes at vanhellige Litteraturen; deels og især fordi Tilskueren virkelig er forlibet bevandret i Døgnets Kiævlerier og Skiænderier til at kunne vide, hvormeget og hvilket af det, hin har lagt de otte Mellemtalere i Munden, der virkelig er hans, eller hvorvidt han i bogstavelig Betydning kan have udskrevet, hvad man nu fra hans Pen harmes over, efter at have tilladt sin egen det; da Manden i saa Fald, med Hensyn til slige Steder, vilde med Føie kunde til sit Forsvar anføre Holbergs Ord: at han henskriver sadant til Advarsel, paa det Vedkommende deri kunne speile sig og see, hvor ilde saadant laber. Men man tillade mig at opkaste det Spørgsmaal: hvorfor skriver man?

Til hvilket Brug fik Harpen Tone?
Og Skielden Aand og Vittighed?

er det for at fremme Humanitet, og Menneskeforædling, for at strøe Roser ei blot paa Livets, men paa Dydens Vei, for — at jeg skal tale med vor hen-

gangne Ypperste — for at udsprede de sandeste, reneste, stærkeste Glimt af Himlen over vore Brødre! er det saa, hvorledes vil da den, hvem vor Fader i det Høie hertil gav sieldne, udmærkede Gaver, giøre Rede for sin Huusholdning, hvis han misbruger disse til at standse, hvad han burde fremme, til at sprede Torne, om ikke Fodangler i Rosernes Sted, til at skade isteden for at gavne! var det end blot, at han — for at bruge Shakspeares Ord — ikke burde udsætte et eneste af sine Øieblikke for den Mistanke, at han ikke vidste at anvende det bedre; selv dette burde da være den sande Digter, hvis første Egenskab bør være Ærbødighed for sig selv, det er, for det høie herlige Pund, Gud har velsignet ham med, en Betragtning af øverste Vigtighed. Men ikke nok dermed, at han spilder dette Øieblik, denne Gnist af sin himmelske Ild, denne divinae particulam aurae — han misbruger den, misbruger den paa den ubetænksomste, uforsvarligste Maade.

Mænd af Aand, af Vid, af Genie! Eders Agtelse, Eders Yndest, Eders Tillid er, det vide I selv, Eders Kraft! i den ligger Eders Styrke, som Samsons i hans Haar; og I ville — for at blive ved denne Lignelse — rive Haaret af hinanden, paa det Philisterne skulle komme over Eder,

og finde Eder svage? Hvert menneskeligt Værk, som hvert Menneske har sine Ufuldkommenheder, sine svage Sider, og dem ville I blotte, give til Priis for den avindsyge Pøbel, der gridsk lurer derpaa, for at kunne paa Grund deraf unddrage Eder den Agtelse, den Opmærksomhed, I have Ret til at fordre? Men — vil man indvende, eller rettere har man allerede indvendt — skulle Stridigheder, især lærde, ikke hvæsse Geniet, og en saadan stormende Tid være at foredrage for et seigpinende langsom dræbende Havblik?".

Tilskueren vil ikke spørge: om man kan med mindste Føie kalde de nærværende Stridigheder lærde? han vil blot erindre, at der er Nok, der æsker Mænd af Aand og Talent til Kamp for Sandhed og Ret, at det maaskee mere end nogensinde var det Dieblik, da den nøieste broderligste Forening imellem dem var ønskelig, for at tilbagegive den offenlige Stemme sin Værdighed; for at nøde den lumpne Egennytte, den frække Ryggesløshed, den hønmælende Udannethed, den hele væmmelige Egoismus, der under saamange modbydelige Skikkelser gaaer med opreist Pande iblandt os, om ikke til at skamme, dog til at skiule sig, og ikke mere føre det store Ord; høiligen er det at frygte, at her var mere Kamp, end vi have

duelige Stridsmænd til; desmere vilde det være at ønske, at disse faa, vi have, ikke, som Ynglen af de Slangetænder, Cadmus udsaaede, vilde vende de Vaaben mod hinanden, der andensteds giorde saa høilig behov! at Religion, Fædreland, Sæder, Sandhed maatte forene dem i en hellig Pagt, et Dydsforbund, som de reneste Hensigter adle og indvie.

En saadan Forening for det ædle gode og sande har Tilskueren kiændt i vor Litteratur i hine Dage, der forenede de Ædle i det skiønne Ønske

Gid Bonden dog eengang skee Ret!

og det hørtes, og velsignedes. Mange, mange saadanne Ønsker har Fædrelandet og Menneskeheden, hvortil de ikke mindre inderlig og hiertelig ønske deres ædle, udmærkede, med Aand og Talenter begavede Sønners Forening; inderligen, moderligen frydes de derfor begge, naar de høre en Skiald af Hiertet tiltale den anden, som hin Danneskiald nylig i sin Heimdal, saa broderlig tiltalte Underbarnets Digter, hvoraf Tilskueren

her vil afskrive følgende, som den passeligste Slutning af dette Blad:

Ja kiære danske Broderaand!
Med Wols Harpen i det fromme Hierte!
Vil andre Skialde end forsmaae den Haand,
Jeg rækker dem i Skin af Danmarks Kierte,
Du vil det ei, om end din Musa bly
Sit Blik fordølger under Gaadesløret
For Verdens Dine, og bortvender Øret
Fra Sagavalens høie Vaabengny.
Gak trøstig kun med Gud i Trylleskoven!
Sænk med hans Leide dig kun trygt i Voven,
Gak under Slør af Himlens Fuglevinger,
Udsyng kun frv, hvad født i Hiertet klinger!
Udsend i Verden kun som Eventyr
De dybe Qvad om Fugl, og Blomst og Dyr,
Men vogt dig vel for Verdens Tryllelyst,
Og klyng dig fast til Sandheds rene Bryst!

Tilskueren.

No. 6.

Kiøbenhavn. Fredagen den 19 Januar 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Ut qui conducti plorant in funere.
Hor. ep. ad. Pis. v. 431.

[illegible]
[illegible]

Hr. Tilskuer!

Han kalder sig Worm, min gode Mand! sagde en fornem Herre engang til en retskaffen og agtet Borgermand, der havde et Ærende hos ham: "det er en gammel og anseelig Familie, som jeg selv er i Slægt med; det gaaer ikke an." "Da skal jeg gierne tiene Deres Høivelbaarenhed med at lade det være, sagde Manden, og kaldte sig fra den Dag Orm. Da De deraf seer, hvor strængelig og iwrig gamle

og anseelige Slægter have fra Arildstid holdt over, at deres Navne ikke tages forfængelig eller misbruges af Uberettigede, og denne ret ædelige Tænkemaade i vore Dage, da saa meget Adeligt paa ny udvikler sig iblandt os, atter synligen reiser sit Hoved, vil De ikke undres os, at vor ældgamle og navnkundige Stamme eftertrykkeligen tager tilorde, i Anledning af de forskiellige Forsøg, der af ilde underrettede og uberettigede Personer synes at skee i den Hensigt, at indliste og indlemme Uvedkommende i vort høianseelige Stammetræ. Vel vil jeg ikke, som jeg dog ikke uden Skin af Føie kunde, da umiskiendelige Paarørende af os fra umindelige Tider i Tydskland findes, lægge nogen Vægt paa den Paastand, at vi i det mindste med Erik af Pommern eller Christoffer af Bayern, om ikke allerede under Knud Lavard skulde være indkomne her i Riget; nok at De selv adskillige Steder har erkiendt os, at være en ældgammel Slægt, der allerede i næstforrige Aarhundrede ved mangfoldige Leiligheder udmærkede sig, og hvoraf især den berømte Dorus har foreviget, eller rettere af Sorterupper, Reenberger, Luxdorfer, og flere faaet sit Navn foreviget.

Vist nok førte han, overeensstemmende med sin Tids jævnere Skik og Brug ikke endnu Slægt-

navn Rosifkeng, der ikke endnu et fuldt Aarhundrede har været i Brug iblandt os, og som heller ikke af alle Linier og Brancher iblandt os er blevet ført, vel maaskee hos adskillige af et gammelt Nag til den navnkundige Holberg, som i dette vort Adelsnavns Indførelse paastaaes at have havt en betydelig, og ikke altfor venskabelig Deel; midlertid føre de dog alle vor Slægts Vaaben, som er en krum tom Haand, udrakt til at tage — ikke til at give — hvortil nogle Grene endnu føie en Kniv og Gaffel i Kryds.

Det, hvorpaa man midlertid os endnu fremfor Alt kan kiende og skielne, er vor ædelige Færd — som vi efter det gamle Sprog medrette kunne kalde det, og som endnu i det væsenlige i alle Dele og Stykker saaledes befindes, som det af den os saa kiendelig ikke gunstige, og altsaa desmindre for Partiskhed mistænkelige ovennævnte Skribent allerede i Midten af forrige Aarhundrede er beskrevet, hvorom vi blot ville sagføre hvad han i sin 416 Epistel har skrevet i Anledning af tvende Brødres Dødsfald, hvoraf den ene, som efter hans Foregivende skal have practiseret Medicinen skiøndt uden Doctortitel, imidlertid ikke findes paa vor Stamtavle, maaskee fordi han ved at drive en saadan borgerlig Haandtering har giort Familien

Skam; "Beggos Død er en ubodelig Forliis for Landet, thi den ene giorde sine Patienters Pine kort, den anden ved sine Begravelsesvers skaffede de Døde, hvilket Sæde udi Himlen, som Arvingerne forlangede. Hvis man havde en Liste paa alle de Døde, som den ene haver forløst, og som den anden haver forsynet med Attester til Himmelen, vilde enhver tilstaae, at faa Personer have ladet see større Velgierninger mod det menneskelige Kiøn. Om Magister Rosiflengius kan siges dette, at han i sin Tid har canoniseret flere Mennesker, end ti af de bedste romerske Paver, og kan det især lægges ham til Berømmelse, at han ofte giorde det for en meget billig Priis, da Paverne derimod lader sig vel betale pro labore. Det kan være, at mange have tvivlet om, at Versemageren virkelig var i Besiddelse af Himmeriges Nøgle, og meent, at deri kunde være ligesaa liden Realitet, som hos de romerske Paver, hvilke, adskillige Mennesker mene, ikke at besidde de rette Sanct Peders Nøgler. Thi Troen svækkes overalt meer og meer, helst hos dem, som see, at Paver, saavelsom Poeter, canonicere Mennesker i Fleng, og ofte dem, som saadant aldeles ikke have forskyldt. Jeg drister mig vel ikke til at sige, at Mag. Rosiflengius forsømmede at erkyndige sig om de Afdødes Liv og

Levnet, førend han udi sine Vers tildømte dem Salighed, skiøndt hans Uvenner foregive, at han fornemmeligen saae efter Myntens Godhed og Vægt, og derpaa grundede sine himmelske Rangforordninger. Jeg fælder ingen Dom herudi, men siger allene, at dersom den gode Magister herudi ingen virkelig Fordeel haver havt for Dine, men allene af christelig Kiærlighed haver forsynet de Afdøde med Passe, da kan man ingen Aarsag have at tvivle om hans egen Salighed; hvis derimod Hiulet, hvoraf han drevès, haver været egen Interesse, og at han ikke haver grundet sine Recommendationer paa de Afdødes Levnet og Opførsel, kan man holde for, at han havet indladt saa mange udi Himlen, at der intet Rum vil blive for ham selv, og i saa Maader vil der siges om ham, som der siges om visse Medicis, at de have kunnet curere alle uden sig selv."

Man vil afbryde her, da det følgende kun indeholder bemeldte Skribents skoptiske og avindsyge Forslag til at gjøre Indgreb i vor Slægts lovlige Herligheder og Rettigheder, ved at afskaffe Begravelsesvers, ligesom Liigprædikener vare komne af Brug, hvilket man saa meget heller kan udelade, som vor nærværende i saa mange Henseender priselige Tidsalder ikke blot har paa ny bragt Liig-

prædikener i Brug, men endog i saadan overvættes Brug, at det har endog været nødvendigt at sætte Skranker for, at der ikke skulde giøres formeget af dette Gode. Midlertid vil af det ovenanførte behageligen erfares, at Slægten Rosiiflengs lovlige og nedarvede Rettighed er, ikke at rose nogen uden for billig Betaling, hvorhos jeg dog maa erklære, at, endskiøndt vi naturligviis helst tage mod rede Sølv, og meget vilde ønske, at al vor Handel deri maatte drives, ere vi dog for gode Patrioter til i mindste Maade at slaae Vrag paa Rigsbanksedler, Committeesedler, eller andre gangbare og giældende Repræsentativer, være sig, af hvad Navn nævnes kunde; ligesom vi og i forefaldende Tilfælde velvilligen modtage Vare, saasom Prætiosa, Bohave, Klædestykker, Levnetsmidler o. s. v., alt efter Omstændighederne, som af tit bemældte Skribents historiske Drama, det lykkelige Skibbrud kan sees; hvor Gotfried mellem vor daværende Stamholders Maaneds Indtægter ikke blot anfører de 10 Rdlr., han fik for Æreverset over Lucretia rediviva, der som fire Maaneder for tidlig i Barselseng, men og den Sølvsnuusdaase han fik af en fornemme Dame for Fruentimmerets Æreskrands; samt det Theebord med Kiedel og Trækpotte, for Liigverset Jephtæh Datter over den ugifte S. T. Pige, samt de 6 Dosin engelske Tallerkener for Kandestøberlaugets Berømmelse, item fer Tønder Hvedemeel, for Ligverset over Mølleren den retfærdige Aristides. Og sees ligeledes af bemeldte Skuespil, som med Føie i vor Historie kan tillægges samme historiske Autoritet, som den berømte Hertug af Marlborough tillagde Shakspears Historys i sit Fæ-

brenelands, at Sidebranchen Kniv og Gaffel, hvis lovlige Herkomst nogle have villet nægte, i lige Linie nedstammer fra bemeldte vor Forfader, da mellem hans Maanedsemolumenter ligeledes anføres det herlige Bryllupstractament, for Brudeverset den med Rosen forenede Lilie, over en gammel Mand, der tog en ung Pige, samt den Lykønskning over ens Promotion, hvorover forbemeldte vor Forfader blev sat øverst tilbords. Dog er det os ikke ubekiendt, at der gives et Udskud af samme Green, der nedstammer fra Jesper Oldfux Snyltegiæst, en naturlig Søn af en Oldfux Jespersen Rosifleng Kniv og Gaffel, hvilken deri er u- artet, at den kun betaler sine Maaltider med mundtlige Lovtaler, men fattes den Gave at føre dem i Pennen, end sige i Vers.

Men det allervigtigste, og væsenligste, som af bemeldte uvillige og aldeles umistænkelige Sandemands Ord fremlyser, er, at ingen kan have ringeste Adkomst til at henregne sig under vor ældgamle og høifornemme Slægt, der af noget — grundet eller ugrundet — Hensyn paa — virkelige eller formeente Fortienester, og efter sin rigtige eller feilende Overbeviisning og fremfor alt uden Betaling — i Penge, Vare, Mad og Drikke, eller andet Valuta, berømmer — være sig i Vers eller Prosa, skriftlig eller prentlig, hvem det end monne være; og nedlægges altsaa herved paa bemeldte vor høiadelige og ældgamle Slægts, og alle dens lovlige Sideliniers og Branchers Vegne, en formelig og høitidelig Indsigelse mod Alle og Enhver, som, under hvadsomhelst Paaskud end være maatte, skulde vilde forsøge at indlemme eller

indlifte, nogensaadan uberettiget og uvedkommende i bemeldte vor høianseelige og høifornemme Familie.

Jesper Oldfaren Rosifleng.

Epilog,

fremsagt af Skuespillerinden Jfr. Falck paa det kongelige Hoftheater, ved hendes Benefice-forestilling af Skuespillet Værtshuset fuldt af Giæster (hvori hun spilte Vertinden) og Høg over Høg, hvori Ridder Instructeur Schwartz udførte Baron Frydenhielms Rolle.

Hvor er en Fryd, som den for en Vertinde,
Sit Huus af slige Giæster fuldt at see?
Ei som det hende daarlig kom isinde,
At hun var den, der hiddrog Giæsterne;
Fuld vel hun veed, det er den ene gamle
Den sieldne almeenelskte Hædersgiæst,
Om hvem de Alle, Alle her sig samle,
Der vier denne Dag til Musers Fest;
Thi selv hans nodeerkierlige Camene
Med Søsterchoret Lune, Aand og Vid
I Aften giæsted fro vor lille Scene,
Da deres gamle Yndling drog dem hid.
O som det er min Lykke og minÆre,
Af Venskab at for mig han kom herhen;
Saa det min bedste Anbefaling være,
Hos hver det Godes, som hver Glædens Ven;
Det sandru Vidnesbyrd lad det mig give
At den, som han saa faderlig har kiær,
Er hun end ei Hans, Eders Godhed værd,
Til sidste Dag vil stræbe det at blive!

Tilskueren.

No. 7.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 23 Januar 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Tuum Pænos etiam ingemuisse leones
Interitum, montesque feri, sylvæque loquuntur.
Virg. Ecl. V. vers. 26.

O du! hvis Øie Folk ei kiender anden Væde,
End den, som Latter, Søvn, og Tunka efterlod,
Svøm nu, og drukn i Graad; men I, som let kan græde
Hvis hele Siæl er Vand, o! I bør græde Blod.
Ewalds Klagesang over Maske.

Liden Mysseling og skiøn Pølselild, en liden ny lystig og derhos saare bedrøvelig Vise efter das Mäuserle und das Würsterle.

(en Wiensk Fortælling udaf mundtlig Overantvordelse).

Skiøn Pølselild sagde til Ægteven saa:
Ak! ak! ak!

Lyster Eder ung Mysling i Messe at gaae?
O! o! o!
Alt svared ung Mysseling Pølselild fin:
Ak! ak! ak!
Gaaer I ikke med, Allerkiæresten min?
O! o! o!
Gak I kun allene, Min Hosbond og Muus!
Ak! ak! ak!
Jeg bliver her hiemme, og varer vort Huus.
O! o! o!
Jeg bliver herhiemme, og reder vor Mad,
Ak! ak! ak!
Naar I kommer hiem, staaer Alt færdigt paa Fad.
O! o! o!
Alt ganger til Messe ung Mysling paa Stand.
Ak! ak! ak!
Til Stegerset iler den Lillievand.
O! o! o!
Hun syder, hun braser, hun steger den Brad,
Ak! ak! ak!
Og mindes sin Mysling, og fysler saa glad.
O! o! o!
Ung Mysling fra Messen saa venlig kom hiem,
Ak! ak! ak!
Skiøn Pølselild treen ham i Døren igien!
O! o! o!
Ak kiæreste Mysling! ak er I alt der?
Ak! ak! ak!
Jeg ingentid tænkte, det alt var saa nær.
O! o! o!
Skiøn Pølselild smilte bag røde Guldskrud!
Ak! ak! ak!

I kunde vel sendt eders Hustru et Bud!
O! o! o!
Alt svared ung Mysling saa from og saa ven:
Ak! ak! ak!
End kom jeg for tidlig, saa gaaer jeg igien.
O! o! o!
Skiøn Pølselild smilted bag Skarlagenskind:
Ak! ak! ak!
Nu! nu! liden Mysling! saa trin I kun ind.
O! o! o!
Ung Myseling traadde i Hallen paa Stand,
Ak! ak! ak!
Saa kierlig han favned den Lillievand.
O! o! o!
Den Disk den var rede, den Dug den var bred;
Ak! ak! ak!
Ung Mysling, skiøn Pølselild sat' sig derved.
O! o! o!
Paa Bordet stod Fade og Skaaler paa Rad,
Ak! ak! ak!
Skiøn Pølselild sad hos sin Mysling saa glad.
O! o! o!
Ung Myseling spiiste, ung Myseling loe.
Ak! ak! ak!
Skiøn Pølselild var udi Hiertet saa fro
O! o! o!
Omsider ung Myseling saa tog til Ord:
Ak! ak! ak!
Nei aldrig sligt Maaltid jeg giorde paa Jord.
O! o! o!
Og aldrig jeg har endnu før i Dag
Ak! ak! ak!

En Søbekaal smagt af saa liflig en Smag.
O! o! o!
Skiøn Pølselild klapped ung Mysling paa Kind,
Ak! ak! ak!
Det glæder mig, Kaalen er efter dit Sind!
O! o! o!
Den Kunst liden Pølselild vel maa forstaae,
Ak! ak! ak!
Ung Mysling, at Kaalen skal smage dig saa.
O! o! o!
Din Pølselild tree Gang igiennem den gik,
Ak! ak! ak!
Deraf den liflige Smag den fik!
O! o! o!
Da første Gang jeg mon giennem den gaae,
Ak! ak! ak!
End ei den rette Smag vilde den faae.
O! o! o!
Jeg tøsser da giennem Kaalgryden gik,
Ak! ak! ak!
Og alt fik Kaalen en bedre Skik!
O! o! o!
Da gik jeg igiennem den tredie Sinde,
Ak! ak! ak!
At eders Bifald den monne finde.
O! o! o!
Ung Mysling han raabte saa glad ihu,
Ak! ak! ak!
Vel tyktes mig, Kaalen smagte som du!
O! o! o!
Ung Mysling favned sin Vennevin,
Ak! ak! ak!

Det skal jeg dig mindes, mens mig undes Liv.
O! o! o!

De Klokker de lyde den næste Dag,
Ak! ak! ak!
Ung Mysseling tæller hvert Klokkeslag.
O! o! o!

De Klokker de lyde til Ottesang,
Ak! ak! ak!
Den Tid den blev ung Mysling saa lang.
O! o! o!

De Klokker ringe til Messe nu,
Ak! ak! ak!
Ung Mysseling blev saa glad ihu.
O! o! o!

Skiøn Pølselild tog sine sølvspændte Sko,
Ak! ak! ak!
Ung Mysseling blev i Hiertet saa fro.
O! o! o!

Skiøn Pølselild axed sit Skarlagenskind.
Ak! ak! ak!
Ung Mysseling blev saa glad i Sind.
O! o! o!

Skiøn Pølselild tog nu sin Kaabe blaa,
Ak! ak! ak!
Saa hierteglad Mysseling saae derpaa.
O! o! o!

Skiøn Pølselild sagde til Mysseling sin,
Ak! ak! ak!
Gaaer I ikke med, allerkiæresten min!
O! o! o!

Giensvared saa kiærlig den trofaste Muus.
Ak! ak! ak!

I Dag er det mig, der skal vare vort Huus.
O! o! o!
Saa kiærlig ung Mysseling tog saa til Ord:
Ak! ak! ak!
I Dag er det mig, der skal rede vort Bord.
O! o! o!
Til Messen skiøn Pølsekild glad monne gaae,
Ak! ak! ak!
Net aldrig de mere gienfamledes saa!
O! o! o!
Til Stegerset Mysseling iled med Gammen;
Ak! ak! ak!
Net aldrig de mere saaledes kom sammen.
O! o! o!
Da Messen var ude, gik Pølselild hiem,
Ak! ak! ak!
Men ingen ung Mysling treen hende igien.
O! o! o!
Skiøn Pølselild søgte, skiøn Pølselild saae,
Ak! ak! ak!
Skiøn Pølselild ledte i Krog og i Braa.
O! o! o!
Skiøn Pølselild stirred, skiøn Pølselild keeg;
Ak ak! ak!
Skiøn Pølselild raabte, skiøn Pølselild skreeg.
O! o! o!
Skiøn Pølselild søgte baade ude og inde,
Ak! ak! ak!
Men ingensteds var ung Mysling at finde.
O! o! o!
Der ginge de Timer, der ginge de to,
Ak, ak! ak!

Skiøn Pølselild havde ei Rist eller Ro.
O! o! o!

Der ginge de Timer, der ginge de tree,
Ak! ak! ak!
Ung Mysling var hverken at høre eller see.
O! o! o!

Den Disk var rede, den Dug var bred,
Ak! ak! ak!
Men ingen ung Mysling sat sig derved.
O! o! o!

Den Kaalgryde stod over Stegersets Ild,
Ak! ak! ak!
Skiøn Pølselild gik baade fra og til.
O! o! o!

Den Kaalgryde stod over rødeste Gløb,
Ak! ak! ak!
Den snurred saa sørgelig alt, som den søb;
O! o! o!

Den Snurren lød for skiøn Pølselild saa;
Ak! ak! ak!
Som hun monne Kniv giennem Hiertet faa
O! o! o!

Den Snurren saa for skiøn Pølselild klang;
Ak! ak! ak
Alt som hun hørte sin Jordesang.
O! o! o!

Thi tog hun omsider den Gryde af Ild,
Ak! ak! ak!
Med sorrigfuldt Hierte gik hun dertil.
O! o! o!

Op øste hun Kaaken, og bar den nu ind;
Ak! ak! ak!

Ret aldrig havde hun tungere Sind.
O! o! o!
Hun satte sig ned ved det eensomme Bord;
Ak! ak! ak!
De roselig Kinder blev sorte som Jord.
O! o! o!
Og som hun nu op vilde øie for sig,
Ak! ak! ak!
Tilbunds laae i Kaalen ung Mysselings Liig.
O! o! o!
"Ung Mysling! saa blev da din Ømhed din Død!
Ak! ak! ak!
"O bedre for mig, at jeg aldrig var fød
O! o! o!
"For mig vilde du giennem Kaalen gaae!
Ak! ak! ak!
At saadant et Endeligt du skulde faae!"
O! o! o!
De lagde ung Mysling i Graven ned;
Ak! ak! ak!
Skiøn Pølselild ud sine Øine græd
Snak! Snak! Snak!

Trykfeil i sidste Nummer.

I det latinske Motto furiere læs: *funere.*
S. 951 L. 7 nedenfra sagføre læs: *anføre.*
S. 956 L. 12 nedenfra noderkiærlige læs: *moderkiærlige.*

Tilskueren.

No. 8.

Kiøbenhavn. Fredagen den 26 Januar 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Post mediam noctem visus, cum somnia vera.
Hor. Sat. 10. libr. 1. vers. 33.

Karker!
Du drømmer ikke godt!
Hakon Jarl femte Act.

Jeg drømte, at jeg var, jeg veed ikke, hvor, og der kom een til mig; jeg vidste ikke, hvem. "Det har du giort klogt i, sagde han, at ligesom Herman von Bremen tæller til 20 for ikke at forivre sig, naar han har faaet Ørefigen, saaledes tog du dit No. 3 og 4 udaf Herder, for at kiøle dig imidlertid af til No. 5." Skiøndt jeg nu just ikke hav-

de enten agtet eller ventet at giøre nogen Hemmelighed deraf, blev jeg dog grætten over, man sagde mig det saaledes i Oinene, og for altsaa at gaae uden om selve Sagen, sagde jeg blot: Veed De ikke, min Herre! at man ikke maatte dutte nogen i Litteraturen nutildags." "Jeg er ikke i Litteraturen, svarte den ubekiendte mig: jeg er over Litteraturen; jeg er en Giengånger." "En Giengånger!" svarte jeg, og maa uden tvivl have seet ud, som jeg vilde til at korse mig, for han faldt mig, inden jeg fik sagt videre, med en venlig Tone i Ordet, og blev ved: ja men af de naadige Giengangere; jeg har kiendt dig, fra du var en Rus, og tildeels for min Skyld kom hver Aften efter Risbrighs Collegium, op til din Ven Kierulf i No. 13 ved Canalen." Glad i den Tanke at gienfinde en saa mangeaarig Ven, gav jeg mig til at betragte Personen det bedste, jeg kunde, men alt, hvad jeg stirrede paa ham, kunde jeg ikke befinde mig, jeg nogensinde før havde seet det Ansigt. Du kiender mig ikke, sagde han da smilende til mig: det kommer af, at du aldrig har seet mig saaledes før; jeg er ellers Krügers Drømme eller rettere Drømmeren Krüger til din Tieneste." "Takker skyldigst, svarte jeg formodentlig om ikke just spodsk, saa dog ikke saa forbindtlig.

som den salig Drømmer havde regnet paa; thi neppe var det mig ude af Munden, før han strax tog til Giennmæle: Naa naa! sagde han; da var det ikke første Gang, jeg og mine Drømme baade har været dig og andre Godtfolk til Tieneste, og det er netop i den Anledning, jeg her taler dig til." Naturligviis fik nu Piben en anden Lyd og jeg spurgde ham meget høflig, hvad der var til hans Tieneste? "Egenlig, sagde han, mener du, hvad der er til din? Det skal jeg sige dig; der har nogle af Eders Blade i denne Tid drømt min trettende Drøm om de syv Muser, der blev sendt til Jorden med alle Slags Bissekram, som Forstand, Dyd, Helbred, et langt Liv, sandselig Forlystelse, Ære, og Penge — om paa dansk. Nu vilde jeg gierne bede dig, om du ikke vilde være saa god ved Leilighed ogsaa at danskdrømme min 43 og 44 Drøm, paa det dine kiære Landsmænd kan faae at vide, at det gik den ottende Muse ikke stort bedre end hendes syv Søstre. "Det er en snorrig Anmodning — sagde jeg — at jeg skal drømme Deres Drømme!" "Det var i saa Fald ikke første Gang, du havde drømt baade mine og Andres, og det lysvaagen! blev han ved, men til Sagen; du husker — eller kan i Fald paa din tydske Boghylde let komme din Hukommelse til Hielp, at

jeg i den 43 af mine — trykte — Drømme saae en Qvindesperson med en stor Kurv fuld af Briller paa Ryggen." "Hys! faldt jeg ham i Ordet, siden De er saa vel bevandret i vore Blade, maa De sagtens vide, at det var ikke en tilladt uomstunder at gaae med Briller." "Paa Næsen! — tog han mig Ordet saa godt som af Munden — men hun havde sine paa Ryggen. Overalt var det ikke saadanne Briller, som de, man gaaer med uomstunder, som ikke at see, som onde Mennesker sige. Glassene i dem var slebne med mange Kanter." "Det maa have været nogle underlige Briller," faldt jeg ind. "Ja vist! svarte han, og derfor spurgde jeg ogsaa Pigebarnet — det var ellers Thalia, den samme ottende Muse, hvad de skulde til? Du veed — sagde hun — for Guder og Gudinder butte alle Folk, ligesom de store Poeter — hvor galt mine syv Søstre kom afsted med deres Vare; men da nu Fader Jupiter, der er en god gammel Mand, dog alligevel gierne vilde giøre Menneskene noget tilgode, og han saae, de ingen

Priis satte paa sand Lykke, saa har han i det mindste ved de Briller villet forhielpe dem til indbildt Lyksalighed; og da saaledes Thaka just i denne Tid havde meget magelige Dage, og intet synderligt ellers at tage vare, besluttede han at sende mig afsted med dem. "Men Skriver saa satirisk, Frantz! hvad min Drømmer nu os i sin Fortælling: hvad har du lært herved, at mindre?" "Intet! svarte jeg, — det jeg giorde mig Umage for at faae min Mund i Lave igien — kan jeg huske — uden at jeg ikke kan begribe, hvorledes saadanne Briller kunde forhielpe til anden, enten sand eller indbildt Lyksalighed, end at den, der gik med dem, kanskee i Begyndelsen endnu kunde falde lidt mere i Øinene end med de andre."

"Da veed du dog saaledes — sagde han — at Menneskene ere umættelige i deres Begierligheder, og da nu de Briller have den Egenskab, at de mangfoldiggiøre Gienstandene i Forhold til de Kanter, der er slebne paa dem, saa synes deraf at følge, at enhver maatte faae sin Lyksalighed saa

mange Gange forøget, som der var Kanter paa hans Brilleglas." "Om Forladelse! faldt jeg ind, faaer man da alt, hvad man seer paa med saadant et Glas." "Det ikke, svarte han, men Jupiter, som nok ikke paa senere Tider synderlig maa være kommet herned til Jorden, siden han uden Tvivl fandt, at han var gaaet af Moden for Guderne fra Valhal, der nuomstunder staae Elysium til Skamme, synes at have været i den Vildfarelse, at Folk vilde bruge Brillerne til at see paa, hvad de havde selv, isteden for de rigtig nok fornemmelig brugte dem til at see paa, hvad de ikke havde, og som derved fik ny Tillokkelser i deres Øine."

"Men havde da den stakkels Thalia nogen Afsætning paa sine Vare? spurgde jeg." "O nei! sagde han; alle de, der prøvede dem, sagde: dem havde de ikke behov, for de saae det selvsamme med deres bare Øine. Imidlertid har jeg dog for et Par Aar siden, da her var saa skrækkelig lidt Handel og saa skrækkelig mange Handlende, en Mistanke om, at der maatte være kommet en Deel af de Glas her

til Byen, da jeg saae Mennesker, som jeg knap kunde troe til at have en halv Fierding Caffebønner f. Ex. i deres Eie, slutte Handel om at levere mange hundrede Pund; men da jeg saa undersøgte Sagen nøiere, og fandt, at det ligeledes var deder contraheredè om saa og saa mange Species, uden at have saameget som seet en eneste i mange Dage, saa mærkede jeg Brillerne kunde ikke være der i Spillet, men det maatte gaae til med et ardet Slags Kogleri eller Taskenspillerkunst; og som sagt, jeg troer, Thalia havde giort ligesaa slet et Marked som hendes syv Søstre, dersom hun ikke foruden de Briller med de mange Kanter, havde havt eet Slags, som hun ikke havde faaet af Jupiter, men som en vis Sieur Egoismus, der paa en Tid skal have faaet sit Indpas, om ikke paa Olympen, saa dog i det mindste paa Parnasset, havde underhaanden givet hende med i Commission. Det var et Huulspeil, eller en Brille med concave Glas, hvori den, der saae sig deri, saae

sig meget stor og opretstaaende, men alle andre Personer bitte smaa, og paa Hovedet."

Ved disse Drømmerens Ord blev jeg, som paa en Maade samtykket i at tage hans Drøm op i mit Blad, saa forskrækket, at jeg pludselig vaagnede, men da det var lys Dag — og Morgendrømmene jo fra Arildstid er bekiendte for at være sande — løb jeg strax ind til Boghylden, og da jeg i Arigers Drømme tredie forøgede Oplag fra 1765 bogstavelig fandt hine betænkelige Ord S. 172 nede paa Siden, besluttede jeg uden Betænkning at opfylde min indgaaede Qvasiforpligtelse, overtydet om, at neppe nogen lever nu, der kan have Føie eller Grund at støde sig derover.

Tilskueren.

No. 9 og 10.

Kiøbenhavn, Fredagen den 2 Februar 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen,
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Love will find out the way.
An old song.

At det kan gjemmes op til tusind Aar,
Og give Folket Stof til smukke Viser.
Oehlenschlägers Hagbarth og Signe.

Bortførelsen.

(En Ballade af Bürger.)

"Sadl op min Ganger fage, Dreng!
At jeg min Ro kan finde.
Min Borg er mig saa qvalm og eng
Ud, ud blandt Storm og Vinde!" —

Saa raabte Ridder Karl med Hast
I Angest, uden Ro og Rast;
Hans bange Bryst det plaged,
Som om et Mord ham naged.

Og nu, saa Gnister fløi, det gik
I Farten mod det Fjerne;
Og da han hæved just sit Blik,
See! Frøken Gertruds Terne!
Af Skræk foer sammen Ridderen,
Det isned koldt i Marv og Been,
I Marv og Blod han gyste,
Som Feber Ham mon ryste.

"Guds Fred fra nu til evig Tid!
Guds Fred min unge Herre!
Min Frøken har mig skikket hid,
Det skal til Afsked være.
Forloret har I Gertruds Haand!
Thi Junker Plump af Pommerland
Til Brud har Hende kaaret,
Og Faderen har svoret.

"Mord!" sværger Han, "ved Spyd og Sværd!"
Vil Karl du flux ei glemme,
Du skal i Borgefængslet her,
Hvor Øgl' og Snog har hiemme.

Ei hvile vil jeg Nat og Dag,
Før ham har ramt mit Slavinds Slag;
Hans Hierte jeg udslider,
Og for din Fod det smider."”

Nu vaander sig den unge Brud,
Og græder i sit Kammer.
Saa hedt Hun sukker til sin Gud
Om Ende paa sin Jammer.
Ak! Herren hører Hende hist;
Han naadig være vil forvist!
Hør I de Klokker lyde,
Saa veed I det at tyde. —

""Gaa! meld Ham, at jeg bradt maa døe —
Saa Hun med Taarer sukker —
Den sidste Hilsen fra Hans Mø,
Før Hun sit Oie lukker!
Gaa, gaa, mit Barn, med Gud, og bring
Fra mig Ham denne gyldne Ring,
Og dette Skjerf, til Minde
Om den, hvis Taarer rinde!""

Det Rædselsbud som Lyn Ham slog —
Det for Hans Øre sused;
Det gnistred for Hans Pande, og
Som Havets Brag det brused.

Dog flux, som hastige Orkan,
Der pidsker Løv og Støv og Sand,
Fortvivlelsen Ham fatter;
Og Modet blusser atter.

"Du Pige tro! Gud lønne Dig,
Kan jeg Dig ei belønne!
Fordi det Bud Du bragte mig,
Han tusindfold Dig lønne!
Med freidigt Mod nu hiem Dig skynd!
Flux skynd Dig, og min Mø forkynd:
At ud af tusind Kjæder
Min hulde Brud jeg redder!

Nu skynd Dig bort med freidigt Mod,
Flux skynd Dig! — Tiden rinder!
Det giælder, Plump! Dit Hierteblod!
Trods Dig min Brud jeg vinder! —
Om Midienat ved Stierneskin
Jeg lister mig i Borgen ind;
Mig gaae, som bedst det vilde,
Vel eller evig ilde!

Nu flux afsted!" — som Sporer drev
Vor Ridders Ord den Pige.
For Diet atter klart det blev,
Og lettet Bryst kan stige.

Da tumled' Han sin Ganger god,
Saa Sved fra Bugen fløi og Blod,
Til Raad han havde fundet,
Og fast Beslutning vundet.

Nu høit i Luft Hans Sølverhorn
Fra Borgens Tinde gjalder.
Som Storm, igiennem Korn og Torn
Kom flux en Hær Vasaller.
Han Mand for Mand dem raabte frem
Og hemmeligt befalte dem: —
"Welan! velan! vær rede
Ved Hornets Lyd tilstede!" —

Da Nattens Ravneskygger her
Nu skiulte Bierg' og Dale,
Og ingen Lampe skimted mer
Fra Hochburgs høie Sale,
Og Søvnen Alt begravet har,
Den stakkels Brud kun vaagen var;
Med Feberfuld Hun sidder
Og tænker paa sin Ridder.

Da lyt! — en Elskovstone løb
Saa dæmpet og saa stille.
"Her er jeg alt! O Pige sød!
Nu flux, nu flux Du ile!

Jeg, jeg, Din Ridder kalder Dig,
Nu skynd Dig, skynd Dig ned til mig!
Alt venter her en Stige
Og Ganger paa min Pige!" —

"Ak nei! Du Hiertens Karl! ak nei!
Lad mig ei høre mere!
Ak! flygted jeg med Dig min Vei
Da vee! da vee min Ære!
Det sidste Elskovskys endnu
Du Elskte! nyde jeg og Du!
Før jeg i Dødningklæde
Indgaaer til evig Glæde!" —

"Ha Pige! paa min Riddertro
Kan Du forvist jo bygge;
Fortroe mig Liv og Ære fro!
Mit Ord maa dem betrygge.
Flux gaaer det til min Moder hen;
Os Sakramentet vier der —
Kom! kom! det er din Baade;
Lad Gud og mig kun raade!" —

"Min Fader! . . . Rigsbaron saa fry!
Saa stolt af Æresstamme!
Jeg bæver alt! — o fly! o fly
Alt for Hans Vredes Flamme!

Ei hvile vil Han Nat og Dag,
Før Dig har ramt Hans Glavinds Slag;
Dit Hierte Han udslider
Og for min Fod det smider!"

"Ha Pige! sad Du først tilhest,
Saa vilde jeg ei frygte —
Da staaer os aaben Øst og Vest. —
O iil! og lad os flygte!
Tys, Elskte! tys! — Hvad rørte sig? —
For Himlens Skyld! iil ned til mig!
Kom! Nattens Mulm har Ører.
O! hvis os Nogen hører!" —

Og Pigen bæved — stod — og stod —
Med Gys Hun hørte Larmen —
Hun zittred giennem Marv og Blod —
Da greb Han Svanearmen,
Og nedtrak Hende — Mund og Bryst
Og Favn i Favn — med Angst og Lyst
Dem skued Elskovs Stierne
Fra høie Himmels-fierne! —

Med kraftfuld Arm sin Mø Han tog,
Svang Hende paa Polakken.
Hui! sad Han selv tilhest; og slog
Sit Sølverhorn om Nakken. —

Nu med sin Gertrud flai. Han bort,
Hans danske Hingst drev Sporen fort;
Hans Vidsk Polakken driver
Og Hochburg bag dem bliver. —

Men ak! grant hører Midienat!
Ak! hver en Lyd man hører.
I næste Seng var vaagnet bradt
Et Par Forræderører.
En Oldfru hørte hvert et Ord,
Og op med graadig Guldtørst foer
For, Alting, sig til Baade,
Den Gamle at forraade.

"Holla! Herr Rigsbaron! kom her!
Herfrem af Seng og Kammer!
Jer Frøken Gertrud flygtet er
Til Skiændsel, Spot og Jammer!
Alt rider Karl von Eichenwall,
Med Hende giennem Skov og Dal
Flux op! I maa ei vente,
Vil I dem end indhente!"

Og hui! i Harnisk Gubben staaer,
Bevæbnet mod sin Fiende
Og tordned giennem Huus og Gaard
Og vækked sine Svende —

"Herud, min Søn af Pommerland!
Stat op! tag Sværd og Spyd i Haand!
Fort! fort! Du maa ei vente,
Vil Du din Brud indhente!" —

Rask red de to ved Morgengry;
Da lyt! i dunkle Skove
En Tordenrøst — og Vaabengny,
Og Døn af Hestehove.
Og vild kom Plump i strakt Galop
Langt, langt foran den hele Trop.
Hans Landse fløi — det skued,
Den unge Brud og grued. —

"Hold, hold, du Ærefiender! her!
Hold med dit Bytte rige!
Kom hid, kom for mit blanke Sværd!
Saa røv igien en Pige!
Hold, Bolerske! dit falske Bryst
At giennembore er min Lyst!
Min Hevn Jer bradt nedstrækker,
Og Skiændsel Eder dækker!" —

Det vist du, Plump af Pommerland,
Ved Gud og Ridderære!
Herned! herned! at Sværd og Haand
Dig bedre Sæd maa lære! —

Hold, Gertrud! hold min Hingst paa Stand;
Herned, du Junker Grobian!
Ned af din Hest! — at Ære
Og Art jeg dig kan lære!" —

Af Gertrud — døs af Angst og Nød,
Saae høit de Sværde svinge.
Klart straalede i Morgenrød
Den Damascener Klinge.
Af Suk, og Hug, af Klang og Kling
Opvaagned Echo rundt omkring
Og deres Hæle stamped,
Saa Jorden trindt dem damped.

Med Lynets Fart den Elsktes Sværd
Ned den Uslebne stødte.
Gertrudes Helt usaaret er,
Men Plump i Støvet blødte.
Men nu — o Gud forbarme sig!
I fuld Galop kom frygtelig,
Da Striden just har Ende,
Den Gamle og hans Svende. —

Trarah! trarah! vor Ridders Horn
I Skov og Mark lydt skralder.
Og see! igiennem Korn og Torn
Hop hop! Hans Hær Vasaller. —

"Nu hold Baron! og hør et Ord!
Skue op! og seer du der min Hjord?
De er til Dyst tilrede
Og paa mit Vink tilstede.

O hold, og tøv, og hør et Ord
Af Anger du ei kiende!
Din Datter gav mig længst sit Ord
Jeg Tro og Love Hende.
Er Hendes Smerte nu din Lyst?
Skal sønderrives Bryst og Bryst,
Dig Hendes Blod anklage?
Velan! til Kamp da fage!

Men tøv — ved Gud tilsvær jeg dig!
Skaan dig for Angers Smerte!
I Tugt og Ære haver jeg
Din Frøken skienkt mit Hierte.
Giv... Fader! ... giv mig Gertruds Haand
Mig Himmelen gav Guld og Land!
Mit Ridderskab min Adel
Skyer — Gud skee Lov! hver Dadel!"

Ak! Gertrud — fuldt af Angst og Nød
Det arme Hierte bløder.
Af Harm Friherren hed og rød
Ret som en Esse gløder. —

Hun kasted sig paa Jorden ned,
Og sine skiønne Hænder vreed,
Med Taarer og med Snilde
Hans Harme at formilde:

"O Fader! hav Barmhiertighed!
Hvad skal Jer Datter blive!
Som I tilgiver os, I veed,
Jer Synd vil Gud tilgive!
Troe, bedste Fader! dette Skridt —
Jeg aldrig gaaet var saavidt,
Naar ei jeg havde gruet,
Hvergang jeg Junk'ren skued. —

Hvor ofte har I, Fader kier!
Paa Arm og Knæe mig gynget,
Hvor tidt mig kaldt: Jer Hiertenskier!
Jer Trøst, naar Albren tynged!
O Fader! Fader! mind det vel!
Og dræb nu ei mit bedste Held.
I ender ellers fage
Jer elskte Datters Dage." —

Friherren var saa stolt i Sind,
Forgieves dog han stræber.
Friherren rev sin dunkle Kind,
Og bed i sine Læber. —

Skiøndt Vemod Hiertet smeltede,
Han Taaren tvang, der perlede;
At ei en Fadertaare
Hans Stolthed skulde saare. —

Dog, snarlig Harm og Vrede svandt;
(Thi Faderhiertet vinder!)
De store, klare Taarer randt
Ned ad de stolte Kinder. —
Han favned ømt sit Barn, og lod
Sit fulde Løb den Taareflod,
Og fast forgik hans Hierte
I undersøde Smerte. —

"Nu vel! min Synd tilgive Gud,
Saa som jeg dig forlader!
Din Synd mod mig er slettet ud,
Og jeg din hulde Fader!
I Hertens Navn! — Han vendte sig
Til Ridderen saa blidelig: —
Der! Hende tag med Ære;
Velsigne Jer vor Herre!

Tag Hende, og min Søn nu vær!
Som jeg din Fader bliver.
Og hver en Sorg, og hvert Besvær
Jeg glemmer og tilgiver.

Din Fader var min Fiende gram,
Som voldte tidt mig Haan og Skam;
Og naar Han kunde, skaded —
Jeg Ham i Sønnen haded.

Opret, opret det end, min Søn!
Saa skal jeg ei det minde.
Paa det at jeg min Godheds Løn
Maa i din Godhed finde.
Jer signe Han, som seer herned,
Jer signe Gud, fra Led til Led!
Op — vexler Ring og Hænder —
Dermed jeg Visen ender!"

Kristen Thaarup,
Cand. Phil.

Maaskee vil det ikke være een og anden Læser ukiært i Anledning af denne Oversættelse af en af den udødelige Bürgers meest yndede Romancer, at kaldes i Minde, saavel hvad i Brødrene Schle-

gels Caracteristiken og Critiker, samt i Engels Theorie der Dichtungsarten, om denne Sang i Særdeleshed, og i Schillers prosaische Schriften om Bürger som Folkedigter i Almindelighed er sagt. A. W. Schlegel har i andet Bind af ovennævnte Skrift, efter at have anmærket, at Bürger skylder de engelske Balladesangere, og især Percys Samling mangfoldig, sagt følgende: "Bortførelsen hedder i — det engelske — Original the Child of Elle, og hører ikke til de ældgamle Ballader, men er af den middelste Periode, dog af ægte Malm. Hovedafskriften, hvoraf Percy lod den aftrykke, var ufuldstændig og beskadiget, saa at han hist og her har maattet komme til Hielp, og navnlig har giort en ny Slutning dertil, hvor man da og, skiøndt han er en forsigtig og vaersom, og derfor ikke uhældig Restaurator, naar man hører nøie til, sporer en noget følsom Indklædning. Med alt det synes dette Digt mig i sit Slags saa fortrefligt, at jeg ikke kan ønske det anderledes, og vilde finde det høist betænkeligt,

at foretage noget andet dermed end en saa meget muligt tro Oversættelse. Bürger har ikke været af denne Mening; han har, medens han bibeholdt alle Hovedtræk af Historien, fuldkommen forandret Colorit, Viis, hele Behandlingens Caracter."

Schlegel sammenligner nu de første ni Strophér af Bürgers Romance, med de første elleve af det engelske Original, hvilken Sammenligning Rummet nøder os at giemme, saa meget mere som vi maaskee med første kunne hosføie en dansk Oversættelse af den gamle engelske Vise i dens Stavelsemaal.

Tilskueren.

No. 11.

Kiøbenhavn, Tirsdagen den 6 Februar 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Ut placem genus irritabile vatum.
Hor. ep. 2 libr. 2 vers. 102.

Det farligt er, man tidt har lært,
At røre ved Poeter,
Thi hver sit Foster holder kiært.
T. Reenbergs Forsamling paa Parnas.

Hr. Tilskuer!

Ja vist gaaer det galt til nuomstunder i Litteraturen, som saa mange andre Steder; og derfor har jeg ogsaa lagt mit Hoved i Blød for at udfinde, hvorledes man paa den bedste og beqvemmeste

Maade kunde faae Orden og Rolighed indført igien. Saaledes er det f. Ex. en afgiort Sandhed, at Poesiens runde Bord i vore Dage er alt for rundt; da baade Creti og Pleti uden Omstændigheder komme, og sætte dem til Høibords, og det ikke blot uden at have Bryllupsklæder paa, men endog undertiden uden at have giort saameget som Vers, undtagen paa, hvad man i gamle Dage kaldte, solut Stiil, og naar de saa endda kom kiønt skikkelig i Fred og Ro, og satte dem, hvor de fandt Plads, eller hvor de kunde formaae et Par gode Venner til at rykke sammen i Vennevold; men nei! der kommer saadan en Person mig mir nichts und dir nichts, og raaber Plads! Plads! og naar han saa ikke kan komme til med det gode, saa bryder han ind med Gevalt, og puffer, og støder, og trykker, og trænger saa længe, til han kan faae begge Armene paa Bordet, og saa trumfer han i det, som det kunde være paa Ølhuus, og giør en Støi, som baade Bordet og Huset hørte ham til, og som alle de andre vare nogle Snyltegiæste, og som blot sad der af Naade og Barmhiertighed; men han var Manden for det Hele.

Og saaledes var det rigtig nok ikke i gamle Dage, for See! det runde Bord var rigtig nok

rundt, og der var hverken øverst eller nederst, den Gang heller; men saa derimod var man den Gang i den Tro, som den gamle norske Bonde: at hvor Kongen sad, der var Høisæde; og saaledes kan jeg huske, at salig Tullins Plads var det i mange Aar, indtil Ewald havde sat sig, saa vendtes alle Øine til ham; og der er da de den Dag i Dag, der see op til ham ligesom i det engelske Overhuus til Cantzleren, hvergang de vil tage Ordet; men det er da for det meeste af de Gamle i Gaarde, der nuomstunder ikke har stort mere at sige; og naar de ogsaa sige noget, er der ingen, der hører efter, for den Støi, der er ved den anden Bordsende; og skal det saaledes blive ved, saa kan det ikke være andet tilsidst, end at man ikke faaer et ordentligt Ord at høre ved hele Bordet, før bare Ølsnak, og hvad værre er endnu.

Nu syntes det sagtens meest ligefrem, at lade Bordet giøre om, til et Galla-Bord, eller Gallie-Bord, hvad de kalde det nuomstunder, hvor der da baade kunde være øverst og nederst, og kanskee et Par Biborde ved Siden, til dem, der ikke kunde faae Plads ved det store Bord; og saa antage en litterarisk Bedemand, der kunde skikke dem tilsæde hver efter sin Rang og Stand, og der naturligviis paa Embedsvegne maatte vide, hvor

dybt han skulde staae med Hatten i Haanden for enhver, at hver kunde faae, hvad ham tilkom; men — see det var nu for det første ikke saa let en Sag, at faae dem til at lystre, og saa desuden, hvad havde saa overalt den arme Diævel at rette sig efter, eller beraabe sig paa? og naar han nu ogsaa med Nød og Neppe fik een skraalet op at sidde i Høisædet for Bordenden, hvorlænge vilde det saa vel vare, inden der kom en anden, og enten trak Lænestolen fra ham i det, han vilde sætte sig i den, eller kastede sig kort og godt paa Skiødet af ham, for at nøde ham til at reise sig og give Plads, og hvis saa f. Ex. den første sagde: det er min Plads, for her har jeg altid siddet; kunde han let vente at faae det bekiendte Parterresvar: Nei! det er min Plads! for jeg har ikke siddet her før; og saa var man endda ligenær; og sagde saa den ene: ja men jeg er ældst! saa svarte den anden: ja men jeg er yngst! og saaledes torde det lettelig gaae med Alt, hvad paa enten af Siderne maatte blive anført, saa de kanskee tilsidst kom til at giøre

det af med Næverne, ja godt og vel om ikke med Kaarde og Pistoler, hvo der havde Ret.

Den korteste og simpleste Maade synes mig derfor vilde være, at man fik sig en ordentlig Rangsforordning paa Parnasset, og at der saa kom en poetisk Statskalender ud engang hvert Aar, eller tiere, om fornødent maatte befindes, og at der i et lille Anhang blev tilføiet, hvad Titulatur enhver efter Rang og Stand maatte tilkomme, og hvorvidt denne Rang var at ansee, enten som personlig Adel, der blot kom ham selv tilgode, eller hvorvidt den var arvelig paa hans — Pens — Sønner og Døttre; naturligviis altsammen kun af ægte Fødsel, og i første Leed, da en poetisk Excellences Pennefostre, ved at gaae igiennem en blot ærlig og agtbar Poets Pen, som hans egne, og blandt hans egne, nødvendig maatte tabe deres Prærogativ, og som uadelige og ufri være at ansee.

Ligesom dette nu vilde være til usigelig Nytte for bemeldte poetiske Opraaber eller Bebemand,

og betrygge ham for alle Vildfarelser og Bebreidelser saavel i Henseende til at give en eller anden for meget, som for lidt Ære, saalebes vilde det og i den litterariske Handel og Vandel forebygge megen Ulæmpe, i det man saalebes bestemt vilde vide, at de af første Classe vare Excellencer; og hvorvel deraf just ikke altid fulgte, at deres Arbeider vare excellente, havde man — saafremt man ellers vilde være høflig — dog underdanigst at modtage dem; hvorved dog — som i en for mig liggende Bog meget rigtig er anmærket — det kom an paa enhver, hvor underdanig han forresten vilde være, naar han kun gav Personen sin vedbørlige Titel. Anden Classe blev da høivelbaaren og Høivelbaarenhed, og maatte — især af ringe Folk — tiltales underdanig. Tredie Classe, som kun var velbaaren, og Velbaarenhed, var det nok at skrive og tale ydmygst, eller ydmyg, ærbødigst eller ærbødig til; dog vel at forstaae, at selve Tale eller Skrift ikke behøvede at være nogen af Delene naar

kun bemældte Ord til Tid og Sted fandtes deri eller derunder; hvilket samme og vilde finde Sted ved den næste Velbyrdige Classe; hvorimod de følgende velædle, og velvise, og vellærde, og saaledes fremdeles ned ad indtil ærlige og agtbare, maatte tage tiltakke, som det maatte og kunde falde; og vilde det da være en let Sag ved samme gode Leilighed at faae bestemt, hvilken Classe der tilkom Prædikatet vor, hvilken derimod maatte lade sig nøie med en, og hvilken der kunde være berettiget at staae i Pluralis; ogsaa lod sig maaskee med det samme vedtage en Regel for, saavel hvo der maatte dutte, som duttes i Litteraturen, og mange andre deslige betænkelige og betydelige Poster, hvormed man for nærværende Tid synes at være i særdeles Vilderede.

Det bliver nu kun Hovedspørgsmaalet, hvorledes en saadan Rangforordning var at tilveiebringe, saaledes, at den kunde være — ikke til almindelig Fornøielse; thi det torde vel under nærværende Omstændigheder ikke lettelig være at haa-

de, men saaledes, at alle og enhver sig derefter havde at rette, og for Skade tage vare. Men da denne Materie er for vanskelig og vidtløftig til at kunde paa det tilbagestaaende Rum vedbørligen afhandles, vil jeg giemme denne Undersøgelse til et følgende Brev, og imidlertid strax holde mig mit Ovenstaaende efterretteligt, i det jeg slutter mit Brev til Dem, som i Følge omtalte Rangsforordning neppe kan have høiere Fordring eller Forhaabning end blot S(ine) T(itulo) som andre ærlige og agtbare Borgermænd, uden al videre saakaldet Courtoisie med mit blotte Navns Underskrift.

Hadetvist Fredmund Rolov.

Tilskueren.

No. 12.

Kiøbenhavn. Fredagen den 9 Februar 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker H. J. Bendixen.

'Tis virtues task to soothe aflictions smart,
To join in sadness with the fair distrest;
Wake to anothers pain the tender heart,
And move to clemency the genrous breast.

The Magdalens by Mr. Jerningham.

Deler ei blot Dydens Kaar,
Naar den Nødens Baand maa bære?
O den Lod er slippehaard,
Skyldig og forskudt at være.

Idet — ved Forsinkelse i Trykkeriet — først nylig udkomne Decemberhæfte af Maanedskriftet Minerva har den af sine 1814 udkomne Digte hæ=

derligen bekiendte Candidat S. S. Blicher et fremlagt et Forslag til Redningshuse for faldne Piger, og glæder Tilskueren sig ved, at kunne begynde dette Blad med den Forsikring, at han, længe inden ovennævnte Bidrag kom ham tilhænde, fra en paalidelig og vedkommende Haand havde den Visshed, at der alvorligen tænkes her paa en Indretning, liig den, London for slige Ulykkelige har, og som det til Motto tagne engelske Digt fører i Minde. Hvorvidt de af Hr. Blicher giorte Forslag, og henkastede Vink da i denne Henseende kunne komme i Betragtning, ligger uden for Tilskuerens Competence; overseete — det er han efter de Mænd, som dermed have at giøre, vis paa — ville de ikke blive; fra sin Side takker han Forf. hierteligst, fordi denne her har slaaet paa en Streng, der fra tidligste Aar stedse har fundet sit Gienklang i hans Hierte; og giør han sig en kiær Pligt af, i Følge den ham personlig ukiendte Forfatters Opfordring at bidrage sit, til at hendrage og hæfte Opmærksomheden paa et Anliggende, der fra saa mange Sider er Fædrelandets, er Menneskehedens, er Christendommens.

"Dersom nogen Synd — siger da den menneskekierlige Forf., til hvis Ideer Tilskueren vil

knytte sine — allerede her i Livet faaer sin Sold i knuget Maade, da er det vel den, hvis Tillokkelser ere de vanskeligste at modstaae, og hvis Følgerere de haardeste for det svagere Kiøn. Der behøves ingen Romanskrivers, ingen Tragediedigters Phantasie til at male de Elendigheder, der ere Skiøgens almindelige Lod. Der gives ikke i Idee-verdenen nogen Jammerscene saa skrækkelig, som de, disse Ulykkelige i Tusindviis opføre for vore Oine i den virkelige Verden. Hvor mange see vi ikke daglig i Fortvivlelse at ende et foragtet og qvalfuldt Liv? hvormange henslæbe et endnu qvalfuldere i Pesthuse og Daarekister? hvor mangen — kort forhen blomstrende — Pige hensegner nu en fuul og hentæret Skiændsel i det Land, som fødte hende til huuslig Lykke, blandt de Mænd, som i Kys indaandede hende Fordærvelsens Gift, og saa styrtede hende værgeløs ned i Lasternes Afgrund? der gives paa Verdens store tragiske Skueplads ikke nogen Synd, der saavel behøver vore Taare — der gives ingen Synder, der saa høit raaber om vor Forbarmelse; og saalænge Staterne taale Volgivagas Templer, bør de vel og tage dem af hendes arme Præstinder, og ikke lade dem, liig Offerdyr, hielpeløse pines og døe. Engelskmændene have deres Magdaleneklostre, hvor de betale

noget lidet af deres Gield til Menneskeheden. Vi Danske have engelske Heste, engelske Vogne, og hundrede engelske Darligheder; skulde vi ikke have en saadan engelsk Velbædigheds Anstalt, som Han vilde skue med Velbehag, han den gode Hyrde, der frydes over et forvildet Faars Frelse!"

Og det vil han, der ikke vil nogen Synders Død, men at den Faldne skal omvende sig og faae Naade; med Velbehag vil han skue ned til det menneskekiærlige Forehavende, og Foretagende, at aabne en Nødhavn for disse forulykkede Skibbrudne, vil lade det komme til Virkelighed, vil, naar saa er skeet, lægge sin allerhøieste Velsignelse dertil, at det maa blive mangen Forført og Forladt et velgiørende Fristed, mangen ulykkelig Fortvivlet en Frelse, vriste Kniven af mangen Selvmorderskes Haand, drage hende tilbage fra den vinkende Afgrund, hvori hun stod rede at begrave sig og sin Skiændsel, skiænke Borgersamfundet og Menneskeheden mangen allerede opgivet Datter tilbage, at udsone sine tidligere Dages saa haardt straffede, saa smertelig bødede Feiltrin med en ustraffelig Fremtid, engang som en trofast hæderlig Dannequinde gienvinde den almindelige Agtelse tillige med sin egen, og som Moder, oplært ved egen sørgelig og piinlig Erfaring aarle give sine Døttre

under Religionens og Dydens Varetægt, giøre dem disse tvende ene trygge Veilederinder giennem Livets Labyrinth saa kiændte og saa kiære, at de, om hun endog skulde bortkaldes fra dem, og maatte maaskee tidlig slippe deres unge Haand, trøstig ved den himmelske Beskiærmelse hun havde givet dem under, og vidste dem at være i, kunde lukke det bristende Øie; at hun med Fortrøstning og Tillid, kunde overgive dem i den Høiestes Haand, som hun havde lært dem at kiende, elske, og ære, og slumre hen uden Frygt for, at hendes tidligere Skiæbne engang skulde vorde deres.

See! saameget godt haaber den sandelig ikke mere som i fordums Dage saa usigelig let haabende Tilskuer af denne i Omtale og Omtanke værende Indretning, vover at haabe, at den for siette Frederiks Ihukommelse skal til sene Tider blive et Hædersminde, ligesom den af saamange Tusende velsignede kiøbenhavnske Fødselsstiftelse er det for Frederik den Femtes. Som Borger, og Menneske, og Christen er han derfor rede at forene sin

Stemme med hver dens, der opløfter sin Røst, for at fremkalde, fremskynde, fremelske en saa velgiørende Indretning, eller, om dette ikke behøves, for at takke og velsigne i Fædrelandets, Menneskehedens og Religionens, i Ulykkens og de ufødde Slægters Navn, hver den ædle og virksomme Menneskeven, fra den Øverste til den Nederste, hvem vi havde eller fik den at takke. Men endda, endda, selv under hans hierteligste Glæde derover, hans varmeste Taksigelser derfor, endda, naar en saadan Redningsanstalt i viis og veldædig Indretning, i Omfang, kort sagt i alle mulige Henseender ikke blot opfyldte, men endog langt overgik hans dristigste allermeest spændte Forventninger, endda torde, vilde, maatte han spørge: men er dette nu — han vil end ikke sige, Alt — men det væsenligste, det vigtigste, det veldædigste, der i denne Henseende skyldes Fædrelandet, Menneskeheden, Christendommen? have vi virkelig giort Alt, hvad der for de ulykkelige Faldne af det andet Kiøn, og hvad der for Alting ikke er at for-

glemme, de ved vort Kiøns Brøde, dets Forførelser, ved vore Sæders Fordærvelse faldne deraf, er hellig Pligt og høi Nødvendighed at giøre, naar af det frygtelige Antal, der aarlig opofres til Asmodeus, faa enkelte drages tilbage af Fordærvelsens Svælg? Og hvad er da dette Fornødne! derom i følgende Blade; hvo som haver Øren, han høre! hvo som haver Hierte, han føle! og hvo som haver Evne, han virke med til det Gode!

(Forts.)

Epilog,

fremsagt af Hr. Skuespiller Haas ved hans Beneficeforestilling den 7 Febr.

Haardt Jorden er af strænge Vinter bunden,
Sædkornet fængslet i dens lukte Skiød,
Breed ruger over Marken, Engen, Lunden,
Naturens, Glædens Fiende, barske Død;
Dog nærmere fra høie Himmelsæde

Livsalig Soel til Jorden smiler ned,
Til sikkert Forbud for den nære Glæde
Det muntre Haab fremiler i dens Fied.
Snart hulde Vaar til Jorden skal nedsvæve
Paa Solens Straaler sendt fra Himmelen,
Hvert Græs, hver Blomst nyfødde Hoved hæve
I kiærlig Velkomst til Naturens Ven;
Hver Lundens Busk med friske Løv sig pryde,
Sit glade Sangerchor til Lyst og Ly,
Selv haarde Eeg omsider nyklædt skyde
Sin lysegrønne Krone høit i Sky.

Hvad hulde Soel for al Naturen bliver,
Det, Kunstens Venner! er os Eders Gunst,
Den Ungdoms Fyrighed til Aand opliver,
Og modner ufortrøden Flid til Kunst.
O! som i Dag I lod mig den erfare,
Som I har giort mig denne Aften kiær,
Skal dette Hierte evig tro bevare,
Jeg stedse stræbe den at vorde værd.

Tilskueren.

No. 14.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 20 Februar 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Corvos poetas et poetrias picas
Cantare credas Pegaseium melos.
Pers. Prol. v. 12.

Og er ei Giæk i Verden til,
Som en Poet vil være,
Han jo en Korre finde vil
Som skal hans Foster bære.
T. Reenberg Forsamling paa Parnas.

Hr. Tilskuer!

De erindrer, at jeg for en kort Tid siden meldte Dem, at jeg for at faae Ende paa de fortrædelige Stridigheder i vor titulairskiønne Litteratur, hav-

de troet det det sikkerste Middel at faae indført en Rangfølge paa Parnasset, der i en periodisk til bestemt Tid udkommende Statscalender kunde blive alle Vedkommende bekiendtgiort, og hvorefter de sig behagelig havde at rette, samt for Skade tage vare. Men dermed vare vi endnu ikke saa særdeles vidt; det store Spørgsmaal blev nemlig bestandig endnu, paa hvad Grundsætninger denne Rangfølge skulde bygges. Jeg raadspurgte i denne Henseende adskillige af mine Venner, men de giorde mig, som gierne skeer, kun mere forvirret og tvivlraadig. Een af dem foreslog mig, at lade samtlige Interessenters Navne aarlig som et Lotteri udtrække af et Lykkehiul ved en Veisenhuusdreng eller Veisenhuuspige, i det han paastod at det var fornemmelig de Umyndiges Læber og Hænder, der for nærværende Tid uddeelte Priis, Hæder og Rang i vor Litteratur; men hans, jeg veed ikke, om eenfoldige, ellers ondskabsfulde Forslag, blev paa Timen qvalt af en anden af mine tilstædeværende Consulenter, der paa det Tingen endnu mindre kunde afvige fra sin nuværende Form, og al mulig Tvivl om tænkelig Partiskhed bortrøddes, foreslog at afrette en Hund, forsynet med lovformelig Mundkurv, samt Politiregn, til at forrette Trækningen, paastaaen=

de, at de Umælende, i det mindste i visse Grene af Litteraturen, spilte en endnu større Rolle end de Umyndige, hvorover da den første Proponent blev vred, og tog sit Forslag tilbage.

En anden, som paa en vis høifornemme Herre udenlands har seet sig i Speil, hvor betænkeligt det er, naar man ikke er a la hauteur, som det hedder, eller ikke paa en Prik veed at hænge Kaaben efter Veiret, foreslog til Mønster for den paatænkende Rangforordning — i de grønne Bordes Sprog at tale — heller at tage Styrvoltspillet; saasom der i Litteraturen efter hans Paastand fandtes baade store og smaa Stikkere; andre, der uden at stikke selv, vare stikfri, ligesom Besyver, men der midlertid maatte brænde inde, naar der ikke var en Stikker, der kunde føre dem ind; atter andre, der uden just, som Besyverne, at være aldeles stikfri, og uden selv at stikke Nogen eller Noget, dog som Frikort ikke just havde at frygte for enhver lumpen Stikker; medens Andre, som udenvelts Styrvolter og deslige, vare som en Mellemting mellem Stikkere og Frikort.

Virkelig frembød dette System saa mange tilsyneladende Fordele, og syntes i mangen Henseende saavel at passe til Tiderne, hvor det alt mere og mere bliver Brug, at kaste Snavs til, hvad man

ikke kan stikke; at den største Vanskelighed tegnede at blive med de Gamle, som nogle aldeles ikke ville erkiende, eller vide af at sige, medens andre, som i trekantet Styrvolt, ikke kunne nøies med de sædvanlige fem, men ville have et fuldt Halvdosin, og den bekiendte Sparto i Spidsen af dem, hvilken Andre tvertimod ville slaae til de øvrige fem, og aldeles reducere dem samtlig, ligesom Napoleons Marchaller.

Til al Lykke gik Vinden i samme Dieblik paa Proponentens Compas om fra Styrvolt til Snip, Snap, Snurre, Basilurre; og da han endnu indtil dette Dieblik er sysselsat deels med at omorganisere sit Rangforslag derefter, deels med at udfinde Sammenhængen med en vis — eller et vist — i dette Spil nys indkommet Purre, som har ikke lidet forpurret ham, har jeg Føie til at ansee det heele Forslag, som udsat til ubestemt Tid eller forkastet.

En god Ven, der havde besøgt den store Reverkule, da det var blevet et Bedehuus, og handlet som saamange andre i den almindelige Intethandels Tid, fremkom med et Forslag til en poetisk Rigsbank, med Sølvværdi og Sølvcours, og en Reductionstabel, og to Terminer om Aaret, da Coursen skulde sættes, med meget mere, som jeg

var meget for ringe til at forstaae, end sige, til at indlade mig paa; jeg fandt det da klogest, at begiære det tilsendt en Committee til Undersøgelse og Betænkning, og haaber jeg nok, det vil der blive liggende saalænge, indtil den hele Sag enten er forbi eller forglemt.

Derpaa kom een med et Spilleforslag igien, og meente, at man skulde til hver poetisk Flyttedag trække af for samtlige Vedkommende med gagée og perdu, ligesom i almindeligt Pharo, da han paastod, at nyomstunder aldrig een vandt, uden en anden tabte; men ikke at tale om, at de to og halvtredsindstyve Kort kun lidt vilde forslaae til de hundrede Harpers Digtere her paa Siælland, og at den hele Fordeling vilde medføre alt for uovervindelige Vanskeligheder, erindrede ogsaa den ovenomtalte gode Ven, der har paa Alting at sige, at Pharo var et forbudet Spil, og foreslog i det Sted heller at afgiøre Sagen ved Hielp af en Snappose; og udviklede han da i en omstændelig og sindrig Tale den store Analogie mellem Snapspillet og vor nærværende skiønne Litteratur, med dens Giøge, som enhver maa staae for, dens farlige Hugaffer, og dens end værre Katte, der hugge og katte paa en saa frygtelig Maade; dens Huse og Heste, som man bestandig

springer forbi; og nu fremdeles dens Matadorer, der spille saa betydelig en Rolle, naar de ere to i Compagnie, der spille under Dække med hverandre, og svinge dem op ved den ene Narrestreg efter den anden; og som, om de ogsaa selv er ene, dog har den Trøst, at de altid tage een med dem; om Nullerne, der ikke er nær saa daarlige Brikker, som man seer dem an for, om Uglerne, som eenfoldige Personer tage for Giøge, og lade sig narre af, o. s. v., hvilket han midlertid Alt sammen ikke fremsatte for derved at indlede noget eget Forslag, men blot for at faae Pharomanden til at tage sit tilbage.

Endelig gik en nærmere til Tingen ved at foreslaae at lade samtlige Vedkommende selv samtræde, og ved Overeensstemming udnævne de Ranghavende efter deres Følge. Men den evige Indsiger var strax ved Haanden med en latinsk Sententz, som sagde, at det var at befrygte, at Uforskammenhed vilde indsnige sig, hvor man voterede i Smug, og forsikkrede, at der vilde saamange votere paa sig selv, og for at være besikkrere paa deres Sag, besætte de øvrige Pladser paa Stemmesedlen med saa uværdige Competenter, at det skulde gaae til med Hexeri, om ikke Stymperne kom til Høibords,

og den beskeedne, eller rettere ærekiære Fortieneste ved Dørren, om ikke uden for den.

Man foreslog da en Commission af uvillige Mænd, men Vanskeligheden var at udfinde, hvorfra disse uvillige Mænd skulde tages, og hvorefter de skulde udvælges. Den første Mening var, at tage dem blandt Recensenterne; men det blotte løselig henkastede Spørgsmaal af Indsigeren: om de skulle være med eller uden Horn? var tilstrækkeligt til at affærdige et Forslag, der var saa langt fra at være efter Tidernes Leilighed.

En anden foreslog da, at man skulde dertil udnævne andre lærde og indsigtsfulde Mænd, der havde givet Prøver paa deres Kyndighed og Skiønsomhed; men Indsigeren erindrede, at man da med Vished kunde lide paa, at samtlige deres Kiendelser af det umyndige og umælende Publikum, hvis Stemmehævd man i det foregaaende af Debatten havde erkiendt, ufeilbarlig vilde underkiendes, og at nuomstunder et af de første Reqvisiter til at dømme i Kunst- og Litteraturæmner, var, saalidet muligt at have lært enten deraf eller af noget Andet, da et tomt og et klart Hoved syntes at tages for fuldkomne Synonymer.

Man bragte da i Omtale, om det i saa Fald ikke vilde være klogest, istæden for uvillige

Mænd, at tage villige Damer af, hvad man alt i ældre Dage kaldte det skiønnes fødde Ommerinder, som nu mere end nogensinde hiemle deres Ret til dette Navn, i det de endnu i Barnesko veie Nationens ypperste Hoveder, og forgude og fordømme med barnagtig Eenfoldighed, om ikke just, barnlig Uskyldighed. Indsigeren erindrede, at man af Frygt, ellers ingensteds at finde et tilstrækkeligt Locale til Valgcommissionen, burde indskrænke Valgretten til saadanne, som snakke med uden at kunne læse, eller forstaae deres Modersmaal, i hvilket Tilfælde han formodede, at maaskee Hoftheatrets Maskeradesal nogenlunde vilde kunde rumme dem, da de vel ikke blev stort over tolvhundrede.

At vi ved denne Forhandling ikke kom langt, seer De selv; altsaa det videre en anden Gang.

Fredmund Hadetvist Rolof.

Tilskueren.

No. 15.

Kiøbenhavn. Fredagen den 23 Februar 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Hendixen.

Et tel, dont en tous lieux chacun vante l'esprit,
Voudroit pour son repos n'avoir jamais ecrit.

Boileau Sat. 2.

Saa vil jeg male Potter.

Correggio anden Acts Slutning.

For ikke længe siden har et andet Ugeblads Udgiver i en poetisk Epistel til Baggesen, hvorover denne Digters egne muntre og lunefulde Aand synes at have svævet, beraabt sig paa dennes eget Exempel,

At Muser ei ved Freden ene vindre;
At Janus Tempel aldrig lukkes maa;
I Kunstens og i Viddets store Rige,
Hvis Ukrud ei skal dybe Rødder slaae,
Og Frøer sig til Hipocrene snige.

Tilskueren vil ikke her indlade sig paa vor nyere og nyeste litterariske Polemiks Historie, hvori han tilstaaer sig for lidet bevandret og bekiædt, til at kunne udlade sig om, hvorvidt det just Alt skulde være Ukrud, man har saa travlt med at luge op, eller Frøer, man vil fordrive fra Hippocrene; han vil end ikke, i Henseende til en stor Deel af denne Frøforfølgelse, hvad dog sandelig Leiligheden meget frister til, anvende sin gamle Vens P. A. Heibergs træffende Ord i hans vittige Fortælling Peder Oxes Frøer om den Hetremand, der for at kunde sove i Mag.

For at Peer Oxes Frøer tvinge
Til Taushed, nogle Mænd bød staae
Hver Nat ved Parken, for at passe paa,
Saasnart en Frø blot aabned Munden,
Da strax med lange Stænger slaae
Og piaske, for den Frø at faae
Giort taus, og jaget ned til Bunden — —
Den Piasken giorde større Larm
End Klokkefrøens Lyd,

Og til sin Harm han undertiden maatte høre
At Frøerne gav et og andet Qvæk
Der syvfold bittert saarede hans Øre,
Fordi han mærkede, de døde ei af Skræk;

at aa endnu mindre udføre Ideen videre, efter hin Hensigt, ved at udmale, at denne Plasken, der ikke paalagde Frøerne Taushed, derimod let kunde skræmme Sangfuglene, især de frygtsomme Nattergale. Tilskueren vil her ikke spøge, mindre spotte; og for dessikkrere at undgaae al Mistanke for personlige Hensyn eller Henpeeg, vil han lade en af vor Litteraturs meest elskede og ærede Hædersmænd, Ewalds, Nordahl Bruns, Prams, og saa mange andre vore første Digteres vise Raadgiver, og faderlige Ven, Aristarchus Carstens tage Ordet. I Fortalen til fierde Stykke af Forsøg i de skiønne og nyttige Videnskaber findes følgende, der bærer umiskiændeligt Spor ikke blot af hans Pen, men hans Aand. „Hvor store Fordele har ikke den venlige og fortrolige — raadgivende — Critik fremfor den anden, som dømmer offentlig om Skrifter, der ligge allerede for Publici Tine? Vel er og denne, i Alexanders og Augusti gyldne Tider næsten ubekiendte, offentlige Critik bleven nødvendig og nyttig, siden Bogtrykkerkunstens Opfindelse har giort det saa alminde-

ligt at skrive. Den veileder de skiønne Videnskabers Elskere i deres Domme om de udkommende Skrifter, og udbreder og renser Smagen ved at vise gode Skrifters skiønne og svage Side. Ved slette Skribenters skarpe Revselse lære andre med mere Varsomhed at fremkomme for Publici Dine. Forfatterne selv kunne ogsaa undertiden bringes derved til at rette de Feil, de overbevises om. Men hvor siælden vil den krænkede Egenkiærlighed lade sig rette? Den offentlige Critik ligner i sin Virkning det almindelige Rygte. Det maa ansees for en besynderlig Lykke, om nogen, der eengang er kommen i ondt Ry, har Lyst og Mod endnu, alvorligen at forbedre sig. De dadlede Skribenter høre enten til den nederste Classe eller ikke. De førstes Ubluhed er et Pandser, som Critikens skarpeste Pile aldrig giennemtrænge:

thi hvo kan revse dem, som de kan skrive til!

Hos de andre derimod, hvis Forstand og Følelse skille dem fra denne foragtelige Hob, er nærgaaende Critikers sædvanligste Virkning, at slaae dem Pennen af Haanden. De tie, og sætte sig derved i Sikkerhed for nye smertende Angreb. Dog mon ikke denne Undseelighed giør det som oftest meget uvist, om man og virkelig har Aarsag til

at triumphere over en saadan Autors Forsøk? Er det ikke i de Lande, hvor Skribenter, der fortiene at nævnes, ikke findes i Mængde, altid et Tab for Publikum, naar nogen af dem bringes til at tie? Vi fattes ikke paa Exempler, at alt for bittre Critiker have giort saadanne Genier uvirksomme, som kunde og burde blevet deres Fædreland til Gavn og Ære. Denne Betragtning er af større Betydenhed, end maaske mange tænke."

Tilskueren afbryder her, saameget end det følgende, angaaende Critikens Pligt at lempe sig efter de skiønne Videnskabers Tilstand i hvert Land, kunde ogsaa synes et Ord til sin Tid, især for dem, der med ham er saare langtfra at troe paa vor Litteraturs nærværende Flor. Letteligt vil man i det foregaaende erkiende de Ord, det især have bragt ham til at afskrive dette lange Sted. Vist er det en Betragtning af Betydenhed, om man med stræng, dog maaskee tillige eensidig og ondlunet Critik faaer en Correggio til at van-

hellige den Pensel paa at male Potter, hvis skiønne Bestemmelse var at pryde Templer,

At vække i vort Hierte,
Det tusend Følelser, som slumred forhen;
At lokke Himlen ned
Saa den forbinder sig med Jordelivet.

Derfor, derfor elsker Tilskueren det her anførte oehlenschlägerske Sørgespil over dets Søskende — ligesom han elsker len Foersoms Fremstilling af Hovedrollen deri næsten endnu over hans mesterlige Hamlet, og hans skiønne Balder — fordi det i Kunsten er et saa mesterligt Tolerancedigt, som dets Forbillede Nathan den Vise i Religionen. Allerede for flere Aar har han i det med første Aargang standsede Tidsskrift Sandsigeren yttret det Forehavende, at commentere over dets Mesterskildringer af de tvende saa ypperlig fra hinanden udsatte Critikre Michael Angelo den Ildaand, meer Titan end Gud, og Julio Romano, en Longin i Malerkunsten, med inderligere, mere levende Følelse for det skiønne, det ypperlige, det

elskværdige, end for Feilene, der klæbe ved et hvert Kunstværk,

O thi det er et menneskeligt Værk,

en Kunstdommer, som hver det vil tage Ordet i Kunsternes Rige, maatte ønskes at være, som hver ædel Kunstner vel maa ønske sig at finde, og det saa meget inderligere, jo mere han er af Corregios ædle Slægt, af dem, der

Behagende enhver, sig selv ei kan behage;

der vel ved at henrykkes ved et Mesterværk af Raphael, kan i sit Inderste føle

Ha! jeg er ogsaa Maler,

kan troe sig nu først at vide det tilfulde, da han gienkiender dennes Aand i sin; men der tillige

Medens høit af Salighed hans Hierte
Begeistret svulmer, bøier Hovedet
Ærbødig for den ikke naaede Storhed;

og det altsaa, naar en Michael Angelo, opægget, fortræden, mislunet træder for ham, og udelukkende hæfter hans Øie paa Menneskelighederne i hans Værk,

Smaaer opfriende,
Tilintetgiort for Dæmringen og Natten,
Og værdig lever sin Dyd og uden Værd.

Og Held ham! syvfold Held ham! hvis han er saa lykkelig at finde en Giulio Romano, der reiser ham af sit Fald, ved at vise ham mildt sine Feil, men tillige af Hiertet at frydes ved, at

Hvad Billedet
Giemt til et Mesterstykke, det er hans.
Det lever, aander i et Guddoms Liv,
Er fundet op med Siel, med hyh Forstand
Udført med Flid, med Følelse, og Varme.

(Fortsættes.)

Tilskueren.

No. 16.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 27 Februar 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

On n'y respecte rien, chacun y parle haut,
Et c'est tout justement la Cour du Roi Petaut.

Mad. Pernelle, Tartuffe 1 Act 1 Sc.

Imidlertid kom man dog ikke vidt
I denne Session.

Storms Breport.

Hr. Tilskuer!

Mine litterariske Rangforordningsbestræbelser have tilsidst taget en forunderlig Ende; de slap op

til en Drøm. De erindrer Dem vist endnu, hvor mange curieuse Raad mine gode Venner gav mig til at bringe den tilveie, og hvorledes aldrig saasnart en af dem havde lagt et Æg, og kaglet over det, før der strax kom en anden og viiste ham, det var et Vindæg, som der ikke kunde komme noget ud af, og maatte han endda være glad ved, det ikke blev giort til et Haneæg, hvoraf der fødes en Basilisk. Jeg havde midlertid endnu adskillige slige smukke Raad tilbage, som jeg ikke har meddeelt Dem sidste Gang, f. Ex. at bedømme Digternes Rang efter Vægten eller efter Mængden af, hvad de havde skrevet; eller efter Afsætningen, og Boghandlertarifen, hvorved den sit anførte Indsiger opkastede det skoptiske Spørgsmaal, hvilke der burde have Fortrinet: enten de, der som varme Fastelavnsbolder i utrolig Mængde gik af den første Dag, og som ingen videre brød sig om hele Aaret igiennem, eller de der kunde giemmes og nydes hele Aaret om, og aldrig blev gamle; ligesom han og var ondskabsfuld nok til at ville vide, hvilke der skulde taxeres høiest, enten de der gav Folk meget Papir, og lidt Poesie for deres Penge, eller de, der gav Læserne knuget og stuvet Maal for Skillingen, med mange andre saadanne spydige og spidsfindige Spørgsmaal.

Kort, jeg maatte lade min Generalforsamling gaae hiem, og var endda, som saa ofte Tilfældet er efter en Generalforsamling, ligeklog; jeg besluttede da efter det bekiendte stormske Raad, at sove paa den Sag, og jeg var da neppe saasnart kommet i Seng, før jeg, træt af Dagens Møie og Hede faldt i Søvn, og havde nu følgende Drøm:

Det forekom mig, som jeg var paa et Bierg, eller en meget stor skovbevoxet Bakke, som udentvivl enten maa have været Olymp eller Parnas, for der var en stor Deel gamle grædske og romerske Guder og Gudinder forsamlede, som midlertid til min store Fornøielse allesammen var af den Artighed at snakke dansk. Ligesom jeg — kom, eller som Dækket gik op for mig, eller hvad jeg skal kalde det, kort, som min Drøm begyndte, hørte jeg en Herold, som her var Merkurius i egen Person, kalde til Herredag med disse Ord:

At ingen qvindelig Gud, og ingen Guddom af Mandkiøn
Eller af Floder, ei heller af gamle Okeanos Sønner
Eller af Nympher forsømmer sig; men slux møder til Samling.

Det lærte han dog af Lucian — sagde en, der stod ved Siden af mig, og som jeg siden erfarede at være Sieur Momus i egen skoptiske Person — at raabe os saaledes op efter Homer." Da jeg mærkede, jeg havde faaet en saa communicativ Nabo, tog jeg mig den Frihed at forespørge mig, hvad her skulde foretages? og fik det Svar: det samme, som oppe hos dig; her holdes Generalforsamling for ikke at afgiøre, hvorledes man skal faae Rangstridighederne i Eders nærværende skiønne Litteratur afgiorte eller i det mindste afhiulpne."

Uagtet nu den ærgerlige Accent, han lagde paa det Ord skiønne, aldeles ikke klingede vel i mit Øre, men strax lod mig formode, hvad Karl jeg havde for mig, vilde jeg dog fortsat Samtalen; og spurgte ham derfor, hvor det kom sig, at Olympens og Parnassets Guddomme havde den Godhed at bekymre sig saa meget om os og vor Litteratur, da man dog nuomstunder bekymrede sig der saalidet om dem; men inden jeg var halvveis i mit Spørgsmaal, brød han mig af med et grotesk-majestætisk: Respekt for Retten! Vi vil saa knap kunne høre Ørelyd, naar vi begynde at snakke i Munden paa hinanden, sagde han: begynde Tilskuerne at snakke med, saa bliver det reent

galt." Forhandlingen begyndte nu, eller rettere fortsattes, thi det var godt at høre, at de havde været samlede om den Sag tilforn, som den da og var alt for vigtig og vanskelig til at afgiøres i een Session.

Den første, der talte, var Mnemosyne; hun talte meget flydende og meget veltalende og meget lærerigt om Poesiens, som overalt al Litteraturs Bestemmelse til Menneskeslægtens Forædling og Forbedring, og om de evige Mønstre, og de uomstødelige Grundsandheder, og om Homerus og Sophocles, og Aristoteles og Longin, og Horats, og Qvinctilian, hvor man til alle Tider og for alle Lande kunde finde en ubedragelig Rettesnor, naar man blot deri adskilte det almeengiældende fra det nationale og locale.

Man syntes at have hørt hende med megen Opmærksomhed, og var i Begreb med at yde hende eenstemmigt og ubetinget Bifald, da i det samme Momus fra sit Sæde paa den mig fra min Barndom bekiendte gamle Studentermarchmelodie gav sig til at synge

Naar! naar! naar!
Ved Bierget Oren staaer,

Din Tale den var viis og lærd!
Men Sagen er dog ligenær!
Naar! naar! naar!
Ved Bierget Oxen staaer.

Uagtet samtlige Guder og Gudinder, især Mnemosynes ni Frøken Døttre, de ni Muser, syntes, at tage Momus hans uartige Yttring, og især den upassende Maade, den yttredes paa, meget ilde op, kom det mig dog for, som jeg giennem al den paatagne Nidkiærhed og Alvorlighed paa de allerfleste Ansigter saae et Smiil, der syntes at give tilkiænde, at Momus vel ikke havde saamegen Uret endda.

Den, der midlertid temmelig alvorlig syntes at forarge sig over hans Yttring, var Frøken Thalia, der nu reiste sig, og begyndte med at ønske sig til Lykke med, at hun hos sig kunde fremstille Exemplet, hvorledes hendes vise Moders gyldne Ord vare at forstaae; i det hendes Hofberg havde vidst at afføre sine græbske og latinske Mønstre det nationale og locale, og blot lade dem beholde det almeengiældende; forklarede dette vidtløftig ved en Sammenligning mellem Aristophanis Skyer, og hans Rasmus Montanus, mellem Plauti og Terentses Storpralere, og Tybo, og endte med at

lykønske sig og Smagen, til den Fornøielse, hvormed Holberg i vore Dage blev seet."

"Med eller uden Hund!" faldt i selvsamme Oieblik Sieur Momus hende med en saa erkecomisk Tone i Ordet, at man kiendelig kunde see, hun var i Forlegenhed, om hun skulde lee deraf, eller blive vreed derover; hun fattede sig midlertid, og sagde smilende til ham, i det hun igien tog sit Sæde: den hørte Buffona til, og slap ind, da jeg ikke var tilstæde. Der fik Fætter Momus en lang Næse.

Dem kan man faae for godt Kiøb hos Cousine Thalia nuomstunder, af alle Skabeluner, faldt Momus hende slux i Ordet: det bedste er, at de er forlorne; forresten troer jeg fuldt og fast, at det Hundebeest, jeg taler om, var Cousines egen, før jeg saae hendes egen Hendrik staae med den paa Armen, og jeg beundrede endda Cousines Forsigtighed, at hun havde bekostet Mundkurv og Politiegn til den, at Prinds-Eugenius ikke skulde blive stødt, hvis Borgemesteren i Hamborg skulde

i Kiøbenhavn blive dømt i Politi=Bøder for Over=trædelse af den kiøbenhavnske Hundeplakat af October maaned 1815.

Det er bedst, at Cousin Momus taler selv, sagde nu Thalia spids, i det hun skikkede sig til Sæde, siden ingen anden kan tale ham til=pas.

Ogsaa det! sagde Momus, reiste sig med en comisk Gravitet af sit Sæde, rømmede sig, trak med synlig paatagen Beskedenhed sit Kalvekryds i Lave, og begyndte derpaa.

Men da hans Tale torde vel blive alt for lang til at meddeles her, ville vi — med Deres og Deres Læseres behagelige Tilladelse, Hr. Til=skuer! — giemme den til et følgende Nummer.

Fredmund Hadetvist Rolof.

Tilskueren.

No. 17.

Kiøbenhavn. Fredagen den 1 Martz 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Qui genus humanum dulci perfundit aceto
— — — Holbergus gloria nostra.
Wadskiær under Holbergs Portrait.

Alt under fierde Fredriks Naades Skygge
Vor Holbergs kiække Muser leegte trygge;
Han bød dem tit fremsætte Sandheds Speil,
At Tiden kunde skue sine Feil.
Lode.

I det sidste udkomne Nummer af Kiøbenhavns Skilderie findes nogle saare velskrevne Betragtninger under Overskrift: hvorledes de holbergske Lystspil kunde og burde gives paa Skuepladsen, der saanær berøre det Æmne,

hvormed Tilskuerens Udgiver maaskee fremfor Alt andet, i nærværende Tidspunkt er sysselsat, at man ikke vil fortænke ham, om han ikke kan modstaae Fristelsen ogsaa her at sige et Par Ord i denne Anledning.

Ogsaa han vilde med Glæde erkiende det for et af vor Tidsalders lykkeligste Tegn — i Smagens Rige — at Holberg atter var bleven Nationens Yndlingsforfatter, saavel paa, som uden for Skuepladsen, dersom han blot torde antage, at det man yndede i og hos og ved Holberg, altid var Holberg selv, og endog naar det virkelig er Holberg, var det skiønnere, og bifaldsværdigere hos ham. Han vil ikke her vidtløftig commentere over, hvad Momus i sidste Blad ymtede om, at Hunden i politiske Kandestøber, og i Kildereisens Intermezzo spilte en mere glimrende Rolle, end det til Ære for Holbergsmagen havde været at ønske; ikke spørge, om ikke nu og da Holberg, hvis han saae eet og andet, vilde finde sig fristet derpaa at anvende, hvad han i sit Brev til Omstøberen af Herman v. Bremen skriver: paa den Maade for at spare Papiir og Blæk, kunde man kuns lade nogle Harleqvins komme ind, og vrænge Munden, først paa een Maade, og sige: dette betyder første Act, siden paa en anden Maade, og siger dette betyder anden

Act." Ja han vil end ikke opkaste det Tvivlsmaal, om ikke en stor Deel af Bifaldet især yttrer sig hvor — den anførte Forf. saavelsom Tilskueren til sand Mishag — en særdeles Vægt lægges paa Udtryk, der ere, eller giøres stødende for høviske Øren.

Vist nok vilde en stor Deel af dette bortfalde, hvis de holbergske Stykker atter blev den Hædersmark, hvor vore ypperste Kunstnere og Kunstnerinder kappedes om at vinde deres skiønneste Laurbærkrandse, hvis Holbergs Stykker ikke blot uden Undtagelse gaves med den Flid og Opmærksomhed, men og med den Smag og Aand, de fortiene; hvorfor dette ikke skeer, og maaskee tildeels ikke kan skee, derom vil man holde Tilskuerens Udgiver undskyldt for at udlade sig omstændeligere. I det Sted vil han heller gaae over til det, han især har udseet til dette Blads egentlige Æmne, og hvad han saameget mere troer at burde forklare sig om, som han flere Gange og flere Stæder har mødt de samme, i hans Tanker ikke aldeles og ubetinget rigtige Ideer.

"Det er ikke nok, hedder det i nysnævnte Betragtninger — at Caraktererne fremstilles i Holbergs Aand, ogsaa Costumet burde værdiges større Opmærksomhed. Illusionen kan ikke andet end forstyrres, naar man seer en Leander klæd som

en gandske moderne Spradebasse, ved Siden af en Ironimus i en Dragt fra Holbergs Tid, eller en Leonore, klædt som en moderne Frøken med al den Flitterstads, der vidner om Nutidens Forfængelighed, ved Siden af en Magdelone i hendes gammeldags Adrienne. Dertil kommer endnu, at der aldeles ikke tages Hensyn til Decorationerne, hvor der dog kunde anbringes saare meget, der caracteriserede Tidsalderen. Man har nu saa meget større Leilighed, ogsaa fra den Side at give de holbergske Lystspil forøget Ynde, som Prof. Lorentsen allerede har leveret os adskillige Stykker af sit holbergske Galleri, hvor han med saa megen Sandhed har udtrykt Tidsalderens Caracter, og Digterens Aand. Hvilken Nydelse vilde det ikke være for den holbergske Muses Venner, at see hans Lystspil gives paa Skuepladsen i samme Costume, som de her see dem paa Lærredet fremtryllede ved en Lorentsens Pensel?"

Tilskueren maa begynde med at tilstaae, at han for lidet kiender til det her omtalte holbergske Galleri, hvoraf han kun — saavidt han erindrer — for en saare lang Tid siden har seet enkelte Udkast, til at kunde tage noget Hensyn herpaa; ligesom der vel og kunde opkastes Tvivl, hvorvidt her Ma-

lerkunstens og Skuepladsens Love i alle Henseender vare ubetinget de samme.

Allerede i sit for ikke længe siden udkomne første Bind af Skriftet om Holberg som Lystspildigter, har Tilskuerens Udgiver i Anledning af Dragterne i Jean de France berørt dette Æmne, og viist, at medens Jean de France, Pierre og Mad. La Fleche maatte see ud, som Merveilleuser og Incroiabler af første Rang, og Jeronimus, Frands Hansen, og Magdelone som Spidsborgere, maatte Antonius og Elsebeth være klædte, som velhavende Folks fornuftige Børn, der ingen Modegiække ere, nuomstunder klæde sig; thi mayede man ogsaa dem gammeldags ud, stak Forældrene ikke mere af; var de paa den anden Side efter nyeste Mode, skulde Jean de France & Comp. faae Ondt ved at blive naragtige nok uden at falde til Carricatur. I øvrigt henviistes til en udførligere Behandling af dette Æmne i det følgende (ved Jacob von Tyboe) hvor Forf. tillige havde en meget smagfuld unævnt Dramaturgs Autoritet for sig.

Inden jeg midlertid i andet Bind naaede Jacob von Tybo, blev jeg giort opmærksom paa det Høistsmagfulde og Rigtige, J. R. Baggesen i sit Blad Søndagen i Anledning af Barselstuen herom havde fremsat, der da og ved Noticerne om dette

Stykke nyttedes, men som Tilskueren maa antage at være for bekiendt til at afskrives her; og vil jeg derfor nøies med at anføre, hvad jeg i Følge de af nysnævnte Forfatter fremsatte Grundsætninger om den fornødne og smagfulde Harmonie i denne Anledning har tilføiet: til denne Harmonie hører Dragternes indbyrdes Overeensstemmelse, saaledes at ikke Fadren i Stykket er fra Frederik den Fierdes Tid, Moderen fra Frederik den Femtes, og Datteren fra Dags Datum under Frederik den Siette. Fuldkommen er jeg derfor enig med, at der for det holbergske Lystspil burde fastsættes et harmonisk Costume, der midlertid ikke i det ene Stykke just blev det samme, som i det andet. I Stundesløse, Maskeraden, Henrik og Pernille, Honette Ambition, behøvede det ikke at være, anderledes end det i vore velhavende, men endnu ikke anglo-germaniserede Middelstandshuse findes; medens det i Barselstuen, og især i Kandestøberen maatte være mere gammeldags, uden dog — som i Søndagsbladet saa rigtig er erindret — at være alt for afstikkende mod Folks nuværende Dragt, især maatte Døttrene, særdeles hvor de tillige ere Stykkets Elskerinder ikke – som man vel kunne nævne Exempel paa — af misforstaaet Costumerigtighed ugles ud, som en Moster Blære eller Moster Hinkel-

sving, især hvis der i samme Stykke skulde f. Ex. være en Officier, der saae ud, som han kom lige fra Paraden.

Den ovenomtalte unævnte Kunstdommer, hvis Tanker i Anledning af Jacob v. Tybo, med Overskrift indsendt findes i de 1799 hos Boghandler Arnzen udkomne, og med det ottende Nummer standsede dramaturgiske Blade behandler Sagen endnu fra en anden Side. Efter at have klaget over de Platituder og Bouffonerier, der ved Siden af det rige comiske Vid findes i Holbergs Stykker, og den Tilbøielighed, man har til at give disse i Carricaturmaneer, tilføier han: Det er ikke Spillet allene, der skal danne et Ensemble. Decoration, Dragter, Ameublement, maa staae i rigtigt Forhold til Spillet for at udgiøre et Heelt. Naar der ingen Harmonie er i det Heele er al Illusion tabt. Jeg spørger altsaa: hvorfor ere de fleste Dragter i Jacob von Tybo Carricaturdragter? Man indvende mig ikke, at disse Dragter nærme sig den Tids Costume, hvori Stykket blev til; disse Tider ligge os endnu saa nær, deres Latterligheder ere paa Nuanceerne nær, tildeels vore og om de end ei vare det, vilde dog selv Dragterne — naar disse vare mindre Carricatur — føre dem

nærmere til os, og de vilde interessere os mere. — Imidlertid var Jacobs Dragt meest Carricatür; man kunde i det mindste fordre, at alle Stykkets Personer var klædte i eens Costume; men man behøver kun at tænke sig Officieren fra femte Act tiende Scene ved Siden af hiin Jacob for at finde denne reent uudstaaelig. Ethvert Spor af comisk Sandhed (thi at denne gives, og kan følges, vil man dog ikke nægte mig) gaaer derved reent tabt, ikke at tale om, at selv denne Paaklædning saa let kan forlede den unge Skuespiller, hvis Smag endnu er vaklende, til at overskrive den næsten umærkelige Linie, der i det comiske Fag ligger mellem Naturen og fad Bousonnerie, især da han saa let kunde falde paa, at tilegne sig de Klap, som egentlig gaae paa Dragtens Regning. Hvor Skuespilleren seer, at Alting omkring ham er Narreri, kan han let fristes til at giøre Narrestreger med; thi siger hans Dragt ham ikke tydelig nok, at det saa skal være?"

Tilskueren vil blot kalde i Erindring, at Overstaaende er skrevet 1799, og af ham anføres uden mindste Hensyn til, hvorvidt noget kunde passe til dette Stykkes nuværende Forestilling, som han kun saare løselig kiænder, eller ikke; det er kun de deri fremførte Grundsætninger i Almindelighed, han giør til sine, og paa Grund af hvilke han befrygter, at jo mere man giør de holbergske Stykker til Fortids Vrængebilleder, jo mere ophøre de at være det Nutids og alle Tiders sandru Speil, som han med Tode erkiænder det deres ypperste Fortrin at være.

Tilskueren.

No. 18.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 5 Marts 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker S. J. Bendixen.

> Quo non præstantior alter
> Ciere ære viros, Martemque accendere cantu.
>
> Virg. Æneid. libr. VI v. 165.

> Indtil Chaos ganske ligger lig,
> Og Dybet, i hvis Svælg det synker, lukker sig —
> Til Lyset over Mørket triumpherer,
> Og Oromasdes overalt regierer,
> I Aanderverdenen bør være Krig.
>
> Baggesen i Danfana.

Momi Tale til de forsamlede Guder.

(See No. 15.)

„I Mænd Guder! . . . . begyndte jeg, efter den store Jupiters Exempel hos Lucian, hierne min Tale,

hvis ikke netop den hæderligt Talerinde, der i dette Dieblik har skikket sig til Sæde, og paa hvis umiddelbare Opfordring jeg egentlig fremstaaer, alt for følelig mindede mig om, at her, som i det Kiøbenhavnske Parket, den Tid er forbi, da Mændene havde ene Rang, Gang, Sæde og Stemme; ja hvis ikke ydermere mit Die, i det det undseeligt hæver, sig tilfulde overtydede mig om, at, hvis Merkur ikke mere som fordum, opfordrer dem til at tale, der have opnaaet den myndige Alder, da er end een Hovedgrund denne, at her, som overalt, hvor det giælder om Kunst og Smag, de Umyndige, som dens barnlige Smags fødde Repræsentanter, ere komne tilorde. Jeg vil da uden videre at lede efter Tiltale, eller Indledning, gaae over til Sagen.

Høisalig Keiser Cajus Julius Cæsar, høilovlig Ihukommelse, og nu vor Collega, hvem jeg saameget friere kan tale til Ære, da han for Dieblikket er fraværende i Besøg hos en gammel Discipel p. t. paa Sanct Helena — Høibemeldte Cajus Julius Cæsar — siger jeg — havde efter salig Baron Holbergs Fortælling i hans Heltehistorier en skaldet Isse, og var af den Aarsag, for at faae denne Hovedfeil skiult, omhyggelig for at dække Skalden med en Laurbærkrone, og hierteglad over

det Senatsdecret, som bemyndigede ham dertil. Hentydende altsaa paa denne store Mands Billedstøtte — inden han maaskee i Følge de tydske Aviser, tillige med Brutus, Diogenes, og andre Oldtidens Helte, maa see sine Støtter udviiste af høiansee lige Forsamlinger, at give Plads for saadanne, som have de vedbørlige Aner — er det mit Raad: lader kun de danske virkelige og titulaire Poeter rive Haaret af hinanden, paa det de maa være betænkte paa at erhverve sig Laurbærkrandse at dække deres Skaldepander med; hvis det for nærværende Tid ikke i Smagens og Kunstens Rige var Skiændsel at beraabe sig paa franske Vidnesbyrd og Autoriteter, vilde jeg anføre, hvad Expoeten Boileau Despreaux i denne Anledning allerede i sin Tid sagde til, jeg veed ikke, om jeg skal sige, sin Collega, eller sin Excollega, den stakkels Jean Racine, hvis den Tid beundrede Mesterværker ingen Horndreng nuomstunder var istand til at læse, end sige at skrive; men da de formodentlig begge ere af de det franske Parnasses meget priste Heroer fra Ludvig den fiortendes Tid, der nuomstunder ved en nytydsk Høiesteretsdom er erkiendte for sande Stympere mod de Digtere i Ordets høiere Forstand, der skrev de gamle Ridderromaner, vil jeg i det Sted før beraabe mig paa en latinsk Au-

toritet, hvis Cours omtrent staaer i Forhold til den franske, som Danmarks Sedler til Norges. Det er Dem da alle bekiændt — at sige alle dem, der kan Latin o; ellers veed Noget at gamle Juvenal siger et Steds:

Nægter Apollo det end, giør Forbittrelsen Vers!

See ikke saa surt, Fætter Apollo! tydeligere end mange af dine Orakelsprog sige mig Rynkerne paa din Næse, hvad du egentlig mener: at de Vers, du nægter, og Forbittrelsen giør i dit Sted, ikke ere af synderlig Værdi, og at man ved dem neppe vilde vinde saa mange Laurbær, som kunde gaae med til en god Suursteeg, end sige, til at dække en nøgen Skaldepande; ogsaa kunde man vel anføre Exempler, at der var de, der tog tiltakke med Suurstegen ene for deres Vers, og brød dem hverken om Laurbær til den, eller til Panden; jeg veed ogsaa ret godt, at der er de, der ikke faae saameget, som et Stykke Suursteeg engang, og som, man slet ikke kan begribe, hvad har under, at de paa Forbittrelsens udtrykkelige Befaling giør Vers, saa godt eller saa slet, de kan, imod Mænd, hvis Skotvinde de ikke var værdige at løse; med mindre det skulde gaae dem, som visse Vilde, der bilde dem ind, at de arve de Fienders Mod og Styrke, de dræbe; og saaledes ildebemældte Per-

somer skulde staae i den Vildfarelse, at de arvede Digterværd eller Digternes efter dem, de søgte at skiære — poetisk — Hæder og Ære fra.

Men hvad er det saa mere, end at de bilde dem det ind! vilde ikke den blinde Homer, trods alt, hvad Zoilus har skrevet imod ham, den Dag i Dag være en heel Mand, hvis ikke Prof. Wolf i Tydskland havde taget ham bort af Tingenes Kiæde, eller rettere vexlet ham i Smaamynt? og hvem uden en Nutids eller Fremtids engelsk eller dansk Nyrup vilde kiende en eeneste af de *****) der skriblede mod Pope eller Holberg, hvis de to ikke havde selv bevaret deres Adminidelse.

Lad dem derfor skiændes paa det danske Parnas, der har Lyst! enten er det sandt, hvad de sige hinanden, og saa er det jo godt, det bliver sagt; hvem det rammer, han enten tie stille, eller svare paa den eneste antagelige Maade, ved et nyt Værk, der giør Dadlerne tilskamme ved sit Værd; og hvem det ikke rammer, være ingen Nar, og lægge paa Hierte, at man slaaer efter ham; men

*) Dette Navn kunde jeg enten ikke ret høre i Søvne, eller maa jeg have glemt, da jeg vaagnede.

Drømmerens Anmærkning.

huske kiønt paa, at man ti Gange seer en skrive sig selv af med sin Ære, imod eengang, andre skrive ham af med den; som man overalt i Henseende til, hvad der kommer ud af at dadle, kan see sig i Speil paa mig, der har den Ære at være een af de ældste i denne Forsamling, og desuagtet hverken har Tempel eller Alter, eller faaer saameget som en Spurv i Offer til nogen af de tree Høitider, end sige hundrede Stude, som somme Andre, der lade kiønt sem være lige.

Jeg har vel hørt barmhiertige Siæle ymte om, at den nymodens Dabbel, der rigtig nok ikke altid holder sig inden mine Grændser, men hvor en af de nybagte og selvgiorte Olympdamer, Mamsell Calumnia ikke siælden har en Finger i Spillet med, let kunde koste os en eller anden Digter, som vi ugierne skulde ønske at tabe. At just nogen skulde tage sin Død derover, som salig Conrector Pyra i Berlin, er vel ikke Meningen; dertil er de Vaaben, hvormed der strides ved Foden af Parnasset, ikke mordiske nok, saa stygge de forresten er; og hvad den aandelige eller poetiske Død angaaer, da holder jeg mig til, hvad Plato siger, der vel maa forstaae det: Alle fortreffelige Digtere synge ikke ved Kunstleri, men ved guddommelig Begeistring, ligesom Corybanterne ikke dandse

med kold Siæl, saa synge derheller ikke med kold Siæl, men saasnart de er komne i Harmoniens indslyngede Labyrinther, saa rase og sværme de liig de forvildede Bacchanter, der i deres Begeistring drikke Melk og Honning af Bækkene. — Og saa Digterne øse af Honningkilder, og som Bierne sue deres Honning af Blomster, saa bryde de deres Sange af Musernes grønnende Høie. Sandelig Digteren er en flygtig hellig Skabning, der ikke kan synge før han gribes af sin Gud, sættes ud af sig selv. Da synger hin Pæaner, denne Dithyramber."

Nu da! er det saa! er det end videre saa, som een har siunget, der vel maatte vide det;

Phæbus kan da den meest svage
Digter, naar han faaer dit Bud,
Sende dette Bud tilbage?
Kan han kiæmpe mod sin Gud!

hvad Nød have vi da? de, Phæbus sender Bud, maa møde paa Parnasset, naar de faae Bud, og at de blev hiemme, naar de intet Bud fik, deri var ingen Skade skeet, enten for os eller for dem; og vilde da de mange, der aldrig har faaet eller vil faae Bud, blive hiemme med, desbedre for dem, da jeg i manglende Fald frygter, med det første i frimodige Tanker over det aandelige Fattigvæsen at

see Forslag til at finde en Part af de hundrede Harper, der skal være paa Siællands Ø, den sidste Conskription i Dansana uberegnet, over til Nyholland eller Nyguinea, hvortil jeg daisær vilde foreslaae at vælge af dem, der have deres Styrke i det canaliskiske Sprog, at de kanskee kunde synge de gamle Indvaanere af Veien, om ikke af Landet, uden at man dertil behøvede at bruge Kanoner, der ikke kan ansees for et saa ganske uskyldigt eller tilladeligt Huusraad.

Men jeg seer, at det er Tid at holde op, og at man paa Statkammerbænken med Utaalmodighed venter paa, at jeg skal slutte, paa det, man kan komme til, at overfuse mig; jeg vil da kortelig sige min Mening: ingen Rangforordning paa Parnas, thi det giver kun Rangstrid, isteden for at giøre Ende derpaa! overalt ingen Rang! men ethvert Arbeid giælde efter sit Værd, uden Hensyn paa Fabrikstempel, der undertiden ovenikiøbet er falsk; ingen Commission, til at raadslaae derom; thi Commissioner faae aldrig Ende, som man kan see paa den, der i Lucians Tid paa mit Forslag blev nedsat at skille os ved de selvbudne Giæster, der sidde os paa Næsen endnu; og hvad Freden angaaer — tys tys, de Smaa og de Smukke! jeg slutter alt! man glemme ikke, at Momus maa tænke og tale som Momus, om det saa var i Drømme."

Det forstaaer sig, at jeg vaagnede her.

Fredmund Hadetvist Roløv.

Tilskueren, II.

No. 19.

Kiøbenhavn. Fredagen den 8 Marts 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Meæ si partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror altera?
Hor. Carm. libr. 2 Od. 17 v. 5—6.

Ord du holdt, du Pige fød!
Huld og tro i Liv og Død,
Her I gaae i Døden sammen,
Hist I samles brat i Gammen.
Habor og Signe af Grundtvig
efter Saxo.

Wallensteins Død.

IV Act, X og XI Scene.

(En Prøve af den om faa Dage udkommende Oversættelse).

Tiende Scene.

Thecla, den svenske Høvedsmand, Frøken Neubrun.

Høvedsm. (nærmer sig ærbødig.)

Prindsesse! om Tilgivelse jeg beder.
Mit ubesindig raske Ord — hvor kunde

Thecla (med ædel Anstand.)
De i min Smerte mig har seet. Dem hastig
Har den ulykkelige Hændelse
Mig til Fortrolige fra fremmed giort.

Høvedsmanden.
Jeg frygter, at De hade maa mit Syn,
Thi Sorgens Ord min Tunge har udtalt.

Thecla.
Min Skylden er; jeg selv aftvang Dem det;
De ikkun her min Skiæbnes Stemme var.
Min Skræk afbrød begyndende Beretning,
Jeg beder Dem, De vil fuldende den.

Høvedsm. (betænker sig.)
Prindsesse! Deres Smerte det fornyer.

Thecla.
Jeg fattet er derpaa; vil være fattet.
Hvordan begyndte Træfningen? — fuldend De!

Høvedsmanden.
Vi stod, ei ventende et Overfald
Ved Neustadt, svagt forskandset i vor Leir.
Da steeg mod Aftenen fra Skoven af
En Støvsky; flygtende vor Forvagt styrte
I Leiren, raabte: der er Fienderne.
Vi havde just end Tid paa Hesten hurtig
At kaste os; da giennembrøde alt
I fulde Hestefart hidstyrtende
De pappenheimske vor Forhugning; snart
Var ogsaa Graven, der vor Leir omgav,
Af disse Stormerskarer overfløiet;
Dog ubesindig havde deres Mod
Ført dem foran de andre; langt tilbage
Fodfolket var; kun Pappenheimerne
Den diærve Fører diærve havde fulgt.

Thecla (giør en Bevægelse). Høvedsmanden (holder et Øieblik inde, til hun giver ham et Vink at blive ved).

Vi forfra og i Flanken greb dem nu
Med hele Rytteriet, trængte dem
Tilbage indtil Graven, hvor vort Fodfolk
Snart stilt i Orden stivt udstrakte dem
Et Hegn af Spyd imøde; ikke kunde
De fremad komme, heller ei tilbage,
Indklemt i rædsomt trængselfulde Snævre.
Rhingreven raabte da til deres Fører,
I lovlig Kamp med Ære sig at give;
Dog Oberst Piccolomini (Thecla svimler og griber en Stol) ham giorde
Hans Hielmbusk kiændelig, og lange Haar,
Der løs var gaaet ved det raske Ridt —
Ad Graven vinker han, og selv den første
Sin ædle Ganger sprænger over den;
Hum styrter Regimentet efter; — dog
Alt var det skeet; hans Ganger giennembore
Af en Pertuisan ustyrlig steiler,
Bortslynger Rytteren langt fra sig; høit
Bort over ham gaaer voldsom Hestefart,
Der ikke lystrer nogen Tøile meer.

(Thecla, der har ledsaget det sidste af Fortællingen med alle Tegn paa voxende Angest, falder i hæftig Zittren; hun er i Begreb at segne. Fr. Neubrun iler til og tager hende i sine Arme).

Neubr. Min dyrebare Frøken.

Høvedsm. Jeg vil gaae,

Thecla.

Det ovre er — bring De det kun til Ende.

Høvedsm.
Nu greb, da de Anføreren saae falde,
En rasende Fortvivlelse hans Tropper;
Som vilde Tigerdyr de stride nu;
Ved deres stive Modstand ægges Bore,
Og ikke tager denne Kamp sin Ende,
Før sidste Mand af deres falden er.

Thecla (med zittrende Stemme.)
Og hvor — hvor er? — De har ei sagt mig Alt!

Høvedsm. (efter en Pause.)
I Morges aarle var hans Jordefærd.
Ham bar tolv Ynglinge af ædlest Æt,
Den hele Hær ledsagede hans Baare;
Hans Kiste Laurbær smykked, derpaa lagde
Rhingreven selv sin egen Seierskaarde,
Ei heller Taarer fattedes hans Skiæbne,
Thi mange er blandt os, der har erfaret
Hans Ædelmod, hans Sæders Venlighed.
Hans Skiæbne rørte Alle. Gierne havde
Rhingreven reddet ham; dog selv forhindred
Han det, og siges der, han vilde døe.

Neubrun (rørt til Thecla der tilhyller sit Ansigt.)
Min elskte Frøken! — Frøken see dog op!
O hvorfor maatte De dog staae derpaa?

Thecla. — Hvor er hans Grav.

Høvedsmanden. Han i en Klosterkirke
Ved Neustadt bisat er, indtil man fra
Hans Fader har indhentet Efterretning.

Thecla. Hvad hedder Klostret?

Høvedsmanden. Sanct Cathrinestift!

Thecla. Er langt derhen?

Høvedsm. Syv Mile regner man.

Thecla. Hvor gaaer den Vei?

Høvedsm. Igiennem vores Forpost
Ved Tirschenreit og Falkenberg man kommer.

Thecla. Hvo commanderer?

Høvedsm. Oberst Seckendorf.

Thecla (træder til Bordet og tager en Ring af Juvelskrinet.)
De i min Smerte mig har seet, og viist mig
Et menneskeligt Hierte! modtag den
(Fryer ham Ringen.)
Til denne Times Minde! Gaa!

Høvedsm. (bestyrtet.) Prindsesse!

Thecla (vinker stiltiende ad ham at gaae, og forlader ham, Høvedsmanden dvæler og vil tale. Frøken Neubrun gientager Vinket.
(Han gaaer.)

Ellevte Scene.

Thecla. Frøken Neubrun.

Thecla (falder Neubrun om Halsen.)
Nu gode Neubrun! viis den Kiærlighed
Du stedse mig har lovet, viis dig nu
Min tro Veninde, og min Selskabssøster —
Bort maa vi end i Nat —

Neubrun.
Bort! og hvorhen?

Thecla.
Hvorhen! eet Sted der kun i Verden er;
Didhen, hvor han er skrinlagt, til hans Kiste!

Neubrun.
Hvad kan De ville der, min elskte Frøken?

Thecla.

Hvad der! Ulykkelige! ikke spurgte
Du saa, hvis nogentid Du havde elsket.
Der, der er Alt, hvad er af ham tilovers;
Den ene Plet for mig er hele Jorden.
O hold mig ikke op! kom, og giør Anstalt!

Neubrun.

Betænkte De og Deres Faders Vrede!

Thecla.

Jeg ikke frygter Nogens Vrede mere.

Neubrun.

Men Verdens Haan! og Dadbels onde Tunge!

Thecla.

Jeg een opsøger, der er ikke meer.
Vil jeg da i hans Arme? — o min Gud!
Jeg vil jo ikkun i den Elsktes Grav.

Neubr.

Og ene vi — to hielpløs svage Qvinder.

Thecla.

Vi væbne os; min Arm skal dig beskytte

Neubr.

Ved mørke Nattetid. Thecla. Os Nat vil
skiule.

Neubr.

I denne barske Stormnat? Thecla. Blev da
ham

Blødt Leie redet under Hestefødder?

Neubr.

O Gud! de mange Fiendeposter! aldrig
Vi slippe giennem. Thecla. Det er Mennesker.
Frit gaaer Ulykken giennem hele Verden.

Neubr.

Den lange Reise! Thecla. Tæller Pillegrimen
Da Miil, der gaaer til fierne Naadebilled?

Neubr.

Og Mulighed at komme her af Staden?

Thecla.

Guld Portene os aabner, gaa kun! gaa!

Neubr.

Naar man os kiender! Thecla. I en flygtende
Fortvivlet søger Ingen Friedlands Datter,

Neubr.

Hvor skal vi finde Heste til vor Flugt

Thecla.

Staldmesteren dem skaffer, gaa, og kald ham!

Neubr.

Tør han det uden Herrens Vidende?

Thecla.

Han Det vil giøre! gaa blot, dvæl dog ei!

Neubr.

Ak! og hvad bliver der af Deres Moder,
Naar De nu er forsvunden? Thecla (besinder sig
og seer smertelig ned for sig.) O min Moder!

Neubr.

Saa meget lider alt den gode Moder;
Skal hende dette sidste Slag og ramme?

Thecla.

Jeg kan ei skaane hende; gaa kun! gaa!

Neubr.

Betænk dog endelig vel, hvad De giør

Thecla.

Betænkt er Alt, hvad at betænke er.

Neubr.
Og er vi der, hvad skal af Dem da vorde?

Thecla.
Der vil en Gud mig det i Siælen give.

Neubr.
Fuldt Deres Hierte er af Uro, Frøken!
Det ikke er den Vei, til Ro der fører.

Thecla.
Til dybe Ro, som han den og har funden,
— O skynd dig, gaa! og spild ei flere Ord.
Det drager mig, jeg veed det ei at nævne,
Uimodstaaelig hen til hans Grav.
I Øieblikket der jeg lettet bliver!
Der Smertens Baand, som qvæler Hiertet, sig
Vil løse — mine Taare ville flyde.
Gaa — længe vi paa Veien kunde været;
Ei Ro jeg finder, før jeg disse Mure
Undløbet er — de styrte over mig —
Bortstødende en dunkel Magt mig driver
Herfra! hvad er det for en Følelse!
Mig alle Rum i dette Huus opfyldes
Med hule blege Gienfærdsbilleder!
Jeg ingen Plads har mere — stedse nye! —
Mig trænger denne græsselige Vrimmel,
Af disse Vægge ud — mig Levende! —

Neubr.
De sætter mig i Skræk og Angest Frøken!
Saa jeg nu ikke vover selv at blive,
Jeg gaaer, og kalder strax paa Rosenberg.
(gaaer.)

(Theclas Monolog i næste Nummer.)

Tilskueren.

No. 20.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 12 Marts 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

This modest Lines, what few vain Marbles can,
May truly say: Here lies an honest Man.

POPE.

Knudsen! evig Borgerkrands
Dig dit ædle Færd vil flette,
Straalende med Ætherglands
Den ei Avind skal nedsætte.

A. Schönberg.

En Mand, hvem Tilskueren i sine Blade giennem en lang Række af Aar har havt idelig Leilighed at nævne, til umodsigeligt Beviis paa det ham saa kiære mercierske Sandsagn: at enhver, i hvad Livets Stilling han end er, kan virke noget Stort, naar han kun vil, er i disse Dage hengangen til Hvile: Dannebrogsmanden Knudsen. Ikke uden Føie vælger Tilskueren blandt de flere

Hæbersnavne, hvortil den hedenfarne Ædling havde ubestridelig Adkomst, dette til at benævne ham med, da det i udtryksfuld Korthed betegner hans ypperste Værd og hans Løn. Ja vel var han Dannebroges sande Mand; derfor erkiendte de ham og de Dannebroges diærve egne Sønner, der saa gierne i Høitidsstund saae ham iblandt sig og i deres Spidse, som Ordfører for deres danneske Sindelag mod Konge og Fædreland, som de i Kampens Stund havde mere end eengang seet ham iblandt sig, frivillig at dele deres Farer og Hæder; derfor erkiændte ham Dannebroges Frederik, der giennem saa lang en Række af Aar gav ham saa ofte og saa offenlig af sit fulde Skioldungs-hierte paa saa forskiellige ærefulde Maader det hædrende Vidnesbyrd: at længe inden endnu Dannebrogskorset prydede hans Bryst, som til hans sidste Dødsblund under dette Kors, slog i ham et Hierte, hvem Møie var Leeg, og Farer var Lyst, naar det giældte Konge og Fædreland; derfor erkiænder ham den almene Stemme, der saa lydelig og paa saa forskiellige Maader hæver sig at gientage dette Vidnesbyrd.

Havde end Tilskueren de fornødne Data, som han vel ønskede at erholde, for andensteds deraf at giøre Brug, vilde han dog her mangle Rum til

at give en fuldstændig Beretning, hvad denne ædle Dannebroges Søn, som Fædrelandets frivillige Sanger, — for at nævne ham med den Hæderstitel, der var hans Hierte saa kiær — i et Tidsrum af fulde femten Aar virkede for Fædreland og Menneskehed, alle de rige og runde Gaver, hans driftige og ufortrødne Haand indsamlede for at nedlægge paa Fædrelandets Alter, fra hine paa hans første patriotiske Reise 1801 ved hine uforglemmelige anden Aprils Hoitider, fra de mange tusende fierne Medborgere, hvis Hierter brændte, hvis Taare runde med hans, hiembragte Bidrag, og indtil den sidste betydelige Sum, han for Indtægten af Kaabberet Fædrelandets Kirkegaard til vor Fredriks sidste Fødselsfest nedlagde i hans Marias landsmoderlige Hænder, og hvormed han — som han saa rørende i sit faa Dage før sin Død i Statstidenden aflagte offenlige Regnskab udtrykker sig — endte sine Vandringer, efter at have offret, hvad han skyldte Konge, Fødeland, og begges brave Sø- og Land-Krigere, reist de Faldne et taknemmeligt Minde, opmuntret den Qvæstede til at bære sine hædrende Saar, og trøstet Enker og Faderløse efter de Faldne. Vel kunde han i et Brev, skrevet to Dage før hans Død til den Direction, der havde den Ære at tælle ham

mellem Sine, lykønske sig med: at Forsynet havde undet ham Liv til at aflægge og slutte saadant et Regnskab! — et Regnskab, hvis fulde Værdi paa hin den almindelige store Gjengiældelses Dag af Alverdens Herre, af Ham, der har tilsagt den, der mætter den Hungrige, klæder den Nøgne, trøster den Forladte, at det er, som det var giort mod Ham selv — først vil paaskiønnes og lønnes; vel maatte han tilføie: "at ringe Kaar, og talriig Familie ikke havde afskrækket ham fra at anvende Kræfter og Talent for at gavne sit Fædreland under — og efter — Krigen; at han havde truffet paa mange Anstødsstene, kastet de smaa af Veien, og skiøndt nød til at lade ligge, hvad han ikke kunde løfte, trodset alle Besværligheder, og kun tænkt paa sin Konge og sit Fædreland, for hvem han havde arbeidet frivillig og uegennyttig." Uegennyttig! gientager den indsnke Avind med et lumsk Haansmil skelende misundelig til ethvert Beviis, han giennem hin lange Række af Aar paa sin Konges høifortiente Naade, paa sine Medborgeres erkiendtlige Ynbest og Høiagtelse har modtaget: uegennyttig!

Ikke vil jeg, Medborgere! veie her hans Belønninger mod hans Fortienester! hverken ligge hine saaledes for mig, at jeg kunde bringe dem alle

paa Vægtskaalen; end mindre er det mig af Hu, at — ligesom hans ypperste og sande Løn! Lønnen i hans Indre har han medtaget til Evigheden, saaledes er og selv den skiønneste Deel af hans timelige Belønninger, hver hiertelig Fyrstetak, han modtog af sin Konge, hvert trofast Broderhaandslag, der vidnede ham hæderværdig Medborgers levende Paaskiønnelse af hans Borgerfærd, saaledes Synet af lindret Nød, lettet Sorg, opflammet Fædrelandskiærlighed, hvori han nød sit Værk, ei paa jordisk Vægtskaal at veie. Thi kun eet Spørgsmaal: og tænkte han da paa hine andre Belønninger, naar han for Menneskepligt og Menneskevel, for Fædreland og Konge paa saa mange Maader, ved saa mange Leiligheder vovede, og endelig hengav Sundhed og Liv! var det maaskee deslige Beregninger, der i Farens Dieblikke 1807 som 1801 bragte ham ud blandt vore Landkrigeres, som Søkrigeres Rækker, for liig de fordums Skialde, at tænde sin Ild i deres Barm, eller rettere lade sin Lue stige i Forening med deres! var det Udsigter til en Belønning, som der allermindst der og dengang tænktes paa Mulighed af, som i hin frygtelige Bombardementsnat drev ham ind i Farernes Middelpunkt, Trinitatis Kirke, at kiæmpe mod den Ødelæggelse, der i sin frygteligste Skikkelse hang over vore Hoveder? og hvad var da atter det, der i Byens store Ildebrand 1795 giorde hans Dristighed, hans Virksomhed, hans Iver saa navnkundig? hvad var det, der Aaret tilforn ledede ham imellem Christiansborgs Luer og Ruiner at frelse Mennesker, der allerede regnedes blandt Dødens visse Offere? Eller hvis den skumle Avind, skiøndt dens Falkesyn ikke ved alt dette kan

opdage noget saadant, dog, med en ikke usædvanlig Underfundighed, vedblev skelende at stirre derpaa, som om sligt dog vel maatte være at finde, naar man kun kunde træffe den rigtige Synspunkt; nu hvad Ære, hvad Fordeel, hvad tænkeligt Sideblik til Roes eller Vinding bød ham da, Ildebrands-natten i det fierne lidet Frederikssund med Livsfare at redde hin syge og sengeliggende Kone, der overgivet af alle ansaaes for Luernes uundgaaelige Bytte? en Handling, der vilde blevet ligesaa ubekiændt, som den sikkerlig nu er glemt, hvis ikke en Medborger i en Note under det Digt, hvoraf dette Blads Motto er taget, en rum Tid efter erkiændtlig havde bevaret dens Erindring, som jeg fornyer den her.

Mange, mange saadanne ædle, uforsagte, menneskekiærlige Handlinger, som disse, dem jeg kun hændelseviis har erfaret, og mindes, mange ere — det er jeg viss paa — med dig gangne i Graven, have fulgt dig i Evigheden: o thi — for at indbefatte din Carakteristik i et meget sigende Almeenord — thi dit Hierte sad rigtig, slog høit og stolt mod Fare, som ømt og varmt for Menneskevel, for Ære, og Pligt; du var uforsagt, som du var ufortrøden, og utrættet — derfor — derfor har jeg aldrig aflabt at høiagte og elske dig, saamangen Misforstaaelses og Miskiændelses Drivsky, der end for Øieblikke kan have formørket vor tredive Aars Sampandring; derfor er jeg stolt af, hvad dine Efterladte efter din Død have bevidnet mig, at du, saamange Aar end vore bedre Dages glade Samliv er ophørt, og saa fiern min Enebo end var fra dit Sygeleie, indtil din Død erindrede og erkiændte mig, som din gamle Ven; derfor be-

tragtede jeg dit Sølvkors med en Ærbødighed, som ikke ret mange Ordensstierner have aftvunget mig; derfor byder jeg dig — du Dannebrogs værdige Mand og Ven — her med hede Taare Farvel; o! thi hver Gang, jeg tænker paa mit Fædrelands skiønne Dage, og den Danneshedsaand, hvorfra de udgik, og der paa saa mange forskiællige Maader aabenbarede sig i deres talrige Ædlinge, o da vil ogsaa du indtage et Hæderssted i den herlige Række, og aldrig vil jeg mindes dig, uden i mit Hierte at gientage:

Fædrelandet sørger ved dit Liig,
Ved sin Talsmands Gravhøi Armod sukker,
Held hver Danmarks Søn som ligner dig!
Ingen Død hans Veldaads Lys udslukker.

Ved H. C. Knudsens Grav

d. 11 Marts 1816.

Hvad vil den Skare sort og lang?
Hvi lyder Suk til Sørgesang?
Er her en Kæmpe faldet?
Ja visselig! en Kæmpe god:
I Kamp mod Jordens Sorg han stod;
Nu har ham Gud hjemkaldet.

Med venligt Smiil i lyse Blik,
Med Sang han gjennem Verden gik;
Hver Kummer for ham flyede.
I Borg, i Hytte lød hans Røst,
Selv over Grave sang han Trøst;
Forladte til ham tyede.

Til Kamp for Drot og Fædreland
Opflammed han den danske Mand
Med Qvad i Vaabenbraget;
Og segned Heltene i Blod,
Med Krandsen han ved Graven stod
Liig Dannebrog paa Braget.

Ja, Fjeld og Dal har hørt Din Sang,
Fuldendt er nu Din djærve Gang,
Du Sorgens brave Fiende!
Dit varme Hjertes Glød er slukt,
Din Læbe taus, Dit Øie lukt;
For Dig nu Taarer rinde.

O! gjerne steeg Du af Din Grav,
Og tørred selv hver Taare af,
Som ved Din Bortgang rinder;
Dog nei, i Graven boer Du ei:
Høit over Jorden gaaer Din Vei,
Du Sorgens Seiervinder!

Fred med Dig paa Din lyse Gang!
Sjung høit nu til Cherubers Sang
Om Himlens høie Glæder!
Forglem nu Jordens Sorger smaa!
Lad ei dens Suk Dig mere naae!
Forglem selv Støvets Hæder!

Vi glemme ei Din Hædersgang:
Høit tonende vor Afskedssang
Dig vort Farvel nu bringer;
Du længe mindes skal i Nord,
Naar Du har glemt den dunkle Jord,
Og Dig mod Lyset svinger.

Ingemann.

Tilskueren.

No. 21.

Kiøbenhavn. Fredagen den 15 Marts 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Hendixen.

Dear son of memory, great heir of fame
What needst thou any witness of thy name?
Milton.

Schiller, den herlige Skiald — —
Seer! blinker paa Himmelens hvælvede Bue
Sig fæstede straalesmaivet hans Navn,
Og ei forend Solen har mistet sin Lue,
Kan Jorderigs Slægter forglemme hans Søn.
Grundtvig.

Schillers Prolog ved Gienaabningen af den weimarske Skueplads med Wallensteins Leir (1798).

Os spøgfuld og alvorlig Maskes Spil,
Som I saa tit har villig Øre laant
Og Øie, har hengivet bløde Siæl,

Forener her paa ny i denne Sal.
Og see! den har forynget sig; af Kunsten
Den til et muntert Tempel er udsmykket,
Og fra hin ædle Støtteorden os
Tiltaler en harmonisk Høihedsaand,
Og vækker Hu til Høitidsfølelser.
Dog er det end den gamle Skueplads,
En Vugge for saa mangen Ungdomsævne,
Mangt vorende Talent en Løbebane;
Vi end de Gamle ere, der for Eder
Ved varme Drift og Iver sig uddanned.
En ædel Mester stod paa dette Sted,
Der til de lyse Høider af sin Kunst
Med Skabergenius hentrylled Eder.
O maatte Rummets nye Værdighed
De Værdigste i vores Midte drage,
Et Haab, vi længe næret har, for os
I glimrende Opfyldelse sig vise!
Det store Mønsters Efterligning vækker,
Og mere høie Love giver Dommen.
Saa denne Kreds staae for den nye Scene,
Som Vidner paa fuldendede Talent!
Hvor skulde det og heller Kræfter prøve,
Den gamle Roes opfriske og forynge,
End her for en udkaaren Kreds, der let
At røre for hvert Kunstens Trylleslag.

Med fiinbevægelige Følelse,
Endog i flygtigst Fremglimt griber Aanden.
Thi hastig, uden Spor, gaaer Mimens Kunst
Den underlige, for vor Sands forbi,
Naar Meislens Skaberværk, naar Skialdens Sang
End overleve kan Aartusinde.
Her Trylleriet døer med Kunstneren,
Og som i Øret Klangen taber sig,
Henbruser Øieblikkets snare Skabning;
Og intet varigt Værk dens Roes bevarer.
Tung Kunsten er, forgiængelig dens Priis,
Ei Efterverden fletter Mimen Krandse.
Thi maa han paa Nærværenheden vogte,
Maa mægtig sin Medverden sig forsikre,
I Værdigstes og Bedstes Følelse
Maa levende et Minde bygge sig.
Saa tager han sin Evighed forud;
Thi hvo sin Tids de Bedste fyldestgiorde,
Den Mand for alle Tider levet har.
Den nye Æra, som Thalias Kunst
I Dag paa denne Skueplads begynder,
Giør Digteren og dristig, at forlade
Den gamle Bane, og fra Borgerlivets
Den snævre Cirkel eder at henflytte
Til meer ophøiet Scene, ei uværdig
Til Tidens det ophøiede Moment

Hvori vi stræbende bevæge os.
Thi kun den store Gienstand har Formue
At røre Menneskhedens dybe Grund.
Sig Sandsen i indsnærpet Kreds indsnærper,
Med større Formaal voxer Mennesket.
Og nu ved Seklets alvorsfulde Ende,
Hvor Virkelighed selv til Digtning bliver:
Hvor vi en Kamp af vældige Naturer
Om et betydligt Maal for Oie see,
Og hvor om Menneskhedens store Formaal
Om Herredom og Frihed bliver kiæmpet,
Nu tør og Kunsten paa sin Skyggescene
En høiere Flugt forsøge, ja den maa,
Skal Livets Scene ei beskiæmme den.
Henfalde vi i disse Dage see
Den gamle faste Form, som engang for
Halvandet hundred Aar velkomne Fred
Europas Riger gav, den dyre Frugt
Af tredve jammerfulde Krigens Aar.
End eengang lader Skialdens Phantasie
Den mørke Tid forbi for Eder føre,
Og gladere seer paa Nærværenheden,
Og ud i Fremtids haabningsrige Fierne!
Midt i hin Krig her eder Digteren
Henstiller; sexten Ødelæggelses
Rans, Jammers Aar henrundne ere alt,

Endnu i mørke Masser Verden giæres.
End ingen Fredsforhaabning straaler fiern,
En Tumleplads for Vaaben Riget er,
Dets Stæder ødelagte, Magdeborg
I Gruus, al Næringsdrift, al Kunstflid ligger.
Nu giælder Borger Intet, Kriger Alt,
Strafløse Frækhed haaner Sæderne,
Ranhorder, vildnede i lange Krig
Sig leire paa den ødelagte Grund.
Paa denne mørke Tidsgrund sig afmaler
Et Foretag af dristigt Overmod,
Og en forvoven Character, I kiænde
Ham, djærve Hæres Skaber, Lasters Afgud
Og Landes Riis, sin Keisers Skræk og Støtte,
Ham Lykkens Søn, den eventyrlige,
I Væiret der af Tiders Gunst opløftet
Rask Ærens høiest Trappetrin besteeg,
Og stedse fremad stræbende umættet
Faldt Offret for utæmmet Ærefot.
Forvirret af Partiers Gunst og Had
Hans Billed vakler i Historien,
Dog Kunsten nu det Eders Øine skal
Og Eders Hierter menneskelig nærme.
Thi den, som Alt begrændser, Alt forbinder,
Hvert Yderligt giendbringer til Naturen.
Den Mennesket i Livets Trængsel seer

Og af hans Brøde da den større Halvdeel
Henvælter paa de ulyksalge Stierne
Ei ham det er, hvem vi paa Skuepladsen
I Dag skal see; dog i de diærve Skarer,
Hans Bud alvældig styrer, som hans Aand
Besiæler, møde I hans Skyggebilled,
Til sky Camene drister sig ham selv
I levende Gestalt at vise Eder.
Hans Magt det er, hans Hierte det forfører,
Hans Leir kun hans Forbrydelse forklarer.
Tilgiver Skialden da, om han ei Eder
Med raske Skridt paa eengang fører hen
Til Handlingsmaalet, om den store Gienstand
Han i en Række Malerier kun
For Eders Øine at oprulle vover.
Dagspillet for de ubevante Toner
Da vinde Eders Øre Eders Hierte,
Tilbageføre Eder i hint Tidsrum
Paa fremmede og krigeriske Scene
Som snart med sine Gierninger vor Helt
Opfylde skal.
Og hvis i Dag Camenen
Hvis Dandsens og hvis Sangens fri Gudinde
Sin gamle tydske Rettighed, Riimspillet
Beskeden atter fordrer — dadl' ikke!
Før takker, at hun Sandheds mørke Billed

I Kunstens lyse Rige overspiller,
At hun det Selvbedrag, hun skaber, selv
Oprigtig giør til Intet, og sit Skin
Bedragelig ei giver ud for Sandhed.
Alvorligt Livet er, men Kunsten lys

Tilskueren, som endnu skyldte sine Læsere Theclas Monolog, der ikke passende kunde faae Sted i forrige Nummer, troede, man ved samme Leilighed ikke ugierne vilde læse Digterens egen Prolog til den hele Trias Wallenstein, der med det i disse Dage udkommende Sørgespil Wallensteins Død sluttes. Og ere vi da nu, i det mindste, hvad Schillers dramatiske Værker angaaer, angerløse for den Brøde, Digteren Grundtvig eengang i Minerva bebreidede os, at saa lidet af, hvad han qvad, læses paa vort Maal, da Røverne alt for adskillige Aar siden er oversat — om jeg mindes rigtig — af min yngre Broder, M. Rahbek, Fiesko af Thortsen, Cabale og Kiærlighed, paa en nylig afdød ung Kunstnerindes Anmodning med Hensyn paa vor Skueplads paa ny oversat af mig, Don Carlos af Storm Munk, Wilhelm Tell, Maria Stuart, Pigen af Orleans, og nu Wallenstein af mig, og Turandot af Liebenberg, saa at da hans Macbeth udentvivl af Foersom ved en under Arbeid værende Behandling af dette Stykke benyttes, intet synes at være tilbage, uden hans Brud fra Messina, hvoraf ovennævnte Danneskiald selv har bebudet en Oversættelse, og i en ældre Minerva givet en Prøve, som neppe vil friste nogen Anden til at gaae ham i Forkiøbet med at levere det Hele.

Theclas Monolog

af Wallensteins Død 4de Act 12te Scene.

(See Nr. 19)

Det er hans Land, der kaldet mig, den Skare
Tro Mænd, der ham til Hævn opofred sig.
De for uædel Dvælen mig anklage;
De vilde end i Døden ei forlade
Hvo deres Fører var i Liv. Det giorde
De haarde Hierter, og jeg skulde leve?
Nei! og for mig blev denne Laurbærkrands
Der smykkede din Dødningbaare, bundet;
Hvad er da Livet uden Elskovsglands?
Ja Elskende, da dig jeg havde fundet,
Da var mig Livet Noget; for mig laae
Den nye gyldne Dag i Glands oprundet;
Min Drøm to himmelskiønne Timer saae.

Du ved Indtrædelsen i Verden stod;
Jeg traadde ind med bly og bange Fod;
Af tusind Sole Alt mon oplyst være;
For mig du syntes da en Engel hig
Henstilt fra Barndoms favre Dage mig
Paa Livets Spidse hurtig at henbære.
Min første Følelse var Himlens Held
Mit første Diekast faldt i din Siæl.

Da kommer Skiæbnen haard og kold,
Den griber ømme Ven med Vold,
Ham slaaer til Jorden under Hestefod;
Saa er paa Jorderig det Skiønnes Lod.

Tilskueren.

No. 22.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 19 Marts 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

The Preſſ from her feundous womb
Brougth forth the arts of Greece and Rome,
Her offspring, ſkill'd in logic war
Truths bonner wav'd in open air;
The Monſter Superſtition fled
And hid in ſhades his Gorgonhead.

Green.

O Kunſt! o bliv din Giver værd,
Bliv Dyds og Sandheds Venner kiær!
Din kiække Hielp nægt Løgneren,
Lad kyndige og giæve Mænd
Kun bruge den!

Rode.

Bogtrykkerkunſtens Priis.

Tindre vort Blik af ærlig Fryd!
Vel er og Kunſten værd ſin Viſe!

Tone det høit, som Jubellyd!
Kunsten vi sværge, hylde, prise
Ofte de Lærde sagde jo:
Tabte den sig, gik Alt til Ro.
Klinker og drikker! Ja klinker igien,
Hver, som er Kunstens sande Ven!

Herlige Faust! dit Hædersnavn
Nævnes med Tak i Sønners Klynge!
Hvo har som du giort Verden Gavn?
Hvo er, som du, værd at besynge?
Du som os meer end Fader er,
Skn dine Sønners Glæde her!
Klinker og drikker! ja drikker igien,
Hver, som er Kunstens sande Ven!

Ingen blev end en halv Snees Aar,
Før han vor Kunst og strax benytter,
Knap vore Typer han forstaaer,
Før han sin Leeg med Bogen bytter;
Bøgerne lære ham Pligt og Ret,
Skildre ham Last, giør Dyden let
Klinker og drikker! ja klinker igien,
Hver som er Kunstens sande Ven!

Pigen i favrest Ungdomsvaar
Læser saa gierne Digt i Bøger,

Oldingen med de sølvgraa Haar
Himmelen i Postillen søger;
Hende vi prise Kiærlighed,
Ham vi forkynde Haab om Fred.
Klinker og drikker! ja klinker igien,
Hver, som er Kunstens sande Ven.

Skaal for hver den, som tænker paa;
Brødrene Kunsten at forskiønne,
Skaal for hver den, vi trofast saae
Kunsten med ædel Adfærd lønne,
Mangen har giort vor Viisdom Skam,
Det ikke Faust tilgiver ham!
Klinker og drikker! ja klinker igien,
Hver, som er Kunstens sande Ven.

Der er en Ædling her i Land,
Stedse han Kunsten Troskab viiste;
Hædret ved den, stolt af sin Stand
Altid han Kunstens Alter priste.
Nævner I os et Sted i Nord,
Hvor som hos ham den agtet boer?
Klinker og drikker! ja klinker igien
Hver, som er Kunstens sande Ven.

Tilskueren haaber Vedkommendes Tilgivelse, fordi han af en nydelig Mindekrands ved erkiændtlige Kunstsønners Haand paa dennes 60de Fødselsdag bunden en af Kunstens sande Ædlinge — hvem Tilskueren, her Haand i Haand med ham har vandret den længste og bedste Deel af sin saavel litteratiske som personlige Bane, ikke behøver at nævne, og maaskee neppe vilde tillades efter Fortienește at rose — tager ovenstaaende vakre Stropher til Indledning for nærværende Blad.

En nyere fransk Skribent — Salgues — hvem Tilskueren desværre kun kiænder af et Udtog i Moniteuren fra 1813, har i et Skrift om Paris, Sæderne, Litteraturen o. s. v. et Capitel med Overskrift Bogtrykkeri, hvori Johan Guttenberg ironisk anklager sig selv: fordi han i Foreening med Guldsmedden Johan Faust og andre ligesindede Sammensvorne har opfundet og udbredt den Kunst ved Hielp af smaa bevægelige Trætyper at give Ordene synlig Varighed, en Kunst, der — som bekiændt — næst Philosophien er en af de størske Landeplager, der have hiemsøgt Menneslægten. Ikke nok, at derved Homers, Sophocles, Euripids, Demosthens, Aristotelis, Xenophons, Thucydids, Herodots, Lucians, Martiarels,

Virgils, Horazes, Livii, Ciceros, Taciti, og saa mange andre overblevne fordærvelige Oldtids Værker, ere fremdragne af Bibliothekernes Støv, og — efter menneskelig Rimelighed — betryggede mod den Undergang, der ellers vilde blevet deres, som saamange deres Jævninges og Samtidiges visse Lod, og som allerede adskillige af dem øiensynlig muldnede imøde! ikke nok, at de forførifke og forfængelige Grundsætninger, de indeholde, ved hans ulykfalige Opfindelse have ligesom faaet Vinger, og hiemsøgt endog saadanne Egne, om hvis Tilværelse og Mægtighed Forfatterne ikke engang drømte, og herved udbredt den Tænkefrihed, og Tænkedierrvhed, de liberale Ideer, og især den fordærvelige Oplysningsaand, hvis sørgelige Præg især de ulykfalige og for den dannede Menneslægt saa sørgelige Aar fra Syvaarskrigens Slutning til Revolutionskrigens Begyndelse bære. Nei! dersom Johan Guttenberg f. Ex. vilde see op til vor liden Vraa, vilde han østrivig endnu kunne flytte hin Sorgetids Skjelstene længere frem, ja endog til sin Sorg erkiende, at, om end selve dette Old lykkeligviis skulde være forbi, spores dog fra Tid til Tid dets Eftervéer endnu, og ville efter al Sandsynlighed ikke ganske ophøre, saa længe endnu nogen af hin vam=

artige Slægt, fra Rotternes og Sneedorfernes, Swalbernes og Besfelernes Old er tilbage.

En anden Sag vilde det blive, hvorvidt Johan Guttenberg hos vor Rutid, ligesom i Frankrig maatte finde tækkelige Motiver for sin Ansøgning om Opreisning, paa Grund af, at dersom hine Synder med Føie kunne lægges ham til Last, da bør det paa den anden Side komme ham tilgode, at han saa ivrigen og trøligen medvirker til at helbrede endog den meest indgroede Læselyst ved den Mængde af væmmelige Strid- og Nidskrifter, hvor man saa utrættelig og uafladelig kaster Snavs paa Alt, hvad Folk ellers havde meest Glæde af at læse og beundre; al den stinkende Selvroes, al den Rufkomsnuff af uforbøiet og umoden kandervelsk Viisdom, der paa hundrede Maader, den ene flettere end den anden, opplukkes, og opvarmes, og opkaages til os; ikke at tale om det slethen gemene og lumpne, det flaue, det barnagtige, det tankeløssvulstige, og saameget Andet, hvis umiddelbare Tendents synes at være at vænne os af med den i hine ulykkalige Aar altfor udbredte Læsesot, eller i det mindste giøre den aldeles uskadelig, og med Tiden fordrive den aldeles, ligesom man med de uskyldige Kokopper er paa den bedste Vei at udrødde de farlige Børnekopper.

Vist er det, at dersom Guttenberg efter Salgues Paastand har Ret til at beregne sig alle slige og lignende Artikler, som Kaagebøger, Spillebøger o. d. l. a Conto, og det derimod er sandt, hvad i ovenstaaende Sang siges, at Faust aldrig tilgiver dem, der giøre hans Kunst Skam ved, hvad han kalder dens Misbrug, lader det sig maaskee forklare, hvorfor Faust og ikke Guttenberg tog hin bekiændte tragiske Ende, saafremt det ellers — hvad Prof. Nyrup i sit under Pressen værende om Værk Almuelæsning bedst vil afgiøre, virkelig var Bogtrykker Faust, som Mephistopheles trak af med.

(Fortsættes.)

Da dette Blad begynder med en Sang, være det Tilskueren tilladt at pryde det lidet overblevne Rum af dette Blad med en sand Horatsisk Indbydelse til en Ven fra en Digter, paa hvis tonerige Harpe man hidtil ikke har kiendt den tejiske Stræng.

Den fangne Svan til sin Sanger.

Kom, du som Dithyramber sang,
og tit min Himmel Kued,
og vedbendkrandset Thyrsus svang,
og før min Gudom lued!

Kom! iil! og see, hvor grumme Baand
min frie Kraft betvinger!
kun for min bedste Sangers Haand
min stærke Lænke springer.

Mit Fængsel er af sort Chrystal,
en Haand det halvt omspænder,
der sidder jeg i snevre Hal,
og dette Suk udsender.

For lukte Fængseldør er sat
et Segl, hvorfor jeg gruer;
en anden Pentheus Dag og Nat
ved det min Guddom luer.

Kom! løs min fangne Aand, o! Skjald,
i Strømme purpurrøde,
med Guddomsflammer den da skal
Din Siæl igiennemgløde.

Og blussende af Ungdomslyst
mit Liv du skal fornemme,
og med min Himmel i dit Bryst
min Guddoms Priis istemme.

Ingemann.

Tilskueren.

No. 26.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 2 April 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Why need the ghost usurp the monarchs place?
To frighten children with his mealy face?
The King alone should form the phantom there
And talk and tremble at the empty chair.

The Actor of Lloyd.

Hvorfor skal Aanden tage Kongens Sæde
Med pudret Ansigt Børn at giøre rædde?
Vieufærdet der sig skabe Kongen selve,
Og ad din tomme Stoel han tale, skiælve.

I et Oieblik, da efter al Sandsynlighed vor Galeottis Machbeth er Gienstanden for den almene Opmærksomhed, troer Tilskueren, det ikke vil være ganske ubetimeligt, at meddele nogle engelske interessante

Ideer om en Hovedscene i dette høist tragiske Emne, ikke med Hensyn til vor hæderkronede Oldings Kunstværk, hvoraf Tilskueren i det Dieblik, dette skrives, ikke kiender det mindste, saa han følgelig aldeles ikke veed, hvorledes dette Optrin der er behandlet, men til et i hans Tanker lærerigt Mønster, hvad Theaterkritiken kunde være, og skulde være, hvilket vi over lutter Theaterkritikker synes i Begreb med at glemme; et Uhæld, som og med Poesie over lutter Poesier, Skuespilkunst over lutter Spilleri o. m. d. l. efterhaanden torde blive vort Tilfælde.

I Ugebladet the Times d. 21 Dec. 1814 hedder det nemlig efter en kort men varm og fyndig Lovtale over Hr. Kembles Fremstilling af Machbeth: 'Taffelscenen var styret med Indsigt, men det synes os synderligt, at Hr. Kemble efter sine talrige Theaterreformer bestandig skulde tillade Banqvos plumpe og usandsynlige personlige Fremkomst. Det er, vide vi, fuldkommen sandsynligt, at Shakspears Mening var, at denne ulykfalige Figur skulde komme frem, og ryste sine blodbesudlede Lokker; men det er og ligesaa rimeligt, at Shakspears Tanke var, at Synbolken, i Monologen før Mordet — maaskee den skiønneste og tydeligste Prøve paa hans Genie — ligeledes

skulde været vijst Publicum og Skuespilleren, og bundset paa en virkelig og materiel Snor. Skuepladsens daværende Fattigdom paa Skuespillere, og en god Folkeskribents sandselige Frygt, at hans bedste Tanker torde tabes, eller blive til Urimelighed ved deres ubehændige Fremstilling, kunde naturligviis drive en mere nøieregnende og correct Mand, end Shakspeare var, til denne haandgribelige Fremstilling; men Spørgsmaalet er, om ikke sand dramatisk Effect rigtigere og mægtigere vilde frembringes, naar denne oprørende Figur ganske udeblev?"

"Digterens og Kunstnerens Triumph grunder sig ligemeget paa den høiere Styrke af det Selvbedrag, de vække. Ikke er der i menneskelig Phantasie at finde en Idee, der giør mere Indtryk, og er mesterligere, end den, at indgive Morderen, at Offret for hans Forbrydelse bestandig er tilstæde i hans Tanker."

"Spøgelset kommer ikke frem paa Theatret for at fremstille Banquos Aand, men Machbeths Samvittighed, ved udvortes og synlige Tegn at hielpe Tilskuerne at kiende den dybe og indre Lidelse i et Sind, der er overvældet af sin egen Voldsomhed; er det nu at formode, at denne Skildring ikke uden Fare for Mislykke skulde kunne overlades Skuespil-

Ideen? Illusionens Storhed og Interesse nedbrydes ved Fremstillingen af Banqvo. Det hører til det til at vække Publikums Overraskelse ved overvættes Skræk, naar et virkeligt Gienfærd lader sig see. Forbindelsen af andre Verdeners Natur med vore egne Erindringer — den Høitidelighed, der er kastet rundt om det Væsen, som er gaaet igiennem sin Grav, blandet med Bevidstheden af, at vi staae i Nærværelse af en underfuld udrustet Magt, for hvilken dødelig Styrke visner og henveires, har i enhver Tidsalder af Menneskestyrke været næsten for stærk en Prøve selv for Vismanden og Helten, men at en Mand endnu besudlet og rygende af sin Vaabenbroders Blod, skal gyse tilbage for hans synlige Gienfærd, dertil behøves ikke Anvendelsen af et Genie som Shakspeares."

"Den ædlere Bestræbelse vilde være at give Sielens Øie det, der ene sees af Sielens Øie, fremstille Voldsherskeren hovmodig og opblæst af det sidste Held, der havde befæstet hans Krone, hvorledes han i et fyrsteligt Gildes Overdaad og Overgivenhed undertrykker sin Samvittighed; og nu i hans Hiertes høieste Opløftelse, da han endog til Prøve og Selvberoligelse, at han aldeles havde overvundet sit Hiertes Bæven, har vovet at nævne Banqvos Navn, pludselig vække den aldrig

borende Orm i hans Inderste, slaaer ham med Samvittighedens Svøbe og Braad, i samme Øieblik styrte ham, ligesom Satan af Himlen, nedfra sin dyrtkiøbte Glimmers Pragt og Stolthed, Høihed og Glands, i et Mørkes og Elendigheds Rige."

"Dette tør maaskee ikke have været den oprindelige Tanke, som Poeten ved hine ringe theatralske Hielpemidler havde troet sig bunden til; han kan endog have ønsket at lempe sig efter den almindelige Fordom, ved at følge et daarligt Sagn om, at Gienfærdet havde ladet sig see ved Kongegildet; men hint behøver blot at antages af den store Skuespiller, for at bevise dets høiere Passelighed til at være en Tanke af Shakspeare. Er der Usandsynlighed i Machbeths Rædsler, naar de ikke fremkaldes ved et virkeligt Syn, skulde det da ikke være endnu sørgeligere Usandsynlighed, at dette Gienfærd styrter frem blot synligt for eet eneste Øie i hele den anseelige Mængde? Vi vide, at Theorien er, at det fornærmede Gienfærd blot kan vise sig for Fornærmeren; men Tilskuernes første Indtryk, Forundringen over, at det virkelig synlige bliver useet, undertvinges ikke ved det langsommere Overlæg."

"Valget er da mellem det, der giør Vold paa

Indbildningskraften, og det, der giver den Naturens Letched; mellem en Usandsynlighed, der næsten er for stor til at overvinde, og en Sandsynlighed, vor Almeentrojeri fortrolig med, mellem en Gravens Beboer, der useet af den medspillende Mængdes Øine — skiøndt synlig for Tilskuerne — kommer ind og udfører sit unyttige Foretagende, og mellem en Skabning af et formørket Hierte, der tumles af rædsomme Drømme, brændes af begangne Udaads Lue, og krampepines ved den bestandige Trang til nye Forbrydelser, opreist til at vise al menneskelig Storheds Uselhed, selv i den Time, da Tyrannen har betraad sin Ærgierrigheds Spidse, da han løftet igiennem en Række af Vanskeligheder og Hindringer, som paa en bydende og fristende Magts Vinger, seer sig paa Tindingen af Templet, og al Jordens Riger og Herligheder for sine Fødder, blot for at blive ved et Vink nedstyrtet derfra."

Af det over dette Blad staaende Motto, sees, at denne Materie ikke første Gang i det her anførte Sted

af det ovennævnte engelske Ugeblad, er sat i Bevægelse, men at allerede midt i det forrige Aarhundrede den smagfulde Lloyd i sit sindrige Digt Skuespilleren har drevet derpaa, ligesom og den erfarne Veteran Davies i sine Miscellani s ikke blot samtykker Lloyds Paastand, men tilføier, at alle disse synlige Giengangerskaber ere blot Nødhielp for en ufuldendt Skuespiller og den vankundige Tilskuer, hvilket Shakspear, der levede i Skuepladsens Barndom, er undskyldelig for at have betient sig af, men som det nu var Tid at prøve at undvære. Forf. af nærværende Linier skal vel vogte sig for at give sin Stemme i denne Sag; han veed for vel, i hvor ondt Ord han er, for at ansee Skuepladsens Bestræbelser, ved blot sandselige Midler at bestikke Sandserne, som en vanærende Mistro enten til Digters og Skuespillers Evne at frembringe ædlere og værdigere Virkning, eller Publicums, at modtage den. I det Sted vil han heller skyde denne hele Sag hen under en competent Dommer, Shakspeares Fortrolige, Digteren, Kunst-

neten og Kunstneren Foersom, saameget mere, som vi fra dennes Haand snart kunne vente en Behandling af dette shakspearske Mesterværks og Mesterværk for vor Skueplads; hvor han saa nøie kiendt med Kunstens Tarv og Scenens Trang bedst vil kunne afgiøre, hvad her er det rette.

At naturligviis, hvad her siges om Sorgespillet, i ingen Henseende vedkommer Dandsen, der, som et levende Maleri, har et eget Væsen, egne Love, tilføies blot til Slutning for at forebygge forsætlig eller uforsætlig Misforstand og Mistydning.

Tilskueren.

No. 27.

Kiøbenhavn. Fredagen den 5 April 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker S. J. Bendixen.

Ipse diem noctemque negat discernere.

Virg. Æneid lib. 3, v. 201.

Det er ei kalkels Døgn saa let en Sag,
At skille Ret imellem Nat og Dag.

Hr. Tilskuer!

Jeg er en ulykkelig gammel Mand, som, jeg maa giøre, hvad jeg vil, ikke er istand til at have Huusfred, da der er kommen en ulyksalig Strid mellem min hele Familie; og det, som det gierne gaaer, om mit og dit. Forgiæves forestiller jeg dem, at de endog blot derfor har Uret, fordi det, de trættes om, som mit og dit, aldeles ikke er deres, men endnu med fuld Ret tilhører mig, der sidder i uskiftet Bo, er ved mine Sand-

fers og alle mine legemlige og aandelige Evners fulde Brug, og Familiens Hoved og Herre, hvis Død de i det mindste burde oppebie, for at trættes om hans Efterladenskab. Men de sige mig uden Betænkning lige i Øinene, at det er en god Snak, at de meget vel veed, at jeg har isinde at leve ligesaalænge, som de, og at der ingen større Beviis behøves paa, at jeg er for gammel til at bestyre, hvad jeg kalder mit, og gaaer i Barndom, end den Uorden, der hver Dag foregaaer i mit Huus, hvor enhver giør, hvad han vil. Hvorvel det nu er haardt, at mine Børn og Børnebørn skal giøre deres egen slette Opførsel til en Anke mod mig, kan jeg dog ikke ret nægte, at der er noget i, at jeg burde have holdt dem bedre i Ave, og mig mere i Respect; midlertid er det nu ikke skeet, og jeg veed nu hverken ind eller ud, hvorledes jeg skal komme tilrette med dem.

Jeg er da, kiære Hr. Tilskuer — hvad jeg rigtig nok burde begyndt med at sige Dem — den stakkels gamle Døgn, og mine to Børn hedder Dag, og Nat; dem kunde jeg da kanskee endda komme tilrette nok, endskiøndt de rigtig nok leve, som Mand og Kone, — for her i Olymp, veed De nok, der er intet i Veien for, at Sødskende ægte hinanden; men egenlig er det deres Børn, mine

kiære Børnebørn, Morgen, Middag, Aften og Midnat, som jeg aldeles ingen Veie kan komme med, de forbandede Unger; de tree at sige, for den første, den stakkels Morgen, er en god skikkelig flittig Dreng, der aldrig kommer nogen for nær, men som de andre, især hans yngste Søster Frøken Midnat, eller som hun helst efter sin Moder ligefrem kalder sig Nat junior, vil neppe unde det Sted, han kan hælde sit Hoved, eller sætte sin Fod, men træder ham paa Tærne, og sidder ham paa Hovedet paa alle mulige Maader, og kort sagt er færdig at drive ham reent af Huset.

Nu sandt er det, at hun paa sin Side klager over, at hendes gode Broder Aften ikke giør det bedre ved hende; og da jeg f. Ex. for nylig engang spurgde hende, om hun ikke skammede sig at beholde Folk til Bords hos sig til Klokken 4; og saa først lade dem komme i deres Senge? hvordan hun da vel tænkte, det skulde gaae dem med Broder Morgen? saa isteden for at give enten mig eller ham saameget som et godt eller høfligt Ord for det, slog hun med Nakken, og sagde ganske knipsk og spidsk, det kunde jeg sige til hendes gode Broder Aften, for det var da egentlig ham og ikke hende, de var tilbords hos, og det kom da atter af, at han

aldrig kunde lade dem slippe fra Spilleborbene, og saaledes giorde han bestandig, nu paa een Maade, og nu paa en anden; og saaledes havde hun nu fundet paa at holde dem til Beneficer, eller hvad det var, det kaldtes, til Klokken gik til ect; og det kunde hun sige mig, at sin Rettighed vilde hun have, og skulde hun have, hvem det saa skulde gaae ud over; og naar man kom hende for nær, saa tog hun sin Regres, som hun bedst vidste, vilde og kunde.

Saa kaldte jeg da paa hendes gode Mand Junker Aften, for de to er da ogsaa gifte, maa jeg sige; men han er paa de sidste Tider blevet ret til en Storhans, der ingen Ting giver taget sig til, andet end at spille Kort, og løbe paa Komedie, og i Fiælebod, og kort sagt allevegne, hvo der er noget at gloe og gabe efter, jo dummere jo bedre, og hvad hans gode Madam var knipsk og spids, det var han studs og stout, og lod mig med en fornem Mine vide, at Skylden egenlig laae hos Masoeur Middag, for naar baade hun ikke kunde faae sin Mad færdig før Klokken fem, sex, og hun saa desuden havde saa mange forbandede gale Retter at proppe Folk med, at de tit ikke slap fra Bordet, inden Klokken var otte, ni, saa begreb jeg selv, haabede han, at han var nød til

at bære sig ad, som han giorde, saameget mere, som det ikke siælden hændtes, naar de kom fra hende, at baade Herrer og Damer langt fra ikke var saaledes, at de kunde være hans Frue velkomne, om han ogsaa vilde aldeles opgive sine Rettigheder paa dem, hvilket han dog maatte lade mig vide, han paa ingen Maade havde isinde. Overalt giorde det ham Ondt, at han maatte sige mig, at han var den eneste af hans Søbskende, der for nærværende Tid giorde Familien nogen ret Ære, og som Folk brød sig Noget om, og naar han ikke var, saa kunde han forsikre mig, at Folk, som var noget, at sige, vilde være hiertelig keede, baade af Cher Grandpapa, og den naadige Hr. Papa og Fru Mama, og Masoeur og Monfrere, hans egen kiære Ægtefælle ikke at forglemme. Han haabede derfor ogsaa, at jeg ved Leilighed vilde erkiende ham for Stamherre og Hoved, og især ikke taale, at hans ældre Hr. Broder, der var god for ingen Ting, og som intet Menneske nu omstunder kunde lide, eller gad havt med at bestille, kom frem med sine Spidsborgerprætensioner og Reclamationer, som om han holdt fine Selskaber og Maskerader, eller hans Frue satte sin Seng op paa Monfrere Morgens Grund, der dog ellers ikke bruges til nogen Ting, der var værd at komme i Betragt-

ning, som overalt han havde sine store Tvivl hvorvidt den gode Herre virkelig hørte til Familien, da der var saadant noget skrækkelig ordinairt ved ham.

Saa sendte jeg da Bud efter Moder Middag, som de kalde hende, for det hun rigtig nok paa senere Tider er blevet lidt salop og lidt sjusket af sig, undtagen naar det da endelig skal være, for saa kan jeg ikke sige andet, end hun kan stadse op, og være saa stor paa det, som nogen; men saa fik jeg da til Svar, at jeg maatte have hende undskyldt, for hun var ikke færdig; og saa kom hun da til syvende og sidst, med Dunene i Haaret, og reverenter talt, Skiørterne om Hælene, ligesom hun var kommet op af Sengen, hvorvel det var længe over den Tid, da hun tilforn pleiede at have sin gode Mad paa Bordet; og saa klagede hun da over, at hun havde ikke sovet synderlig, for der havde været saadan en Kiørsel og saadan en Færsel, fra hendes Broders og til hendes Søsters — for de boe da paa den store Viis hver for sig — og det havde ikke faaet Ende, før længe efter hendes Mand var kommen paa Benene, og naar han engang var paa færde, saa vidste jeg nok selv, hvordan det var, for saa synes han altid, at der skeede ham Uret, naar han ikke mærkede noget til hende; og saa

var han bange for, at hun ikke skulde komme tids nok, eller han skulde komme til at bie efter hende; og det hialp ikke, hun forestilte ham, at Folk af Stand, som fornemme Matadorer, og Bankerotterer, og Speculanter skiøttede ikke om at see hende før; det var ikke det Slags Folk, sagde han, som han rettede sig efter; og det var knap, han vilde erkiænde dem for Folk eengang; og overalt maatte hun sige, at han blev mere vranten og fær Dag for Dag, og faa knap, og klagede over, at han paa ingen Maade kunde komme udaf det, for han kunde snart ingen faae til at bestille noget for sig; og saa snakkede han om, at det var ikke nok, han maatte sørge for hende, men Hans Høivelbaarenhed Junker Aften og hendes Naade Fru Midnat trak ogsaa ganske artig paa ham; ikke at tale om alt det ugiorte Arbeid af hans gode Broders, der laae ham paa Halsen, og Dag fra Dag voxede ham mere og mere over Hovedet, saa han tilsidst hverken vidste, hvor han skulde begynde eller ende. Og saa kunde han undertiden være saa urimelig, at paastaae, det var hendes Skyld, at hans Broder ikke kunde faae Stunder at passe sine Ting, da dog Gud og hver Mand vidste, han havde ganske Andet at tage vare, og det baade det ene Slags og det andet; og kort sagt

nu begyndte hun saaledes at føre mig ind i hens og hele Verdens Histoire scandaleuse, at jeg blev glad, da jeg fik hende paa Døren.

Jeg begreb da nok, at det ikke kunde hielpe, at jeg lod den stakkels **Morgen** kalde, for han var da selv ligesaa ilde faren som jeg; men han kom da af sig selv, og havde da en ny Ulykke at fortælle mig, nemlig, at mine to Herrer Brødre, Hr. **I Gaar** og Hr. **I Morgen**, var kommen i Proces sammen, for det den ene bestandig jagede paa den andens Grund, og at han havde hørt, at de begge to vilde i Haarene paa mig, da de beskyldte mig begge for, at jeg spillede under Dække med Contraparten; og hvad ham selv angik, sagde han, da havde han isinde at flytte ud paa Landet, for her i Byen saae han nok, der aldeles ingen Udkomme var for ham, og kunde han bare først faae sin Kone der ud til sig, saa haabede han nok, han skulde bringe hende i gammel Skik igien, og saa kunde Hr. von Aften og Frue von der Nacht for ham holde lige saa galt Huus herinde, som de lystede og behagede, og skifte og dele det Hele imellem dem, som de bedst vidste, vilde, og kunde.

Har De nu et godt Raad at give mig, kiære Hr. Tilskuer! saa giør det; thi De seer selv, at det virkelig kommer paa et nødtørftigt Sted, for det seer sort ud med stakkels

Døgn, genant: i Dag.

Tilskueren.

No. 28.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 9 April 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Registrirt in Catalogum
Wir meine Göttersöhne.

Göthe.

Som allesammen Guder var!

Bram.

Da Tilskueren af adskillige af sine Læsere er bleven spurgt, om ikke mere af den i No. 23 fremlagte olympiske Ugeregning fra Sieur Autolycus skulde være i hans Hænder, har han af et ved samme Leilighed bekommet Papiir, der synes at være en saakaldet Kladde, eller Concept til en saadan Regning, og hvor Summerne staae in Blanco, ikke uden nogen Vanskelighed, og tildeels ved Hielp af adskillige critiske Conjecturer uddraget følgende.

Jomfru Europa en ny Mahognistoel, da den hvorpaa Jomfruen hidtil har siddet, i de langvarige urolige Tider er bleven saa brøstfældig, at Benene dandsede under den, og man hvert Oieblik maatte befrygte, at hun skulde falde i Skarnet.

Mad. Concordias Værelser hvidtede, oppudsede og reengiørte, at de kunne være i vedbørlig Stand, om hun efter sin lange Fraværelse skulde, som Rygtet undertiden har gaaet, kunne ville vende tilbage.

Vaaren et stort Tæppe for Dørren, item dobbelte Vinduer og et Par lodne Sko, da hun lider særdeles under den barske Østenvind.

Viisdommen en ny Haandlygte til tvende Lys, forfærdiget over Hals og Hoved, da hendes Velvilisghed saa idelig rendte paa, og kom til Ulykke, ved at rave i Mørke.

Janus en ny engelsk Laas, med behørig Nøgle for hans Tempeldør, som han ikke kan faae lukket tilgavns, da den gamle Laas i den lange Tid, Dørren stod aaben, er bleven aldeles forrustet og fordærvet; item Hængsler og øvrige Jernting efterseet og smurt; NB. erindres, at lade ligeledes Snedkeren komme, at efterse Træværket, da Dørren desuagtet endnu ikke synes ret at holde i.

Proteus for Affkrifter af samtlige de seneste Karingers nye Constitutioner, Troskabsedet u. s. v.

Patriotismen en Kiole forandret efter nuværende Mode, og indrettet til at vende den anden Side ud, naar behøves.

Trofastheden, en Efterlysning i alle indenrigs Aviser, samt hamborger Correspondent, og Altonaer Merkurius, item Rigstidenden, om nogen om hendes nærværende Opholdssted, eller i Tilfælde hun ikke mere skulde være i Live, om hendes Døds Tid og Sted m. v. kan give sikker og paalidelig Efterretning. NB. tre Gange og om muligt med latinske Bogstaver, og paa et udmærket Sted at indføre.

Dyden en Tinglysning: ikke paa hendes Navn at betroe nogen saakaldet Forening eller Forbund Noget, da hun ingen og intet saadant havde octroyeret eller garanteret.

Smagen en Regning fra Apotheket for adskillige Medicamenter deels for en bedærvet Mave, deels mod et Anstød af anden Dags Feber, med stærk afverlende Hede og Kulde, og flere betænkelige Symptomer, af en slem galdeagtig Natur.

Fru Critica en splinterny Væirhane opsat ligefor hendes Vinduer, for hver Morgen og Aften

at kunne eftersee, hvad Vinden er; item et meget nøiagtigt Thermometer og Barometer.

Poesien for spansk Vind hver Morgen til Frokost; item for en Underretning i Handelegen.

NB. Leie til gamle Silenus for hans Esel til Brug for de mange unge Dilettanter, som idelig komme og giøre Fordring paa Pegasus, der for nærværende Tid af gode Grunde meget sielden og ikkun til bekiendte og paalidelige Personer, udlaanes. Endvidere for Tidsler til bemældte Esel, der fornemmelig sin overordenlige Strabads er sat paa dobbelt Foder.

NB. NB. er under Ventilation at anskaffe Kosteskafter til Brug for dem, der isteden for at ride til Parnas, foretrække en Tour til Bloksbierg for derfra at hiembringe Hexehistorier og andre Ammestueeventyr.

Pandora en Dosis Nysekrud til at lægge paa Bunden af sin Daase, isteden for Haab.

Hymen en ny Fakkel, da hans gamle efterhaanden begyndte at brænde saa slet, at han næsten aldrig kunde selv see ved den, hvad han tog sig til, og de, han forenede, gierne endnu mindre.

Amor en Slibesteen at hvæsse sine Pile paa, da de ved det lange Brug ere blevne saa sløve, at de saare siælden hæfte, end sige blive siddende.

Furierne nye Pidske med Smeld i, da Forbrydere og Ugierningsmænd ikke mere vare at pidske op af deres Syndesøvn med de gamle.

Skuespilkunsten et ganske splinternyt Slags Fodtøi indrettet med Fiedre, til efter Behag at skydes i Veiret som Stylter, og atter blive saa lave, som Tøfler uden Bagflækker.

Sandheden en kiødfarvet Nøgenhedsdragt, hvorunder hun kan have Alt, hvad hun behager, og behøver.

Bellona en splinterny Vogn, og et Par nye Heste NB. forbeholdes at prøve dem først, saasnart Leilighed falder.

Herkules Alimentationspenge til hans fraskilte Gemahlinde Fru Hebe, hvem han lod sig skille ved, fordi hun i den strænge Kulde havde brændt hans Kølle i sin Kakkelovn, da der hverken var Ved eller Tørv i Huset.

Dito Dato en kostbar ny Slængkaabe med hans Løvehud under, til Fru Omphale, til seneste Kanefart.

Pluto Costumerne af de nyeste og meest yndede Lyst= Sørge= og= Syngespil til Brug for det store underjordiske Privattheater, de stakkels Skygger til Forlystelse. NB. Danaiderne have den oeconomiske Bestyrelse, Sisyphus Opsynet med Orden og

Politie, og Tantalus Kunstkilsynet, og Irion Overbestyrelsen over det Hele;

Dito Dato til Brug for Censorerne ved bemeldte underjordiske offenlige Privattheater. Scylla og Charybdis følgende Skrifter, den lille Fædrelandshistorie, en Bibelhistorie i Udtog, og Hübners politiske Historie, samt en Billedbibel.

Comus et Parti Lyier at farve.

Charon en fuldstændig Færgeindretning, med Binde og Toug, til at kunne, uden Roning, bringe hans Færgebaad frem og tilbage over Styx, de Dage, han, som Decorateur har paa Theatret at giøre.

Cerberus et complet Sortiment af alle Slags Rovdyrskind, Løvers, Tigres, Biørnes r. s. v., udgiørende hans Theatergarderobe i hans Fag.

Sibylla forskrevet fra Hamborg en nymodens Galladragt, at bivaane det nye Skuespil ved dets første Aabning. (NB. forskrevet og kommet pr. Expreß.)

Sylvanus opsat en Kiøbecontract angaaende den af ham kiøbte store Tørvemose. NB. hvorvidt de stakkels Dryader, der nu omstunder snart have hverken Huus eller Hiem, derved kunne være

at ombringe, paa det de ikke, (som Druider) skulle aldeles udslettes af Jorden.

Æskulapius, et Par nye wienskvandtækte Støvler, da han har maattet skaffe Hest og Vogn af, siden det blev Skik ikke mere at betale sin Læge, uden med Snak og Tobak, og hvit et Rattegilde, at spise sig syg, eller i det mindste uduelig for næste Dag ved.

Chimæra en Maskeradedragt, fuldkommen efter den, hvori Fru Fortuna har giort saamegen Opsigt, og hvori hun paa næste Maskerade agter at spille hendes Person, NB. underhaanden at erkyndige sig, om Fru Fortunas Beiler, den gamle Minos kommer der, da det er lagt an paa ham.

Glæden, renset et Kildevæld, hvori der af Ondskab eller Ubetænksomhed er kastet adskilligt Uhumskhed.

Parcerne tre Tohiuls Rokke af den nye Opfindelse, for at prøve, om de derpaa kunne spinde det menneskelige Livstraade jævnere og fastere, saa at de ikke saa tit skulde briste eller rives over af dem selv, uden at Atropos havde nødig at tage til sin Sax, som hun snart var kommet reent af Vane med at bruge.

Epilog,

fremsagt af Hr. Skuespiller Lindgreen ved hans Declamatorium.

Med Moderbelbehag, har man os sagt,
Ned til vor Skueplads saae Melpomene,
Da hun, iført en værdig Dannerdragt,
Sin Shakspear saae forherlige vor Scene.
Mon lige venneh uld Thalia loe,
Da her i hendes Helligdom han førtes?
Fra høien Hal af Brittebarden fro
Mon Falstaffs overgivne Selskab hørtes?
Og frem for Alt, man ei vor Holberg har
Sig over den Formastelse beklaget,
Hvad snart af ham et Sekel henlagt var,
Man atter dristig har for Lyset draget?
O! hvis mod Begge jeg har syndet her,
Maa Eders hulde Gunst min Talsmand blive.
Fra første Dag mig dybt indpræntet er,
At Eder man det bedste kun bør give.
Men hvor er den, som noget bedre veed
I Vidde'ts eller Lunets vide Rige,
End Shakspears Humor, Holbergs Vittighed?
Hvad? bedre! Hvo kan nævne deres Lige?
Har, hvad af bedste Villie her jeg gav,
Kun Eders hulde Bifald kunnet vinde,
Hos Musens Tvillingbørn, i deres Grav.
Jeg smigrer mig Tilgivelse at finde.

Tilskueren.

No. 29.

Kiøbenhavn. Fredagen den 12 April 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Pange lingua gloriosi
Prælium certaminis!
Et super crucis trophæo
Dic triumphum nobilem!
Qualiter redemtor orbis
Immolatus vicerit.

Hymnus.

O vel den Mand, hvis Øre ei er døvet
For disse Himmeltoner giennem Støvet!

Grundtvig.

Forsøg til en Langfredagspsalme.

Med hellig Andagts Lue
Forsoneren du skue!

Forgjæt al jordisk Tant!
Du fryde dig! — og bæve!
Til Golgatha du hæve
Dit Syn! Besku din Frelser grant!

Ak! see den Synderskare!
Ak! de ham ikke spare!
De nagle ham saa fast!
See Offerlammet lide
For Syndre Sjæleqvide,
Til hans det fromme Hjerte brast.

Den græsseligste Smerte
Ei svægger i hans Hjerte
Hans store Kjærlighed.
Nei! — den han aldrig sviger.
Selv under Martren stiger
Hans mageløse Kjærlighed.

Mens Hævnesygen raser
Med Haan og Spottephraser,
Er Jesus idel Fred.
„Forlad dem, Fader gode!
„Den Synd, de ei forstode!„
Saa bad han Naade for dem ned.

Sit taarefulde Øie
Han vennehuld mon bøie
Nu til sin Moder ned:
„Du hos min Ven, o Qvinde!
„Skal Trøst og Forsorg finde;
„Johannes er dig i mit Sted."

Mens Guds Enbaarne lider,
Et Glædeglimt forblider
Hans Marter; — Yd ham Priis!
En Synder, som attraade
Barmhjertighed og Naade,
Tilsagde Frelsren Paradiis.

Hvo kan den Marter bære,
„Af Gud forladt at være?"
Den Jesus føle skal!
Tre lange mørke Timer
Han kæmper, — Blodet strimer.
Ufattelig er Jesu Qval.

Den suure Drik han smagde,
Og raabte høit, og sagde:
„Det Alt er nu fuldbragt!"
„Hiin Haandskrivt var udslettet —
„Vor Synderskyld aftvettet —
„Og — Døden havde tabt sin Magt."

Sit Liv nu Jesus lader:
Han raaber høit: „Dig, Fader!
„Befaler jeg min Aand!"
Det Himmelaasyn blegned',
Og ned mod Brystet segned'.
Hans Sjæl var i hans Faders Haand.

Dig, Midler, og Forsoner!
Lovsynge Millioner
For dyrt tilkjøbte Fred.
Lad — til din Priis og Ære —

Mig din Livegen være
I Tid, og tidløs Evighed.

N. Blicher.

Til Digteren Grundtvig.

Funden! k. B.! funden! kunde jeg med hin Græker fristes at udbryde. De erindrer, at De ved vor sidste Samtale, da De gjorde mig opmærksom paa den deilige Julesang, som De bag efter disse Linier vil finde aftrykt, opgav mig at udfinde, af hvem den vel kunde være, da den med Føie maatte antages at være af den Tidsalder, hvis Litteratur jeg da syslede med, siden den fandtes i Pontoppidans Psalmebog, af 1740, medens den ikke var i Kingos fra Aarhundredets Begyndelse. Jeg giættede da, som De maaskee erindrer, paa Bisskop Brorson, om hvem jeg ved at see med mine egne Øine havde fattet en Deel bedre Tanker, end jeg ved at troe Riegels paa hans Ord forhen havde havt; men var midlertid uvis, da den i de to af ham i Tønder udgivne Smaahæfter Psalmer, der vare de eneste, som i Worms lærde Lexicon anføres under hans Navn, ikke var at finde.

Hændelseviis kom jeg til at tale derom med min Ven Prof. Werlauf, der strax bestyrkede min Formodning, og henviiste mig til en mig ubekiendt og i det wormske Lexicon ikke omtalt Psalmesamling af ham, der under Navn af Troens rare Klenodie 1739 er udkommet paa Mummes Forlag, og som jeg nu fra det kongelige Bibliothek har for mig. Jeg troede saameget mere at burde meddele Dem, m. V., denne Opdagelse, da det var muligt, at De i denne utvivl lidet kiendte Bog kunde finde mere for Dem, naar De engang lægger Haand paa at give os den Samling af christelige Sange til Brug for den huuslige og private Andagt, som enhver den aandelige Poesies oprigtige Ven fra Deres Haand med saa inderlig Forventning maa see imøde.

O at De da ved samme Leilighed vilde meddele os Deres Tanker om denne Poesie i Almindelighed og Særdeleshed, om dens rette Aand og Sandhed, maaskee De da kom tillige paa Deres Vei, til at raade mig den Gaade, om nedenstaaende brorsonske Sang, hvis lyriske Skiønhed jeg med Dem og en anden competent Dommer, Digteren Oehlenschläger, erkiender, ogsaa skulde være en Kirkepsalme, eller orden deri saa smukt udførte

skiønne Allegorie virkelig er skikket til at istemmes af en forsamlet Menighed?

At jeg, som læg Mand, ikke har vidst at give noget til det Stykke, hvormed dette Blad begynder, og den Tid, hvorpaa det udkommer, mere passeligt, vil De venskabeligen undskylde, da De kiender min dybe Ærbødighed for, hvad der ikke bør berøres uden af indviede Hænder.

K. R.

Julepsalme.

Jeg er en Rose i Saron. Høis. 2. V. 1.

Den yndigste Rose er funden,
Blandt stiveste Torne oprunden,
Vor Jesus, den deiligste Pode,
Blandt syndige Mennesker groede.

Alt siden vi tabte den Ære,
Guds Billedes Frugter at bære,
Var Verden forvildet og øde,
Vi alle i Synden bortdøde.

Som Tidsler ei mere kan due,
Men kastes i brændende Lue,

Saa tiente ei Verden til Andet,
End vorde ved Ilden forbandet.

Da lod Gud en Rose opskyde,
Og Sæden omsider frembryde,
At rense og ganske forsøde,
Vor Vextes fordærvede Grøde.

Saa blomstrer Guds Kirke med Ære,
Og yndige Frugter kan bære,
Thi Jesus dens Grøde opliver,
Og Vædsken i Vexterne giver.

At Verden nu burde sig fryde,
Med Psalmer mangfoldig udbryde,
Men mangen har aldrig fornommen
At Rosen i Verden er kommen.

Forhærdede Tidselgemytter!
Saa stive som Torne og Støtter,
Hvi holde I Eder saa ranke
I Stoltheds fordærvede Tanke.

Ak! søger de nedrige Stæder,
I Støvet for Frelseren græder,
Saa faae I vor Jesum i Tale,
Thi Roserne voxe i Dale.

Nu Jesu din Frydse skal være
Mit Smykke, min Rose og Ære!
Du ganske mit Hierte betager,
Din Sødhed jeg finder og smager.

Min Rose mig smykker, og pryder,
Min Rose mig glæder og fryder,
De giftige Lyster han døder,
Og Korset saa liflig forsøder.

Lad Verden mig Alting betage,
Lad Tornene rive og nage,
Lad Hiertet kun braane og briste!
Min Rose jeg aldrig vil miste.

Tilskueren.

No. 30.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 16 April 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Pudet hæc opprobria nobis
Et potuisse dici et non potuisse refelli.
Ovid. Metam. libr. 1. v. 759.

Spørg om det Speil, som han forærte Kiøbenhavn,
Tvang det at vaske sig, og hvorfor han har krevet?
Zetlitz.

Hr. Tilskuer!

I det Haab, at De har bevaret nogen gammel Godhed for mig, om ikke fra Deres Barndoms Aar, der henrandt i mit Skiød, saa dog i det mindste fra Deres Ungdoms bedste og ugienkaldeligste Timer, som De henlevede hos mig, tager jeg Pennen for at fralægge mig det poetiske Brev, et andet Blad har giort mig den uforskyldte Ære at indrykke under mit Navn. Frit tør jeg sige, at jeg vel er den

meest upoetiske Gade i Kiøbenhavn; jeg mindes neppe nogensinde at have havt nogen eneste Poet tilhuse, i hans poetiske Dage at sige; thi at een og anden har giort eller giør mig den Ære, los mig at hvile paa sine Laurbær, er noget, der ikke hører hid; mellem alle mine Jørgen Hattemagere og Hattemagersker, skal man ikke kunne vise mig uden een eneste Kong Salomon, og han maa endda staae uden for Døren, og giør ingen Vers; og at det ikke først er i Nutiden, jeg er blevet saa upoetisk, kan Peer i Jacob von Tybo bevidne, der udtrykkelig klager over, at Poeterne ikke boede midt i Byen, som andre, der havde noget at sælge, men altid vilde helst være i Nærheden af Volden, for at see det Grønne om Sommeren; hvilket da, den Dag i Dag er, ogsaa synes at være Tilfældet, som man da baade af Qvædlinge og Riimbreve, og tildeels ogsaa af Blancaer og Helgaer kan see.

Nu er det vel saa, at der er saamangen nuomstunder, der lader giøre Vers i sit Navn, og uden Betænkning giver dem ud for sine — ikke engang at tale om dem, der ligefrem tage de Vers, andre har giort, og sætte deres Mærke paa, for at blive til Poeter; men for det første holder jeg ikke af at brakke med laante Fiedre — af de aandelige at sige — thi for Resten giør jeg rigtig nok Stads med meget,

der ikke hører mig til — og jo bedre jeg synes om disse aandelige Fiedre, jo mindre synes mig, det klæder mig at tilegne mig dem; og saa desuden har vedkommende Forfatter deri paa en Maade ladt mig staae aabenbar Skrifte, og hvem kunde vide, om jeg ikke engang kunde leve den Dag at see bemeldte mit Skriftemaal, separat aftrykt, ligesom en velbekiendt vittig Digters, staae i en Catalog mellem gudelige Skrifter, hvor det dog neppe hørte hen, og jeg paa denne Grund kanskee uskyldig komme i Ord ikke blot for at være Poet, men endog for at have skrevet Andagtsbøger, som i det tilkommende Forfatterlexicon kunde give Anledning til adskillige Urigtigheder og Feiltagelser. Alt dette fik midlertid at staae ved sit Værd; men nu seer jeg, at en anden Haand i samme Blad har giort Forslag til at anlægge en Promenade, som Berlins Lindeallee, paa Sanct Annapladsen, for at tilveiebringe en Spadseregang, der saa ganske vilde opveie Østergade med dens mange brogede, høist upatriotiske Prydelser.

Jeg har intet imod Forslaget i sig selv, jeg er naturligviis god Kiøbenhavner nok til gierne at unde Kiøbenhavn end een smuk Spadseregang, især naar den blev anlagt paa et Sted, der udentvivl mere vilde forøge end formindske min Søgning, da

den største Deel af Kiøbenhavnerne ustridig vilde tage min Vei for at komme did. Jeg vil derfor ikke spørge Dem, der ikke synes ganske ubekiendt i Berlin, om det virkelig er, som den velmenende Forfatter i sit Motto synes at give tilkiende, de landlige Guder, der i Berlin dyrkes unter die Linden, og altsaa efter Analogiën kunde formodes, her at faa deres Tilhold; jeg vil end ikke beraabe mig paa de egne Erfaringer, hvortil Rosenborghauge, Philosophgangen, Frederiksberghauge, og den romantiske Dyrehauge selv, kunne give Emner; ja jeg vil endog tilbageholde den jo vel ikke ganske ugrundede Formodning, at, naar først her blev, hvad den fordums ubehøvlede danske Tilskuer i sit ugalante Sprog formodentlig vilde kalde et Dagdriverstævne, eller vel endog efter sine kiære gamle Britter, et Kiødtorv, Husene paa begge Sider deraf, snart ligesaavel som

mine tause Minder
Fra fordums lykkelige Tid,
Der Hjemmet var for Borgerslid
Og Ly for Statens faste Støtter.

vilde efterhaanden, og det maaskee endnu hurtigere end mine,

Forvandle sig til Nastronds Kule
Hvor alskens fremmed Gift og Tant

Kan Danmarks gamle Eeg udhule
at ustridig ogsaa der
Naar Maanen steeg og Solen daled,
De slemme Flagermuus kom frem,
Og sig i Aftenkiøling svaled.

Jeg vil end ikke til min Retfærdiggiørelse anføre, at med samme Føie, som man i Fordømmelsens Vægtskaal har lagt,

Hvad Alt man hos mig finde kan,
Der Diet fryder, Ganen smager,
Hos Modekræmmer, Kukkenbager
Saa godt som i hvert andet Land

burde man vel og i Forsvarsskaalen lægge hvad baade skaaer

Og yder mangen Mand Glæde,

og som der dog vel ogsaa hos mig findes adskilligt af, fra den Gaard af

Hvorhen om Dagen til gavnlig Dont
Ei blot tye Pilte at lære,
At Daarskab er Moder til alskens Ondt,
Men i Viisdom allene boer Ære,

men hvor ogsaa i Brummerladen Mænd baade hente og nedlægge lignende Lærdomme under ligesaamange forskiellige Former og Indklædninger og indtil saa mangt et Borgersinds og Dannesheds,

og Vindskibeligheds Privatcapell, som jeg inden mine Enemærker med Stolthed kunde nævne.

Men for ikke at opholde mig saalænge ved det, jeg ikke vil tale om, at jeg hverken faaer Tid eller Rum til, hvad jeg vil omtale, vil jeg gaae lige til Spørgsmaalet;

Om jeg og er det klare Speil,
Hvori man lettest kan opdage
Grundroden til den store Feil,
Som ofte volder Jammerklage,
Det er omtrent med andre Ord,
Grund til vor Courses Caprioler;

er det da ikke noget, man heller burde takke, end dadle mig for? Ansees ikke et Speil just derfor, som et ikke blot nyttigt, men uundværligt Bohave, fordi man deri kan see sine Feil og Lyder, og afhielpe eller i det mindste dække dem? Hvorfor benytter man sig da ikke af dette Speil paa denne Maade? hvorfor faaer man da ved den daglige Titten, og Kigen, og Gaben deri, ved det hyppige, ikke sjælden halve og hele Timers Ophold derfor, ikke Øinene op engang, og lærer

Høit ei allene at belee
Den taabelige Modeiver.
Der tusker bort vor jydske Uld
For franske Baand og Levantiner.

Og sender ud vor Agers Guld
For Dukketøi og Abelsiner

med videre, som min poetiske Concipist, ligesaa findrigt som sandt, har ladt mig sige, men endog at begræde, og hvad endnu var ønskeligere, og i det mindste ved første Oiekast synes naturligere, at aflægge den, inden det endnu bliver alt for silde?

Man vil maaskee indvende, at Flanen og Modedukken staaer eller sidder hele lange Timer for Speilet for ret at blive uglet ud til Gavns, medens

Naturens Datter skiøn i medfød Yndighed

neppe i Forbigaaende kaster et Blik deri; at flere Giækkefagter og Skiøgenoder læres til, end af, for Speilet; men man tillade mig at erindre, at om det end skeer for Speilet, da skeer det i det mindste ikke for Speilets Skyld, men at man lærer sig det til der, for at giøre Brug af det andensteds. Man paastaaer f. Ex. at mangen kiøber dyrt udenlands Stads og Piank paa Østergade, før at pynte sig for Østergade; men man prøve f. Ex. paa at flytte Theatret fra Kongens Nytorv — som man nu og da har ymtet om — i Rosenborghauge, bygge der efter Ønske et ret stort Skuespilhuus, hvor man ret tilgavns kan give Stykker med megen Spektakel, og lidt Menneskeforstand, og som man

med fuld Føie kan indvie under de foreslagne fire Vartegn, eller man give blot den korte Tid, til Vesterbroes Fiælebode aabnes, og man see saa, hvorledes min Brimmel fortrækker!

Altsaa lige frem og uden Omsvøb. naar Kiøbenhavn og Danmark blive atter, hvad de have været, og bør være, da bliver gamle Øster-gade ogsaa gamle Østergade; naar hine diærve danske Mænd,

Der tør hver Danmarks Fiende møde,

vaagne af deres alt for trygge Søvn, og istæden for at hugge eller bryde paa een eller anden især i Øinene faldende Green, angribe Fordærvelsens Træ fra Roden, naar Lovgivning og Almeenaand række hinanden Broderhaand til at omstyrte denne Afgudseeg, der ikke kan falde uden under deres forenede Hug; naar — for at tale uden Billedsprog — alt det fordærvelige og forføriske, der i Tænke- og Handlemaade, Sæder, Opdragelse, Underviisning, Ægtestand, Huusliv, Omgangstone, Litteratur, og Forlystelser, kort i alle de forskiellige

Hemper paa det samme Kiædebaand

har ikke blot faaet Indpas, men taget saa frygtelig Overhaand, uden Menneskefrygt og Personsanseelse fremstilles i rette Lys, og betragtes med rette Øine, da vil snarlig Aftenbakkerne forsvinde af mine Fortoug, Overdaadens Pestsvælg lukkes, og det gienfødde Danmark sikkerlig finde et ligesaa sandru Speil, som desværre nu det nuværende har, i

stakkels gamle Østergade.

Tilskueren.

No. 31.

Kiøbenhavn. Fredagen den 19 April 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Nothing but to waste night, day, and time.
Hamlet Act II Sc. 2.

Det vil vel finde sig med Tiden;
Hver er sig selv dog nærmest.
Hulla i Oehlenschlägers Tiffer.

P. M.

Skiøndt jeg meget godt veed, Hr. Tilskuer! at jeg ingenlunde er af Deres Folk eller just staaer i noget synderligt godt Ord hos Dem, har jeg dog den Tillid til Deres Humanitet og Liberalitet, at jeg giør mig sikker Regning paa, De ikke undslaaer Dem for at lade mig klage min Nød for Dem og Deres Publicum, ja at De endog maaskee, hvis De kan, er saa god at give mig Raad for Uraad.

Jeg maa da sige Dem, kiære Hr. Tilskuer, at det gaaer mig ligesom min kiære Paarørende, gamle Fader Døgn, genant i Dag, at jeg er en ulykkelig Fader, og har en Søn, der ikke allene giør mig daglig Sorg og Fortræd, men der aabenlyst ikke arbeider paa Andet, end at lægge mig øde, og faae Has paa mig, jo før, jo bedre og hvis jeg ikke til min gode Lykke var en Smule i Slægt med Evigheden, og der randt udødeligt Blod i mine Aarer.

Det allerforfrædeligste er endda, at jeg aldeles ikke er vis paa, det ogsaa er min Søn, da jeg i det mindste aldrig har været gift med hans Moder, skiøndt jeg ikke kan nægte, hun alt i mange, mange Aar idelig har rendt mig paa Dørrene, og jeg aldeles ikke er istand til at blive hende qvit; især siden hun nu har faaet den lange Lømmel til Hielp; for han render med hende, og hun render med ham, og de to kan aldrig være fra hinanden, blot med den Forskiæl, at hun bestandig raaber, og skriger efter ham, hvergang hun et Øieblik troer at have tabt ham af Syne, medens han i det mindste stiller sig an, som hun var ham til forfærdelig Plage og Molest, hvorvel den Kiæltring meget godt veed, at, naar hun ikke var, og som en sand Jfr. Abeltoft, havde skaffet sig det Herredom over mig gam-

le svage Mand, hun har, vilde han meget snart faae Fødder at gaae paa, og at jeg meget godt seer, at det aldrig bliver godt med mig, inden han bliver jaget af Landet, eller i det mindste faaer saadan en Capsuun paa sig, at han ikke længer kan tage afsted, som han var Manden for det Hele, og der ingen i Verden var, der maatte vente at komme i Betragtning, frem for ham eller uden ham, kunde man gierne sige; for han bliver mere ublu Dag fra Dag.

Jeg vil i Korthed give Dem et summarisk Begreb om hans Adfærd og Levemaade, og saa vil jeg haabe, at De vil give mig Ret i, at jeg vel har Føie at klage over ham.

Morgenen skulde rigtig nok være den Deel af Dagen, jeg mindst skulde have at anke paa, for det var Synd at sige Andet, end han i Almindelighed sover den bort, og da han gierne giør sine Morgener saa lange, han kan, naar Middagssolen ikke netop stikker ham lige i Øinene, og minder ham om, at han skal rende til Mønstring paa Østergade (for den Renden der har næst Lucifer ingen Anden bragt i Mode eller fundet paa, end han) saa synes den gamle Regel, at den, der sover, synder ikke, ogsaa at burde komme ham til Nytte; men det værste er, at imens han ligger, og sover paa sit grønne

Øre, kan han aldeles ikke lide, at andre er paa Færde, mindst for at bestille Noget; for om de ikke saalige vækker ham, saa kan dog hans gode Jfr. Mama ikke sove for dem, og saasnart hun er paa Benene, saa skal hun da strax hen at purre ham op, og saa veed han Fanden ikke, hvad han skal tage sig til med hende, da han har nok af hende den hele lange Dag igiennem, og den halve Nat med, siger han; og saa faaer jeg dem da paa Øieblikket paa Halsen begge to; og saa maa jeg holde Rideheft til ham; og saa er det ikke nok med ham, men saa har han et heelt Slæng af fine Drabanter efter sig, og de skal allesammen have Rideheste, og det var heller ingen anden end ham — det kan jeg i Fortrolighed sige Dem, min kiære Hr. Tilskuer! — der til Deres store Forargelse har havt saa travelt med at faae vore Damer, som han især er en stor Favorit hos, til Hest ogsaa; og saa maa jeg om Vinteren skaffe Kaner og Kaneheste, og Kanetøier, frem for Alting dygtige Kanepidske, med forsvarligt Smæld i, og Kanefarter til ham og hans hele Slæng; og alt, hvad han skal have, det maa være kostbart og udenlandsk, og brillant, for ellers duer det ikke; og naar Alt kommer til Alt, saa er det i Grunden ingen anden end ham, der er Skyld i, hvad man kalder vor Kourses Kaprioler — og det er ellers nog-

ke daarlige Kaprioler, for egentlig skulde man snarere troe, den havde Krampeslag. — Og det naragtigste er endda, at der er de, der vil paastaae, at det var ham selv, der i Vinter fik Gadedrengene til at rende og slaae Sneboldte og Gadeskarn efter hans og hans Jfr. Mamas egen Kanepartier, store og smaa, og der kan De see, hvordan han er.

Men saa, naar der da ikke er Svelskin og Gadeskarn, enten at kiøre Folk over i Kane, eller stryge Østergade i, ja saa har jeg tusende Ulykker med ham, ogsaa veed han da aldrig, hvad han skal hitte paa, for at faae mig og sin kiære Moder af Halsen, som han meget sønlig udtrykker sig; og saa skal han have sit Slæng samlet, og Kortene fat, og holder en lille Stuexecution, som det kaldes; og det er da altid forbudne og utilladelige Speil, der skal for en Dag, som overalt hvad tilladt og tilladeligt er, ikke er noget for ham; og der skal da gierne tudes til, som det hedder i hans Sprog, det er at sige, drikkes eller pimpes; og naar Piben først har faaet den Lyd, saa har vi tidsnok, for saa bliver baade han og hans gode Moder saa reent halstyrige, at de ikke selv veed alt, hvad for dumme Streger, hun vil faae ham til; og saa er de ikke gode at møde eller komme nær, enten paa Gader eller Stræder; og det er da endelig Tilfældet, saa tit de har

noget i Hovedet — stærk Drik at sige — for andet, som enten Tanker, eller Kundskaber, var det da rigtig nok Synd at sige, de nogensinde bebyrdede deres Hoveder med, og jeg veed mere end eengang, de har saa været ifærd med at brække Halsen paa dem selv og paa andre, og baade givet og faaet Prygl.

Og derfor maa jeg da ogsaa sige, jeg aldrig er vel tilmode, hvergang min kiære Hr. Søn sætter sig tilbords, for jeg kan da aldrig være sikker for, at jo hans gode Jfr. Mama faaer baade ham og hele hans Slæng til at drikke baade dem og hende — dygtig paa Skallen, som de kalder det; og det er ingen let Sag for mig nuomstunder, især siden der er Damer, der har begyndt at pimpe med; og det er da ingen anden end ham og hans kiære Mama, der har faaet dem til det; og naar de saa kommer fra Bordet, saa er jeg da aldrig rolig, før jeg har faaet dem vel paa Komedie, for saa er vi da hinanden qvit saalænge, og hvorvel jeg sagtens veed at de heller ingen Gavn giør der, og at det er dem, der aldrig er tilfreds, med mindre de faae store Løier, og rare Løier, og røde Løier, og sorte Løier, og Hundedands, og Kiæpperyggedands, og Narresias, og Fiællebodsstads; og naar de ingen dumme Løier faae, saa giør de dem selv — saa er det ikke min Sag; og derfor maa jeg ogsaa sige, at jeg fra den Kant syntes ret godt om de lange Aftener, hvad det er, de kalde dem, de har der begyndt med paa den senere Tid; i hvorvel jeg da nok veed, at det skal ogsaa være min kiære Hr. Søns og hans gode Jfr. Mamas Opfindelse, for de kan da aldrig faae nok for deres Penge, hverken i Mængde eller i Længde; og i hvorvel saa troer jeg, dog nok, at

man derl giør dem Uret, i det mindste, hvad her tillands angaaer; for egenlig er dog nok den dramatiske Rustomsnust en tydsk Ret, og om jeg ikke meget tager feil, saa var det vist en tydsk Professor, og hans Frue, der først førte den ind her, og der er da heller ingen ellers her, der forstaaer at lave den tet min Søn og hans Jfr. Mama tilmaade, for see nu det i Aften, og det sidst, det er ikke noget efter deres Smag, som dette Høstgilde, og denne gammel dags schultziske Musik; og de Hvermandsviser, og saa den evindelige Holberg, især naar der ikke sættes en piqvant Løiersaus paa, med lange Næser, og Fadaiser, og Gemeenheder, og Plumpheder; og see rigtig nok pleier saa min Hr. Søn at giøre det selv, og det er da noget, han forstaaer, og det, hvor hverken Forfatter eller Skuespiller nogensinde har tænkt derpaa.

Men see det er nu godt nok, saalænge det staaer paa, at jeg saaledes har de to gode Venner af Halsen en fer syv Timer, til over Midnat; men lang Fasten ist kein Brodtsparen, siger Tydskeren; for, naar de saa komme derfra, saa har de Natten for dem, og det er just Kands for dem; og da kan De troe, jeg maa artig holde for, baade paa een Maade og paa en anden, og saa var det tit bedre for mig, at jeg aldrig var til, for saa faaer jeg mange Ting baade at see og høre, der, sandt at sige, ikke er for høviske Øine eller Øren, og hvorvel jeg meget godt veed, at jeg og mine Øine og Øren ikke fra den Side just hos Dem er i det allerbedste Ord, saa kan De troe, at det ikke er min Skyld næer altsammen; men at jeg maa høre meget ilde for de to.

Jeg havde endnu meget at fortælle Dem om

andre deres Kunster og Paafund, og især om deres Maskerader, hvor det aldrig er efter deres Sind, med mindre der, som Hendrik siger i Komedien, er brav gemene Kiselinker, og hvor min Søn ret gjør sig til af, som en stor Fortieneste, at han og hans Jfr. Mama har faaet skikkelige Folk, og hvad endnu er mere, hæderværdige Fruentimmer til at trives i det Lag, (hvorvel han paa den anden Side, klager meget over alt det Politi, der paa nogen Tid gaaer ham allevegne i Veien) og om de Vauxhaller, han har lovet os i Aviser fra Jylland, og meget andet deslige; men jeg seer til min store Forskrækkelse, at jeg har forsømt den lille Omstændighed, at fortælle Dem, hvem jeg var, og hvem det var, jeg her skrev Dem alt det meget til om; jeg vil altsaa skynde mig at underrette Dem, at min saakaldte naturlige eller rettere unaturlige Søn kalder sig Tidsfordriv (skiøndt jeg nok veed underhaanden, at hans egenlige Navn udentvivl er dumme Streger) og at hans vakke Jfr. Mama hedder Keedsomhed — ellers ogsaa bekiendt under Navn af Dagdriveri, Orkeløshed, Sløseri, Lediggang, og mange andre smukke Navne, der samtlig bevise, at hun ret maa være et kiært Barn af Lucifer hendes gode Fader; samt at den stakkels Stymper, som her skriver Dem til for at klage Dem sin Nød, og faae Hielp og Trøst, dersom der ellers for ham er nogen endnu at haabe, ikke er nogen anden, end

Tiden.

Tilskueren.

No. 32.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 23 April 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Ein Wiz, dem's nie an Reiz gebrach,
Zu lächeln oder liebzukosen
Gleich aufgelegt, doch lächelnd, wenn er stach,
Und ohne Gift.

Wielands Musarion 1 Buch.

Og vittig Skiemt og Munterhed.

Zetlitz.

Da den danske Skueplads kort efter Fredrik den Femtes Regieringstiltrædelse atter aabnedes, skede dette med en Prologus, Kedsommelighed kaldet, skrevet paa tydsk af J. E. Schlegel, og oversat af en ubekiendt og ubenævnt, hvis lidet kiendte Oversættelse, der er trykt hos Christopher Georg Glasing, allerede af J. H. Schlegel 1771, i tredie Deel af hans Broders Skrifter, forved den originale Prolog omtales som meget sielden, og

der, naar Leilighed engang gives, tør paa et passende Sted blive aftrykt. Tilskueren vil ikke her spøge over det onde Varsel, en Romer vilde finde i denne den nye Skuepladses Aabning, end mindre udlade sig over, hvorvidt det virkelig har havt noget at betyde eller ikke; han vil end ikke her anstille alvorlige Betragtninger over den ustridig paafaldende Synderlighed, at der ikke blot var saadan Mangel paa danske Poeter, at man maatte tage sin Tilflugt til en Udlænding for at faae skrevet en Prolog, som man til denne Høitid kunne opføre i Oversættelse, men at man endog, medens man havde fem Bind holbergske Lystspil, tog to af fransk oversatte maadelige Komedier Dobleren og de tre Rivaler, at begynde med. I det Sted vil Tilskueren her meddele et Udtog af denne Prolog selv, og især af en Scene deraf, som i Samhold med ovennævnte Symptomer udentvivl vil findes mærkelig, for derved at indlede nogle Betragtninger, som maaskee saavel med Hensyn paa Datiden, som Nutiden, ikke torde være aldeles ubetimelige.

Omtalte Prolog er da en liden allegorisk Komedie i een Act, hvis Personer ere Glæden, Komedien, Skiemt, Keedsomhed, Forstand, med et Følge af — stumme Kunster og Dyder, Menneskehad, og Uforstand, tilligemed de to stumme Personer Musik og Dands. Den aabnes af Glæden, der kalder de Kunster

Der tiene til, Fornøielse at vække.
Her være Alting fro, thi Fredrik hersker her.
Lad, du Musik! her renest Tone lyde,
Døns du, o muntre Dands! paa Tegn for frie Lyst!

Kom du, Komedie! igiennemtræng hvert Bryst
Med blide Velbehag, fornuftig Latter!
Kom ogsaa du! kom elskte Skiemt
Hvert Hierte muntre du, og klare hver en Pande!
Din Kunst det ringeste selv giøre angenemt
Og hvor man samler sig, du dig i Laget blande!
Forener Eders Ild, giør Tidsfordriv og Latter
I Fredriks Kongedom almindeligt,
Fro være Folket, der er lykkeligt. — —
Komedien er strax tilrede.
Ved Spil og Tidsfordriv os yndede at giøre
Den Møie os ei her vil falde banskelig,
Hvor Hierterne indtoges alt af dig;
Let Hiertet fyldt af dig til Latter er at røre.
Skiemt toger da tilorde, og varer Komedien, at den er meget for ung til at føre saa flinkt et Sprog: og da Komedien trøster sig sigende
Min kiære Skiemt! kan jeg kun dig behage;
Et Fruentimmer voxer snart!
giver Skiemt hende det alvorlige Svar:
Om du behage vil, man ei endnu kan sige;
Hvad større blev, derfor ei Alt blev skiønt saa lige,
Du mange Prøver først har end at igiennemgaae,
Naar de er ovre, du igien dig melde maa.
Kom. Jeg takker, du saa kiønt mig Ydmyghed vil lære,
Jeg tænkte ei, du saa alvorlig kunde være.
Skiemt. Af føre venlig frem, hvad gavne kan enhver,
For Skiemt den allerførste Pligt det er;

Dog hvis du høre vil, hvordan man Alvor taler,
Det sure Ansigt du adspørge i hin Vraa.
Dette sure Ansigt er da Kedsomheden;
Hun sover, som man hende vække maa.
siger Komedien; Skiemt advaret:
Hvis du giør hende vred, saa vil hun dig forskrække.
Kom. Hun gaber! ja? jeg troer endog, hun vaagen er.
Skiemt. At gabe er det sande Tegn hos hende,
Hvorpaa man Vaagenhed fra Søvn kan kiende
Den Slutning svigter ei: hvo gaber, vaagen er.

Komedien vil nu have Keedsomheden op at glæde sig med dem, denne vægrer sig; de henvende dem til Glæden, der overlader Komedien at prøve sit Held med at faae, i Forening med Skiemt Keedsomheden til at lee med dem, og gaaer at udbrede sig saa vidt, som Fredrik hersker. Skiemt og Komedien blive nu ene med Keedsomheden. Denne Scene torde det maaskee ikke være Læserne uvelkomment at finde heel.

Komed. Du sover halv igien! hvi sidder Du her end!
Keeds. Mig bliver Tiden lang. Skiemt. Nu saa fordriv dig den!
Keeds. Hvormed da Skiemt, kom med os. Kom. Jeg dig den vil fordrive.
Keeds. Ak nei! den kiære Stoel! jeg siddende vil blive.
Skiemt. Den kiære Stoel! og hvad udruger du da der!
Kom. Hvad giør du? Keeds. Ingen Ting!

Kom. Du ei derved vil svede.
Skiemt. O jo! at sidde paa eet Sted, det møisomt er
Keeds. Jeg sidder helst, løb du, ifald det giør dig Glæde.
Kom. Vil du da denne Vraa ei eengang blot forlade
Keeds. Den Vraa er meget god; her falder Lyset ei
Skiemt. Vist nok fortiener Lys, man det bør billig hade.
Keeds. Vi holde ei deraf, min Ugle her og jeg.
Skiemt. Du i det mindste dog dig lidet skulde røre
Thi det fortynder tykke tunge Blod.
Keeds. Nei det er mig for tungt at flytte blot en Fod,
Og veed I ei, hvad Luft mig kan for Skade giøre.
Skiemt. Naar du vil ikke gaae, maa man dig bære? Keeds. Jo!
Naar man vil bære mig, det lader jeg passere!
Men hvem skal bære mig? Skiemt. Det skal vi to.
Komedie! tag fat! det hende skal curere
For hendes Griller; kom! (De flytte hende midt paa Skuepladsen). Kom. Skamfærd hvor tung hun var.
Jeg troer, du Bly i hele Kroppen har.
Keeds. Vel muligt! det er knap, at jeg mig selv kan bære
Men hvad skal jeg her nu? Kom. Du skal see Mennesker.

Keedſ. Men det vil jeg juſt ei. Lad I mig gaae og være
(vil reiſe ſig, men falder igien ned paa Stolen)
O var dog at ſtaae op mig ei ſaa ſtor Beſvær!
Kom. Vi en Fornøielſe dig her vil giøre.
Keedſ. Saa bring mig den herhid! hvad er det? Lad mig høre!
Jeg helſt er ene; det er min Fornøielſe.
Kom. Giv Tid! du ſikkerlig engang med os ſkal lee!
Keedſ. Hvad lee! fy! fremfor Alt I Jer i Agt maa tage,
Jeg beder Eder, at I ei faae mig dertil.
Kom. Saa har du aldrig leet endnu i dine Dage?
Keedſ. Jeg leet! jeg veed ei, hvor I det begiære vil!
Min Roe forſtyrrede det, ſig ei for mig kan ſkikke,
Deraf jeg Hierteangſt og Lungeſot kan faae,
Nei ſelv det mindſte Smiil man fik end af mig ikke.
Skiemt. Du da vel ingentid dig ſelv i Speilet ſaae?
Keedſ. Iblandt! Jo! Tiden ſkal jo dog med noget gaae.
Kom. Nu godt! jeg vil dig her et Speil tilbyde;
See dig engang deri; det vil dig ei fortryde.
Keedſ. Man lidt Nysgierrighed vel kan tilgive ſig.
Kom. See du dig kun deri. Skiemt. Lad dog den Latter blive!
Fy lee ei: det dig Lungeſot kan give
Keedſ. Fordømte Glas! min Fod ſkal ſøndertræde dig.

Kom. Hvad Ondt har det dig giort! mit stakkels Glas du skaane!
Jeg har det meer behov. Her kommer den maaskee,
Der naar han ikkun smukt mit Speil af mig vil laane,
Sig selv i Speilet maa betragte og belee.
Keeds. Næsvise falske Barn! den Lyst dig snart forbydes.
Skiemt. See! nu, hun bliver vred, nu kan hun skynde sig.
Keeds. Ustraffet ikke skal af dig min Ro afbrydes.
Keedsomheden gaaer, og der bliver nu en temmelig lang Scene mellem Skiemt, og Komedie, som jeg giemmer til næste Blad, da den er for lang til at meddeles her uafbrudt, og det dog egenlig er for dens Skyld, den hele Prolog her er omhandlet. Efter at Skiemt her har saa temmelig læst Komedien sin Text, see de endelig et heelt Tog nærme sig.
Skiemt. Ha ha! der kommer Keedsomhed tilbage
Det Tog heel langsomt mon fremdrage.
Har jeg ei sagt dig det paa begge Sider
See Uforstand og Menneskfiendskab gaae.
Tag dig i Agt, at du med dem ei strider,
Thi viid, de ingen Spøg forstaae.
De komme og Uforstand tager Ordet:
For os Alvorlige Ærbødighed!
Brødløse Kunst! herfra du vige!
Det og med dig Hr. Skiemt! har ikke stort at sige!

Du er en Nar! thi gaae du med!
som nu Skiemt og Komedie forsvare sig, see de en ny Person komme; de spørge Uforstand, dér vel at mærke kalder sig Forstand,
See! den der kommer der, hvad hedder han?
Uforst. Jeg troer han ogsaa kalder sig Forstand.
Skiemt. Jeg troer, han hedder saa; thi vil du, som jeg mener,
Tillade at man af den Frihed sig betiener,
At kalde dig for Uforstand.
At Misforstaaelse man undgaae kan.
Forstand tager da, som man kan begribe, Komedies og Skiemts Parti, men uden dog efter Skiemts Ønske at landlyse deres tree Modstandere, da hun tvertimod siger
Nei! nei! I kunne, om I lyste, blive;
Man eder ei af Land behøver at fordrive;
I er elendige, hvor I saa er.
Vælg Eder Dovenskab til Glæde, om I ville,
Kun giører Andre ei en Lov af Eders Grille;
Herpaa formæler hun Komedie og Skiemt, med tilføiet Formaning til Parret:
Fortien Beskyttelsen, jeg Eder selv vil unde,
At Dablesyge selv maa til sin Qval
Ei noget straffeligt hos Eder finde kunde
og endes da Prologen med femte Fredriks Roes, og Lykønskning.

(Fortsættes).

Tilskueren.

No. 33.

Kiøbenhavn. Fredagen den 26 April 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Non, non l'ennui n'est point indomptable;
Tout fier, qu'il est, Voltaire l'a surmonté,
J'ai vu perir ce Dieu si redoutable,
C'est Mævius, qui l'a ressuscité,
Et c'est la veine
De Pseudo-Ippocrene,
Qui lui rendra son immortalité.

Ei Keedsomheden er uovervindelig!
Vi saae det, daanet, halvdød, saae den falde,
Vor store Holberg! under dig;
De hedde Legio, som den tillive kalde,
Og seire de, er den paa ny udødelig.

P. M.

Saa! saa man skulde landlyst mig — synes han — tillige med Uforstand og Menneskefiendskab; og før jeg forstod ham meget godt

hvor han vilde hen, med sit sidste Blad, og sit næstsidste, og det foregaaende; og Menneske-fiendskab og Uforstand, den Uforstand at sige, som holder med Menneskefiendskab, maa de gierne landlyse for mig, saameget de lyste; men saa vil jeg bare vare Hr. Tilskueren ad, at han seer sig vel for, at han ikke selv kommer til at dandse bag efter, eller følges med; for hvad er det andet, end bare menneskefiendsk Uforstand, Alt det, hans Blade ere fulde af? og man skulde bare see, naar han maatte raade, hvor dødt og hvor dumt her vilde blive; og naar Folk skulde passe deres Ting, og sætte deres Tæring efter deres Næring, og saa ikke nok med, at de ved enhver Udgift først skulde tænke efter, om de ogsaa havde Raad til den selv, saa skulde de ovenikiøbet overveie, om ikke Staten eller Fædrelandet, eller det Almindelige leed under det; og de saa desuden ikke blot skulde selv skamme dem ved at søge slet Selskab, men ovenikiøbet sørge omhyggelig for, at deres kiære Børn og deres haabefulde Ungdom blev derfra; jo saa vilde der see fornøieligt ud baade det ene Sted og det andet, og saa vilde der blive artig tomt og øde, hvor man nu mangegange har Lydt baade for at kiøbe sig ind, og slaae sig frem; og saa.... ja men det har da ingen Nød, for Folk er da ikke

saa gale, at de bryde dem om, hvad Tilskueren siger, det har man da seet i saamange Aar, og det endogsaa i den Tid, da det var ordenlig blevet ligesom til en tosset Skik, at man skulde læse ham; og meget mindre da nu, da man ikke har Stunder til sligt — for Lediggang, som da Hr. Tilskueren vil pleier at sige; og kort sagt! hvad mig angaaer, saa kan han være vis og forladt paa, at han ikke skal faae mig landlyst i det mindste saasnart, og det har jeg meget for mange gode Venner, og min Gang i fornemme og rige Huse til.

Og saa forresten lod det smukt, om Hr. Tilskueren tænkte lidt paa det gamle Ordsprog, at den, der vil lyve, skal have en god Hukommelse, for, i et Blad forleden, har man sagt mig, skal han have fortalt, eller ladt sig fortælle — for at jeg ikke læser ham, kan han da sagtens begribe — at jeg var en urolig og uregierlig Person, der altid skulde være paafærde, og der lige, fra jeg fik Dinene op, og indtil den mørke Nat eller den lyse Morgen, raabte i et væk paa min Søn Tidsfordriv, at han skulde komme, og more mig; og det kunde nu saa være, og det var ikke Noget, synes mig, som Hr. Tilskueren skulde giøre Nar af, at en Moder holder af sin egen fiødelige Søn, og at vi to kan ikke være hinanden foruden; og det er mig

alene, der har ikke blot bragt ham til Verden, men født ham op, og giort ham til den Karl, han er; og saa derimod nu sidste Gang, saa skal han være kommet med et Stykke af en gammel tydsk Komedie, som da skal være giort om mig, og hvor de da lige tvertimod skildre mig af, som en Søvnigpeer, der bare vil blive siddende i sin Lænestoel, og hverken bryder sig om Musik eller Dands, eller Skiemt eller Komedie; og det veed jeg, det er en skammelig Løgn, reent ud sagt, og for bare jeg kunde faae saa meget af det, som jeg vilde have, og det ret maatte gaae efter mit Hoved, for saa skulde her ikke blive saa dødt, som her er, og der skulde blive mere Liv i Nationen; og vi skulde have baade fransk Komedie og tydsk Komedie, og saa hvad vi ellers har, hele Aaret igiennem, og Maskerader og Vauxhaller i eet væk, ligesom i andre store Stæder, hvor de har ikke flere Penge, end vi her har, og hvor Dagen heller ikke er uden 24 Timer, ligesom hos os; og saa skal der staae i, at jeg ikke vil see Mennesker; og det gad jeg da nok vidst, hvem der med mindste Skin af Sandhed kan sige mig paa; for er der nogen, der er for at see Mennesker, og der er allevegne, hvor der er Mennesker at see, om det saa ikke er andet, end Skiøger og Gadedrenge, saa skulde jeg troe, det er mig, og det er jo just det, de klage over, at jeg forfører baade den ene og den anden, til at forsømme deres Forretninger, og deres Studeringer, og deres Huus, og deres Børn, og deres Vel, og jeg veed ikke Alt, hvad det er, jeg faaer Ord for at fade Folk til at forsømme nuomstunder, bare for at føite med mig for at see Mennesker; og jeg gad f. Ex. vidst, hvad jeg ellers giør Dag ind

og Dag ud paa Østergade, som Hr. Tilskueren da ogsaa skal have havt at raisonnere over forleden; og om det saa bare er en stakkels Synder, de slaae Hovedet af, som enhver dog selv let kan forestille sig, ikke er noget behageligt Syn, især for et Fruentimmer, saa veed jeg med mig selv, at jeg nu i mange Aar ikke har forsømt det en eneste Gang; og det havde jeg dog vel ikke giort, hvis det ikke havde været for at see Mennesker; og ikke nok, at jeg kommer der selv, men jeg veed, at ingen skal nægte, at jeg bringer med af mine gode Venner, og det i hundrede og tusendeviis, og det af alle Stænder og Aldere og Kiøn, ligesaavel der, som mange andre Stæder, hvor man mindst skulde drømme om, de skulde komme.

Men i Grunden, saa er jeg da ikke saa dum, at jeg jo nok kan begribe, hvad det skal sige, at jeg ikke er for at see Mennesker; for det er ikke saadanne rigtige Mennesker, de mener, som dem, jeg seer paa Maskerade, og Østergade, og ellers hvor jeg saaledes har min Gang; men det er af disse evindelige dydige og forstandige og rare Mennesker, de mene; saadan, som de, der findes hos denne Ewald, og denne Lessing, og den Ifland, og den Schrøder, og disse franske, og tildeels ogsaa den Holberg, og hvad de ellers hedde, alle disse Hr. Tilskuerens gamle Drakler; og det er Mennesker, som man til Nød kan finde i hvert saakaldet godt gammeldags Huus, hvor jeg ikke har at bestille, og vel skal vogte mig for at komme; og saadanne Mennesker forlanger jeg rigtig nok ikke at see paa Skuepladsen. Nei! da roser jeg min Kotzebue, med hans Hippeldands, og hans Skrædder Fips, og hans Pachter Feldkümmel, og

der kan man gaae hele Verden om, og iskal ikke træffe saadanne Karle; og hvad skal man gaae paa Komedie for, naar man ikke der skal see Andet, end hvad man kan for ingen Penge faae meget mere af, end man forlanger?

Men den Fugl vil vi da lade flyve, for det veed vi da nok, at det hielper ikke Hr. Tilskueren at han vil tale den Sag, saalænge jeg har saamange gode Venner, og saameget at sige, baade det ene Sted og det andet; men saa det, som jeg egenlig og fornemmelig gad vidst, det er, hvad han vil sige med, at, først sad jeg og sov i en Vraa paa Skuepladsen, men saa fik da Skiemt og Komedie mig vækket, og fik Glæden paa Dør, og saa mig frem midt paa Teatret? og det — synes mig — er, hvad man kan kalde grovt Spøg, og Hr. Tilskueren kunde gierne faae Skam paa sin Mund, eller sin Pen, hvad det er; for naar Alt kommer til Alt, saa skal man see, at der aldrig er saadan en tydsk Komedie til, som Hr. Tilskueren her har givet os den lange Ramse af; og jeg vilde ønske, han maatte blive tilholdt at lægge den frem; for ihvorvel jeg ikke kan læse tydsk — læse det, at sige, for ellers kan jeg, som alle Mine, det meget godt, men læse, er just ikke min Sag i noget Sprog — saa skal jeg dog nok see, om det er sandt; men saa meget veed jeg nu dog ganske vist, at der, hvor han viiste os efter den, har han igien viist os April, for der er den ikke at finde; og de danske Vers, har ogsaa Folk sagt mig, som jeg kan lide paa — for jeg for min Part maa sige, at jeg forstaaer mig slet ikke paa Vers, og kan egenlig ikke lide dem, uden naar de er brav grove, som saamange, jeg paa den sene-

ste Tid har seet etsteds, hvor det var — men Versene, har jeg ladt mig sige, var udentvivl i det mindste Tilskuerens egne; og see derfor er jeg af den Formening, at det udentvivl er altsammen af Hr. Tilskuerens egen Fabrik, og det skulde han da skee Skam og Last for, om saa var; og har han altsaa en god Fod at staae paa, saa haaber jeg, han efter denne Opfordring reder for sig, og derfor sætter jeg den i hans egen Blad, at han ikke, efter sin gamle Maade, skal lade, som han ikke kiender den.

Concipist Pseudonymus Smørvæk.

Kedsomhed.

At Prologen die Langeweile findes i anden Deel af J. E. Schlegels Skrifter — ikke i tredie, som ved en Skrivfeil i sidste Nummer stod, — og at Oversættelsen er Tilskuerens, men bogstaveligere tro end den gamle, hvis alt for store Frihed J. H. Schlegel med Føie klager over, er, hvad i Anledning af Ovenstaaende findes fornødent at tilføre.

Epilog,

fremsagt af Hr. Clausen efter hans Declamatorium.

Naar vi, skuffede ved Haabets Smiil,
Seer i Ungdoms Vaarens Blomster-Dage,
Kunstens Bane i sit Tryllespil
O! saa let, saa ynderig at drage,
Vækkes Mod og Kraft og Munterhed,

Da paa Tornen tykkes let at træde;
Og det tunge møbefulde Fied
Vei til Hæder og Bevistheds Glæde.
Men, jo længer vi ad Banen gaae,
O! da først erkjende vi dens Møje,
Da, naar Haabets fjerne Trylleblaa
Vorder steile Fjelde for vort Øje.
Naar vi da, fra Kunstens Kæmpen træt,
Maa endda mod Skjæbnens Storme stride,
Naar vi see, hvor lidt vi veed af det,
Som vi ville, som vi burde vide;
Ædle Dana! ved Din Gavmildhed
See vi Skjæbnen da formildet være,
Lette føle vi vor Banes Fjed
Ved Din Mildhed i at overbære.
Dette Hjerte, mens det føle kan
Mindet om dit Ædelmod skal nære.
Dette gav mig Kraft at vorde Mand,
Dette skal min Trøst, som Olding være.
Ja! naar Dødens Stemme hæver sig:
Gjør dig til det sidste Optrin færdig!
O! da gid den Tanke styrke mig,
At jeg ikke var hin Gunst uværdig!

Th. Thaarup.

Tilskueren.

No. 34.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 30 April 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker S. J. Sendixen.

Ut sanctam filius omni
Aspiciat sine labe domum, vitioque carentem.
Juv. Sat. XIV. v. 68.

O Tag, som reist i Herrens Navn,
Nu Herren og indviet være!
Du helliges til stillen Gavn
Til Slægters Tarv og Fædrelandets Ære.
F. Høeg-Guldberg.

I Anledning af den nye Frue Skoles Indvielse.

Med sit Gyldenspiir i Lue
Sank den prude Kirkehald,
Og den gamle Skolestue
Føle maatte Kirkens Fald.

Saa det burde sig og være
Thi den var til Kirkens Ære,
Bygt af christen Kiærlighed *).

Dog saalænge Fædres Hierte
Banker end i Danmarks Bryst,
Slukkes skal ei Ordets Kierte,
Ei forstumme Sandheds Røst.
Alle Luer overvinde
Skal den Gnist, som er derinde,
Gnist af Sandheds Kiærlighed.

Mærker det, I Ungersvende!
Vogter vel den ædle Gnist,
Lad den blusse, lad den brænde,
Vold den trodse kan og List;
Den har løftet disse Buer,
Høit til Trods for Fiendens Luer,
Til et Viisdoms Arnested.

Her, hvor de henfarne Fædre,
Troligt over Bogen sad,

---

*) Den bygdes nemlig for et frivilligt Sammenskud af vakre danske Adelsmænd, Borgere og Studentere. Resen Inscript. Hafn. p. 253.

Skal I læres til at hædre
Boglig Konst i Land og Stad;
Vee den Slægt, som kold forglemmer,
At paa stolte Bøgers Emmer
Kneiser dette Skolehuus!

Takker ham, som over Stjernen,
Styrer, fører Alt paa Jord!
Danner Hjertet, vender Hjernen,
Efter Lyset i hans Ord!
Da skal det sig her forklare,
Hvad de gamle toge vare
Over Bog i Lampeskin.

Takker ham, som har beskyttet
Gamle, kiære Kongeslægt;
Saa vor Mark har kun ombyttet,
Navnet paa sin Varetægt;
Saa den sjette Fredegode,
Ædel, som han randt af Rode,
Freder Marken med sit Spiir.

Dette Spiir opvinked Huset,
Som indvies her i Dag,
Bød det stige kiækt af Gruset,
Under Storm og Vaabenbrag;

Stige op og høit berette,
Søn er Frederik den Siette
Af den Fjerde Christian *).

Snart skal Spiret og opkalde
Kirken af sin faldne Stand,
Klokke-Klangen herlig gjalde
Over Skole, Stad og Strand,
Gjalde høit i Sky og raabe:
Hil Dig under Konge-Kaabe,
Søn af Fjerde Christian!

Nu, saa hvile da Guds Naade
Over denne Skolehald!
Han, som haver Alt at raade,
Vogte den for Last og Fald,
Fostre Mænd paa disse Bænke,
Som kun elske og betænke
Sandhed, Drot og Fædreland!

To Aarhundreder tilfulde
Stod det gamle Skolehuus,

*) Den gamle Skole var bygt i Fierde Christians Mindreaarighed 1591.

Mindet ei er under Mulde,
Om end Muren sank i Gruus.
Gid det ny maae Prisen vinde
Som i Alder saa i Minde,
Som et drotligt Dannesværk!

Gud! vor Konning du velsigne,
For sit Spiir han bruger saa!
Giv os Konger, der ham ligne,
Mens i Lunden Bøge staae,
Medens Bølger blaa ombelte
Sællands favre Bøge-Telte,
Bruse under Dannebrog!

Da opreises Dannevirke
Aandelig til Lyst og Gavn;
Ei til Skole, ei til Kirke
Findes skal da bedre Navn.
Dannisbed skal Danske virke —
Til en Muur om Christi Kirke
Dannedrot og Dannemark.

Grundtvig.

Til de sande bona verba, hvormed ovenstaaende Skiald har lyst saa skiønne Velsignelser over den nye indviede Frueskolebygning, veed Tilskueren intet bedre eller passeligere at føie, end følgende den ædle Herders Betragtninger om Skolers Hellighed:

„Hellig er en ungdommelig Sjæl; Himlens øverste Engle, siger Christus, ere dens Tienere og Skytsaander paa Jorden; i en barnlig Siæls rene ungdommelige Aasyn skue de Gud. Vee, raaber han ud over den, der forarger een af disse Smaae.“

„Og hvor let forarges, forvanskes, forføres de! hvad er opmærksommere, end en ungdommelig barnlig Siæl? hvert Indtryk antager den, som en høiere Indskydelse, udruger Tanken, eller spinder den videre. Ikke troer jeg, at Velsignelse boer over eller i et Menneske, der, som Skriften siger, bespotter eller bedrøver Guds Aand i deri.“

„Bandlyst fra Skolerne være altsaa al Frækhed af Grundsætninger Sæder og Smag, Alt lystent, blødagtigt, krybende, afskyeligt, hvad Navn det end smykker sig med, og saameget Modeaanden end fremmer det. Denne Aarhundredets Modeaand, der billiger det taabelige, lystne, svage, skrøbelige, skal og maa tvertimod Skolerne modarbeide. Var den end ingensteds ellers, da staae i

dem en fast sand Smags, en reen Sædeligheds hellige Regel opr t. Seer eller hører man i Skolerne Nedrigheder, Usædeligheder, Narrestas, o. vee. l er her Reglen for det sande og anstændige tabt, anprises, hvad nedrigt, gemeent og afskyeligt er, eller stilles unge Mennesker til Mønster, saa have Sandhed og reen Smag tabt deres sidste Fristed. Skaf mig dem ud, sagde Christus: de Duekræmmere og Vexlere! Min Faders Huus er en Helligdom, og hvad bliver det ved Eder!

Der læres lutter hellige Ting i Skolerne, eller skulle læres der. Ægte og reen Videnskabs Grundsætninger ere hellige. Vilkaarlig kan ingen springe dem over; thi de ere ikke vilkaarlig opfundne; deres Regler og Grundstøtter ere i den hellige Natur; ja disse ere selv uangribelige, uforkrænkelige hellige Love og Bud. Hellige ere hine Oldtidens store Sjæle, de saakaldte classiske Autorer; og just det Hellige, det Evige, det sandes godes og skiønnes ubrødeliges Regel, skulde vises i dem, skulde af dem ogsaa læres som evig Regel. Hellige skulle endelig Skolernes Sæder være, saavel i giensidig Agtelse af Lærere og Disciple, som i uforkrænket Hellighed af Disciplens Opførsel indbyrdes. Ingen Udsvævelser skulde strængere revses, end de, hvor-

ved denne Sædernes Hellighed, mod hvilket Kiøn det end er, krænkes eller undergraves. De fordunkle ikke allene en Skoles Glands, men ere for Ynglingen selv en ædende Gift for hele hans Levetid. Om Eftergivenhed tilkom Ungdommen i Alt, da aldrig i Feil af dette Slags; thi intet er i en Skole anstødeligere, og forargeligere, end Overtrædelse af den hellige Tugt, det Anstændige det Ædle!"

Nu! saa hvile du, Guds Naade!
Over denne Skolehald!
Han som haver Alt at raade,
Vogte den for Last og Fald!
Fostre Mænd paa disse Bænke
Som kun elske og betænke
Sandhed! Drot, og Fædreland!

Tilskueren.

No. 35.

Kiøbenhavn. Fredagen den 7 Maii 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Non labra prolui fonte caballino.
Perf. Prol. v. 1.

Siig du kun Ordet ud, og blues ei derved!
Kiærlighed uden Strømper 4 Akt 4 Sc.

Ved at see Mottoet paa et af Deres sidste Blade, er jeg bragt paa den Formodning, at De — som man for et gammelt Ord siger, har hørt Byen snærpe, uden at vide, hvor den snærpede hen; jeg fandt nemlig der talt om en Pseudo-ippocrene, som jeg saameget mindre kunde antage at være det egentlige Navn, da De allerede af Deres kiære Marmontels saa tit af Dem anførte Elemens de la litterature kunde have lært, at o—i var en Hiatus, der mishagede franske Øren. Da jeg midlertid ikke har Føie til at tiltroe Dem at have giort det

franske Motto selv, skiøndt De mulig vel kunde have forvansket det lidet efter Tidernes Leilighed; vil jeg underrette Dem, at det rigtige og egenlige Navn, der burde have staaet, er Onocrene, eller Æselskilden, et om ikke just nyt, dog paa senere Tider først ret i Yndest og Anseelse kommet Digtervæld, neden for Parnasset, hvis Søgning i stedsevorende Progression har tiltaget i samme Forhold, som Hippocrene mindre og mindre er blevet besøgt.

I Følge de Efterretninger, jeg fra en heri bevandret, Ven har været istand til at indhente, skal dette Væld, ligesom Hippocrene, skylde et Fodslag sin Oprindelse; og ligesom hin Kilde udvældede ved et Hovslag af Vingehesten Pegasus, saaledes skal Onocrene være kommet frem, ved det Silens Æsel, da det saae den af Herkules overvundne nemæiske Løve i sidste Aandedrag, eller som nogle vil paastaae, allerede død — ja mere vantroe Mennesker ymte endog om, at det ikke engang var Løven selv, men blot Skindet af den døde Løve, det saae — og nu i Følge sin Asens Natur vilde give den et Spark, i Følge samme tog sit Maal paa vel lang Distans, og kom til at sparke i Jorden, hvoraf da strax dette Væld frembrød. Ogsaa anfører man til Hjemmel for denne Annecdote, at

ligesom Pegasusnaturen umiskiendelig spores hos dem, der have, som Persius udtrykker sig, skyllet deres Læber i Hestevældet, idet de ligesom bevingede stedse hige efter at svinge dem i det høie, saaledes spores ogsaa hos dem, der have drukket af Æselsspringet, den didhørende lave Natur; og yttrer denne fornemmelig sig i et Had til Løver, og andre deslige ædlere Skabninger, hvilket dog viselig holder sig skjult, indtil disse ere døde, eller dødsyge, eller dog af en eller anden Aarsag i en saadan Dvale, at man uden Fare kan binde an med dem, hvorhos det dog ikke sielden skal have været Tilfældet, at en saadan Løve, som de troede død, har givet, eller er forekommet dem at give Livstegn, hvorpaa de ufortøvet, og med al for deres Natur mulig Hastighed, har taget Flugten; ligesom Andre iblandt dem, der maaskee have drukket dybere og dygtigere af Æselkilden, end de fleste, lade dem nøie med at sparke til Løveskyggen, der undertiden kan falde hen paa Steder, hvor Løven ikke selv kommer, eller formodes at kunne komme.

Skiøndt denne Æselegenskab synes den meest udmærkende, og den uudbliveligste hos dem, der giæste dette Æselvæld, er det dog langt fra ikke den eneste; saaledes kiender man dem almindelig

ikke blot paa deres fæle Skrigen, men især paa deres vederstyggelige Skryden; saaledes have de samtlige en meget haard og tyk aandelig Hud, hvorpaa, som allerede af Plinius og Lisskov, om jeg ikke tager feil, er anmærket, saa godt som ingenting bider; ogsaa har man i Almindelighed lagt Mærke til, at mellem dem, der søge til dette Vandsted, det gierne kun er de unge, der synes noget lystige og muntre, eller rettere kaade og overgivne, medens de gemeenligen blive dovne og halstarrige med Alderen; men baade unge og gamle ere de endnu, den Dag i Dag er, med deres Kiærtegn og Complimenter ligesaa ubehændige og ubehagelige, som de efter en bekiendt Fabel allerede i den phrygiske Æsops Dage maa have været.

Har imidlertid Vandet af denne Æselskilde slige ubehagelige Følger for dem, der drikke deraf, bør man dog derhos ikke fordølge, at de ligeledes synes at faae adskillige af dette Dyrs gode Egenskaber; hvad der f. Ex. er anmærket om denne Dyrart i Henseende til den legemlige Føde, at det er yderst tarveligt og nøisomt, og tager tiltakke ikke blot med Blade og Tidsler, men endog med saadan Kost, som andre lignende Dyr forsmaae, giælder i høieste Grad ligeledes i aandelig Henseende om dem, der af hint Væld have inddrukket

Æselsnaturen, i det de tørreste Flyveblade, de hvasseste og unærsomste Tidsler paa Litteraturens goldeste Overdrev, og hvad ellers intet Væsen af Smag skiøtter om, just er deres bedste Kost.

Jeg vil ikke her afskrive La Mothe le Vayers Lovtale over Nutidens Æsler, for at randsage, hvorvidt den lader sig anvende paa dem, der af Æselskilden have inddrukket omtalte aandelige eller poetiskkritiske Æselagtighed, saameget mindre, som det hverken kan falde mig ind, derfor ubetinget at kalde, eller Dem at tillade mig i Deres Blad, at kalde dem Æsler i det hele; men ligesom jeg mindes, at i en ældre Tilskuer er udviklet, hvorledes de, der opfostredes med visse Dyrs Melk, fik af disses Egenskaber, saaledes er det kun min Hensigt, at vise, hvorledes den mere eller mindre graadige Drikken af Æselsvældet — paa samme Maade, som i modsat Henseende Vandet af Hippocrene hos dens Besøgere — hos Kildegiæsterne i deres poetiskcritiskæsthetiskpolemiske Færd lader sig spore, uden derfor i borgerlig Henseende paa deres Adfærd eller Tænkemaade at have nogen synlig Indflydelse. Da midlertid det Dyr, som de paa en Maade i litterarisk Henseende have drukket den til Lighed med, her, hvor det er overmaade siældent, og efter Naturhistorikernes Paastand endog

udartet, ikke i Almindelighed kan formodes at skee sin Ret, vil det dog ikke være af Veien kortelig at berøre, hvilke aandelig Æselagtigheds Fortrin og Fortienester man hos Æselskildens Besøgere i Forhold til deres mere eller mindre gridske Nydelser deraf med Føie kan erkiænde. —

Jeg har allerede i det Foregaaende berørt, at de virkelige fiirbenede Æsler efter de Naturkyndiges Paastand vanslægtede i vore nordlige og kolde Egne; jeg bør altsaa foreløbig tilføie, at saavel Herodot, som Aristoteles i ottende Bog af sin Dyrchistorie, have skrevet, at de ikke avledes i de kolde Himmelstrøg, som Ponthus og Skythien; hvori Strabo i syvende Bog af sin Jordbeskrivelse har fulgt dem, ligesom Aristoteles i anden Bog om Dyreavlen udtrykkelig tilføier, at de ikke findes hos Celter og Galler, — i vort Frankerig — eller nordligere end Spanien. Ved en nøiagtig Undersøgelse, hvortil desværre Deres Blade hverken har Rum eller Leilighed, lod sig mange lærerige Betragtninger anstille over den Sælsomhed, at Æselskildens Vand efter dens meest paalidelige Brøndlægers Vidnesbyrd, i Frankerig — og de allerseneste Tider undtagne i Engelland — enten aldeles ikke maa have været bekiendt, eller ganske have tabt sin Kraft; ligesom disse og i en saare lang Periode af vor Lit-

teratur bitterlig beklage dens Savn, indtil vi endelig over Tydskland, efter Forlydende direkte fra Spanien, skulle være overflødig blevne forsynede dermed, formodentlig i Dunkevils; thi til Grækenland og Æselvældet selv ere formodenlig saare faa komne af de mange, hos hvem nuomstunder Opstigelserne af denne Vandrikken spores; især da de, der virkelig have havt det Held at besøge Grækenland selv, gemeenlig have foretukket en Valfart til Hippocrene for en Kildereise til Æselsvældet; dog dette i forbigaaende. Grækerne — siger en ovenanført Forfatter — have tillagt Æslerne et Navn, som meget godt tilkiendegiver deres Aands Fortreffelighed; de kalde det ὄνος, ret som de vilde sige! o den skiønne Aand! Denne etymologiske Fortolkning maa jeg overlade Forf. selv at forsvare; naar han derimod modsiger dem, der udlede det græske Navn fra et lignende Ord, der betyder at hielpe og gavne, maa jeg — paa vore Vedkommendes Vegne — forene mig med ham i hans Indsigelser derimod, da der, som vel bekiendt er, intet er dem

foragteligere og modbydeligere end Tanken om Gavnlighed ved deres Aandsprodukter, hvilket disse og materialiter og formaliteter selv tilfulde bevise.

En anden mærkelig Omstændighed er, at ligesom Gudinden Isis i Oldtiden havde udvalgt til bemeldte Dyr til at bære saavel hende selv, som Oldtidens ærværdigste Mysterier, saaledes giver og Eselskildens Vand sine Nydere en overordenlig Tilbøielighed til det mystiske og ubegribelige; og har man mangfoldige Beviser paa, at jo uudgrundeligere ufatteligere noget er for almindelige sunde Menneskeforstand, jo heller stæbe de om dermed, og jo større Ære giøre de dem af at bære det til Skue i den vide Verden.

Dog Papiret gaaer til Ende, og jeg frygter, at min Materie torde være uendelig; jeg vil altsaa afbryde her, og lade det komme an paa, om De i sin Tid skulde ville modtage Fortsættelse deraf.

Onomachus.

Tilskueren. II.

No. 36 og 37.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 14 Maii 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Extinctus amabitur idem (?)
Hor. ep. ad. Aug v.

Skriv. En Soel. Agn. Er det jeg mindst
kan taale.
Skriv. Forstaa mig ret! en Soel. Agn. Ei
selv dens mindste Straale.
Skriv. Men hun forstaaer mig ei! en Soel.
Agn. Bort! sluk den ud!
Ewalds Harl. Patr. 3 Act 3 Sc.

Hr. Tilskuer!

De har udentvivl saavel som jeg seet en — formodentlig engelsk eller i det mindste tydsk — Opfindelse — thi til slige store Ideer ere vi ikke her istand til at hæve os — at man nemlig for ikke blot at hindre et Lys at brænde i Piben; og da røge

eller ose, men og ifald man skulde sove fra det, paa en eller anden Maade gjøre Skade, har en dertil indrettet Slukker, som man sætter fast paa Lyset, og som saasnart Lyset er nedbrændt til eet vis Punkt, slaaer sammen om det, og slukker det. Da jeg sielden seer nogen saadan Opfindelse for det materielle Døgnlevnet, uden det strax falder mig ind, om den ikke skulde være at overføre til, eller anvende paa det aandelige høiere Liv, for hvilket vi saa beklageligen bære langt mindre Omsorg, har jeg ligeledes giort det til en Gienstand for saare alvorlige Betragtninger, om ikke en saadan aandelig Slukker deri kunde anbringes paa de aandelige Lys, for at slukke dem itide, inden de fik udbrændt, og da enten stod en Stund i en ynkelig Forfatning,

Saa mat, saa bleeg, saa dødelig, og brændte
Ret som de sidste Gienskin
Af Siælens Ild i et halvbrustent Øie,
Hvis Glimt kun vise, at det snart skal slukkes;

eller ogsaa nok gik ud, men da stank og røg, og osede, saa svagelige Mennesker, som der især i aandelig Henseende er nok af nuomstunder, fik ganske Ondt, og var færdige til at crepere.

Lykkeligviis fandt jeg hos en af Deres saare hæderværdige Forgiængere, som De sikkerlig Intet har imod, jeg ved denne Leilighed prøver at bringe

i Minde, den af vor Litteratur og vor bedre Læsning saa høiligen fortiente gamle Lodde, i hans indholdrige Bikube, et saare interessant Brev over dette Æmne, hentet af den uudtømmelige Kilde, han ligesom De saa gierne og ikke forgiæves giæstede, de engelske Ugeblade.

Dette engelske Brev gaaer ud fra den Sætning, som vel vore Dage endnu lengt mere, med hvilke foregaaende man vilde sammenligne dem med, have stadfæstet; at der ikke i Erfaringen er nogen almindeligere eller rigtigere Jagttagelse, end at enhver Ting, der er ypperlig i Natur eller Kunst, har en vis fastsat Fuldkommenheds Punkt, der er passende for den, og som den ikke kan overskride, uden at tabe meget af sin Skiønhed, eller faae nogen Skavank. Den Periode, der giør Ende paa alle menneskelige Ting, bringes hid ved mærkelig Aftagende; og hvad engang er kommet over Modenhedens Krisis, giver ene den tungsindige Udsigt, hver Time at gaae nedad, og giennem tiltagende Forvanskning at nærme sig sin Opløsning. Vi begræde ubesindigen en stor Mand, hvem Døden, som vi sige, har bortrevet i hans Æres Blomstren, og dog tilstaae vi, det vilde have været en stor Lykke for en Priamus, Hannibal, Pompejus, og Marlbrough, hvis Skiæbnen havde giort tid-

ligere Ende paa Deres Dage. Istedent for at anføre en Mængde latinske Vers — bliver Engelskmanden ved — vil jeg i Særdeleshed minde om følgende Linier i Juvenals tiende Satire

Campanien betænksom havde sendt
Pompejus en ønskværdig Feber

En nøden Overveielse af disse Liniers Meningslutter han — synes jeg den største Tanke, der nogensinde opkom i en Projektmagers Hierne, den at indstifte et eget eedsvoren Slukker-embede."

Da jeg veed, at De, Hr. Tilskuer! fra Arildstid af har været af den Mening, at den bedste Maade til at faae Forretningerne bestridte, var at formindske Embederne og — især Embeds-mændene — og at det, der bliver bestilt, altid tager af, i samme Forhold, som Bestillingerne og Bestillingsmændene tage til, veed jeg nok, at det følgelig ikke vilde nytte, at komme til Dem med et Forslag af denne Natur. De tillade mig da derfor først at anstille nogle foreløbige Betragtninger angaaende hine engelske Ideer selv, og derpaa kaste et Øie over de forskiellige Methoder, man har valgt at opnaae hint Maal, som ved mangen Leilighed er erkiendt nødvendigt. Det er vel ikke at nægte, at Slukkerembedet paa en Maade ikke kunde

siges at være et ganske nyt Embede, da der bestandig har været Personer i vor gode Stad Kiøbenhavn, saavelsom andensteds, der have givet dem af med aandeligt Slukkeri. Jeg vil ikke tale om saadanne, som blot slukke Lys af Vanvare — tilfældig eller forsætlig — som man f. Ex. fra den bekiendte virkelige Begivenhed med Tyven i Lyset vil erindre sig; og som vel ikke siælden indtræffer med saadanne, der vil pudse aandelige Lys med Fingrene, men da de føle den Frygt for at brænde sig derpaa, som en Turenne selv erkiendte for uundgaaelig, ryste paa Haanden, og altsaa let komme til at gribe for dybt; men det vilde vel heller ikke være vanskeligt at opgive saadanne, der — i en Slags Overeensstemmelse med Agnetes Ord i dette Blads danske Motto helst slukke Sole, der er, hvad de mindst kan taale, ja lige indtil den mindste Straale deraf, formodentlig, fordi de brænde dem alt for klart; og er det mærkeligt herved, at ligesom hine ovenomtalte aandelige Lysepudsere ikke siælden af omskindet Frygt slukke de Lys, de agtede at pudse; saaledes hændes det ikke siælden lige tvertimod med de her omtalte Lyseslukkere, at de i deres Angest nappe alt for yderlig i det Lys, de agtede at slukke, og altsaa blot pudse det, og imod deres Villie hielpe det til

et brænde klarere. Lykkes det dem endog engang mellem tyve, at faae et Lys virkelig slukt, er det dog sielden tilgavns, men enten saaledes, at man saare lettelig kan puste det op igien, eller om end dette ikke altid skeer, fordi muligt ingen itide bryder sig om at giøre sig den Uleilighed, bliver det slukkede Lys i det mindste en god Stund ved at røge og ose.

Midlertid er det, hvorfor saavel min engelske Forgiænger, som jeg, ønskede en veludtænkt aandelig Slukkeanstalt, hvortil han vilde have en egen eedsvoren Mand, men jeg heller en langt paalideligere mechanisk Indretning, der baade langt troligere giør sin Pligt, og naar den ved et eller andet Tilfælde efterlader at giøre denne, langt lettere og vissere istandsættes, eller afløses af en ny — især for at forebygge, at de aandelige Lys ikke, som i det foregaaende er sagt, skulde brænde i Piben, og efter at have fortryllet og blændet med deres Glands, til Slutning være til Ynk og til Spot; og hertil kunne – efter hvad i det foregaaende er sagt – ingen af de der omtalte Slukkere eller Slukkerier komme i Betraktning.

Hvad der giælder om dem, giælder ligeledes og i sin fuldeste Udstrækning om en navnkundig stor Lysesax, der for noget over en Snees Aar siden.

var i Frankerig meget i Brug og Ry, ogsom blandt Andet paa faa Minutter engang slukkede 21 for det meste meget store og klare Lys, hvis Hovedfeil var, at de stak dem for meget i Øinene, der havde bemeldte store Lysesax i deres Værge. Heller ikke kan man ganske fritage den nyere franske Opfindelse, at skyde Lysene ud, istæden for at slukke dem med ovenomtalte Sax, for samme Dadbel. Det er overalt en saare mislig Sag, at antage, at, fordi et Lys ikke just brænder en eller anden tilpas, det derfor saalige er udbrændt, og at der ikke er noget klogere at giøre, end at slukke det. Vel er det sandt, at der er maaskee ikke mange Ting, hvormed Forfalskningen i vore Tider er gaaet saavidt, som just med Lys, og at man derved saare let kan blive bedraget; imidlertid er det dog ved mangehaande Erfaring godtgjort, at om end et Lys nu og da brænder dunklere, ja kan synes ifærd med at gaae ud, kan det dog ved at blive pudset, rystet, ja undertiden blot ved at blive flyttet, komme til at brænde igien saa klart som nogensinde.

Om det er af den Aarsag man nu to Gange har flyttet et stort Lys, der for ikke lang Tid siden stak al Verden i Øinene; og om det — som der fra Tid til Tid bliver spaaet — blot skal staae en Stund, som under en Skiæppe, og samme sig,

til det igien kan komme frem i al sin forbums Glands, er formodentlig en Ting, som Tilskueren ikke skiøtter om, hans Blade skal indlade sig paa; og saa ligger det aldeles uden for min egenlige Betragtningskreds; overalt er jeg kommet saalangt ud fra denne, at jeg passeligen troer at kunne afbryde her, for at vende i et følgende Brev tilbage til mit egentlige Emne.

Prolog,

fremsagt ved Opførelsen af: De dybe Længsler (romantisk Sørgespil med Motto: "könnt ihr die Bluhmen verstehen") optegnet af en af Tilskuerne.

Phantasus

(træder frem, i en halv østerlandsk, halv stydsk Dragt, med Bjelder paa Turbanen, overalt besat med uægte Ædelstene og Glasperler, og siger:)

Mit Navn er Phantasus; jeg som Prolog fremtræder,
For efter Skik og Brug paa Vers at sige Eder,

At, hvis I Penge har, og Sands og Lyst dertil,
I skulle faae at see et deiligt Sørgespil.
Jeg veed, at det er godt; jeg vil det ikke skjule;
Jeg hjulpet har min Ven Forfatteren, en Smule.

(Tilskuerne lee.)

Nu hvorfor lee I dog? — Det er dog tungt, ved Gud,
Naar man er Prologus, at blive leet ud!

(Latteren vedvarer.)

I spotte mig Messieurs, — men hvis I kundte vide,
Alt hvad jeg døiet har, og hvad jeg end maa lide,
I loe vist ei! Engang I havde mig saa kjær,
Min Skyld er det jo ei, at jeg forvandlet er;
Naar I gienkiende mig, og naar I faae at høre,
Hvad Skjæbne jeg har havt, det Eder vist vil røre;
Hvis i en tragisk Tid, som denne, I har Aarsag
Til Taarer, Eders Smill forvandles vil til Graad.

Jeg var, (I troe maaskee ei det, jeg nu vil sige)
Jeg som seer saadan ud, var før en deilig Pige
Fra Østen stammer jeg; i en Orangelund
Jeg der skal være født i Morgenrødens Stund;
Med Hul i hvert et Kind, med Læber rosenrøde,
Der smilte alt, hvad skjønt og yndigt var, imøde,
Med brune Lokker om mit Alabasters Bryst,
Med Øine, i hvis Blik laae alle Himles Lyst.
Min Røst var Harpens Klang, og Sølverbækkens Brusen,
Og Havets Bølgers Nyn ved Vestenvindens Susen;
Hvor jeg paa Jorden gik, der spired' Blomster frem,
Og Jordens Sønner saae, og henrykt' plukked dem.
Jeg vanked' helst omkring om Aftenen allene,
Naar Luna smilte ned imellem Skovens Grene,
Og speilede sig i den stille Sølverstrand,
O, hvad jeg følte da, jeg neppe sige kan;
Jeg var saa hjerteglad, thi skjøndt en voxen Pige,

Jeg følte barnlig Lyst tit i min Barm at stige,
Og tit, jeg veed ei selv, hvorfor jeg barnlig græd,
Men naar min Taare randt, da smilte jeg derved. —
Jeg lidt ustadig var (jeg var, som sagt, en Pige),
Og Vinger havde jeg, hvorved jeg kunde stige;
Mit egenlige Hjem jeg glemte reent tilsidst,
Og hvem min Moder var, jeg aldrig ret har vidst.
Utrættet var min Flugt, og sjælden kun jeg hvilte,
Højt over Dybets Larm, og Klippens Top jeg ilte,
Jeg fulgde Solens Gang, som frem i Østen brød,
Og dalede med den i Vesterhavets Skjød.
Og naar den tause Nat sin dunkle Vinge sænkte
Paa Jorden ned, og træt, ei Støvet mere tænkte,
Da svævede jeg høit med stærke Vingeslag
Mod Himlene, og saae i Natten Lys og Dag.
Jeg sværmed' henrykt om blandt gyldne Stjernerader,
Da følte jeg, at Gud er alle Verdners Fader,
Og taus tilbad jeg Ham, og i en hellig Stund

Jeg glemte mig og alt, og Ham jeg tænkte kun.
Fandt jeg paa Jorden da et ømt og følsomt
Hjerte,
Der glad saae Brødres Lyst, og græd ved deres
Smerte,
Da favnede jeg ham, og bød ham ile med,
At skue mere nær Guds høje Herlighed;
Saa lærte jeg ham Greb i Harpens gyldne
Strenge,
Han rørte dem, og høit, og zittrende og længe
Gientog de Følelser, der hæved i hans Bryst,
Og Jorden hørte ham, og smelted' hen i Lyst!
— Ak de er nu forbi de skjønne glade Tider;
At tænke paa dem meer' jeg næsten ikke gider.
Miskiendt, forhaant jeg blev; forvildet uden Ly,
Jeg løb fra Land til Land, og gik fra By til
Bye;
Min Vinge var saa træt, med sønderrevne Klæ-
der
Jeg vanked om, og blev viist bort paa alle Ste-
der.

Omsider da lang Tid jeg havde flakket om,
Jeg mødig, mod i Hu, her op mod Norden kom.
En Aften, da engang jeg sad ved Elbens Bølge,
En Tydsker kom til mig, og bad jeg vilde følge
Hen med ham til hans Hjem, nær ved i næste
By
For der at hvile ud; jeg fik da Huus og Ly,
Men da jeg laae og sov, han tog ved Nattetide
Mig mine Vinger bort, og lagde dem tilside,
(Jeg aldrig dem af ham tilbage kunde faae)
Saa tog han min Talar, og gav mig Buxer paa.
Og da jeg vaagnede, han sagde, jeg skal hede
Ei Phantasia meer', men Phantasus. Tilstæde
Jeg alting maatte jo; hvor skulde jeg vel hen?
Jeg havde ingen Lyst at løbe om igien.
Jeg tænkte da som saa, det er nok bedst, du bliver;
Og da det hændtes sig, han manglede en Skriver,
(Han var Forfatter just) saa hialp jeg ham der-
med,
Og har saalédes søgt at glemme min For-
træd.

— Jeg havde før en Ven, — han kalder sig Fornuften —
En stærk, alvorlig Mand, som hugger ei i Luften,
Naar man angriber ham; han tit mig reddet har,
Naar paa min Vandring jeg tilforn forvildet var;
Han var, (Gud veed hvorfor,) ei elsket af min Herre,
Og saa blev ogsaa jeg hans Uven, destoværre;
Og for at ærgre ham, saa suurt det end mig var,
Den ny Philosophie vi sammenskrevet har;
Den gjorde, som bekiendt, fast alt for meget Lykke;
I vil gienkjende den i dette Sørgestykke;
— Men der er Autor — Tys! — — — — —
Hvad Digtet nu angaaer,
Man underlige Ting at see og høre faaer;
Om meget dybe Savn, og meget høie Længsler,
Som Skjæbnen lukked ind i Legmets snevre Fængsler,

Hvori de vaandt sig formedelst Livets Trængsler,
Til Døden Sjælens Dør har løftet af dens
Hængsler,
Saa med uhindret Fart de kunne fare ud,
Og flye fra Jordens Qvalm til Aetherdust hos
Gud.
Cherubers Citharspil til Harpen i det Indre,
(sagte) Som aldrig jeg har hørt og I, vist end=
nu mindre;
I kan faae høre om og Sphærers Harmonie,
Som man tilforn har meent, var ingen Mening i;
Men frem for alt I her vil noget kunne lære,
Som gjør den jordiske Fornuft særdeles Ære,
Det er Begrebet om den store Kjærlighed,
Hvorom Forfatteren veed meer end god Besked.
Den, (som I lære snart, udqvidres selv af Sva-
ler,
Den tuder Uglen om, om den hver Hane galer;
Den synger Blomsten om, thi tænk Messieurs
engang,

Det, I har meent, var Duft, er egentlig kun
Sang.
Kort — I faae Nys om Ting, som før var'
Eder dunkle,
Ja tænk! om Verdner selv, som i vort Indre
funkle,
— Om tiekste Himmel-Slør med store Gnister i
Som dog ei brænde op; — see det er Poesie! —
I meget skjønne Ord han dette nu afmaaler,
Thi hører alle til paa, hvad hans Musa taler;
At I det ei forstaae, bedrøve Eder ei,
Thi det beviser just, I er paa rette Vei. —
Og nu farvel Messieurs! Til Slutningen jeg
haaber,
At I vort Sørgespil beklapper og beraaber;
Hvis ei, gerader det kun Eder selv til Skam,
Thi klappe ikke I, saa faae I Klap af ham! —

Tilskueren.

No. 38.

Kiøbenhavn. Fredagen den 17 Maii 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Introiit in ædes ater alienus canis.

Ter. Phorm. Act. IV. Sc. IV. v. 25.

Was spricht der Hund?

Brev fra Hunden i Montargisskoven til den danske Theaterhund.

Broder Vovvov!

Uagtet jeg ikke har den Ære og Fornøielse, personlig at kiende dig, giør jeg mig dog det Haab, at deels vor fælles Herkomst, deels vort Kunstbroderskab vil tilstrækkelig undskylde, at jeg giver mig herved den Frihed personlig at henvende mig til dig; og saa giør jeg mig det Haab, at jeg ikke vil være dig ubekiendt, eller fremmed, naar jeg siger dig, at jeg er den berømte Hund fra Bondyskoven, eller

Montargishunden, det nærværende Øieblikš Roscius, og af hvis Roes nu for Tiden alle kunstelskende, og med Tiden fremgaaende Blade ere fulde. Ogsaa er det min Mentor giennem en dansk Ven berettet, hvorledes man allerede i Eders Blade har forkyndt min Roes, og omtalt det overordentlige Tilløb, som for ikke længe siden i Wien, der nu omskunder er Eders Athen, Opførelsen af Stykket Bondyskovet, hvori jeg spiller Hovedrollen, blev hyldet med; og hvorledes Directeuren havde den særdeles Opmærksomhed, paa Theaterplakaten at tilføie en formelig Erindring til Publikum at forholde sig roligt, naar jeg kom frem, for ikke at forstyrre sin egen Fornøielse; hvorledes jeg, da jeg i Begyndelsen af anden Akt kom frem, skiøndt noget frygtsom — hvilket, som du formodenlig selv af Erfaring veed, ved slige Leiligheder klæder godt — strax erkiendtes for at være kunstmæssig dresseret, peeb ved min Vertindes Giertruds Dør, ringede paa Klokken, trak hende ved Skiørtet omkring paa Skuepladsen — i al Høviskhed og Venlighed, at sige — forfulgte siden hæftig min dræbte Herres Morder i Baggrunden af Theatret, tog endelig en Lygte mellem Tænderne — jeg spiller, som du kan, begribe uden Mundkurv — og viiste Veien til, hvor den myrdedes Liig var nedgravet. Ogsaa i

München har man seet og paaskiønnet mit med saamegen Smag og Flid uddannede Kunsttalent.

Da jeg nu i Wien og allevegne har hørt, at Kiøbenhavn skal være en ypperlig By for os Fremmede, især udenlandske Virtuoser, at komme fort i, og da mange af mine Kiændinge, som ere komne derhen med tomme Hænder inden kort Tid have slaaet sig som Ulvekliinger; og da mig nu tillige for vist er sagt, at vi Hunde — saa betænkelig end i andre Henseender vor Stilling der kan være, dog paa Skuepladsen ere særdeles i Mode, og at det f. Ex. egenlig er os, eller rettere dine Hundefortienester, der have giort mere end eet holbergsk Stykkes overordenlige Lykke, som man høist ubillig har fundet for godt at tilskrive Aarhundredets vaagnende poetiske Sands, og dannede Smag, ja vel endog enkelt Mands ubetydelige Bestræbelser; og da mig tillige er forsikkret, at man hos eder erkiænder den høie Nødvendighed at mangfoldiggiøre, og forøge de offentlige Forlystelsers Antal og især med saadanne, der ret kunne være for menige Mand, i det de aldeles ingen Aands Dannelse forudsætte eller foranledige, kunde jeg mulig vel faae den Idee, til den sande Hundesmags Udbredelse, og Hundekonstens Fremme om nogen Tid at giøre Eder et kortere eller længere Besøg, efter

Omstændighederne; kun var der nogle Smaaomstændigheder, hvorom jeg først af dig paa vort fælles Hundeskabs Vegne ønskede mig paalidelig Efterretning.

Jeg er virkelig, som jeg udentvivl ovenfor ytrede om, allerede af Naturen af et frygtsomt Gemyt, og jeg tilstaaer, at en Scene, jeg for omtrent halvandet Aar siden oplevede i Dublin, endskiønt den egenlig blot var en Virkning af en overdreven Paaskiønnelse af mit Værd, og Begeistring for mit Talent, har efterladt sig saadanne Mindelser hos mig, at jeg nu aldrig uden nogen Ængstlighed betræder Kunsthelligdommens indviede Bræder. Det vil maaskee, dersom du ellers er en Hund i dine Aviser, være dig i Minde, at jeg ogsaa der, som allevegne, hvor jeg har havt den Lykke at fremtræde, var Scenens Pryd, og den almene Yndling. Det var en befalet Forestilling. Lordlieutenanten, og H. N. Hertuginden vare der med deres Suite for at see mig; uhældig opkom derimellem Direktionen, der, som sædvanlig ikke vidste at vurdere Genie og Talent, og imellem min Mentor, der paa mine Vegne har den Godhed at afgiøre alle mercantile Transactioner, en Misforstaaelse om de Vilkaar, under hvilke jeg var tilbøielig at betræde deres Skueplads, og da de ikke

kunde enes derom, traadde jeg naturligviis paa min Vens Side — der mellem os sagt, har mig en Smule under Pidsken — og nægtede den ukunstelskende og uskiønsomme Direction min Understøttelse. De saae dem altsaa i den Nødvendighed, at give et andet Efterstykke, et Melodrama, troer jeg, der hedde Mølleren og hans Folk, og som man ellers var vant til at see med Fornøielse; men Publikum ventede at see mig, og kun mig, og intet uden mig, og vilde paa ingen Maade tage tiltakke med dette Bytte.

Forgiæves begyndte man paa Stykket, aldrig saasnart saae Tilskuerne, at det ikke var den forventede Hundekomedie, før de saa eftertrykkelig yttrede deres Misfornøielse, at de fuldkommen hindrede Surrogatstykket at opføres. Adskillige Skuespillere kom frem, at tale Publikum tilrette; men disse nidkiære Hundevenner lod intet Menneske komme tilorde; ja tilsidst blev der Fare ved at gaae frem, da man bombarderede dem med Alt, hvad kasteligt var, og som Gallerie eller Parterre kunde faae fat. Endelig fremkom Theaterbestyreren selv; men det gik ham ikke bedre end de Andre. Efter gientagne mislykkede Forsøg at gaae videre i Skuespillet, lod man omsider Dækket falde, og fra det Øieblik af tog de forbittrede Hundevenner, der ikke mere

havde Skuespillerne at yde deres Harme paa, deres Regres til Husets hele Indbo, hvorpaa de giorde al den Skade, der var dem mulig, lige til Skerifferne, ledsagede af Konstabler og Vagt, endelig lagde dem derimellem, og drev mine alt for nidkiære Velynddere ud af Huset. Bænkene i Galleriet blev sønderbrudte og kastede deels efter Lamperne, som paa meget faa nær blev slagne i Stykker, deels paa Theatret og i Orchestret, der midlertid slap bedre, end man skulde ventet. Hvad der var mig meest paafaldende, var, at dette begyndte i Lordlieutenantens og Hertuginbdens Nærværelse, og at man uden Opmærksomhed for disse høie Personer skraalte paa min Hundekomedie, og at de skulde pakke dem med Mølleren og hans Folk. Efter at have viist ikke liden Føielighed og Taalmodighed forlod Hans Excellence og Hendes Naade omsider Huset omtrent et Qvarteer efter, Larmen var begyndt, men — hvilket ogsaa de engelske Aviser meget omstændelig have anmærket — uden at helse for mit Publikum, da de tog bort. Efter deres Bortgang forefaldt de meest tumultuariske Optrin. Et stort Speil, der udgiorde en Sidevæg i Vicekongens Loge, blev slaaet i Stykker med en Hagl af Smaapenge, der kom fra Parterret. En Herre i Uniform, der tog hendes Naades Plads, blev om-

sider tvungen at forlade den. Lord Majoren blev omtrent i Huset en halv Time efter, Lord Lieutenanten var taget bort. Denne yderlige Tumult vedvarede henimod 10 Timer, og Klokken var eet om Morgenen, inden Huset omsider blev røddet og nogle Personer hæftede."

Denne hele Tumult var jeg nu Vidne til, da min Mentor havde sat sig incognito op i en Loge for at see, hvorledes det vilde løbe af, og havde efter Sædvane mig under sin Kiole, da han ikke let lader mig komme fra sig; og uagtet det Altsammen var af bare — maaskee forvidtdreven — Godhed for mig, saa giorde det dog et saadant Indtryk paa mig, at jeg ikke troer, jeg havde bristet mig at betræde enten irlandske eller engelske Bræder — Theaterbræder at sige — efter den Dag. Ogsaa holdt min Mentor det selv ikke for raadeligt, at prøve sin Lykke oftere hos Havenes Dronning, men gik strax ombord med mig paa et Skib, der gik til Fastlandet, hvor Kunstkierligheden er mindre haandfast, eller og maaskee Politiet mere ved Haanden.

Da det imidlertid er kommet ham for Øren, at den haandfaste Kunstsmag og Kunstkierlighed ogsaa hos eder, der dog i Grunden ere et med det brittiske nærbeslægtet Ohverfolk, skulde have yttret sig, og han af det store Bifald og Tilløb, hvoraf du af Venner og Fiender erkiændes at være i Besiddelse, ikke uden Føie sluttede sig til, hvorledes jeg som en fremmed, i en berømt Kunstskole dannet Virtuos vilde blive optaget og modtaget, hat han overdraget mig i Forveien broderligen hos dig at erkyndige mig, om der vel i noget Tilfælde skulde være noget at befrygte af den haandgribelige Critik, og om der vel skulde være noget om,

Hvad man angaaende et vist haandfast Lags eftertrykkelige Stemmegivning ved slige Leiligheder, har seet endog paa Tryk at ymtes.

Vel var der endnu et og andet Spørgsmaal, saasom angaaende det danske Pengevæsen en vis gammel Anordning mod saakaldte brødløse Kunster og modvilligt Tiggeri samt Theater-Recensionsuvæsenet, af hvilket jeg vel ikke kan vente mig skaansommere Behandling, end dig er blevet til Deel o. s. v., der ved denne Leilighed kunde synes at komme i Betragtning Men hvad den første og vigtigste Post angaaer, da kiender min Mentor det kiøbenhavnske Publikum som alt for humant og liberalt til ikke at erkiende, at fremmed Kunst og Fortieneste maae og bør belønnes i rede Sølv, der aldrig til bedre Brug kan gaae ud af Landet; paa den anden Post, troer han ligesaalidet at burde tage Hensyn, hvor det gieldet om et overordentligt Kunsttalent, der til Nationens Forædling og Forfinelse giæstede Danmark, og følgelig for sig og sine Fremstillinger kunde og maatte vente al mulig Nationalbegunstigelse, end og fremfor Landets egne Kunstnere — hvis det har nogle — jo ligemed de gavnrigste Stiftelser og Indretninger, og i Henseende til den tredie Punkt, da er det en bekiendt Sag, at vi Virtuoser — Broder Vovvov — ere de sande Mønstre i at behandle trykt Critik, den skarpeste og skarpsindigste, som den flaueste og tommeste, i det vi aldrig nogensinde have nedladt os til at læse eller ændse en eneste Tøddel deraf.

Derhund von Montargis.

Tilskueren.

No. 39.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 21 Maii 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Hic manus, ob patriam pugnando vulnera passi, ———
Quique pii vates, & Phæbo digna locuti,
Inventas aut qui vitam excoluere per artes,
Quique sui memores alios fecere merendo
Omnibus his nivea cinguntur tempora vitta.

Virg. Æn. libr. VI. v. 660—5.

Og bort med din Nimbus af Guldglands, du Riget
Hvad er dit, naar Liigklokken gaaer?
Men aldrig Lyren skal sin Digter svige.

Til min Lyra af T. Hoegh Guldberg.

Epilog,

fremsagt efter Besøget eller Lyst til at glimre ved en privat Forestilling til Bedste for Sammenskudet til Knudsens Efterladte.

Den gamle Wendenberg igien fremtræder;
hans Sorg nys drukned' i et Hav af Glæder,

han kaster Anker nu i trygge Havn:
vidt om paa Verdens vide Jord han savned';
O! det han søgte længst, han nys først fav-
ned',
forlorne Søn i trofast Fader-Favn
— — Og her han skued' henrykt et Besøg
af Giester, ei af Glimmersyge flokket,
hvem Veldaads Sol til nordisk Mindebøg
selv midt i Vaarens fagre Dage lokked!
I offred' ved Hans Christian Knudsens
Grav;
han ligger borgerkronet nu i Muldet;
ham offred' I ei til; han agted' Guldet
kun naar han gavmild det til Brødre gav! —
— — Men paa hans Grav skal herligen op-
staae
et Mindetræ, og gyldne Grene sprede
til Slægters Hielp til Trøsteløses Glæde,
og strække sig i Evighedens Blaae. —
og nogle Sædkorn er nu nedlagt her;
— velsignet være hver, som et nedlagde;

velsignet det Besøg, hvor hver Giest bragte en Gave med, hiin Ædles Minde værd!

Foersom.

Saare glædeligt er det i en Tidspunkt, da Skaberens ypperste Gave til hans ædleste Skabning, Aand, Vid, og selve Genie saa hyppigen nedværdiges og vanhelliges ved at bortødsles og spildes til Raadhets, Letsinds, ja vel endog Avinds og Nids Udpyntning, i at see en ellers paa sine egne Arbeider kun alt for paaholden ædel Digter med en saa rund Haand ofre til en hengangen Ædlings Minde, og saaledes ved sit skiønne Exempel gienkalde Musernes Sønner og Yndlinge, hvad Digtekunstens sande og værdige Bestemmelse er, at hylde, at hædre, at forkynde og forherlige Dyder. Ikke letteligt — tilstaaer Tilskueren uden Tilbageholdenhed — har han nylig saaledes følt sig sat tilbage i hine herlige uforglemmelige — og desværre, som det synes — ugienkaldelige Dage, hvori vor hengangne Dannesanger

Da Helte segnede i Blod,
Med Krandsen mellem Grave stod,
Liig Dannebrog paa Braget,
ved de tvende Gange, han havde den Borgerfest, at høre Skjalden ved Sangerens Gravminde i Fædrelandets Navn forkynde hans saa fuldelig fortjente Eftermæle:

Borgersind og Daad, i Landets Fare
Old=Bersærkermod, din Orlogs=Sang
Skal dit Navn til fierneste Tid bevare
Vie det til beste Harpers Klang.
Ja naar længst din Kunstner=Rosentornekrone
Visner i sædvanlig Glemsels Favn,
Da skal her blandt ædle Navne tone
Høit i Hal dit Borger=Adelsnavn.

Aabned er dig nu de store Dørre,
Som tillukke Evighedens Blaa,
Tordenskiold dig op mod Altret fører!
Skram og Juel, som Borgner for dig staae;
Hels de gamle klippefaste Helte,

Siig dem i din stærke Bardesang:
Norden staaer endnu med Sværd ved Belte,
Og en Have er end Danmarks Vang.
Hels, at Dannebrogen evig seirer
Hvor til Ligemand hun gaaer til Giæst,
Og at danske Gut med Jubel feirer
Hver en Kamp endnu, som Gildefest!

Siig dem, at de Mænd, hvis Kiæmpehænder
Dig henbare til din stolte Grav,
End har Jern i Haand, og Marv i Lænder,
Og — næst Gud — end elske Flag og Hav.
Hils dem: Søpog taler Navnet Konge,
Førend Faders Navn han nævner ret;
Psalmen, han først nemmer, er at sjunge
Hurra! høit paa Nordhavs Gyngebræt!
Siig dem, første Leeg, som Søn mon lære,
Gjenspil er af Kongedybets Dyst
Abeceen, det er Ordet Ære
Cathekismen — døe for Land med Lyst.
Og hvis han gaaer op i Hvidtfeldsflammen,

Og som heelbefaren Mand herfra.
Da er: Fredrik leve! her hans Amen
Danmarks Navn hist hans Hallelujah! —

Her gienkiender jeg den Tone, hvormed Dannesskialden Johannes Ewald ved sin herlige Rolf Krage vakte den første Følelse for Qvæde og Sang i min barnlige Siæl, saa hver hundredaarig Bøg i Herlufsholms fortryllende Skove gienkaldte mig Agners, at jeg i saamangen sværmerisk Sommeraften eensom under dem omvankede hele Timer med bankende Hjerte, som om Rude skulde vise sig for mig hængende ved sin Biarkes Arm, at lokke hemmelige Dyder af ham, og trætte med hans elskværdige Stortalenhed, naar han talte om sin Rude, og hvo Rolf var, og om Skioldungens Ære". Her gienkiender jeg de Toner, der saa Aar derpaa — i hans mageløse Fiskere — giennemstrømmede Ynglingens Siæl med den høie Følelse af, hvad det var at være dansk, hans og saa mange mange Medlinges Broder og Medborger, en Følelse, som Aar ikke har kunnet kiøle, ingen mellemtruffen Begi=

venheder forvanske, eller fortrænge, og selv nærværende Olds lumre Pestvind ikke kan qvæle. Disse Toner er det, der i følgende Dage saamangen Gang fristede mig til at helse hans Aand i den hellige Sypklang, naar en Storm, en Abrahamson, en Thaarup, en Pram, en Baggesen, en C. A. Lund, en H. C. Sneedorf ved saamangen Dannersang opflammede i mit Bryst

Hiin kiære Lues underlige Lyst;
Naar — glade Syn! — rundt om mig allevegne
Jeg skued blide lykkelige Egne
Og dette Land saa vidt — som Øiet seer —
De Danskes Land — mit Fædreland det er
Ti svage Ciithar! intet Ord beskriver
Den Tanke, som min hele Siæl henriver.

Tilskueren behøver ikke her at nævne de Mellemtidens, eller de Nutidens Skialder, som samme Dannerfølelse, samme Fædrenelandsaand giør ham kiære; ofte forekomme deres hædrede Navne med fortiente Borgertak i hans Blade; men frit vil han sige hver, der i nærværende Fiase- og Fet-

vetid løbet heant om, at man har kaldt hine Dage, under, og næstefter Ewald, vor nyere Poesies Guldalder, at, om man end nuomstunder taler mere høitravende om og maaskee i Poesie, da havde man — i det mindste, hvis man skal dømme Tidens Tro, efter dens Gierninger — i hine Tider et høiere værdigere helligere Begreb om dens Natur og Bestemmelse; og var der end, som der vel var, nu og da den, der letsindig tog hin ædle Guddoms Gave forfængelig ved at misbruge den til Raadhed eller Gift, da var sandelig ikke Almeenbifald eller Beundring hans Løn.

Tilskueren er — henrevet af hine deilige foersomste Linier — kommen ud af sin Vei; han afbryder for maaskee i et følgende Blad at fortsætte disse Betragtninger.

Tilskueren.

No. 40 og 41.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 28 Maii 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker S. J. Seidelin.

Animæ magnæ prodigum.
Hor. Carm. libr. I. Od. XII. v. 38.

O du, som døde Heltens skiønne Død
Hvis Godheds Væld til sene Slægter flød;
Vor Trolle, du — dit og din Husfrues Værd
Skal seene Slægter end beundre.
Jægerspriis af C. A. Lund.

Herluf Trolles og Birgitha Giøes Minde ved Herlufsholms Jubelfest den 23de Maji 1816.

Herr Herluf var en Ridder bold
I gamle Danmarks Hædersdage,
I anden Fredriks Helteold
En Otto Ruds og Ranzaus Mage;

For Gud, for Konge, og for Land
Thi kiæmped, scired, døde han.

Stolt jubler Dannebrog hans Navn
Imellem sine første Helte,
Thi fremmerst var hans gode Stavn
I mangen Dræbning, hvor det giældte;
Som de, den skiønne Løn han nød,
At døe for Danmark Heltedød.

Og som han offred Liv og Blod
For Gud og Konge, Pligt og Ære,
Saa tyktes og den Ædling god
Hans Rigdom Laan fra Gud at være:
Til Herrens Priis og Brødres Gavn
Thi gav han den i Herrens Navn.

Og havde Herren ham saa kiær,
At han en ædel Viv ham skiænkte,
En Hustru, Herluf Trolle værd,
Som han der handled', og der tænkte.
Thi skal dit Navn, Birgitha Giøe!
Og, som din Herlufs, aldrig døe.

Og vide staaer alt Landet om
For begge mangt et Hædersminde,
Thi hvor de var, og hvor de kom,

Velgierninger fra dem, vi finde.
Men over Alle er der een,
Der trodser Malm og Marmorsteen.

O Herlufsholm! i Sekler staaer
Dem begge du til herlig Ære,
Du deres Navn, til Alt forgaaer,
Til sidste Danske Slægter bære!
Hans Hu du var i Dødens Stund;
For dig, hans Minde, leved hun.

O naar fra lyse Evighed
De ned til Støvet see tilbage!
Med Fryd da gid det yndte Sted
De Ædles Øine til sig drage!
En Efterslægt de øine her,
En Herluf og hans Hustru værd!

I Herlufs og Birgithas Fied
Gid ægte Danneblomster spire,
Det Viisdom, Dyd, og Dannes hed
Til fierne Fremtidssekler zire;
Aldrig dit Navn, Birgitha Giøe!
Dit, Herluf Trolle! aldrig døe!

"Hvis alle store Danske havde de fortiente Æreminder — siger Absolons udødelige Mindetaler — stod vist den tapre Juul med Heltens Mine paa vore skiønsomme Torve, men den kloge Griffenfeld stod ved hans Side." Neppe behøver Tilskueren, efter dette Blads Overskrift, at tilføie, at da, i Følge hans inderlige Overbeviisning, som den ædle Herlovianer Taleren Jacobi vist vilde været den sidste til at modsige, Fædrelandet mellem begge hine sikkerlig vilde anvise Herluf Trolle et Sted: "ham, der var Fredens Helt, som han var Krigens, ham, der stiftede Kundskab i sit Land, som han drev Voldsmanden bort fra dets Grændse, ham, der ved sine Borgerdelgierninger har ikke mindre Ret til vor Beundring og Kiærlighed, end som Seiervinder;" og sikkerlig, sikkerlig vilde, som i vort Pantheon Jægerspriis, hun, der trolig vandrede ved hans Side giennem Livet, og i hans Fodspor efter hans Død, den dannessindede, veldædige, ædle Birgitte Giøe, da heller ikke der være skilt fra sin Herluf.

Ikke er det her Tilskuerens Tanke, paa dette indskrænkede Rum at kunne tilføie Noget til, hvad en Medherlovianer, Skolens forhenværende Discipel, og nuværende værdige Lærer, Dr. Melchior, i sit vakre Indbydelsesskrift til Festen i An-

ledning af Velgiøreren Herluf Trolles trehundred-aarige Fødselsdag, om denne herlige Danneborger, som Embedsmand, som Lærd, som Videnskabers Beskytter og Befordrer, som god Huusfader, og kiærlig Ægtemage, som Mand af usminket Guds-frygt og Retskaffenhed og Godgiørenhed har sagt; med inderlig Følelse vil og maa enhver, der har Hierte for Menneskeadel, og Menneskeheld, læse der, hvorledes denne Ædling med Føie kan siges ingensteds i Landet at have sat sin Fod, hvor jo Vel-gierninger have betegnet hans Fied; hvorledes Hel-singør, Roeskilde, Kiøbenhavn, Nest-ved, for deres Armod og for deres Skoler for-nam hans runde og milde Haand; hvorledes han hiemme og ude til den rene Læres og sande Op-lysnings Fremme paa sin Bekostning lod duelige unge Mænd studere; hvorledes han endelig, efter Overlæg med sin ligesindede Hustru, for — siger Traditionen — at opfylde den Drøm, de begge, den første Nat, de sov paa denne deres ny Eien-dom, havde havt, at det skulde blive et helligt Sted, helligede det deilige nys af Kongen for det skiønne Hillerødsholm tiltuskede Skovkloster til Oprettelse af en fri Skole, hvis Fundats han den 23de Mai 1565, faa Dage, før han gik ud paa det Orlogstog, hvor han i Seirens Favn, efter at have slaaet sig

med Magt igiennem 15 til 16 fiendtlige Skibe, fik sit Ulivsfaar — underskrev tilligemed sin Hustru; og erklærede paa sin Sotteseng, at der var intet han hellere vilde levet for, end at han maatte komme den nye Skole til Gang; dog befalede han det — efter sit gudelige Sind — til den almægtigste Gud, der efter sin allerhelligste Villie vel vilde finde Raad."

Og vel maatte han det, da Gud i hans Birgitha Giøe havde givet ham en Hustru, der, da man spurgte hende, om hun ei fortrød, hun havde saaledes bortgivet sit Gods, gav til Svar, at det var saa langt fra, at hun, om hun havde det, end nu vilde give dobbelt saameget; og at det var mere end Ord, viste hun, i det hun strax efter sin Mands Død forlod sin herlige Eiendom, som hun med Jordegods, Indkomster, Bogsamling og Bohave overlod Skolen, og flyttede nu selv til den nærliggende Maglemølle, for desbedre at kunne føre det nøiere Tilsyn dermed. O! ikke er det at undre, at, da nogle Aar efter hendes Død egennyttige Arvinger, der havde Nys om, at Original-Fundatsen skulde være forkommet, vilde paa denne lumpne Grund fortrædige hendes kiære Stiftelse, dens Værge troede i Drømme at see hendes Aand vise sig det Løngiemme, hvor Documentet var henlagt, og næste Mor-

gen virkelig fandtes; vel kunde han antage, at hendes Aand omsvævede kierlig det Sted, hvor hun og hendes elskede Herluf havde nedlagt saa himmelsk en Udsæd, at bære til de seneste Slægter hundrede og tusende Fold, Gudsfrygts, Lærdoms, Dyds og Danneshedes Frugter.

Ofte! ofte have sikkerlig Du og din Trolle med moderlig og faderlig Velbehag seet ned til dette Eders Dyders og Kundskabers Plantebed, i hint det første herlige Aarhundrede, da Brochmanner og Stephanier, Windinger og Bartholiner, Birkerøder og Vilh. Langer, og hvad de øvrige magna nomina hedde, ligesom omkaps fremblomstrede, og gav Herlovianeren Winding fuld Ret at bramme af, at neppe nogen anden Skole var frugtbarere paa herlige Hoveder; og mørknedes end undertiden i det følgende Aarhundrede Eders Blik, o! hvor fro have I da ikke igien omsvævet den ædle Johan Ludvig Holstein, da han med Eders Aand og Eders Hierte paa ny kaldte Skolen tilbage til sin gamle Glands, og satte den uforglemmelige Faber Berndth over den, fra hvis Fødder er udgaaet Mænd, som det ikke sømmer mig her at røse, og af hvilke en af de Ypperste høitideligholdt sit eget academiske Jubileum, i det han et halvhundrede Aar efter, han forlod Skolen som Discipel, paa dens Trehun-

dreaars Fest fremstod som dens værdige Hæderstaler!

Hvor fro have I ikke der omsvævet denne Eders nylige Mindefest, dens dannessindede Anordner, under hvis faderlige Hænder I have seet eders Hierters Yndlingsværk udvides, forskiønnes, forfremmes; de mange herlige Hædersmænd, der hver paa sin Maade ved Nærværelse og Deeltagelse vare Festens Pryd, og bragde deres Velgiøreres Gravt deres sønlige Hylding; Berndths værdige Eftermand, Eder den sikkreste Borgen for, at hiin Æt ikke i Mands Minde skal uddøe; de brave Mænd, der arbeide med, den vakre Ungdom, der dannes under ham. O vel maa man sige: „Held de sande Velgiørere! thi deres Gierninger følge dem.

Som dette allerede var i Trykken, komme de ved hin høitidelige Leilighed affjungne Sange Tilskueren tilhænde, og giør han sig det Haab, at disse Blades hæderkronede Understøtter fra deres tidligste Dage, hans næsten fyrgetyveaarige Ven, Danedigteren Th. Thaarup efter vante Godhed vil tilla-

de ham at pryde dette Blad med hans skiønne Cantate til denne Borgerfest.

Cantate til Høitideligheden i den adelige Friskole Herlufsholm.

Choral

For Indlednings-Talen.

Træd frem med dyb Ærbødighed
Til Dana-Heltens Hvilested!
Hans Minde lad dig helligt være!
Han stod som Mand for Pligt og Ære!
Paa Bølgen viet til sin Død:
Hans Blod for Land og Konge flød!

I Freden, som i Orlogsfærd
Sin Adel ved sin Idræt værd
Han stiftede med Faderglæde
Sit Herreborg til Kundskabs Sæde;
At her den Unge dannes maae
Til Danas Borgerkrands at naae.

For dig, vor Gud! vi knæle ned
Med Herloff Trolles Hvilested.

Du naadig hører Støvets Bønner:
Bønhør, o Fader! dine Sønner!
Sign Kongen! Sign vort Fædreland!
Lad mange vorde Mænd, som han!

Vexel-Sang
Efter Indlednings-Talen.

1.

Pilens Flugt mod Skyen lig
Trende Sekler saaes hensvinde;
Trolle! men din Godheds Minde
Staaer uglemmelig,
Kundskabs blomsterrige Vaar
Fyrdes med hver Tidens Aar,
Vinker os saa moderblid:
Yngling! nyt min Blomstertid!

2.

Held os! naar med Kraft og Glæde,
Her, fra Kundskabs Moderfavn,
Vi skal Ærens Vei betræde
For at fremme Danas Gavn.

Held os, at vi her kan lære
Vore Pligters milde Bud:
For trofaste Mænd at være
Konge Fædreland og Gud!

3.

Overtroens Mulm forsvinde,
Kundskab! ved din Straalepragt!
Vantro skal du overvinde
Ved din seierrige Magt.
Da skal Aandens Kraft ei mere
Fordoms Slavelænker bære;
Men fremvirke glad og fri.
Himlens Bud, Fornuftens Lære
Staae i tvangløs Harmonie.

1. 2. 3.

Herre! Fader! vær os blid!
Styrk vor Kraft! veiled vor Flid!
Da vor Idræt vorder skjøn:
Sjælens blide Fred vor Løn!

Chor
Efter 1ste Tale.

Al Viisdom er fra Gud!
Du er og var, og du skal være
Alvældes Gud! ufattelig.
Gud! vi din Majestæt tilbede!
Hvad Sjælero! hvad Himmelglæde!
Hvad Salighed at lyde dig!!

Efter 2den Tale.

Hvor skiønt! sit Fædreland at være
Til Gavn! - hvor herlig er den Ære;
At staae for Ret og Dyd, som Mand!
Hvor stort for Døden ei at bæve!
At tænke, færdes, virke, leve,
For Kongen og sit Fædreland.

Slutnings-Chor.

Glædens lyse Fædreland,
Himlen har dig, ædle Mand!
Dèr, Forklarede! du nyder
Evig Løn for dine Dyder.
Sign vor Konge, Sign vort Land,
Viisdoms Gud! med Mænd, som han.

Dette Blads Æmne og Indhold, vore fælles Velgiøreres elskede Minde, aarle glade Dages uudslettelige Erindring lade mig haabe Tilgivelse af efterfølgende Mindesanges hædrede Forfatter, at jeg giver mig den Ære at slutte Bladet dermed.

Mel. Windet zum Kranze.

Flygtig er Jordens selv fyrigste Glæde,
Naar den allene til Sandserne naaer.
Medens endnu vi paa Roserne træde,
:,: Ofte det tryllende Hele forgaaer. :,:
Ja om det stundom end længere varer,
Svinder med Livet endogsaa først bort;
Atropos, som ingen Dødelig sparer,
:,: Klipper dog Traaden af stedse saa kort. :,:

Høiere Nydelser Ædlingen smager,
Som til sig selv ei indskrænke dem lod;
Tiden hans Hædersdaad ikke medtager,
:,: Tabende sig i Forglemmelsens Flod. :,:
Længe nok hele Aarhundreder svinde,
Endnu fremblomstrer i virkede Gavn,
Trodsende Ælde, hans herlige Minde:
:,: Skiønsomme Efterslægt signer hans Navn. :,:

Ja med erkiendtlige Hierter vi feire
Trolle, i Dag Din Afmindelses Fest;
Kiekhed Dig lod over Fienderne seire,
:,: Godhed Dig giorde selv Guddommen næst. :,:
Tak Dig, vor Stiftelses Ophav og Fader,
Som her os planted i Musernes Ly!
Tak Dig, vor anden Velgiører, som lader
:,: Daglig Sin Omhu vor Lykke fornye! :,:

Melod. Mit fulde Glas og Sangens raske Toner.

Minerva er vel en storværdig Frue,
Og saa til Alvors Tone stemt,
At sielden kun i hendes høye Stue
Man hører til det mindste Skiemt;
Gudinden er saa stram f... viis,
Og holder Anstand høyt i Priis.

Ey heller kan det nægtes at den klæder
Jo hende selv særdeles vel;
Ja, fremmer den stærkt ove holdte Hæder
Ei altid hendes Dyrkers Held,
Saa virker, som hver anden Dyd,
Den dog til hele Standens Pryd.

Men hvad Respect vi end Athene skylde,
Eet maa man stedse huske paa;
Os Socrates beer Grazierne hylde,
Det Raad man aldrig bør forsmaae;
Thi allerhelst i deres Fied
Gaae skyldfri Vid og Munterhed.

Allene dem indviet Timen være;
Vi lyttet har til Viisdoms Ord,
Og stedse fro skal følge dennes Lære;
Men samlede ved dette Bord,
Hvor Bacchus byder Comus Haand,
Vi ogsaa hylde Glædens Aand!

Den stedse huld tilsmile disse Scener!
Hvor Muserne et Tempel fandt,
Hvis Ynde sig med Kunst og Smag forener,
Og som imedens Secler vandt

Ny Fasthed; ja, forynget staaer
Selv efter trende hundred Aar.

Thi Skaal for Ham, den Ædling som os skjænker
Til Mindet om en Hædersdaad!
Hans leve skal i Efterslægtens Tanker;
Og Trolles Krands ved Kaases Raad
Skal blive evig frisk og grøn. —
Hans Bane vorde lang og skiøn!!!

T. C. Bruun.

Tilskueren.

No. 42.

Kiøbenhavn. Fredagen den 7 Juni 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Urbanus scurra, deliciæ populi.
Plauti Mostell Act 1. Sc. 1. v. 14.

Den Forudsættelse af en forvoven — —
At ublu Pøbelskiemt kan finde vor Behag.
Den er fornærmelig for meer end for vor Smag.
Ewalds brutale Klappere.

Tilskueren er endnu i sine Læseres Gield for Scenen mellem Skiemt og Komedie, i den schlegelske Prolog Keedsomheden, for hvis Skyld det øvrige af Prologen i disse Blades No. 32 meddeeltes, da den er et Slags Lystspilkunst i kort Begreb.

Tredie Scene.

Skiemt. Komedie.

Skiemt.

Hvordan, Komedie! giør saa du dine Prøver?
Er at fordrive Folk den Kunst, hvor du dig øver.

Komedie.

Hun borte bliver ei! her hendes Stoel end er!

Skiemt.

Og hendes Harm du trods at byde vover her?
Hun ei allene kom, saa fremt hun kom tilbage.
Til at fortrække selv maaskee du da faaer Lov.

Komedie.

Og hvis jeg maae herfra, vil du mig dog beklage.

Skiemt.

Det er det bedste, naar man Ynk ei har behov;
Med Magt vi derfor her vil ingen muntre giøre
Den der med os vil lee, ubedet giøre det!
Hvo Lyst at gabe har, han gabe sig kun mæt!
Lær blot dig smukt forsigtig at opføre!
For kiær jeg har dig til, jeg gierne mister dig.

Komedie.

Har du mig kiær? tael sandt?

Skiemt.

Ja! Skiønne! sikkerlig!
Men har du mig og kiær?

Komedie.

Det kan du let dig tænke.

Skiemt.

Jeg seer, at snart vi eenes vil, vi to;
Det falder dig ei tungt dit Hierte at bortskiænke?

Komedie.

Ei tungt det falder mig; jeg dig det skiænker jo!
Hvo skulde dig vel see, og ikke strax det giøre?

Skiemt.

O! det var skiønt! det kildrer ret at høre.

Komedie.
Ja elskte Skiemt! hos dig alting elskværdigt er
Dit Sprog, dit Smiil, din Pande.

Skiemt.
Intet meer!

Komedie.
I Lue Hiertet staaer, naar du din Mund oplader.

Skiemt.
Ret Alvor! Hitleskam! Saa har du mig saa kiær.

Komedie (knibsk).
Hvis du behager saa, paa Timen knibsk jeg lader.

Skiemt.
Først lystig, saa forlibt, og derpaa knibsk mod mig.
I dine Kunster, jeg alt seer, du øver dig.
I allehaande du alt veed dig vel at skikke.
Jeg seer, at Noget alt du af din Kunst forstaaer!

Komedie (vreed).
Gaae bort! her vanker Hug paa Timen, gaaer du ikke!

Skiemt.
Ih see! saa du og undertiden slaaer.

Komedie (høder ad ham).
Spørg nok engang, og du skal faae min Haand at smage.

Skiemt.
Lev vel.

Komedien (bydende).
Nu, nu, bliv her! hvor vil du hen!

Skiemt.
Lev vel!

Komedie (leende).
Hvad fattes dig? du underlige Ven!
Du seer det er mit Spøg; kan du den ei fordrage!

Skiemt.
Hør! læg du Mærke til, den Kløgt, mig skal anstaae,
Man i sit Hoved, ei i Næven have maa.

Komedien (smigrende).
Ei bliv dog ber! du Alt ei ilde maae optage;
Min kiære Skiemt! med dig jeg leve maae i Fred.

Skiemt.
For dine Næver da først lov mig Sikkerhed
Før kan imellem os ei noget Fordrag blive.

Komedie.
Vel jeg tilstaaer dig det; forvidt jeg gaaet er.

Skiemt.
Hør nu, Komedie! du ærligt Svar mig give:
Du har mig kiær! men siig, har du mig ene kiær?

Komedie.
Naar du kan spørge saa, jeg billig Nei bør svare.

Skiemt.
Og dermed vel du Sandhed sige tør.
Forstaaer du mig, min Glut! tag du dig vare,
At mig hos dig ei Nogen Indpas giør,
Der baade dig og mig giør saare liden Ære.
En Nogen, der helst høit, og frækt og ækelt leer
Hvis Kiælen Skiældsord, og hvis Indfald Eder
ere;
Der Moerskab Kløgt og Kunst i dumme Streger
seer,
Arbeider i eet væk med Fødder og med Hænder
For at opvække ækel Pøbelgriin,

Der puffes, bares, slaaes, sig vrider og sig vender,
Hvis hele Vid har Smag af Øl og Brændeviin,
Han kalder sig, som jeg; dog hvo der ret ham kiender,
Paastaaer, han Pøbelskiemt skal kalde sig.

Komedie.

Hvad Pøbelskiemt!

Skiemt.

Ja see nu stivt paa mig,
Og sig mig: Kiender du ei denne smukke Herre!

Komedie (afsr. dig).

Nei! jeg ham kiender ei! hvor kan du saadan være

Skiemt.

See til den Uskyld! hvor hun fremmed stiller sig!
Jeg veed dog, stundom han ret vel behager dig.

Komedie (grædende).

Skam dig! Med Uret du ei skulde mig anklage

Skiemt.

Dig Pokkeren maa troe; du græder, synes mig.
Nu næsten jeg det selv for sandt maae tage;
Thi den, der græd, sin Brøde halv tilstod.

Komedie.

Du har mig kiær! og kan mig saa beføre!

Skiemt.

Nu græd ei mere, men vær atter god!
Jeg maa vel som saamangen Anden giøre;
Der skiøndt han først med Ret giør sig lidt vreed,
Er siden glad, naar han med Haandkys giør sin Fred.

Komedie.

Saa kys min Haand da! jeg dig dengang det
vil skiænke;
En Skielm, der meer derpaa skal tænke!

Skiemt.

Det synes, som du nu alt leer igien,
Hvor kom saa hurtig dine Taarer hen!

Komedie.

Du bilder dig da ind, at de for Alvor rinde.

Skiemt.

Ei ei! du Tusendkunstnerinde!
Du synes, hvad du vil; du vredes, græder, leer,
Er trodsig, er forlibt, og Alt din Skrømt kun
bliver.

Komedie.

Ja jeg forstaaer min Kunst.

Skiemt.

Det giør du som jeg seer
Dog een Ting jeg dig ei tilgiver;
Du efter alle snart formeget retter dig

Komedie.

Det kommer af, jeg søger at behage

Skiemt.

Du denne Lærdom da af mig modtage:
Det rette Vei for dig Beundring at tildrage,
Er at du ene binder dig til mig.

Nu er det, de see Keedsomheden med dens Følge komme tilbage, og den i forrige Nummer medeelte Slutningsscene indledes.

Tilskueren kaldte ovenfor denne Scene en Lystspilkunst in nuce; og er der især een Linie deri,

hvis rigtige Fortolkning vilde og maatte blive og foranledige en fuldstændigere og fuldkomnere Theorie for Skuespillet, end nogen, vi endnu ere, eller vel saa lettelig blive i Besiddelse af. Denne Linie er, hvor Skiemt siger til Komedien:

Du efter Alle snart formeget retter dig.

Alle vort Lystspils, og vort hele Skuespilvæsens, ja man kunde maaskee i nærværende Tidspunkt sige vor Moerskebslitteraturs — ifald man vil tilgive et Ord, der betegner, hvad ligesaa sikkert ikke burde være til, som det alt for vist er det — Mangler og Lyder ligge i, at det retter sig for meget efter Alle, og deriblandt fornemmelig efter Mængden, om hvilken i saa Henseende en Oldtidsskribent saa rigtig har sagt: Vi vige fra Naturen, vi hengive os til Mængden, fra hvem der aldrig kommer noget godt, og der er høist ustadig heri, som i Alt." Derfra de mange Raadheder af alle Slags, den Lyst at besudle og beklikke hinanden i saamange af vore nyere Skrifter, paa det Mængden skal faae noget at løbe efter, og lee af, der altid har sin Glæde, naar de Mennesker, hvis Fortrin og Overvægt den mod sin Villie maa erkiende, gives den til Priis; derfra paa Skuepladsen de forlorne Næser, de tilsmurte og uduglede Ansigter, de Carricaturansigter, Carricaturdragter, og Carricaturløier, for at more det Fiælebodspublikum, der fordrer Fielebodsfyldestgiørelse for sin Fielebodssmag, i og uden for Fiæleboden; deraf ligeledes i Skuespillene en Higen og Jagen derefter ved Tvetydigheder, ved Smudsigheder, ved Platheder, kort ved Alt det, som i ovenstaaende Prolog saa rigtig betegnes under Navn af Pøbelskiemt; deraf den utilgivelige Lyst ved Foredrag og Fordreielse at udlokke

og udspine Pøbelsklemt af, hvad Digteren aldrig har tænkt noget saadant ved. O! havde man ihu, hvad den hæderværdige Skuespiller Beil i sin Skuespillerskole saa sandt og skiønt har lagt sin Waldek i Munden: at behage den Ædle og Vise, er det eneste Bifald, Skuespilleren maa være stolt af; søv de gyldne Ord; den herlige Hamlet ogsaa paa vor Skueplads har sagt Skuespillerne, ikke i saa mangt et Øre, svævede dens betydende Overskrift ei blot til Lyst! i sin fulde Betydning, for hver høimælet Toneangiver, i det han opløfter sit Vrøl til et bravo, der i Thalias Ørekliinger som Fy! hvad kunde, hvad vilde, hvad maatte vor Skueplads da ikke blive os, med sine rige Nationalskatte, med de herlige Hoveder til at arbeide for den, oppe og nede, med den kongelige Beskyttelse, der giør den det til dobbelt Pligt, at opfylde sin høie Bestemmelse, kraftigen at medvirke til Nationens Forædling og Forbedring, ved at giøre den fremfor nogen anden Nations Skueplads uafhængig af Pøbelsmag og Pøbelgunst!

Det har fra tidlige Aar været Tilskuerens søbeste Drøm, hvoraf han ofte er vaagnet, men hvori han ligesaa ofte igien faldet tilbage; o! at han engang maatte see det mere end Drøm!

Tilskueren.

No. 43.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 11 Juni 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Hendixen.

Dogs, that snarl about a bone,
Play together, when they've none.
Butl. Hudibr. Part. 3 Cant. 2, v. 27.

Og to Hunde om eet Been
Aldrig sig fordrage skulle.
Wessel.

Svar fra Gnedskes sidste Hund (i politiske Kandestøber) til Hunden fra Bondyskoven.

(See No. 38.)

Hr. Hund von Montargis!

Da det danske Theatet nu for Tiden ingen egenlig beskikket eller bestaltet Theaterhund har, og det ikke er af de Embeder, der bortgives paa Livstid,

men kun efter Omstændighederne overdrages til den, som dertil findes meest passende, og det nu just traf sig, at jeg i det Seneste, i en snævrere Betydning, som man siger, blev antaget at være p. t. Fru Borgemesterindens Skiødehund i Kandestøberen, til hvilken Rolle min Forgiænger befandtes for stor — hvilket ofte er ligesaa slemt, som at være for liden dertil — er Ew. E. Skrivelse bleven mig tilstillet. Hvorvel jeg overmaade vel af hele dens Indhold og Tone kunde see, at den ikke har været mig meent, har jeg dog efter at have raadført mig med Slægt og Venner, samt andre Vedkommende, troet at burde besvare den, at man ikke maaskee om sine Tid i et eller andet fremmed Blad skulde læse en bitter Anke over den danske Sovnagtighed eller Uhøflighed, der lod et saadant Brev fra vor Tids Roscius — som Ew. E. saa beskedent kalder Dem selv, og hvortil De, hvor De hører hiemme, mulig kan have Føie — ligge ubesvaret. Midlertid maa jeg, i Følge Ovenstaaende, begynde med at erklære, at jeg herved paa ingen Maade tilegner mig det mindste af det meget smigrende, Ew. E. har behaget i sit Brev at sige den omstrevne danske Theaterhund, og at jeg, langt fra at formaste mig ved min Hundefortienester at kunne giøre noget holbergsk Skuespils Lykke, tvert-

imod sager min eneste Ære og høieste Fortieneste i, at jeg i fuld Bevidsthed af, hvo, og hvad jeg var, indskrænkede mig aldeles til min umælende Rolle, uden at lægge dertil, eller tage derfra, i den fulde og faste Overbeviisning, at det var Digterens mesterlige Skildring, og Skuespillerindens caracteristiske Fremstilling af en Almueqvindes latterlige Adfærd i sin formeente pludselige Ophøielse, og ikke mig og mine Hundestreger, man her skulde lee af; som jeg og, hvis jeg oftere skulde værdiges en lige Ære, skal lade det være min ivrigste Bestræbelse, at fortiene den Roes, som den competenteste af mine Dommere den Aften gav mig, at det vilde være at ønske, at mangen, som gik paa To, viiste Digteren og Publikum den Ærbødighed som jeg.

Uagtet altsaa Ew. E. Skrivelse ikke er til mig, saameget mindre, som jeg, uagtet jeg ikke er af oprindelig dansk Æt, dog ikke er saa formastelig, at indbilde mig, der rinder adeligt Blod i mine Aarer, eller at jeg — var det end nok saa langt ude — var nogen wiensk Hr. von paarørende, vil jeg dog med dansk Oprigtighed og Frimodighed ligefuldt meddele Ew. E. mine ringe Tanker derom.

Det er vel saa, at Kiøbenhavn, ligesom andre store Steder, er en meget god By for Frem=

mere, især saakaldte Virtuoser; baade paa To og Fire. Dette kan deels komme af, at de har Publikum i deres Landsmænd og Qvasilandsmænd, af hvilke her desværre kun er alt for mange, der baade er danske fødde og danske fødte ovenikiøbet. Deels reiser det sig vel af det, at Dagdrivernes og Dagdriverskernes Antal Aar for Aar skal betydelig tiltage, og at der for disse naturligviis intet er kiærere, end naar der kommer noget, de kan rende efter. Deels har det vel ogsaa sin Grund i den underlige Forskiel, man paa senere Aar vil have lagt Mærke til, at Fama bestandig blæser i Trompet for Alt, hvad der kommer daraussen fra, og derimod sædvanlig bytter Trompeten om med en lille Pibe, naar det gielder om noget Indenlandsk; eller som jeg hørte en sige forleden: at den allermindste Snalling fremmed Lys bliver omhyggelig sat paa en Lyseprofit, og denne igien baaret høit i Sky paa en Stang, for det det ret skal tage sig ud og skinne for Folk; medens der er de, hvis hele Digten og Tragten gaaer ud paa, at faae Alt indenlandsk under en Skiæppe, at det ikke skal skiære dem i Øinene, med mindre de kan see deres Greb til, at faae sat et Par Knaldperler i det, at det kan tage en Ende med Fortsættelse, og gaae ud med Rabalder i en Fart.

At der imidlertid paa den danske Skueplads for Øieblikket skulde være en saadan Hundetid, at jeg torde tilraade Ew. E. der at prøve Deres Lykke, har jeg ikke Føie at antage. Overhovedet er det ikke nogen gunstig Tid nuomstunder her i Landet for os Hunde, der — som man engang sagde i Frankrig — ere samtlig mistænkte for at være mistænkelige; og synes paa Skuepladsen Vinden Aar for Aar mere at have vendt sig mod de Umælende i Almindelighed; og har man f. Ex. saaledes forsikret mig, at man for ikke ret længe siden skal have været i meget urolige Tanker i et Stykke over en død Griis; ligesom man i et andet Skuespil, som jeg endda har hørt Folk, der burde forstaae sig derpaa, giøre særdeles meget af, skal have stødt sig paa en stakkels Giedebuk, der ikke saameget som kom frem engang; ja om det saa var vor egen Confrater

hvis adelige Rygte,
Gik mange Land omkring

og synes at være kommet Ew. E. for Øre, saa kan Ew. E aldrig forestille Dem, hvilke ynkelige Avisstykker der om ham har været at læse, og hvordan man vilde sætte Skuespillerne i Hovedet, at de skulde skamme dem ved

Ti Millioner Klap, som hver en Hund kan faae.

Ligesom det var hver en Hund, der kunde saadanne rare Kunster; og saa kom han endda ikke engang frem i nogen ordenlig Komedie, men bare mellem Acterne i et Mellemspil, hvor de forestille Dyrehaugen, som netop er det Sted, hvor slige Kunster have hiemme.

Naar nu han saaledes kom afsted, som en Hund i et Spil Kegler, som man siger, og ikke skal have Lyst at lade sig see saaledes tiere — uagtet jeg maa lade ham, at han har været for stor paa det, til at læse et Ord af Alt, hvad der er skrevet om ham — saa kan jeg ikke troe, at et formeligt rørende Drama, hvori en Hund var Helten, om De saa selv var denne Hund, vilde fare vel paa vor Skueplads, om det endog fik Lov til at komme der. Ikke just som vort Publikum var saa drabeligt, som Deres Brev beskriver det dublinske Hundepublikum at have været; er det undertiden rykket frem med Pibe og Tromme, har jeg dog aldrig hørt, at det har betient sig af det grove Skyts; efter Lamper og Lysekroner er der saavidt jeg veed, aldrig blevet kastet med noget frygteligere end et afrevet Kioleskiød, og det endda en Aften, hvortil man vel ikke let vil faae Magen; men aldrig har — af gode Grunde —

vort staaende Parterre nogensinde fyret med Bænkestumper. Er der end i ældre Tider nu og da fra Parterret opsteget en liden Guldregn, og faldet paa Skuepladsen, har denne dog, saare langt fra at være noget frygteligt Skybrud, altid været af en særdeles blid og velkommen Art. Er det end undertiden kommet til Haandgemænge, har man dog, trods alle udspredte Rygter, endnu aldrig mærket til nogen formelig Slagtning. Derimod nægter jeg ikke, at vort Underhuus paa senere Tider visse Tyge Brahes Dage falder lidt vel snaksomt; og at det, trods den vienske Directeurs velmeente Formaning, da just finder sin bedste Fornøielse i at forstyrre Andres. Og var det ved en saadan Leilighed vel muligt, at Ew. E ved Deres Indtrædelse paa Scenen kunde blive modtaget med en liden Hundesamtale; eller vel endog, hvis det indtraf paa de Dage, da der fyredes paa Commando, man oppebiede en af Ew. E. Hovedscener, f. Ex. hvor De snappede Lygten for at vise Vei til Deres døde Herres Liig, og just som De nu var i Begreb med at berede Dem

en glimrende Bortgang, giorde sig en om Glæde af at sætte Dem som en vel dresseret Hund i Forlegenhed, i det man fra fire fem forskiellige Sider, commanderede forskiellig, saa at den ene f. Ex. raabte Such — verloren! den anden commanderte: todt! den tredie: schulter! den fierde skreg: was spricht der Hund! og den femte nu af fuld Hals souflerede Wof! Wof! Wof! eller prøvede at tærge Dem med et fiendtligt Miau.

Ew. E. maa ikke troe, at det er Brødnid, eller Theatercabale, der fører min Pen; af et følgende Brev vil De erfare, hvor broderlig jeg mener Dem det.

Moppe kaldet Joli.

Tilskueren.

No. 44.

Kiøbenhavn. Fredagen den 14 Juni 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Parce sepulto!
Parce pias scelerare manus
Virg. Æn. libr. 3 v. 42.

Og de faa, som gik de trange
Dydens møiefulde Gange,
Som forfulgtes høit med Spot,
Og for Ondt dog gave Godt,
Naar tilsidst de fore heden,
Over dem hvile Freden da!

Abrahamson.

Kiære Tilskuer!

Ja! det er din gamle Medarbeider og Raadgiver Neqvidnimis, der her tager Pennen for at skrive dig til, egenlig for at tage dig den af Hænde, og i dit Sted tage til Gienmæle i en Anledning, hvor-

du hverken kunde, eller burde tie, og hvor det dog fra flere Sider torde være vanskeligt for dig selv at tale. Fuldkommen er jeg overbeviist, at du holder fast ved din gamle Troesbekiendelse, at intet er dig ærværdigere, intet helligere, end vore Hengangnes Grave, og hvorvel jeg veed, at du indrømmer, at man til det gamle gyldne Ord, intet om de Døde uden Godt, har i nyere Tider føiet det Tillæg: intet om de Døde uden Sandt, veed jeg dog tillige, at, som du overhovedet ikke er tilbøielig til at omtvivle Sandheden af det Gode, er du endnu allermindst villig til det, naar det gielder død Mand. Dog — ved at sætte mig ind i din Synsmaade og Tone, er jeg kommen for langt fra min egen; det er Tid, at jeg vender tilbage dertil.

Jeg behøver neppe at sige enten dine Læsere eller dig, at det er de tvende Stykker i sidste Hæfte af Dansana, Correx med en Trumpf paa, og især det derpaa følgende Epigram til Kiøbenhavn, jeg agter at skrive om. Kiendte disse Læsere mig saavel som du, behøvede jeg heller ikke at tilføie, at jeg ingen Deel har eller tager enten i literariske eller politiske Stridigheder, at jeg ikke seer Giengangere, og ikke rører ved Pindsviin; at jeg, naar et eller andet i Dansana

eller forhen i Dannora ikke smager mig, fortsætter jeg det med nogle Blade af Labyrinthen eller Ungdomsarbeiderne, eller hvis jeg ikke har disse ved Haanden, nynner ved mig selv en Strophe eller to af: Naar Børn sig om mig flynge, eller: der var en Tid, da jeg var meget lille; at hvorvel jeg ogsaa er af dem,

Der ei i nogen Grad
Kan taale Spanskgrønt,

og der alt længe har giort Næse af al den tydske Spanskvind, vor nyeste Litteraturs Conditorier tractere os med, og hvorvel jeg gierne gad havt Dom i Sagen, om Stymperen Tieck, som jeg i Dansana har seet ham kaldet, virkelig er af dem i den nyeste poetiske Poesie, der skal baade have glædet og gavnet, som jeg i et andet Blad har seet, og hvorvel jeg ganske godt veed Forskiel ikke blot paa Blomster og Blommer og paa Skind og Skin, men ogsaa paa Qvinde og Qvind, troer jeg dog just ikke, at Pindus derfor bliver til en Pind, om de endog undertiden forbyttes, og seer derfor ret gierne, at der i den kiære Sommer blæser lutter Vestenvind, om den saa ikke udrettede Andet, end bragde os vakre Thora fra Havsgaard i Havn. Med dette Sindelag, som er mit gamle, gaaer jeg altsaa til mit Æmne.

Correxen vil jeg kun saare kort opholde mig ved, da det i Grunden er kun en Plaisanterie; skiøndt der vel til Forsvar saavel for Ingemann, som Foersom, hvis Qvad det i øvrigt skulde undre mig, om ikke Baggesen selv satte samme Priis paa, som du og jeg, lod sig ustridigt sige adskilligt.

Jeg vil saaledes ikke opholde mig ved, at om jeg end ikke kan stikke den Trumf, der er sat paa, at Knudsen ikke var Digter — da jeg overalt maae tilstaae, at jeg i vore Dage ikke ret mere veed, hverken hvad der hører til at være, eller ikke være det — da kunde han derfor gierne fortiene Navn af Kampens Skiald; thi hvis jeg ikke har læst min Snorro urigtig, sang Kampens Skialde ikke blot Sange, de selv havde digtet, men og Andres, som Thormod f. Ex. inden Slaget ved Stiklestad istemmede Biarkemaal hin gamle, der saa notorisk ikke var hans; og hvad det Spørgsmaal angaaer, om han var en gammel Mand, eller ikke, da er det jo vel afgiort, at gammel og ung ere saare relative Begreb, og ligesom Ungdomsarbeidernes Digter synes at blive evig ung, saaledes kunde vel med Føie den Afdøde siges at være blevet aarle gammel; om ikke gammel af Aar, saa dog gammel af Daad, og Møie. Dog som sagt, det hele er Spøg, og

Spøg maa ikke saa punktlig randsages eller sønderlemmes.

En anden Sag er det, naar Digteren i det følgende Epigram tiltaler Kiøbenhavn ved en Skuespillerliigbegiængelse saaledes:

Stands, Axelstad! i Sort paa Gravens Rand:
Og tænk dig om, før selv du ligger.
Hvad er dig, svar mig! Konge, Folk, og Land!
Naar du begraver, som din største Mand,
Din første Gøgler, og din bedste Ligger.

Neppe behøver jeg at fralægge enten dig eller mig al Mistanke for Partiskhed til Axelstads, især det nuværendes, Fordeel; hvorledes det giennem mine Glas seer ud, kan enhver noksom af dine Blade erfare. Heller ikke troer jeg, der kan være to Meninger om, hvad vi om disse til Mode, og altsaa til Misbrug, blevne offentlige Liigfølger tænke. Men det være mig tilladt at spørge: begrov virkelig Axelstad Dannebrogsmand Skuespiller Hans Christian Knudsen, som sin største Mand? talrigt var hans Følge, hæderligt, udmærket; men havde han ikke og som Kunstner, som Menneske og som Borger treedobbelt Adkomst dertil? mange vare de hans Kunstbrødre og Kunstvenner, der fulgte ham; mange samlede personlige Forbindelser om hans Kiste; mange og meget hæderfulde Mænd vare og de, som bragde hans Borgervirksomhed og Borgerværd denne fortiente frivillige Hylding; men — frit kan man dog derfor

spørge: var hans Jordefærd, som Gerners, som P. F. Suhms, som P. A. Bernstorfs, som Christian Colbiørnsens? savnede man og her enhver ikke ganske ubekiendt eller umærkelig Mand, der ikke tog Deel deri? kan man med samme fulde Føie som om Gerner sige: at han paa Danmarks Skuldre bares til sin Grav? skulde man ikke om hver Hædersmand, som tog Deel i Følget, med temmelig bestemt Vished kunde angive, hvorfor han var der? som en hæderlig og hædret, fortient og elsket Danneborger blev han begravet, som han var værd; men ikke som vor største Mand. Som den der havde været tro mod Konge, Folk og Land, hædredes han, og gav vi derved tilkiende, hvad Konge, Folk og Land var os.

Men hvad var han os?

Vor første Gøgler, og vor bedste Tigger,

siger Epigrammet. Jeg vil ikke giøre forhenværende Theaterdirecteur, Theaterdigter og Theaterdommer Baggesen den Uret at bringe Overskriften ved en Skuespillerliigbgiængelse i Forbindelse hermed, som om Skuespiller og Gøgler vare eenstydige Ord i hans Pen; jeg vil indrømme, at den Afdøde, der i sin Scheva, i Morbroderen i Myndlingerne, i Vielgeschreis Oldfux, og i saa mangfoldige andre Roller viiste sig som Skuespilkunstner i Ordets værdigste og ædelste Betydning, i mangen Buffa med og uden Sang offrede til Døgnets og Mængdens Smag ved, hvad muligt du selv, kiære Tilskuer! torde kalde Gøglespil: men uden at spørge: hvorfor opfører man deslige Skuepladsens Bestemmelse og Valgsprog aldeles uværdige Stykker? hvorfor synes Compo-

nister mod vor uforglemmelige Schultzes Mønster, helst at vælge disse at øve deres Kunst paa? hvorfor er Stemmen og Tonen i Skuespilhuset som oftest i de vankundiges og vanartiges Hænder? vii jeg blot opkaste det Spørgsmaal; naar blev det Skik eller Ret, at dømme Kunstner eller Digter, efter deres maadeligste, mindst lykkede Arbeider? Hvo er den, der udholdt Dommen, naar man saaledes vilde gaae irette med ham? skulde virkelig den Hengangnes Vederpart selv have Lyst til at underkaste sig denne Rettergangsmaade?

Dog — dette fik endda saa at være, da at betragte Alt fra den bedste Side, unægtelig ikke er Brugen nuomstunder; men, nu det ham tillagte Tiggernavn! naar, hvor, hvad, og for hvem tiggede han da? Ikke for sig! thi at han oppebar Indtægterne af de ham for hans Fortienester af Kongen bevilgede Skuespilaftener, det var ikke at tigge; ellers vare — jeg vil ikke sige, du, ikke Baggesen selv, men saa mange af Danmarks ypperste Ædlinge, Ewald, Storm, Thaarup, Pram, P. A. Heiberg, Tode, om jeg ikke husker feil, ikke at tale om de ædle Nutidige, samtlig Tiggere. Det var altsaa for de Qvæstede, for de Faldnes Efterladte han tiggede. O vel maatte man spørge

Hvad var os Konge, Folk, og Land, hvis vi skulde tigges til! at ihukomme vor Pligt mod dem, der havde hengivet sig for disse? hvis et Erkiændtligheds Alter helliget Fædreland og Menneskehed var os en Tiggerpose? den Stav, hvorved han giorde sin møisomme og utrættelige Walfart fra Alter til Alter, en Tiggerstav.

Dog — jeg vil ikke gierne paadrage mig Mistanke for pyntet Prosa; jeg vil altsaa, erindrende mig mit Navn, og den Caracteer, det giør mig til Pligt, uden alle Udraab, uden alt, hvad paa nogen Maade kunde synes Ordbram, ligefrem sige: at, endog forudsat, at den vor Hengangne i levende Live og efter hans Død ydede offentlige Erkiændtlighed, ikke altid, eller fra alle havde yttret sig paa den meest passende Maade, da havde han dog ved sine mange og mangehaande Fortienester og Opofrelser fuld Ret dertil; at det er – skiøndt just ikke satanisk – dog i høi Grad ubilligt og urigtigt, at lade det mindste af den Daddel, eller Spot, de herved, som ved Alt, hvad der paa en Maade drives som Modesag, forefaldne Misbrug eller Latterligheder kunne foranledige, falde tilbage paa Manden, der ivrig og ufortrøden henofrede sin Tid, sit Pund, sin Kraft, sin Helbred, og omsider sit Liv for det Gode, og som unægtelig og umiskiændelig virkede det Gode dermed; at kort sagt den, som Epigramisten selv erkiendtlig tillægger

Ægte Borgerdaad
Og ædel Stræben, trods den Bedste
For sin ulykkelige Næste,

har hellig og ufortabelig Adkomst til hver god Mands og Danneborgers ærbødige Erkiendtlighed.

K. R. Neqvidnimis.

Rettelse i forrige Nummer.

Side 1 Linie 12 Gnedskes, læs: Gedskes.

Tilskueren.

No. 45.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 19 Juni 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Fandt Rosen, før en Storm afrev dens Blade.
Emilie Galotti 5 Akt 7 Sc.

Scener af T. Kørners Sørgespil Zriny.

(See Tilskueren No. 2 indeværende Aargang.)

Femte Acts fierde Scene.

(i Kiælderhvælvingen i Fæstningen.)

Zriny. Eva (hans Gemalinde). Helene (hans Datter).

Zriny.

I er beredte? ikke sandt?

Eva.

Ja Zriny!
Med Gud i Himlen har jeg mig forsonet,
Og venter rolig min Forløsningstime.

Zriny.

Og du Helene?

Helene.

Hvad min Moder trøster,
Det gyder Balsom ogsaa i mit Bryst.
Forklaret er min Smerte, jeg er færdig
Til, naar du vil, at staae for Herrens Throne.

Zriny.

Saa skal de sidste Øieblikke see
Os hvile kierligt i hinandens Arme! —
Min Elskede! du gavst mig mangen Glæde,
Opklared mangen mørk, uvenlig Time,
Og smykked mangen Dag med stille Lyst.
Den høie Eed, vi svor ved Alteret,
Du troligen har holdt, din Kiærlighed
Har troefast deelt hver Kamp, hver Kummer med mig,
Og mangen Foraarsblomst har du forsaget, —
Som dig min Skiæbnes barske Stormvind brød.
Gud lønne dig derfor!

Eva.

Min store Helt
O tusindfold du har giengieldt mig alt
Med inderlig og trofast Kiærlighed,
Og med det store Øieblik, hvori
Du tillod mig, at maatte døe med dig!
Men hvad er det? — Du est io festlig smykket!

Zriny.

Du kiænder denne Dragt? —

Eva.

O ja! saaledes
Du sank i Herrens Hus i mine Arme,
Saaledes hilste du mig som din Brud!

Zriny.

I denne Dragt gik ieg en yndig Morgen
Til herlig Høitidsfest, min Elskede;

I denne Dragt jeg nu i Livets Aften
En herlig Seier stormer kiækt imøde!
En anden Fest os Døden nu bereder;
Kom, kom! Saaledes holde vi vor Eed!

Eva.

Min ædle Zriny! o jeg bliver svimmel
Naar op til dig jeg mig forvoven drømmer.

(De omfavne hinanden.)

Helene.

Min Fader! Moder! aldrig bar vist Jorden
Et Par, saa ædlt, Lykkens Gunst saa værd!
Og I maae døe! — Nu røver Skiæbnens Haand
Ta Verden al dens Stolthed, al dens Pryd,
Thi ty saa store Heltehierter knuses!
Ei værd er Jorden Eder at besidde
Da ei den skiænked Eder al dens Held,
Og ei betalede sin Gield til Eder
Med alt det bedste herligste, den har.

Zriny.

O, vredes ei paa Skiæbnen, gode Datter!
Nei — heller tak dens faderlige Gunst,
Som venlig har forundt os at bevare
I Prøvens Ild vor Hiertes rene Guld!
I Medgang øver Dyden sig kun slet,
Ulykken er den Jord, hvori den trives,
Det rette Himmelstrøg for Siælestorhed;
Fra den udgik hin stærke Heltestare,
De svundne Dages Kiæmpebilleder;
Fra Modgangs Skole udgik Verdens Stolthed.
Naar den til Kamp udæsker Mennesket,
Fremstormer Kraften ad uveisom Bane;
Da stiger Støvets Roes til Stiernerne,
Udødelig da vorder Dødens Søn! —
Nu Timen nærmer sig! — frivillig gaae vi

Til Dødens Offerfest — (til Eva) Hvor finder
jeg dig,
Min Eva! o hvorledes?

Eva.

Hisset oppe,
Min Zriny værdig! — Sørg kun ei for mig!
Fast min Beslutning er; ved Affkedskysset
Du skal erfare hvad en Qvinde kan.

Zriny.

Og du vor Datter?

Helene.

Frygter ei for mig!
Jeg svæver Eder hisset fro imøde;
Der er jeg før end I; min elskte Brudgom
Ei negte kan sin Brud et Afskedskys.

Femte Scene.

De forrige. Alopi, Popeutovitsch og Juranitsch (Høvedsmænd, Juranitsch Helenes Elskede).

Juranitsch.

Her er vi, rusted til vor sidste Gang,
Let, som du bød, foruden Pandserplade,
Uvæbnet Brystet venter Dolkens Stød.

Popeutovitsch

Din Helteskare har forsamlet sig,
Og længes efter sidste Gang at see dig,
Og saa at døe for Fædreland og Tro.

Alopi.

Nu bragtes os det Budskab ved en Flygtning,
Som er i Nat undsluppet Fiendens Hær,
At Syala er taget, og Kurutschin
Ved Troløshed i Tyrkehærens Magt;

Zriny.
Ha skiændige Forræderi ! Op Brødre!
Hævntørstende vi denne Plet udtvætte
Af Ungarnavnet med en Strøm af Blod!
Vor Heltestammes Hæder vi bevare!
De trende Høvedsmænd.
Du vedst vor Eed! Vi kiænde ingen Fare!
Helene.
End eengang, Fader du velsigne os!
Zriny.
Min rigeste Velsignelse modtager,
Dog ei til Livet, men til Offerdøden
For Frihed, Ære, Tro og Fødeland!
I Himlens Villie uden Frygt adlyde!
Dødsenglen vie Helten og hans Brud!
En evig Morgen see vi snart frembryde;
Da samles vi til Kiærlighed hos Gud!
Og Lysets Væld med Straalers Glands omgyder
Den rene Siæl, der søgte Himlens Dyder!
Alopi.
Hør! dine Tappre kalde!
Zriny.
Kommer da
For sidste Gang vi favne vore Helte!
Saa ud til Kamp! saa fare Sværd fra Bælte!
(Gaae, undtagen Juranitsch og Helene).

Siete Scene.

Helene. Juranitsch. (staae endnu i hans Omfavnelse).

Juranitsch.
Eet Kys endnu, saa lad mig gaae!
Helene.
Nei Elskte,

Saaledes ei vi skilles ad! Din Brud
Vil du i denne Farens Storm forlade?
Skal jeg da nødes til at tigge Døden
Af en beruset Janitschar? — Du vil,
En fremmed Morderhaand skal støde Dolken
I dette Hierte, grusom Musulman
Skal sønderslide dette ømme Bryst,
Hvor hvert et Pulsslag slaaer for dig allene?
"Dødsenglen vie dig til Heltens Brud"!
Saa sagde han; vil du hans Ord forhaane?
Nei Juranitsch! stød Dolken i mit Bryst,
Og bortkys Livet af min blege Læbe!

Juranitsch.

Gud! hvad forlanger du?

Helene.

Hvad Pigens Haand,
Skiøndt svag, dig aldrig vilde nægte, naar
Du her laae saaret, og var ei istand til
At søge Døden i den aabne Mark,
Men frygtede for Bøddelørens Hug;
Da greb jeg uden Skiælven efter Dolken;
Og i en Hast formæltes vore Siæle.

Juranitsch.

Jeg myrde dig! o Gud, det kan jeg ei!
Tidt buldred' Dødens Torden rundt omkring mig,
Min Broder faldt i Striden ved min Side,
Og engang stod jeg paa min Faders Liig,
Men aldrig bæved, aldrig zittred jeg,
Og styrted rasende, med Hævnens Sværd,
Midt ind i Fiendens tætte Morderskare;
Men brække denne Rose! — Naar en Stormvind
Omstyrter Egen og den høie Gran;
Den rører ei den spæde Blomst, dens Torden
Forvandles til en sagte Zephyrsusen;

Og jeg skal vildere, end Stormens Rasen
Adsplitte Livets bedste Foraarskrands!
Jeg brække grusomt denne skiønne Blomst,
Som Skiæbnens Haand ei voved at røre?
Nei, nei jeg kan ei!

Helene.

Hvis du har mig kiær,
Hvis ei din Eed er faret hen i Vinden,
Hvis her i Verden dette er dig helligt:
Gud, Uskyld, Frihed, Fædreland og Elskov,
Saa dræb mig! Hisset gaaer jeg dig imøde
Og rækker dig din Seiers Palmekrands! —
Har du mig kiær? — Du afslaaer mig det ei!
Jeg maae jo døe; — thi ei Sultanen dog
Skal slæbe mig bort med sig, som Slavinde?
Vil du ei heller see min Død, end Skiændsel?
Skal Voldsmænd da — ?

Juranitsch.

Holdt! holdt! jeg myrder dig!
(løfter Dolken for at dræbe hende).

Helene.

Ei saa min Elskte! ei saa barsk, saa vild!
Din Dolk du sænke fredelig og mild
Dybt i mit Hierte! bliv du aabne mig
Den skiønne Vei til Lysets Himmerig!
Omfavn mig! — O hvor let er nu mit Bryst!
Paa eengang alt omkring mig vorder lyst;
Nu synker Sløret! o mit Øie seer
En anden Dag, som mig imøde leer! —
Stød til min Brudgom, og i Dødens Stund
Bortkys min Aande af den blege Mund!

Juranitsch.

Hist samles vi da snart til salig Glæde?

Helene.
Ja din for evig er jeg jo hos Gud!
Juranitsch.
Hist fro du seer din Elsktes Strid hernede?
Helene.
O tøv ei længe! skynd dig til din Brud!
Juranitsch.
Ha! snart til Døden Kampens Røst mig kalder!
Helene.
Da fald som Helt, og juble naar du falder!
(dræber hende).
Juranitsch.
Saa tag mit Kys! Dig Himlens Gud velsigne!
Helene.
Tak, tak, min Brudgom, for den søde Død!
O, følg mig snart! Endnu et Kys min Elskte!
Med dette Kys min Siel fra Jorden flye!
(døer).
Juranitsch.
Farvel! farvel! min evig elskte Brud!
(Trompeterskrald.)
Hør hvor de kalde: ha! nu kommer jeg!
(Lægger Helenes Lig ned).
I denne store Grav jeg lægger dig;
Min sidste Taare falder paa dit Liig! —
Og nu til Kamp, hvor deres Slavind blinke!
Til Kamp, og Mord, og Fald jeg farer ud;
Velkommen Død! du bær mig til min Brud,
Dit første Glimt mig til min Himmel vinke!
(styrter ud).

C. J. Boye.

Tilskueren.

No. 46.

Kiøbenhavn. Fredagen den 21 Juni 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Menalc. Dic Mihi Damæta! cujum pecus? an Melibæi?
Dam. Non verum Ægonis! nuper mihi tradidit Ægon.
Virg. Buc. Ecl. 3, v. 1—2.

For Himlens Skyld min Ven! sands, om du det formaaer
Den Overstrømmelse af krigeriske Blade.
Cleon, en Satire af J. Zetlitz.

Følgende Brev er — skiøndt ikke skrevet til Tilskueren — kommet ham tilhænde med Anmodning, at det maatte blive indrykket i hans Blade, for maaskee paa denne Maade at komme a son adresse.

Min Ven!

Jeg har læst de Breve, De tilsendte mig i Manuskript, og siger Dem uden Tilbageholdenhed,

at de ikke forekomme mig at være af Dem; da De pleier at skrive med Blæk og ikke med Blod; og da De bruger en Pen og ikke en anatomisk Kniv, der skiærer saameget skarpere. Det er ikke paa denne Maade, min Ven! man frembringer satyriske og critiske Epistler. Da De ansaae Dem forpligtet at skrive slige, burde De først kiendt Grebet, for ikke at spilde Papiir. De tog feil, da De satte Dem i Hovedet, at der til at dadle Feil behøvedes en Stil, der svarede tilfulde til sin Etymologie. Nei! m. H., den satiriske Epistel bestaaer ikke i en ethisk Beviisførelse; thi Gienstanden for Satiren er Feilene, og denne er kun en Irettesættelse af dem. Jeg tilstaaer, at den maa være bidende, men De veed ogsaa, at den bør være indklædt i ligesaamangen Skrømt, som Kløgt; thi en aabenbar Bidenhed, blottet for Fiinhed, er afskyelig. Jeg vilde blot kalde den Satire sindrig og overeensstemmende saavel med sund Forstand som med Retskaffenhed, der beskylder, og dog synes at undskylde; der i det den dadler, lader som den roser, og betiener sig snart af Ironie, snart af tvetydige Udtryk, der ere dens egentligste Prydelser; saa at Satirerne ikke ere forskiellig fra Straffeskrifter i Henseende til Materie, men til Stiil, og af den Grund indskrænker Udarbeidelsen af slige Epistler sig til følgende tvende Punkter: Fortælling

om lastefulde Handlinger, der paa en skrømtende Maade aabenbares, og bidende og spidsfindige Betragtninger ved Tvetydigheder, Tankesprog, eller ironiske Udtryk, der bebreide under Skin af at smigre.

Alle disse Forskrifter, som Cicero i sine Epistler har efterladt os, er De meget langt fra at efterleve i Deres satyriske Skrift; og da De ikke har brugt disse til Rettesnor, har De ligesaaliden Held med Deres Dadbel som med Deres Forehavende at fornøie mig med det Tilsendte.

En ligefrem straffende Epistel er en anden Art Daddel, forskiellig fra den, jeg her afhandlede; thi Satiren er en fiin og sindrig Daddel, som har den ethiske og logiske Overtalelse for Øie, medens Straffeskriftet er en aabenbar Irettesættelse, som mere hælder til det lidenskabelige, end til noget Andet.

Da Latteren er en hæftig Bevægelse, der kommer af noget, der siges eller skeer, som er urimeligt og stridende mod Anstændighed, er dette det Kunstgreb, Kunsten foreskriver; først at fremsætte Noget, hvoraf man leer, eller hvorfor man leer, hvorfor man dadler, dog saa, at man ikke forfeiler de fine Former, der opvække Latter. Ved en saadan Leilighed hielper ikke Menneskehaderens nedslagne Visier, som

De søger at tage til Mønster, bedre vilde det her være at søge at efterligne Chrysippus, der loe sig ihiel ved at see et Esel spise Figen paa en Eng. Dernæst bør man anstille latterlige Betragtninger over det, der er sagt, eller skeet, og paa en behagelig Maade fremstille det med alle dets Omstændigheder som stridende mod Anstændighed; dog med Alt ikke for nærgaaende. Ved saadanne Leiligheder tillade man sig løselig at berøre Huden, men ikke, at trænge til Marv og Been.

Saa have alle de tænkt, der naar de skrev, raadspurgte Bøger, og ikke deres egne Lidenskaber, og er jeg derfor af de Tanker, at De ikke skal udgive Deres Breve, som jeg herved sender Dem tilbage; thi det er ikke paa disse Torne, der vil voxe Roser for Dem.

Fr. J. Fr.

Indtil Rummet og andre Omstændigheder tillade Tilskueren at udlade sig over ovenstaaende Brev, vil han meddele et andet, som ham i disse Dage er tilhændekommet.

P. M.

Hvad seer De? Hr. Tilskuer! og hvorledes læser De? dette er et Spørgsmaal, som man med

fuld Føie paa Grund af det ene af Deres Blade efter det Andet havde Anledning at giøre Dem. Deres kiære Medbroder i Odense, Hr. Hempel, der ved saamangen Leilighed slaaer paa samme Streng med Dem, har dog — skiøndt paa en ironisk og satyrisk Maade — anmældt de Sommerforlystelser, som de lyksalige Kiøbenhavnere enten allerede have, eller om faa Dage kunne komme til at svømme i: Hr. Dupuis Lystfyrværkeries Amphitheater, hans keiserligkongelige Kabinet af Voxfigurer, Hr. Karamattys Samling af udenlandske Dyr, Hr. Goldkettes concessionerede attesterede og priviligerede Styltedands, foruden Sommertheatret, ikke at tale om de Forestillinger, han af de H H. Røpke og Steiner bebuder os, samt Hr. Geisselbrechts rigklædte mechaniske Kunstfigurer; og om Alt dette har De endnu ikke mælet et eneste Ord. For at giendrive Deres nylige spidsfindige Udsagn, at det var den med Dagdriverierne tiltagende Mængde af Dagdrivere og Dagdriversker i Hovedstaden, som Alt sligt havde sit Tilløb at takke, har det for nogle Nætter siden aabnede Vauxhal i Rosenborghauge en Afsætning af 3000 Billetter; og De tier saa stille derom, som det kunde været en Vandernes Maskerade; en fremmed Sangerinde kommer hertil, og synger, saa — forsikrer man os — det

halve Kiøbenhavn gaaer fra Forstanden, og Resten vilde havt samme Skiæbne, og her altsaa blevet et complet Abdera, hvis hun blot havde heddet Beccarini, isteden for det tydske Becker; og De bliver saa phlegmatisk derved, som om hun kunde paa fleet og ret dansk have heddet Bager; ja jeg troer, om man saa sagde Dem, at Mad. Catalani sang God save the King, som en Romerinde, vilde De formodentlig finde det en meget tvetydig Lovtale, og derved erindres om den tydske Haarskiærer i Deres Ungdom, der roste sig af, at han i en Klosterforestilling — jeg troer, af Mariæ Bebudelse, havde spilt Engelen Gabriel als wie bare Satan; ja om saa en Machinmesterdue efter Sangen fløi ned, og bekrandsede hende, var De ligesaavel istand til at antage det for en smagløs Hylding af hendes Kunstværd, som De formodenlig i alle Ord, Punkter og Clausuler vedbliver, hvad De om Hunden i Bondyskoven har skrevet, uagtet hans Mester er bleven fremkaldt paa Skuepladsen i München.

Ja det som endnu mere er, om endog Skuespildirectionen Matthiesen & Comp. ogsaa her paa Raadstuen gave Balletten Katten og Kokkepigen, samt mange andre skiønne Forestillinger, og ligesom i Horsens dermed giorde det bedste Maked, medens ogsaa her i Handel og Vandel sporedes stor Pengemangel; saa skulde det endda være alt det, De værdigede det et Diekast eller et Ord; ja om saa en Hr. Steding glædede os, som for ikke længe siden Ribeby med sit Marionettheater, — som rigtig er noget, De først har tilstaaet, De ikke forstaaer Dem paa — De taug endda; og det uagtet han blandt flere Forestillinger gav det ved den ypperlige Sammenæltning af det comiske og tragiske udmærkede Stykke "Diocletian eller den tiende Chrstenforfølgelse," hvori ikke blot en Halshuggelse gaves til Bedste paa Scenen, men endog oven i Kiøbet skeete ved den saakaldte lystige Person, der ved nogle vel anbragte Narrestreger søgte at more Publikum, efter at han saare pudsigt havde fuldført

Henrettelsen." Ja selve Præsentationen af den halshuggede Prindsesses ynkværdig pragtfulde Castrum Doloris, tilligemed det her høitideligen afsjungen Sørgeqvad vilde, trods alle den saakaldte lystige Persons Bestræbelser, ikke have været istand til at skaffe Dem nogen Luns gemotion, og denne Smagens=Raffinadeur, som Riber=Avis kalder ham — vilde hos Dem ikke været heldigere, end de mange andre, der paa saa mange forskiellige fine og ufine Maader have forsøgt at rafinere Deres grove og gammeldags Smag.

Men om De endog selv er saa vranten og vanskelig, burde De i det mindste, som en sandru Tilskuer, give os det Vidnesbyrd, at vi nuomstunder maa være et saare fornøieligt Folk; det er ublagt: et Folk, som er let at fornøie, og det er dertil, jeg herved opfordrer Dem.

Risør.

Tilskueren.

No. 47.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 25 Juni 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Rose elle a vecu ce, que vivent les roses,
L'espace d'un matin.

Malherbe.

Min Rose!
Som med dit kiøle Bladhang huldt husvaled
Min Hyttes Tag — nu visnet, sønderbrudt!
Fiskeren af Oehlenschläger.

Rosen i Lunden.

Den Haugemand gik i grønne Lund,
Den var saa skiøn;
Der sysled han gierne i Hvilestund,
Og klaged i Løn.

O Fader! intet du skiænked mig
Paa viden Jord,
kun Sorg og Møie forfølger mig
Ved Armods Bord.

Jeg fandt ei Glæde i huuslig Kreds
Med Vennevív;
Thi ei med lidet hun var tilfreds,
Men ynded Kiv.

Jeg alle elsked, og var en Ven
Af arm og riig;
Men ingen elskede mig igien,
Og glæded mig.

Jeg ofte sukked og bad til dig,
I stille Nat:
O Fader! giør mig dog lykkelig,
giv mig en Skat!"

Den Haugemand hørte ved Midnatsstund
Sin Faders Røst.
Søn! plant en Rose i eenlig Lund,
Den være dig Trøst!

Dens Blomst skal fryde dit Øie tidt,
Og blive skiøn;
Og sprede sin Vellugt bredt og vidt,
Og være din Løn.

Den næste Morgen ved Dagens Gry
Stod Rosen der;
Og Lunden bredte sit sikre Ly
Baade fiern og nær.

En Fosterfader nu Planten fandt
saa øm og blid,
Den var hans Glæde og sikre Pandt
paa bedre Tid.

Naar Stormen bruste fra vilden Hav
Over Lunden hen;
Da bandt han Planten saa fast til Stav;
Den var hans Ven.

Naar Vintren bredte paa Field og Dal
Sit Dække hvidt
Da flytted han Planten i sin Hal
Og kyssed den tidt.

Ved Foraars Komme han Rosen tog,
og bar den ud;
Og høyt hans Hierte af Glæde slog
Med Tak til Gud.

Snart skiød en Knop fra de spæde Skud,
Saa trind og grøn;
Og Rosen brød af sit Fængsel ud,
saa reen og skiøn.

Den Haugemand minded sin Faders Røst
ved Midienat
Alt var den Rose hans Haab og Trøst,
hans eneste Skat.

Han nød dens Vellugt, og glædte sig,
Den var saa skiøn;
Og priste sig atter lykkelig,
Det var hans Løn.

Da stak en Orm det spæde Skud
ved Midnatstid;
Og Rosen visned og gik ud,
stod bleg og hvid.

Den Haugemand kom, og taugs han saae
sin Yndlings Død,
Da sukked han: Fader! skal alt forgaae,
uden Sorg og Nød!

Hver Midnat han gaar saa sorrigfuld
til sin Yndlings Grav,
Og slaar en Kreds i det sorte Muld
med Vidiestav.

Det er upaatviveligt — siger den forevigede Herder, hvem man allevegne, hvor det gielder om de skiønne Kunsters og især Digtekunstens Forhold til Moralitet og Humanitet, saa trygt kan tye hen til — at ved at studere og synge Naturen, det menneskelige Gemyt bliver mildere; hvo der gav os en botanisk Philosophie i et skiønt Læredigt, hvilken Riigdom havde han for sig! — Saasnart i Middelalderen Poesien levede op igien, erindrede den sig snart sit forhenværende sande Fødeland mellem Blomster og Planter. De provencialske og romantiske Digtere elskede deslige Beskrivelser; hos Spencer f. Ex. er det endnu stedse yndefulde Stancer,

der skildre os skiønne Urkener med deres Værter og Blomster. Med overordentlig Kiærlighed og en Overflod af Phantasie ere Cowleys ser Bøger om Planter, Urter og Træer skrevne; mellem tydske Digtere har Gesner med Rette sagt om vor gamle Brockes: han har nøie givet Agt paa Naturen i dens mangfoldige Skiønheder indtil det mindste Detail; hans fine Følelse rørtes ved de mindste Omstændigheder; et Græsstraa med Dugdraaber i Solen har ofte begeistret ham; hans Skildringer ere ofte for vidtløftige, ofte for kunstlede; men hans Digte ere dog et Magasin af Skildringer og Billeder, der ere tagne lige ud af Naturen. De erindre os om Skiønheder, Omstændigheder, som vi tidt selv have lagt Mærke til, og nu igien ganske levende erindre os.

Hvad en af Herder sammestedes anført Digter, der var vor Landsmand, skiøndt han sang tydsk, den afdøde Von der Lühe, i physisk Henseende sang, giælder og i poetisk:

Men I ogsaa er skiønne, I min nordiske Hiemstavns
Mildebrukkene Dale, og grønnende blomstrige Enge
Kiærere Flora har Eder, end alle den koldere Zones;
Hun i Eder sig fletter sine de simlbaere Krandse

Tilskueren har, han mindes i dette Dieblik ikke hvor, for ikke længe siden læst anmærket, at en af Sverrigs yngre Digtere, ved sine Blomsterdigte — hvoraf vi have et fordanskket ved Pastor Østrup paa Langeland — har tildraget sig særdeles Opmærksomhed; ogsaa blandt vore udmærkede Digtere ere der faa, fra hvis Haand vi ikke i det mindste have et eller andet kosteligt Blomsterstykke. Jeg behøver kun, som de falde mig i Tanken eller i Pennen, at nævne de deilige Elegier over Wahl, Oehlenschlægers og Schack Staffeldts, Baggesens gratieuse Blomstergalanterier, Storms melancholsk henrivende Idylle til hans Urtepotter, Guldbergs Laura og hendes Fader, Ingemanns hiertelige Sørgesang til en hengangen Veninde's Blomster, og hvo kan nævne dem alle! o! alt for let kommer i Verden for det følende Hierte det Dieblik:

ei til Mennesker, men kun til Eder
Spæder Blomster! da det vender sig;

da man for dog at see

Gratierne dandse
I Phantasiens Urtegaard,
Og alle Floras Krandse
Indflettede i deres Haar,

saa gierne tyer did

Hvor Hyacinthen smiler,
Hvor brænder Gyldenlakkens Knop,
Hvor Tuliproden hviler,
For snart at spire malet op,
En Neglik blodbestænkt
Fremstiger af lysgrønne Moderbæger,
Og Rosmarinen uforkrænkt
Med Vaarens Farve Øiet qvæger.

O Held den, som i Blomsternes blide Favn, ved deres venlige Smiil lærer med den nysanførte ædle Digter at erkiænde:

Min Siæl! du selv har Evne
At skabe dig en evig Vaar,
Hvad Lykke kan du nævne;
Som ei af den sin Farve faaer?

der af fuldt Hierte istemmer hans Takkesang:

Tak skee dig, som mig lærte,
Hvad der er sand Lyksalighed!
Viig aldrig af mit Hierte
Guddommelige indre Fred!
Din Tempel lad min Barm,
Og mig din Offerpræst og Søn og Yndling være,
Og min Camoene fro og varm
Skal synge Hymner til din Ære.

Tilskueren.

No. 48.

Kiøbenhavn. Fredagen den 28 Juni 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Behdixen.

Nunc tamen unde genus ducat qvæ dextra latentes,
Suppeditet vires, quem poscat turba moventem,
Expediam.

Addison Machinæ gesticulantes.

Jo galere jo bedre.

Wessel i Kiærlighed uden Strømper.

Hr. Tilskuer!

Det er virkelig stor Skade, at De, som De selv skal have tilstaaet, ikke forstaaer Dem paa Marionettheatre; jeg vover ellers at regne paa, at jeg i Dem, baade fra den æsthetiske, poetiske, oeconomiske, politiske, og moralske Side, vil fundet en nidkiær Talsmand for mit patriotiske Forslag, i alle skuespillystne Byer og Stæder i Stæden

for de nu almindelige offentlige private Theatre, at indføre Marionetskuespil. Da jeg imidlertid har hørt, at De skal være en Mand, der, om De just ikke er saa overmaade villig til at skifte Deres egen Mening, dog overmaade gierne hielper enhver anden til at faae sin fremsat, om den endog er nok saa forskiellig fra Deres, giør jeg mig det Haab, at De ikke nægter mig, i Deres — — Ugeblade (det aabne Rum mellem de to sidste Ord behager De selv at udfylde, eller lade Deres Læsere udfylde efter Behag) at meddele nogle Breve, hvori jeg Tid efter anden agter at fremsætte min Theorie.

Naar De siger, Hr. Tilskuer! at De intet kiender til Marionettheatre, maa det uden tvivl blot forestaaes saaledes, at De enten tilfældigviis, eller i Følge Deres dramatiske strænge Orthodoxie, aldrig har bivaanet nogen saadan Forestilling; det kan i øvrigt ikke slaae feil, at det maae være Dem bekiendt; at disse Smaafigurer stamme ned fra den ærværdige Oldtid, at allerede Herodot taler om dem, under Navn af Støtter, der bevægedes ved

Sener, eller Strænge; at, om de fra Arildstid have tient til at more visse Menneskers Orkesløshed — som en viis Skribent udtrykker sig, — da have de og forhiulpet Philosopherne til overraskende Lignelser, og Midler at giøre nyttige Sædelærdomme indlysende. I Xenophons Giæstebud — siger han — spørger Socrates en Markskriger — De erindrer bestandig, at det er ikke mig, men den anførte Forfatter, der taler — hvorledes han kan være saa munter i det, han driver en saa sørgelig Handtering som den, at sætte nogle Trædukker i Bevægelse: for mig — svarer denne — for mig er Menneskenes Daarskab en uudtømmelig Rigdomskilde; ved at lade nogle Stykker Træ bevæge sig, er jeg sikker paa, at faae min Pung fyldt. Naar Horats taler om en Prinds eller Stormand, der lader sig lede af en Yndlings eller Friskers Luner, siger han:

Du! er Du ei en andens Træl? du styres
Ved fremmed Stræng, som let ibevæget
Træklods!

(Hvorved jeg i Forbigaaende maa erindre, at den anførte Franskmand her citerer lidt vel frank, da det just er Horatses Træl, der benytter sig af Saturnaliernes Frihed til at sige det til ham selv, der, som bekiendt, hverken var Fyrste eller Stormand).

Ligesom det altsaa fra de anførte Steder, hvortil flere kunde føies, ikke kan være Dem ubekiendt, at Marionetter allerede vare i Brug og Yndest hos Grækere og Romere, saaledes vil det og, i Følge Deres Forkierlighed for det franske Theater udentvivl være dem i Minde, at Nationen omtrent i Midten af det syttende Aarhundrede med særdeles Enthusiasme bifaldt Tandbrækkeren Jean Brioches Talent til at styre Marionetterne. Denne findrige Mand — siger nysanførte franske Forfatter — tvang os saa at sige til at beundre sine Smaadukkers Behændighed, og især Delicatessen i den Tale, han lod dem føre. Ja i Deres gamle Ven Odin Wolfs historiske Ordbog vil De ydermere til denne Mands Berømmelse finde

hen mærkelige Anecdote, at en Olding, som bivaanede en meget alvorlig Forsamling i det franske Akademi, i sit Hiertes Fylde udbrød: Ak! hvor jeg dog holder mere af Brioches! saa det er at formode, at det, Brioche lagde sine Akademister i Munden i det mindste har været moersommere. Ydermere vil De udentvivl af den historiske Beretning forved Theatre de la Foire, som, jeg til Brug for Deres Skrift om Holberg er overtydet, De ikke kan lade unyttet, have erfaret, at mellem de Forsøg, man giorde paa at giække de Privilegier og Monopolier, der modsatte dem Bitheatrene, var og at opføre Stykker med Marionetter i Legems Størrelse; og syntes end Brioches Kunst med ham at gaae i sin Grav, da underretter nysomtalte franske Forfatter os om, at den henved hundrede Aar derefter, midt i det sidste Aarhundredes sidste Halvdeel, lykkelig igien lod til at opstaae af sin Aske med Ære; og vil Deres Cailhava i samme Anledning erindre Dem om, at den opstandne Polichinel blandt de Grunde, han da troede at skyl-

de Publikums særdeles Godhed, var at hans og hans Kunstforvandle ikke vare udsatte for pludselig at befaldes af megen Hæsbed.

Jeg vil ligesaalidet have behov at erindre Dem om deres Ungdomsven Schincks tydske Marionettheater, skiøndt jeg vel veed, at Søtz er Dem for kiær til, De skulde være nogen stor Velynder af Hanswurst von Salzburg. Endnu mindre behøver jeg at nævne Dem, hvad vi, vor Litteratur i dette Fag have fra en ung Mand, der fra mange Sider maa være Dem kiær. Jeg har da kun fremført Alt dette, som en Slags historisk litterarisk Indledning til mine følgende Betragtninger; og giør jeg mig det Haab, at paa en Tid, da man saa priselig afkaster alle gammeldags Fordomme, og bryder alle de hævdede critiske Baand og Autoriteter, det Skuespilslags, hvis Passelighed for den nærværende Skuespilsmag og Skuespiltrang jeg smigrer mig at kunne lægge umodsigelig for Dagen, snarere vil finde en Anbefaling end en Nedsættelse i det, De for kort siden af Riberaviis

udskrev om en der i Byen given Marionetfore-
stilling. Lad den have været god eller slet, det giør
ikke til Sagen; men jeg tør vel spørge: hvor er de
Skuespillere af Kiød og Blod, der havde tordet
give et Sørgespil af saa ægte tragisk Indhold, som
den der omtalte Diocletian, eller den ti-
ende Christenforfølgelse? hvor er den
tragiske Princesse, der saa heroisk vilde række
Hals, enten det nu var den lystige Person,
der skulde halshugge hende, eller hvo det end var?
hvilke Indvendinger vilde man ikke fra alle Sider
maatte vente sig, inden bemeldte lystige Person
engang fik Tilladelse at være tilstæde ved hendes
sidste Time? Frit tør jeg sige det, og haaber til
øiensynligste Evidents i mine følgende Breve at
kunne godtgiøre det: de store tragiske, som de store
comiske Scener lade sig ikke give uden paa et Mari-
onettheatter, det ægte spanske Skuespil lader sig
ikke indføre uden der; endnu har aldrig nogen
Skueplads med levende Personer foranlediget en
Scene, som den, der af den uddødelige Cer-

vantes i Don Qvixotes sandfærdige Historie anden Parts tre og tyvende Kapitel saa malerisk beskrives; alle vore berømte og besiungne Kunstnere og Kunstnerinder, vor Schwartzer og Rosinger, Mad. Rosinger og Jfr. Astrupper, Foersommer og Mad. Hegere og hvad de fremdeles hedde, have samtlige deres Arme og Been i fuldkommen Behold, og have de endnu aldrig, som Mester Pedros Trædukker, ført nogen sindriig Herremand i Fristelse, at hugge Næser og Øren af dem, i levende Interesse, for det Stykke, de fremstilte; saavidt kan Kunsten kun drives af mine Marionetter. Mere herom med første.

Genialis v. Windey.

Tilskueren.

No. 50.

Kiøbenhavn. Fredagen den 6 Juli 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Sapere, et fari posse, quæ sentiat.
HORAT. ep. IV. libr. I. v. 9.

O fremmer, hæver Sandheds Ret!
At den i herlig Majestet
Kan sine lyse Straaler sprede.
Thaarups Cantate ved Universitetets Kroningsfest.

I tidligere Dage giorde Tilskueren sig det ikke siælden til en kiær Pligt, naar et eller andet i hans Tanker mærkeligt Skrift kom ud, helst i hans Fædreland, efter Evne at bidrage sit til, at det maatte blive kiendt og paaskiønnet, ved at omtale det i sine Blade. Hvorfor han efter sin seneste Fremtrædelse siældnere tillader sig dette, dertil kunde han angive mange, deels af hans egen, deels af Bla-

dets, deels af vor nuværende Litteraturs Stilling og Beskaffenhed hentede Grunde, som man maa tilgive ham her at forbigaae, saameget mere som gierne Arbeider, der have fristet ham til en saadan Omtale, vare fra Mænd, hvis nærværende Ynbest og Anseelse i vor Litteratur vilde giøre det til en Ubeskedenhed, om ikke til en Latterlighed af ham, om han vilde troe at anbefale dem.

Et andet Tilfælde er det med et Skrift, der skiøndt ikke skrevet paa vort Sprog, under Titel: Möchte er sich finden, er udkommen her, og da det paa Titelbladet hedder — saa godt som oversat — for den danske Borgeraand, der hersker deri, af Tilskueren ansees, som tænkt paa dansk; Forfatteren har ikke navngivet sig, og er Tilskueren aldeles ubekiendt; men med Høiagtelse rækker han en Mand, der tænker, og taler saaledes, sin Broderhaand, glad ved atter at see et Skrift, der henfætter ham i den skiønne Tid, da vor Ehlers skrev sine Winke, og Engel sit Fürstenspiegel; da T. Rothe skrev sit om Preusens Fredrik den anden med Hensyn paa den danske Stat, og de flere udødelige Skrifter af dette Slags, de henhøre blandt vor Guldalders herligste Minder og da saamange af Fædrelandets Ædlinge i et harmonisk Chor

forenede deres Stemmer med hans. Ikke som Tilskueren allevegne tænkte eens med den nysomtalte Forfatter, ofte, meget ofte er deres Synspunkt, og Synsmaade, historisk og philosophisk ulige; selv i det Nedenstaaende torde der være et og andet, hvori han ikke ubetinget stemmede med Forfatteren; men ligemeget:

Held Manden, der tør sige ligefrem
Sin Mening, ak! der er saa faa af dem.

Som en Prøve af det ovennævnte Skrift vil Tilskueren nu forelægge sine Læsere, hvad Forf. lader en Fyrsteven sige til en landsfaderlig Fyrste om Publiciteten, et Æmne, der oftere er omhandlet i disse Blade, og udentvivl er mindre fjernt fra deres Tendents, end hvad der griber ind i den egenlige Statsoeconomie og de dermed forbundne Statsstyrelsens Grene. „En retfærdig Regiering — lader han sin nysomtalte sande Fyrsteven sige — trives kun ved klart Dagslys, uretfærdige behøve derimod Mørke. En Regent, der virkelig vil det Gode, kan ikke undvære Publicitet; det er ham nødvendigt, at han fornemmer Sandheden af enhver Mund og aldrig vil han erfare den ganske, naar han ikke tildeler enhver den Tilladelse at sige den. Paa denne Maade vil man meddele ham Anmærkninger, Efterretninger, dyrebare Raad, som

han aldrig turde vente fra sit Conseil, saa godt dette end maatte være sammensat. Selv hans redeligste og hengivneste Tienere kunne ikke vide Alt, hvad der siges, og tænkes. Den offenlige Stemme maa underrette dem, og sætte dem istand til ganske at aabenbare den Fyrste, de elske, den Sandhed, han forlanger at høre. Publiciteten er det eneste Middel til at kunde vise Fyrsten og hans Regiering denne Tieneste. Spørgsmaalet om Publicitetens Tilstædelse har til alle Tider i de forskiellige Lande været et af de allermest omtvistede; men enhver Regiering er i Maaden at løse det, afveget fra den anden. Men skal der være virkelig Publicitet, er det vanskeligt at underkaste den nogen Indskrænkning, uden at den bliver til Vilkaarlighed, hvorved den da ganske forsvinder. Jeg kan tage feil; men jeg troer, naar der skal gives Publicitet, maa den være ganske, og uden Indskrænkning til. Man maa enten tordensige Alt, eller man maa tie. Enten maa Tanken uindskrænket tilbageholdes, eller være fuldkommen fri. Loven begynder først sin Virkning ved dens Yttring; den maa strængelig straffe Publicitetens Forbrydelser, som den straffer enhver anden Forbrydelse; den skal undertrykke Misbrug af Tanker og deres Yttringer, som den forbyder Misbrug af Hænder,

Vaaben, af enhver Evne, enhver Gienstand, der er til det i selskabelig Forening levende Menneskes Raadighed! Tankernes Frihed maa aldrig udarte til Tøileløshed. Efter denne Grundsætning handler man omtrent i det lykkelige Engelland, og det beklager sig aldrig over Pressefriheden."

„Men vil man endog tillægge Pressefriheden nogle Uleiligheder, kan man dog med Vished antage, at ved nøie Afveielse, det Gode, den frembringer, langt overgaaer hint Onde. Jeg taler kun her om velgrundede og befæstede Regieringer. Ved en Revolution medfører Frihed i Tankernes Yttring store Farer, da ingen lovlig Magt er forhaanden til at nedkue Overtrædelsen. Frankerig har i de fem og tyve Aar, da det svævede imellem Despotismus og Anarchie, og egenlig ingen Regiering havde (?), givet et Beviis derpaa. En vel befæstet Regiering har intet at frygte af Publiciteten; en retfærdig og viis Regiering vil ønske den. Uden Publicitet er deri ingen offentlig Mening; den er Kongernes Samvittighed; uden offenlig Mening gives der ingen Almeenaand. Den er Kilden og Støtten for Kongernes Magt. I Frankerig gaves der under den sidste Regiering ingen Publicitet; ogsaa var der hverken offentlig Mening eller Almeenaand. Men, vil man ind-

vende, skal Regieringen ingen Forsigtighedsregler anvende, for at beskierme sig mod en misledet Publicitets Angreb? skal det være tilladt at sige i Alt angaaende Statsstyrelsen *)? jeg mener, saa fornødent det er, at Lovene vaage over, at Privatpersoner ingen Offre blive for Publiciteten; ligesaa gavnligt vil det være, at Pressefriheden med Hensyn til Statsstyrelsen er uindskrænket. Var det muligt, maatte man udtænke en Lov, der forpligtede enhver, at sige Alt, hvad han om offentlige Anliggender vidste, og tænkte."

„Denne over lav Frygt ophøiede Lov vilde skiænke enhver, der over disse vigtige Gienstande vilde yttre sin Mening, den Frihed at nævne sig, eller ikke nævne sig. Den, der havde et klogt og nyttigt Raad at give, vilde ikke betænke sig paa, at nævne sig, og maaskee vilde han endog sætte Priis derpaa. Den, der havde Grund at dadle, vilde formodenlig foretrække at blive unævnt, saa vis og overtydet han endog var, han ved den antagne critiske Tone intet havde at frygte; men

*) Forf. undskylde, hvis dette Blad kommer ham for Øie, at jeg her, for at undgaae Tvetydighed, da man hos os under Regiering saa ofte forstaaer Regieringspersonale, har sat Statsstyrelse isteden.

den, der vilde udbrede Bagvaskelse og Ondskab, vilde indhylle sit Navn i Mørke. Bagvaskeren vilde ved at udbrede det Usande, fremdrage Sandhed, og skaffe det Almene større Nytte, end mangen Smigrer, der nævnte sig. Regieringen vilde nytte Alt, og selv af Bagvaskelsen drage gavnlige Lærdomme. Den offenlige Mening vilde snart vide at vurdere ethvert Projekt, i det den afgiorde dets Fortieneste, og Regieringen kunde da i Bevidsthed af sine Hensigter efterligne den udødelige Frederik den Andens Exempel, der, da han saae Nidskrifter, og Satirer mod sig opslagne paa Murene af sin Residents, lod dem flytte længere ned, paa det enhver des mageligere kunde læse dem. Den eneste Presseindskrænkning skulde blot træffe Dagbladene; Publiciteten kunde blive de militaire og diplomatiske Foretagender til Skade; men de Grændser maatte betegnes, inden hvilke de havde at holde sig."

Tilskueren, hvis Tanker i denne Sag fra foregaaende Tidspunkter noksom ere bekiendte, faaer

maaskee — ved Forhandlingerne i det engelske Underhuus i Anledning af den diærve Brpughams Forslag til Pressefrihedens Stadfæstelse — Leilighed til at udlade sig om enkelte af de Punkter, hvori han ikke torde være ubetinget enig med Ovenstaaende. Her indskrænker han sig til at afskrive, hvad Kongens og Fædrelandets troe Mand, den ædle Digter, Ridder Thaarup fra hvem dette Blads danske Motto er taget, for mere end tyve Aar siden saa herligen sagde: „Skrivefriheden er det sande Frihedstræ, og det plantede en Konge;" I Ly af dette velsignede, veldædige Træ, der giennem alle Storme og Tidskifter staaer endnu, skrev den ubenævnte Forfatter Ovenstaaende, som hele sin Bog; under Ly deraf oversætter og afskriver Tilskueren det; Held og Hæder hver den, der ved retelig og gavnligen at nyde dette Frihedstræes Skygge, viser sig værdig dertil.

Tilskueren.

No. 51.

Kiøbenhavn. Tirsdagen den 10 Juli 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Beim Propheten,
Daß ich kein rechter bin, mag auch wohl wahr seyn.
Derwisch i Nathan den Wise 1 Act 3 Sc.

Hvad, Klaphans! siger du?
Ewalds brutale Klappere 1 Sc.

P. M.

Han er en grov Monsieur, min gode Hr. Tilskuer! veed han vel det! og giorde jeg ham hans Ret, saa lod jeg det ikke blive derved, men saa talte jeg ham til, paa en ganske anden Maade; det kan jeg lade ham vide; for jeg forstaaer min Jus jusculum, maa han vide; for, naar jeg nu har staaet til Michelsdag, saa skal jeg begynde at gaae til juridisk Examen — danske at sige — og Fader

har alt længe vilde talt med en Manudukteur, eller hvad det er, de kalder saadan en Karl, oppe i Klubben; men det haster ikke, siger han, for de Karle vil saa altid have pro Arak, eller hvad Satan det er, De kalder det, forud; og det er Fader ikke for; for han vil aldrig give forud, uden i Billard, at sige, men nok tage; men see, det var nu Alt det ikke, hvad her taltes om.

Men saa var det Monsieur Tilskueren, der skrev det Brev forleden fra Klaphans d. y., og han kunde ligesaa gierne havde skrevet reent ud; for ja vist er jeg den yngste, det veed jeg nok; og saa dum er jeg da heller ikke, at jeg jo nok veed, at det var det, hans d. y. skulde sige; og nu vilde jeg nok ærbødigst spørge ham i al Mindelighed og Skikkelighed, hvor han tør være saa ublu og saa uforskammet, at skrive mit Navn efter? og det kunde gierne koste ham hans tree Fingre, siger Fader, og han forstaaer det, for han var engang i et slemt Filteri med en dum Caution, eller hvad det var; for saadant noget; og for at han selv skulde bilde sig ind at høre til os, og torde kalde sig Klaphans, enten den ældre den yngre, det har han ikke Næse til, Been i den, at sige; og for jeg saae jo nok forleden Aften, da de havde Julestuen, og han var saa siæleglad over sin dyrebare Lindgreen, og det

ret brændte i ham, der, hvor Skolemesteren, gik istaae i Verset, og han vilde saa gierne raabt Bravo! som han vilde levet, og der slap ham ogsaa saadan en ganske sagte Lyd over Læberne, men det var da, saa ingen anden kunde høre end jeg, som stod lige prescollee med ham; og saa troer jeg ordentlig, han blev ganske rød, da han havde forbristet sig saaledes; og rød, maa jeg sige ham, bliver en Klaphans aldrig, om han saa klapper, saa han er færdig at slaae sine Hænder fordærvet for en god Ven, om saa aldrig nogen Næve rører sig uden hans egen, men tvertimod alle Folk griner ham ganske høit op i Øinene; men saa tvertimod slaaer han selv en Griin op over alle de andres; og lader ligesom det var af Spænd, han havde klappet; og det har jeg saa tidt giort; og derfor bærer jeg ogsaa mit Navn med Ære, kan jeg sige ham, og han ikke.

Men see, jeg kan da ogsaa nok tænke, at det var hans Mening, at Folk skulde troe, at Brevet var fra mig selv i egen høie Person; og jeg veed ogsaa nok, hvordan han er falden paa det, og for jeg saae nok, hvem der sad hos Konditorens, og luskede bag et Glas Pons, og lod, som han læste i de tydske Aviser, og hørte paa, hvad vi snakkede om, jeg og de andre; og hvorvel saa var der just

ingen Skade skeet, for vi snakkede om det, skal jeg sige os, just for det han skulde høre det; men saa en anden Gang, saa skulde han dog høre ret til; og saa sige baade det ene og det andet; og saa skulde han heller ikke stekket under Stoel, hvad han sagde — den lille Magister Stygotius, som vi kalde ham — for det kan han troe, er en heel Karl, og han har været tre Gange til første Examen, og den første Gang gik han hiem, og anden Gang giemte han det Halve til næste Aar, for ikke at fortage sig; og han maalte min Tro min Hr. Tilskuer Skieppen fuld, og fortalte ham, at han hverken maatte troe, han var lærd, eller Æsthetiker, for det det havde staaet i jydske Aviser; for det havde vi da her læst ganske anderledes paa Prent; ogsaa at de Folk endelig skulle spille saa rart i Indtoget, for det de havde lært af ham? og saa gad vi da for det første gierne vidst, hvormangen af dem, som var dermed, der havde været saa ulykkelig, og gaaet Krebsgang hos ham? ogsaa dernæst saa maatte enhver nok spørge, om han kunde lære Nogen at spille saadan i Indtoget, at de kunde faae Klap for, enten det kom fra Sydvest, eller Nordvest — og da maatte der i Critiken

Denne hele Sommer
Herske lutter Vestenvind,

og saaledes var det, jeg sagde, og det veed jeg, var et godt Indfald; men saa hørte han nok, Byen hedde Snærp, men ikke, hvor den snærpede hen, eller kanskee ogsaa; han havde sine Aarsager til ikke at ville høre, for man veed da nok, hvem man ikke maa nævne i hans Huus og man kiænder hans gamle Streger.

Og som jeg nu sidder her allerbedst, saa kommer vor Magister til mig, som jeg før sagde, og viser mig en anden Deel, som Hr. Tilskueren har givet ud om Holberg, og om der er nogen første, det veed ikke jeg, for jeg læser aldrig saadant Noget; og forunderligt er det overalt, at han vil skrive om Holberg, for det er noget, han da slet ikke forstaaer sig paa; og dersom den blev spilt efter hans Sind, saa kunde de for mig ligesaa gierne spille Minna von Barnhelm, og Balder den døde, og Fiskerne, og Zarine, og hvad Alt det andet kedsommelige gammeldags Krammeri hedder, som han er saa forgabt i; og saa viiste den lille Stygotius mig da, at deri stod om Julestuen, og at

den endeel Aar havde været af Skuepladsen, og det af Betænkeligheder, som da Hr. Tilskueren, tilstod, han havde havt en Hovedbeel i; og det er da let at begribe, hvad det var for Betænkeligheder; og godt er det, at han og hans Betænkeligheder ikke har mere at sige, og for saa blev her reent dødt, og vi fik hverken det ene eller det andet, og ikke saameget som en tydsk Styltedands engang; men saa er det mig dog saa kiært, at hans gode Venner, som han giør saa meget af, nu har giort ham den Schabernak, og der spilt ham Julestuen lige for hans betænkelige Næse; og hvorvel det ikke er at nægte, at de fra deres Side giorde Alt, hvad der stod til dem, for at der intet anstødeligt skulde være; og at der da heller ikke var noget, og at de vel sørgede for, at man over Løier og Latter ikke skulde tænke paa Andet; men saa haaber jeg, at Hr. Tilskueren maa lade os, at vi da var paa vor Post, som vi ved saadant Noget altid er, og saasnart der kom noget, som enten var grovt, eller som kunde giøres til grovt, om saa al-

drig enten Forfatteren eller Skuespilleren drømte om det, saa havde vi indstuderet det, eller udstuderet det, hvad det hedder, og grintesfor, og grinte efter, og saa maatte da Folk sagtens mærke, at der var Noget galt i, enten de vilde eller ikke.

Og see dette Brev har da nu jeg Klaphans den Yngre virkelig selv skrevet, og det haaber jeg da, enhver kan see; og nu vil jeg dog prøve om Hr. Tilskueren vil og tør trykke det rigtig af; og om han ikke skal til at giøre sine Kunster ved det; og have flikket noget ind i det, kanskee, om hans kiære Islands rare Pebersvende, som skal spilles paa Fredag, og om hans gode Ven Forsom, som han da der skal have den Fornøielse at see igien; og om den Glæde det vil være ham, engang at see en dansk Grethe igien — for, den tydske husker man da nok, havde ikke den Lykke at behage ham — for det han var vant, sagde han — til Grethes danske Ærbarhed af den, der saamange Gange havde glædet ham deri; og Alt det andet prægtige og fornøielige der vil og skal blive i det

Stykke; og kommer han og flikker mig noget Sligt ind i mit Brev, saa siger jeg ham reent ud – Forord bryder ingen Trætte — at han er en Løgner, og en Bedrager og en Falskner, og stævner han mig saa for det, saa veed jeg nok, hvad jeg skal giøre, og saa skal vi see, om han skal saameget som røre en Fieder i min Hat.

Klaphans den Yngre.

Da der er antaget et andet Bud til Ombringelsen af dette Blad, ombedes de af de ærede Læsere, der ved det forriges Efterladenhed i indeværende Qvartal, der sluttes paa Løverdag, ei har erholdt Deres bestemte Antal Nummere, at melde det til Undertegnede, da de ufortøvet skal vorde Dem tilbragte.

B. J. Bendixen.
Løngangstræde No. 157 i Stuen.

Tilskueren.

No. 52.

Kiøbenhavn. Fredagen den 12 Juli 1816.

Af Prof. K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrogen.
Trykt og forlagt af Bogtrykker B. J. Bendixen.

Qvosque ego dilexi fraterno more sodales,
O mihi Thesea pectora juncta fide.
Ov. Trist. libr. 1. el. 3 v. 67.

At Hiertet aldrig glemmer
De bedre Dages Kreds.
Baggesen.

En høist forunderlig smertelig Følelse, og dog — som fordums Glæders Erindring ikke — uden Sødhed, giennemstrømmede Tilskueren nys, da han af Vennehaand modtog den i Christiania udkomne poetiske Nytaarsgave Nor*) for 1816,

*) Udgivet af Conrad N. Schwach, Cand. Juris, Christiania, forlagt hos Campe, trykt hos Lehmann.

og gienkiendt saamange af dem, der vare hans aarle Dages muntre Medvandrere, hans Aands og Hiertes trofaste Venner, de talentfulde Medarbeidere, paa hvilke han for sine litterariske Foretagender, Minerva, Tilskueren, Charis trygge ikkgst, og med aldrig svæget Tillid, regnede, og der nu ere adskilte fra ham, samlede her omkring en ny Foreningspunkt. Her findes den høiværdige J. N. Bruun, hvem jeg aldrig skal glemme den vennehulde Godhed, hvormed han 1791 i det norske litteraire Selskab, uden Hensyn til den Ungdoms Ubesindighed, hvormed jeg i de liturgiske Stridigheder, henrevet af Døgnets og Feidens Tone, forbyttede Varme og Forsvar for, hvad mig var den gode Sag, med Hæftighed og Bidskhed i Angreb paa den anderledes tænkende Mand; her gienkiender jeg dette varme Hierte,

For hvem ved ingen Strandbred Lotos groer,

som jeg da i personlig Omgang lærte at skatte og elske det, i følgende Linier over det fortryllende Frederiksdal:

Paa nøgne Sletter tit en Nordmand keeded sig
Her fandt hans Syn en Kreds hans elskte Norge lig,
Hans Øre lytter, hvor Indsøens Bølge snakker,
Og hvor han seer igien de kiære steile Bakker,

Forynges tunge Fod, og let han klattrer op,
Og synes, at han staaer paa norske Klippers Top;
Ja skuer han en Aa, som slangeformig sniger
Sig giennem høie Siv, i Baaden rask han stiger,
Paa Ungdoms Fiskefangst han tænker hierteglad,
Da han med Stang og Snør ved yndig Aabred sad;
I giennemskaarne Skov han taus opmærksom vanker;
Og Riflen og hans Jagt ham rinder strax i Tanker."

Her gienfinder jeg min alle Aldres Ven, eengang mit Hiertes og min Aands Fortrolige, den ædle Rein, og drømmer mig 30 Aar yngre ved at høre ham med sin mandige Sang forkynde hans og mine Idealer,

De elskte to: Det Skiønne og det Gode
Gud sagde de; Gud selv vor Lærer blev;
Vor Samfundslov han i Naturen skrev.
Der, hvor hans Haand med rige Farver maler,
I samme Træk hans Godhed sig udtaler
I Skyens Purpurskiær, i Himlens Pragt,
I Lærkens Slag, og Rosens lette Dragt,
I Cedrens Vært, og Engens Mørkegrønne,
Som Godheds Tolk fremstiller sig det Skiønne,
Og Haand i Haand de drog ad Banen frem!
Og Jordens Uskyldsbørn velsigned dem.

Da Pigens klare Øie sandru lærte
Et mindre klart at see det rene Hierte;
Da fine Rødme paa den Lilliegrund
Og hulde Smiil paa rosenfarvet Mund,
Og blide Røst med Hiertet saa fortrolig,
O! Alt forkyndte, skiøn er Dydens Bolig.
Og Ynglingen, rask, fyrig, mandig, mild,
Fra varme Hierte straalte Diets Ild;
Usvækket Kraft, Mod i hans Indre boede,
Han elskte tro, men elskte kun det gode.

Da Musen glad de tvende Hulde saae
Forenede i Laurbærlunden gaae,
Og giennem Kunsternes udstrakte Rige,
Og aldrig fra hinandens Side vige,
Hvor Penselen gav Ild og Sprog og Aand,
Og Marmoret fik Liv ved Skaberhaand;
I Sangens rige høie Phantasier,
Og Tonekunstens skiønne Harmonier,
De slyngede sig sammen, Arm i Arm,
Opflammed Kunsten, og dens Sønners Barm.

Men af Fordærvelsen, som aldrig hviler,
Det elskte Baand at sønderriver iler;
Dig Skiønhed! nu din ædle Søster saae,
Ak! ofte i uværdigt Følge gaae,

Fornedret saae til Lysters Tryllerinde;
Og trued med, fra Jorden at forsvinde. —
I Pigens Blik hun saae, og kiændte dig,
Hun hørte dig i sølverklare Stemme,
Men fandt dig — ak! dig selv ei mere liig
Din Afkom og dit Slægtskab at forglemme;
Hun saae dig vandrende fra Egn til Egn
Foragtelige Lefleкunst at øve,
Ja end forhaane hendes Guddoms Hegn,
Og Uskylds Fred med frække Haand at røve.

Og Musen, som indbød dig, saae med Harm,
At dig man kun i hendes Rige lyder,
Og at med farlig Ynde, kiælen, varm,
Du Gift i hendes Sønners Hierte gyder,
I Penslens Tryllekraft, i Skialdens Sang,
Thalias Spil, Musikkens Harmonier,
Forkynder sig det Skiønnes Bram og Klang,
Men Konstens indre, høie Guddom tier.
Til Glæde vi, o Venner! samles her,
Vi Musen til vor Vennekreds indbyde
Og hende denne Dag indviet er;
Den nyder kun, som ædelt veed at nyde —
Lad os forene de adskilte To,
De elskte Søstres Baand igin vi knytte;

De begge hulde Arme om os laae
Og henrykt vi til deres Samklang lytte.

O her gienkiender jeg den elskede Stemme, og end mere det elskede Hierte; og ikke undres jeg, at hine guddommelige To uforanderlig beholde den kiær, der med Ungdoms Fyrighed, Manddoms Kraft, og Alderdoms Vedhængenhed vedbliver at være dem tro. Og nu hans vakre Jævning, den muntre, eiegode, for alt Godt og Skiønt saa ærlig lidenskabelig varme Zetlitz, her gienkiender jeg ligeledes ham, være sig, at ved Ohlenschlægers Axel og Valborg,

Melpomenes Triumph, og Skialden ham saa kiær,
Han læser, og hans Siæl gaaer Haand i Haand
Med Digterens fast shakspearsk skiønne Aand,
Og ynder, undres, frygter, haaber, gruer,

eller at isteden for at afgiøre en uafgiørlig Rangstrid om Fortrinet mellem to Digtværker af forskiellig Natur, og følgelig af forskielligt men derfor ikke ulige Værd

Digteren
Han elsker og beundrer; mens de stride

Om hans Fortieneste, han øger den,
Og ved Camenens lyse Side
Ad evigt Rygtes Bane iler hen
Knap skottende til Kampen. Saa det klæder
Den Mand, som diærvelig i Shakspears Fod-
spor træder

Og saa klæder det den Mand at dømme, der selv i sit Fag har Fortienester nok til at kunne lade andres i deres vederfares Ret, og hvis elskværdige Hierte tillige finder Glæde i at giøre det.

Og nu han, hvis Venneminde knytter sig til saamange af mine høitideligste Erindringer, til mine tidligere, og mine seneste gladere Dage, Frederik Schmidt! Synderlig virkede de især paa mig, de fire deilige Linier, der slutte hans skiønne Oversættelser af den græske Anthologie:

Hulde Forglemmelse, du, og du det Gódes Erindring,
Yndige Søstrepar, blibt I forsøde mit Liv!
Du tilsløre det Onde med dit tilhyllende Dække,
Du fornye mit Held med din fordoblende Fryd.

Ja! ja! hulde Erindring! hvad Haabet er Ynglingen, bliver du den Aldrende mere og mere! ræk du ham ofte en Kiærmindekrands, som denne, at fornye ham de Dages Held, Nordahl Bruus,

Reins, Zetlitzes, F. Schmidts, Pavelses, og Sagens Venskab har skiænket ham.

Gierne omtalte og afskrev Tilskueren endnu adskillige vakre Stykker og Steder, især Bernhofts deilige: Nattergalen i Norge, maaskee en af de sødeste erotiskelegiske Idyller, vort Sprog i senere Dage har at fremvise, men Rummet minder ham at gaae over til det, som, det meest af Alt vilde giøre ham Ondt ikke at meddele, da det er det, der i hele den vakre Samling har været hans Hjerte kiærest, og det er følgende Slutnings Stropher af Udg. Tilbageblik paa Kiøbenhavn.

Ja! du Danmarks stolte By! min Aand
Mangen herlig Nydelse dig skylder,
Aldrig slettes ud af Tidens Haand
Mindet, som min Barm saa ofte fylder.

Fredens Engel svæve over dig,
Svæve over Danmarks hele Rige!
Sidste Spor af Fiendens Vold og Sviig
Snart for Flidens raske Hænder vige!

Christians Borg staae frem i Ungdoms Glands!
Vorde Frederiks lykkelige Sæde!
Folkehyrdens blide Siæl er hans,
Stadig Dannerfolkets Held ham glæde!

Kundskabs Genier, Kunstens Muser, boe
Fredede paa Danmarks skiønne Sletter,
Og om Dans og Fredriks Navne fro
Mangen ny og herlig Krands de flette!
